

TÜRKİYE KAMU-SEN
TÜRK EĞİTİM-SEN
GENEL MERKEZİ

DEVLET MEMURLARININ NAKLEN
ATANMALARI
VE
NAKİL İŞLEMLERİNİN YARGISAL
DENETİMİ

- Bağlı Yetki Takdir Yetkisi
- Nakil Türleri
- Nakil Davalarında İptal Sebepleri
- Nakil Davalarında Görülen Özel Durumlar
- Nakil Davalarının Açılması ve Takibi
- Dilekçe Örnekleri
- İlgili Mevzuat
 - 1982 T.C. Anayasasının İlgili Hükümleri
 - 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun İlgili Hükümleri
 - 2575 Sayılı Danıştay Kanununun Tam Metni
 - 2576 Sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun Tam Metni
 - 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun Tam Metni

MEHMET SAĞLAM
Danıştay Tetkik Hakimi

**DEVLET MEMURLARININ NAKLEN
ATANMALARI
VE
NAKİL İŞLEMLERİNİN YARGISAL
DENETİMİ**

(En Son Mevzuat Değişiklikleri İşlenmiş 2. Baskı)

- Bağlı Yetki – Takdir Yetkisi
- Nakil Türleri
- Nakil Davalarında İptal Sebepleri
- Nakil Davalarında Görülen Özel Durumlar
- Nakil Davalarının Açılması ve Takibi
- Dilekçe Örnekleri
- İlgili Mevzuat
 - 1982 T.C. Anayasasının İlgili Hükümleri
 - 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun İlgili Hükümleri
 - 2575 Sayılı Danıştay Kanununun Tam Metni
 - 2576 Sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun Tam Metni
 - 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun Tam Metni

MEHMET SAĞLAM
Danıştay Tetkik Hakimi

Ankara - 2000

Her hakkı saklıdır. Yazarın izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılamaz ve -bilimsel usullere uygun olarak yapılan atıflar dışında- iktibas edilemez.

Baskı: İsmat Matbaacılık Ltd.Şti:
0,312,384 06 57-58 Fax:0,312,341 42 50

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	I
Kısaltmalar Cetveli	V
DANIŞTAY 5. DAİRE BAŞKANI NURİ ALAN'IN ESER HAKKINDAKİ ÖNSÖZÜ	VII
YAZARIN ÖNSÖZÜ	IX

BİRİNCİ BÖLÜM İDARENİN YETKİLERİ (Bağlı Yetki – Takdir Yetkisi)

I- BAĞLI YETKİ	
A- Kavram ve Genel Açıklama	1
B- Bağlı Yetkinin Sonuçları	
1- İdare İçin Etkililik ve Birlik Sağlaması	2
2- İdare Edilenler İçin Güvenlik Sağlaması	2
3- Geçersiz İptal Sebepleri	3
4- Bağlı Yetkide İdarenin Sorumluluğu	3
C- Bağlı Yetkide Yargısal Denetim	3
II-TAKDİR YETKİSİ	
A-Kavram ve Genel Açıklama	4
B-Takdir Yetkisinin Tanımlanması	5
C-Takdir Yetkisinin Devlet Organları Açısından Görünümü	6
1- Yasama Organının Takdir Yetkisi	7
2- Yargı Organının Takdir Yetkisi	7
3- Yürütme Organının (İdarenin) Takdir Yetkisi	8
4- İdareye Takdir Yetkisi Verilmesini Gerektiren Sebepler	
a) Genel Olarak	9
b) Mevzuatın Tüm Ayrıntıları Düzenleyememesi	9
c) Meselelerin Çok Çeşitli Olması	10
d) Kamu Hizmetlerinin Teknik Özellikleri	10
D- Takdir Yetkisinin İdari İşlemin Unsurları İle İlişkisi	
1- Genel Olarak	11
2- Yetki Unsurunda Takdir Yetkisi	12
3- Şekil Unsurunda Takdir Yetkisi	12
4- Maksat Unsurunda Takdir Yetkisi	14
5- Sebep Unsurunda Takdir Yetkisi	14
6- Konu Unsurunda Takdir Yetkisi	15
E- Takdir Yetkisinin Sınırları	
1- Genel Açıklama	15
2- Mevzuatın Getirdiği Sınırlar	16
3- Yargı İçtihatlarının Getirdiği Sınırlar	17

İKİNCİ BÖLÜM
NAKİL DAVALARINDA YARGISAL DENETİMİN İŞLEYİŞİ, İPTAL SEBEPLERİ
VE BU DAVALARDA GÖRÜLEN BAZI ÖZEL DURUMLAR

I- GENEL AÇIKLAMA	19
II- KAMU PERSONELİ VE NAKİL KAVRAMLARI	20
III- NAKİL İŞLEMİNE BENZER MÜESSESELER	21
IV- 657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNUNDA NAKİL MÜESSESESİNİN DÜZENLENMESİ VE YARGISAL DENETİMİN İŞLEYİŞİ	24
A- Yer Değiştirme Suretiyle Atama (m.72)	
1- Yer Değiştirmede Bölge Esası	24
2- Yer Değiştirmede Eş, Çocuk ve Sağlık Durumu	28
a) Ayrı Kurumlarda Çalışan Eşlerin Durumu	28
b) Eşlerin Aynı Kurumda Çalışıyor Olması	33
c) Eşin Serbest Meslekte Çalışıyor Olması	34
d) Nakilde Çocukların Öğrenim Durumu	35
e) Atamada Sağlık Durumunun Gözetilmesi	39
B- Karşılıklı Olarak Yer Değiştirme (m.73)	39
C- Memurların Bir Kurumdan Diğerine Nakilleri (m.74)	42
D- Sınıf Değişikliği Suretiyle Naklen Atama (m.71)	44
E- Memurların Kurumlarınca Görevlerinin ve Yerlerinin Değiştirilmesi (m.76)	
1- Genel Açıklama	48
2- Sebep Denetimi ve Bu Konudaki Yargisal İhtihatlar	49
a) İdarece Salt Takdir Yetkisine Dayalı Olarak Savunma Yapılması	50
b) İdarece Savunmada Belli Sebeplerin İleri Sürülmesi	52
ba) İdarece Gösterilen Sebebin Gerçeği Yansıtmaması	52
bb) İdarece Gösterilen Sebebin İşlemi Gerekli Kılacak Nitelikte Görülmemesi	52
bc) İşleme Sebep Olarak Gösterilen Eylemlerin Yer Olarak Değerlendirilmesi	54
bd) İdarece Gösterilen Sebepler Açısından Mutlaka Soruşturma Yapma Zorunluluğunun Aranmaması	54
be) Kurumların Özel Personel Yönetmeliklerinde Öngörülen Nakil Sebeplerinin 657 Sayılı Kanunun 76. Maddesiyle Tanınan Genel Takdir Yetkisini Ortadan Kaldırmaması	55
3- Kazanılmış Hak Aylık Derecesinin Altında Bir Dereceli Kadroya Atama Yasağı	55
F- Nakil Davalarında Diğer İptal Sebepleri ve Bu Davalarda Görülen Bazı Özel Durumlar	57
1- Eşitlik İlkesi	57
2- Savunma Hakkı	58
3- Açık Takdir Hatası	59
4- Nakil ve Disiplin Cezası	60
a) Üst Düzey Yöneticiliğe Engel Disiplin Cezasının Varlığı	61
b) Disiplin Cezası Davasının İptal ya da Retle Sonuçlanmış Olması	63
c) Memura Atfedilen Kusurlu Fiilin Disiplin Cezasını Gerektirmekle Birlikte Nakil Gerektirmemesi	64
d) Disiplin Cezasının Af Kanunu Kapsamında Bulunması	66

5- Nakil İşlemi ve Ceza Yargılaması	66
6- Eşdeğer Göreve Atama	67
7- Nakil İşlemlerinde Yetki ve Şekil Sakatlığı	67
8- Yetki Devrine Dayalı Olarak Tesis Edilen Nakil İşlemleri	71
9- İstisnâî Memuriyetlerde Bulunanların Nakli	73
10- Kariyer Görevlerde Bulunanların Nakli	74
11- Yargı Kararları ve Nakil İşlemi	75
a) Yargı Kararının Uygulanabilmesi İçin İşlem Tesisi	75
b) Yargı Kararının Tam ve Gerekli Şekilde Uygulanmaması	77
c) Aynı Kişiye İlişkin Önceden Verilmiş Yargı Kararı Bulunması	78
12- Nakil Davalarında Menfaat Şartı	78
13- Nakil İşlemi ve Yolluk	81
14- Nakil Davalarında Danıştay'ın ve İdarenin Sebep İkamesi	81
15- Nakil Davalarında Davadan Feragat ve Davayı Kabul	83
16- Nakil İşlemine Karşı Açılan Davalarda Maddi-Manevi Tazminat ile Faiz İstemi	86
a) Nakil İşlemlerinden Kaynaklanan Maddi Zararın Tazminine İlişkin Davalar	86
b) Nakil Davalarında İşlemden Doğan Manevi Zararın Tazmini	90
c) Faiz Talebi	90
ca) Maddi Tazminat Davalarında Faiz	91
cb) Manevi Tazminat Davalarında Faiz	92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
NAKİL DAVALARININ İDARİ YARGILAMA USULÜ KURALLARI YÖNÜNDEN
DEĞERLENDİRİLMESİ
(DAVALARIN AÇILMASI VE TAKİBİ)

I- GENEL AÇIKLAMA	93
II- DAVANIN AÇILMASI	
A- Dava Dilekçesinin Düzenlenmesi ve İçeriği	93
B- Dilekçenin Verileceği Yerler	94
C- Aynı Dilekçe ile Dava Açılabilecek Durumlar	95
D- Yetkili Mahkeme	95
III- DAVA AÇMA SÜRESİ	
A- İşlem Üzerine Doğrudan Dava Açılması	96
B- Üst Makamlara Başvurudan Sonra Dava Açılması	96
C- Zımnî Ret İşlemi Üzerine Dava Açılması	98
IV- DOSYANIN TEKEMMÜLÜ (TEBLİGAT VE CEVAP VERME)	100
V- DURUŞMA İSTEMİ VE DURUŞMA YAPILMASI	102
VI- NAKİL DAVALARINDA YÜRÜTMİYİ DURDURMA TALEBİ	
A- Dava Aşamasında Yürütmenin Durdurulması	103
B- Yürütmenin Durdurulması Kararlarına İtiraz	
1- İlk Derece Danıştay'da Görülen Davalarda İtiraz	104
2- İdare Mahkemesinde Görülen Davalarda İtiraz	104
C- Temyiz ve İtiraz Aşamasında Yürütmenin Durdurulması	104
VII- KANUN YOLLARINA BAŞVURULMASI	
A- İtiraz	105
B- Temyiz	105

C- Karar Düzeltme	107
D- Yargılamanın Yenilenmesi	107
VIII- DİLEKÇE ÖRNEKLERİ	108

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM İLGİLİ MEVZUAT

I- 1982 T.C. Anayasasının İlgili Hükümleri	121
II- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun İlgili Hükümleri	127
III- 2575 Sayılı Danıştay Kanununun Tam Metni	159
IV- 2576 Sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun Tam Metni	187
V- 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun Tam Metni	199
KAYNAKÇA	229

KISALTMALAR CETVELİ

agb.	: adı geçen bildiri
age.	: adı geçen eser
agi.	: adı geçen inceleme
agm.	: adı geçen makale
Ank.B.D.	: Ankara Barosu Dergisi
As.Ad.D.	: Askeri Adalet Dergisi
A.Ü.S.B.F.D.	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
D.D.	: Danıştay Dergisi
D.İ.D.D.G.K.	: Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu
D.3.D.	: Danıştay Üçüncü Dairesi
D.5.D.	: Danıştay Beşinci Dairesi
D.9.D.	: Danıştay Dokuzuncu Dairesi
E.	: Esas
İst.B.D.	: İstanbul Barosu Dergisi
İ.Y.U.K.	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
S.	: Sayı
s.	: sahife
T.İd.D.	: Türk İdare Dergisi
vd.	: ve devamı

DANIŞTAY 5. DAİRE BAŞKANI SAYIN NURİ ALAN'IN ESER HAKKINDAKİ ÖNSÖZÜ

Hemen hemen her toplumsal faaliyette olduğu gibi, bir kamu kurumunun kuruluş ve örgütlenmesinde, kurumun üreteceği kamu hizmetinin üretiminden dağıtımına kadar her aşamasında insan unsurunun belirleyici etkisi, konuyla ilgili olanlar tarafından tartışmasız olarak kabul edilmektedir. 1982 Anayasası, 128 inci maddesinde kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin “memurlar” ve “diğer kamu görevlileri” eliyle görüleceğini açıklayarak kamu hizmetlerindeki insan unsurunu tanımlamış; bunların nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük haklarının düzenlenmesinde “yasallık” ilkesini benimsemiştir. 128 inci maddenin öngördüğü ve ülkemizde kamu kurumlarında çalışanların çok büyük bir kısmını kapsamına alan ve onların hukuki durumlarını düzenleyen 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararname “kariyer” ve “liyakat” ilkelerini temel ilkeler olarak kabul etmiştir. Bu ilkelerin anlamı yalın bir ifade ile ve kısaca şudur: Memurluk bir meslektir; kamu görevlisi olarak yetenekli kişilerin işe alınmaları ve işin gerektirdiği niteliklere uygun olarak yetiştirilmeleri gerekir. İşe girişte olduğu gibi meslek içinde ilerlemede, yükselme ve görevin sona erdirilmesinde de ehliyet ve başarı esas alınmalıdır. Yaratıcılık, girişimcilik, başarı ve çalışma desteklenmeli ve değerlendirilmelidir. Bu ilkenin doğal sonucu olarak kıdem de, yükselmede bir tercih nedenidir.

Yasal düzenlemelerle ulaşılmak istenen amaçlar bunlar olmakla birlikte, uygulamada, üzülmek istiyorum ki, “kariyer” ve “liyakat” ilkeleri bir yana bırakılmakta ve hemen hemen her iktidar değişikliğinde bir siyasal görüş ya da ideoloji etrafında kadrolaşma, kendilerine veya yakınlarına çıkar sağlama gibi kamu hizmeti ve kamu yararı ile bağdaşmayan amaçlarla üst düzey kamu görevlileri görevlerinden alınmakta; yerlerine iktidar partilerinin görüşlerine yakın, kendileri ile daha uyumlu çalışacaklarına inanılan kişiler atanmakta; görevlerinden alınanlar da müşavirlik, uzmanlık gibi idari yapımız içinde pasif sayılan görevlerde istihdam edilerek hizmet yönünden etkisiz ve işlevsiz hale getirilmektedirler. Üst düzey kamu görevlileri ile başlayan bu uygulama giderek yaygınlaşmakta ve daha alt görevlerde bulunanlar da bundan nasibini almaktadırlar.

Ülkemizde siyasi istikrar sağlanmadığı ve bunun sonucu olarak sık sık hükümetler değiştiği için yasaların öngördüğü kariyer ve liyakat ilkelerine uygun bir yönetim kadrosu oluşturulamamaktadır. Yeni gelen iktidar, kamu yararı gözetilmeden, siyasi amaçlarla atanmaları, haklı olarak görevlerinden almakta; ancak söz konusu kadrolara, bu kez, yine kamu yararını gözetmeden kendi yandaşlarını atamakta; böylece oluşan kısır döngü bir türlü kırılmamaktadır. Sonunda, kamu yönetiminde ortaya çıkan yıkımın temizlenmesi ve giderilmesinin maliyeti kamu hizmeti yönünden çok yüksek olmakta; yıkımın götürdüğü değerlerin bir kısmının telafisi olanaksız hale gelmektedir. Kuşkusuz bu uygulama ile ortaya çıkan yük, sonunda, adına hizmet yürütülen (!) kamunun üzerinde kalmaktadır.

Kitabın Üçüncü Bölümünde ise idari yargılama usulü kuralları, avukat yardımı gerekmeden bir nakil davasının usulüne uygun olarak açılmasını, dosyanın tekemmülünü, itiraz ve kanun yollarına başvurulmasını sağlayabilmek için belirli konularla sınırlı olarak pratik bir amaca yönelik şekilde incelenmiş ve Bölümün sonuna da uygulamada kolaylık sağlamak amacıyla konuyla ilgili dilekçe örnekleri eklenmiş bulunmaktadır.

Kitabın Dördüncü ve son Bölümünde ise başta idari yargı alanı olmak üzere konuyu doğrudan ilgilendiren ilgili mevzuat hükümleri sunulmuştur.

Nakil işleminin idarenin takdir yetkisine sahip olduğu işlem türleri arasında yer almasının sonucu olarak açılan bir nakil davasında özellikle işlemin sebep unsuru üzerindeki değerlendirmeler yönünden idari yargı yerlerinin de takdir yetkisi işin içine girmektedir. Ancak Anayasada yargı kararlarına tanınan statünün bir sonucu olarak bu konuda sonuçta yargı organlarının kararları belirleyici ve bağlayıcı olmaktadır. İdare Hukukunun "İçtihat Hukuku" olduğu yolundaki ilkenin en geniş uygulama ve geçerlik alanını da şüphesiz takdire dayalı işlemlerin yargısal denetim alanı oluşturmaktadır.

Konuyu bu yönden değerlendirerek uygulamada görülen bir boşluğu doldurmak amacıyla hazırladığım bu Kitapta özellikle en son tarihli ve çoğu yayımlanmamış yargı kararlarına -gerekçeleriyle birlikte- geniş ölçüde yer verilmek suretiyle hem yargı mensuplarına, hem de davacı ve davalı olan taraflar ile avukatlara yardımcı olacak nitelikte bir çalışma ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Konusundaki ilk kitap olma özelliği taşıyan bu çalışmanın -eksiklikleri bulunmakla birlikte- yararlı olacağına inanıyor ve bu alandaki yeni çalışmalara katkı sağlayacak olumlu ya da olumsuz eleştirilerin bildirilmesinden de memnuniyet duyacağımı belirtiyorum.

Ayrıca, nakil davalarıyla ilgili olarak kitapta değinilen içtihat kararlarının birçoğunun oluşmasında çok büyük emeği ve katkısı olan Danıştay 5. Dairesi Başkanı değerli hukukçu Sayın Nuri ALAN'a, yoğun işleri arasında kitabımı incelemek zahmetine katlanarak önsöz yazmak suretiyle beni onurlandırdığı için minnet ve teşekkürlerimi sunarım. 1 Mart 1999, ANKARA

Mehmet SAĞLAM
Danıştay (5. Daire) Tetkik
Hakimi

BİRİNCİ BÖLÜM

İDARENİN YETKİLERİ (Bağlı Yetki – Takdir Yetkisi)

I. BAĞLI YETKİ

A- Kavram ve Genel Açıklama :

İdare organlarının işlevlerini yerine getirirken bağlı yetki ve takdir yetkisi olmak üzere iki tür yetki kullandıkları görülmektedir. Bunlardan konumuzu ilgilendiren asıl yetki türü takdir yetkisi olmakla birlikte, konunun daha iyi anlaşılabilmesi için bağlı yetki konusunun da bir ölçüde açıklanması gerekmektedir.

Bağlı yetki kavramı takdir yetkisine nazaran pek fazla üzerinde durulmayan ve genellikle takdir yetkisinin karşıtı bir kavram olarak açıklanan bir konudur. Nedir bağlı yetki? Özellikleri nelerdir? Bu soruların cevaplarını bağlı yetki konusunda yapılan tanımlardan hareketle vermeye çalışalım.

ODENT, bağlı yetkiyi şöyle tanımlamaktadır: “Bir idari makam kanunen harekete geçmek veya başka bir çözümü seçmek imkanına sahip olmaksızın belli bir yönde karar almak zorunda ise idarenin bağlı yetkisi söz konusudur”.¹

GÖZÜBÜYÜK’te şu tanımlı vermektedir: Mevzuatla idareye yüklenen görevin yerine getirilmesinde idarenin elinde seçebileceği birden fazla çözüm olmaması bağlı yetkiyi ifade eder.²

Yapılan tanımlarda göze çarpan ortak unsur bağlı yetki ile kanun ya da geniş anlamda mevzuat arasındaki yakın ilişkidir. İdare hukukunun temel esaslarından birini oluşturan kanunilik ilkesi, idarenin gerek teşkilatlanmasında gerekse faaliyetlerinde kanuni dayanağın gerekliliğini ifade eder. 1982 T.C. Anayasasının 123. maddesinde yer alan; idarenin kuruluş ve görevlerinde bir bütün olduğu ve kamu tüzel kişiliğinin ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulabileceği hükmü idare teşkilatındaki kanuniliği, 8. maddesinde yer alan; yürütme yetki ve görevinin Anayasa ve kanunlara uygun

¹ ODENT, R.: (Contentieux Administratif, 2 etrage, 1970-1971, Faculté III) p. 942, (ALAN, N.: “Konu Unsuru Bakımından Takdir Yetkisi ve Kanuna Aykırılık” İdare Hukuku ve İdari Yargı İle İlgili İncelemeler I, Ankara 1976, s.334’ten naklen),

² GÖZÜBÜYÜK, A.Ş.: “Kamu Yönetimi ve Hukuk”, Tahsin Bekir BALTA’ya Armağan, Ankara 1974, s.303.

olarak yerine getirileceğini belirten hükmü de idarenin faaliyetlerinde kanuniliği ifade etmektedir.

İşte kanunlarla idare arasındaki bu sıkı ilişki, idareye tanınan bazı yetkilerin emredici nitelikte olması sonucunu doğurmaktadır. Bu şekilde emredici nitelikte olan ve yerine getirilip getirilmemesi konusunda idareye seçim hakkı tanınmayan yetkilere bağlı yetki denmektedir.³ Böylece bağlı yetki içinde ihdas edilen bir idari tasarruf bir yandan idare edilenlere önceden belirli olan bir hukuki statü kazandırmakta, bir yandan da idareyi bu yönde hareket etmeye zorlayarak hareket serbestisini sınırlamaktadır.⁴

657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre belirli süreden fazla hapis cezası alanların memuriyete alınmaması, aylıktan kesme ve daha üstü disiplin cezası alanların müsteşarlık, müsteşar yardımcılığı, genel müdürlük, genel müdür yardımcılığı, daire başkanlığı gibi belli görevlere atanmaması idareye bağlı yetki tanıyan düzenlemelere örnektir.

B- Bağlı Yetkinin Sonuçları :

1. İdare İçin Etkililik ve Birlik Sağlaması :

Bağlı yetki tekniği idari faaliyet ve idari politikanın bütünlüğü ve yeknesaklığı için bir garanti oluşturur. Çünkü, bağlı yetki halinde kararı alacak olan idari otoriteler kendi bildikleri gibi davranamayacaklardır. Ancak, mevzuatın belirlediği yönde ve şekilde işlem tesis edebileceklerdir. Böylece nizam ve disiplinin bozulması önlenecik, idari işlemlerde birlik ve istikrar sağlanacaktır. Ayrıca mahalli idare birimleri merkeze danışmadan işlem yapma konusunda daha rahat hareket edebileceklerdir. Burada hemen şu hususun da belirtilmesi gerekir. Bağlı yetki, bu haliyle idare için birlik ve etkililik sağlarken, yetkilerin aşırı bağlanmasından da kaçınılmalıdır. Böyle bir durum bizi yetkinin yok olması tehlikesine götürebilir.⁵ Bu nedenle idareye tanınan yetkilerin aşırı şekilde bağlanmasından kaçınmak ve gereken hallerde takdir yetkisi tanımak en uygun yol olacaktır.

2. İdare Edilenler İçin Güvenlik Sağlaması :

Bağlı yetkinin belki en önemli sonuçlarından birisi idare edilenlere güvenlik ve idareye karşı bir korunma sağlamasıdır.

³ EROĞLU, H.: *İdare Hukuku (Genel Esaslar, İdari Teşkilat ve İdarenin Denetlenmesi)*, Beşinci Baskı, Ankara 1985, s.50.

⁴ AYDIN, T.: *İdare Hukuku ve İdari Yargının Bazı Meseleleri*, Ankara 1976., s.160.

⁵ AYDIN, T.: *a.g.e.*, s.166.

Bağlı yetki halinde idare kanunların tayin ve tesbit ettiği tasarrufların dışına çıkamaz. Demokratik hukuk devletinde kanunların yapılmasına –temsil yoluyla da olsa- idare edilenler de katıldığına göre bu durum onlara iktidar (idare) karşısında yeterli himayeyi sağlayacaktır.⁶ İşte kanunların idareye yüklediği hareketin ya da işlemin yapılmasını istemek idare edilenlere güvenlik ve korunma sağlayacaktır. Çünkü, idare bağlı yetki gereği yapılması istenen işlemi ya da hareketi yapmak zorundadır.

3. Geçersiz İptal Sebepleri :

Bağlı yetki durumunda idarenin mutlaka belirli bir yönde hareket etmek zorunda olması geçersiz ya da etkisiz iptal sebepleri kavramını ortaya çıkarmıştır. Burada idare kanunun belirlediği kararı mutlaka almak zorunda olduğundan, idarenin bu kararı alırken yaptığı bazı hatalar, meydana gelen bazı sakatlıklar önemini yitirecek ve açılan bir iptal davasında gözönüne alınmayacaktır. İşte bağlı yetki halinde önemini yitiren ve dava sonucuna etkili olmayan sakatlıklara geçersiz iptal sebepleri denmektedir.

İdarenin bağlı yetki içinde yaptığı bir işlemde gösterdiği sebeplerin geçerli olup olmaması veya gösterilen kanuni dayanağın yanlış olması önemli değildir. Böyle bir durumda mahkeme idarenin gösterdiği kanuni dayanağın isabetsizliğini tesbitle beraber, işlemin gerçek dayanağını göstererek işlemi sonuç itibariyle yerinde bulmakta ve davayı reddetmektedir. Bu durum bağlı yetkiye dayalı olarak çıkan uyuşmazlıklarda hakimın sebep ikame etme yetkisinin bir sonucudur.⁷ Bu konuya İkinci Bölümde tekrar değinilecek ve örnek Danıştay kararlarına yer verilecektir.

4. Bağlı Yetkide İdarenin Sorumluluğu :

İdarenin yetkisini bağlayan kurallar genellikle belli şartların oluşmasıyla idareyi belli yönde davranmaya zorlar. İşte idarenin bağlı yetki içinde yapılması emredilen bir hareketi yapmaması, bu konudaki yetkisini kullanmaması hizmetin hiç işlememesi durumunu oluşturur. Bu durum da hizmet kusuru nedeniyle idarenin sorumluluğuna yol açar.⁸

C- Bağlı Yetkide Yargısal Denetim :

Bağlı yetkide önemli olan husus kararın niteliği, yani kanunun öngördüğü karar olup olmadığıdır. Alınan karar kanunun öngördüğü kararsa artık ne sebeple alındığı önem taşımayacaktır. Yine bağlı yetki içinde alınan işlemlerin dava

⁶ AYDIN, T.: *a.g.e.*, s.166, 167.

⁷ LETORNEUR, M. – BAUCHET, J – MERİC, J. (Çev. Recep BAŞPINAR) : *Danıştay ve Bölge İdare Mahkemeleri*, Ankara 1973, s.137.

⁸ ZABUNOĞLU, Y.: *İdari Yargı Hukuku Dersleri (Teksir)*, Ankara 1980-81, s.244.

konusu olması halinde bazı iptal sebepleri dava sonucunu etkilemeyecektir. Geçersiz iptal sebepleri denilen bu duruma az yukarıda değinmiştik.

Bağlı yetki kamu düzenini ilgilendiren bir konudur. Bu nedenle yargılama esnasında hakim tarafından re'sen nazara alınır. Hakim yetkinin bağlı olduğunu tesbit ettikten sonra, işlemde idarenin gösterdiği hukuki metin yerine bağlı yetki kaynağı olan metni ikame edecektir. Denetimini de ikame ettiği bu metne göre yapacaktır. Denetimde işlem ya da kararın bu metinde belirtilen karar olduğu tesbit edilirse artık idarenin gösterdiği diğer sebepler nazara alınmayacaktır.⁹

II- TAKDİR YETKİSİ

A. Kavram ve Genel Açıklama :

İdarenin takdir yetkisinin doğuşunu devlet fikrinin doğmasına kadar, hatta daha eskilere, insan topluluklarının oluşması ve idare etme olgusunun ortaya çıkmasına kadar geriye götürmek mümkündür. Serbestçe hareket etme ve seçme imkanı anlamını taşıyan takdir yetkisi idare etme işlevinin özünde mevcut olan bir kavramdır.

Eski devirlerde, yani devletlerin bugünkü anlamda yazılı anayasalara sahip olmadıkları ve temel hakların güvence altına alınmadığı dönemlerde takdir yetkisi bugüne göre daha geniş ve şümulü bir tatbik sahası bulmaktaydı. Hukuk devleti fikrinin henüz yerleşmediği bu dönemlerde takdir yetkisi idare edilenler için tehlikeli durumlar oluşturabilmekte ve bir keyfilik aracına dönüşebilmekteydi.¹⁰

Hukuk devleti ilkesi en basit ve yalın anlamıyla faaliyetlerinde hukuka uyan ve idare edilenlere hukuki güvenlik sağlayan devleti ifade eder. Hukuk devletinin en önemli gereklerinden biri idarenin tüm eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi tutularak hukuk kurallarına uygunluğunun sağlanmasıdır. Bu temel ilke beraberinde şöyle bir sorun getirmektedir: Acaba, idarenin tüm işlem ve eylemlerinin yargı denetimine tabi tutulması kuralı, idare işlevinin gerektirdiği otorite, sürat ve serbest hareket edebilme ilkeleriyle bağdaşabilecek midir? Günümüzün hukuk anlayışı konusundaki gelişme şüphesiz bu soruya olumlu cevap verilmesini ve bağdaştırma zorunluluğunu gerektirmektedir. Fakat hemen şu hususta belirtilmelidir ki, takdir yetkisi konusunda ortaya çıkan birçok meselelerde işte bu bağdaştırma zorunluluğundan kaynaklanmaktadır.¹¹

İdarenin tüm işlem ve faaliyetlerinde hukuka bağlı olması hukuk devleti ilkesinin bir gereği olduğuna göre, acaba bu gereklilik idari tasarrufların tüm ayrıntıları ve unsurlarının önceden belirlenmesini gerekli kılmakta mıdır? Bu

⁹ AYDIN, T.: *a.g.e.*, s.174, 175.

¹⁰ KARGIN, B.: *Takdir Hakkının Şümulü ve Sınırları*, İd. D., Yıl 1959, S.256, s.11.

¹¹ ÖZYÖRÜK, M.: *İdare Hukuku Dersleri (Teksir)*, Ankara 1972-1973, s.210.

soruya olumlu cevap vermek mümkün değildir. Elbette hukuk kurallarının düzenlemediği veya öngöremediği alanlar olacaktır. İşte bu düzenlenmeyen alan idarenin takdir yetkisiyle doldurulabileceği alanı oluşturacaktır. Böyle bir durumu hukukâ aykırı saymak bir yana hukukun bir gereği olarak kabul etmek gerekecektir. Hatta takdir yetkisini hukukun kaynaklarından biri olarak gören yazarlar da vardır.¹²

İdarenin kanunilik ilkesi gereği mevzu hukukla sıkı sıkıya bağlı olmasına ve işlemlerinin yargı denetimine tabi tutulmasına karşılık, her kademedeki idarecilerin alacakları kararlarda bir değerlendirme ve takdir yetkisine sahip olmaları eşyanın tabiatından kaynaklanan bir zorunluluktur.¹³ Çünkü, idare çoğu kez soyut ve genel düzenlemeler içeren kanun ya da düzenleyici işlemleri somutlaştıran, hayata geçiren, bazen de kanunları tüzük veya yönetmelik gibi daha alt normlarla tamamlayan aktif bir teşkilattır. İşte idare tüm faaliyetlerinde en üst makamdan en alt makama kadar derece derece takdir yetkisini kullanacaktır.¹⁴

Örneğin, İl İdaresi Kanununun 9. maddesinin (c) fıkrasına göre vali; kanun, tüzük, yönetmelik ve hükümet kararlarının ilan ve tatbikini sağlamaya ve bu işleri yapmak için gereken tedbirleri almaya yetkilidir. Şimdi, valinin bu kanun uyarınca bir kanun veya tüzüğün uygulanmasını sağlamak için alacağı tedbirler o kadar fazla ve çeşitlidir ki bunları tek tek saymak mümkün değildir. İşte vali burada takdir yetkisini kullanarak halin, yerin ve zamanın icaplarına göre bu tedbirleri belirleyecek ve uygulamaya koyacaktır.¹⁵

Genel olarak açıklamaya çalıştığımız takdir yetkisinin varlığı devlet hayatının ve idare etmenin temel şartlarından olmakla birlikte, devletin ve idare edenlerin despot olmaması, idare edilenlerin hükümet ve kamu görevlilerinin keyfi ve indi davranışlarına terk edilmemesi için bu yetkinin de denetlenmesi ve sınırlanması gerekecektir.¹⁶ İdari yargı yerleri tarafından gerçekleştirilen bu denetim ve sınırlama hukuk devleti ilkesinin doğal bir sonucudur.

B- Takdir Yetkisinin Tanımlanması :

Doktrinde takdir yetkisi hakkında çeşitli tanımlar yapılmıştır. Biraz sonra görüleceği gibi bu tanımlar genelde ortak unsurlara dayanmakta, aynı şeyleri farklı

¹² Bu görüşü ileri süren KÝPER'e göre; takdir yetkisinin şu ya da bu yönde sürekli olarak kullanılması o konuda bir gelenedin oluşmasını sadlayacak ve bu durum yeni yasal düzenlemelerin oluşan gelenek doğrultusunda yapılmasına yol açacaktır (KÝPER, O.: "*Bir Kamu Hukuku Sorunu Olarak Takdir Yetkisi ve Yorum*", İst. Bar. D., Yıl 1980-1981, C.54-55, S.1-2, s.14).

¹³ BALKAR, K. G.: "*İdarenin Takdir Selahiyeti*", A.Ü.S.B.F.D., Yıl 1956, C. 11, s.124.

¹⁴ YAYLA, Y.: *İdare Hukuku*, İstanbul 1985, s.78.

¹⁵ KARGIN, B.: "*Takdir Hakkının Şumulü...*", a.g.m., s.13, 14.

¹⁶ WELİNE, M.: (Çev. Samim BİLGİN) "*İdari Yargıcın İdari Tasarruflar Üzerindeki Denetiminin Kapsam ve Sınırları*", D.D., S.20-21, s.103.

yönlerden açıklamaktadır. Bunlardan birkaçını vermek kavramı tanımlamak için yeterli olacaktır.

MICHOUD'un 1914'te verdiği ve bugün LAUBADERE tarafından da benimsenen tanım şu şekildedir: "İdarenin davranışı önceden bir hukuk kaidesiyle belirtilmediği ve idare serbestçe harekete geçebildiği zaman takdir yetkisi vardır."¹⁷

Fransız idare hukuku hocalarından EISEMANN'da kavramı şöyle tanımlamaktadır: "Takdir hakkının kaynağı, idarenin hareket tarzını kesin çizgileriyle belirten bağlayıcı hükümlerin yokluğudur. Bu, hukuk kurallarının yetersizliğinin bir sonucudur."¹⁸

KARGIN'da takdir yetkisini; mevzuatın açık hükümlerini çiğnememek şartıyla idarenin, yine bu mevzuatı hadiselere tatbik ederken takip ettiği yol ve mevzuatın ruhuna uygun düşecek şekilde, hadiselerin özelliğine göre izlediği anlayış tarzı şeklinde tanımlamaktadır.¹⁹

ONAR'ın da daha ziyade bir açıklama niteliği gösteren tanımı şöyledir: İdarenin faaliyetlerini düzenleyen ve çeşitli kaynaklardan çıkan hukuk kuralları bu faaliyetleri bütün ayrıntılarıyla düzenleyemezler. Sayısız ve çok çeşitli ihtiyaçlara cevap vermek durumunda olan idareye tasarrufun sebep ve konu unsurunu yahut da icra yer ve zamanını tayin konusunda bir takdir yetkisi tanıyabilirler.²⁰

Tanımlardan çıkarılan netice şudur: Takdir yetkisi bir keyfilik, başboşluk değildir. Doğrudan hukuk kurallarının öngördüğü, hukuk kurallarından doğan bir yetkidir. Bunun sonucu olarak bu yetki ancak hukuka uygun kullanılmak zorundadır. Hukukun tanıdığı bir yetkinin hukuka aykırı olduğunu söylemek mümkün olmadığı gibi, bunun hukuka aykırı kullanımının da kontrol dışı bırakılması söz konusu değildir. Sonuç olarak takdir yetkisini, hukuk kurallarının, yine hukuka uygun kullanılmak üzere idareye tanıdığı hareket serbestliği şeklinde tanımlayabiliriz.

C- Takdir Yetkisinin Devlet Organları Açısından Görünümü :

Takdir yetkisi kamu hizmetlerinin etkin ve gereği gibi yapılabilmesine matuf bir yetki olduğuna göre devletin tüm icrai tasarruflarına yansıtacaktır. Çünkü, kamu hizmeti veya kamu görevi kavramı devletin tüm fonksiyonlarıyla doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilidir. Bunun sonucu olarak devletin yasama, yürütme ve

¹⁷ MICHOUD: (Etude sur le pouvoir Discretionnaire, Reu ve Generale d'administration, 1914, III), p.9 (ALAN, N.: *a.g.i.*, s.336'dan naklen)

¹⁸ EISEMANN: (Juis Classeur Lénanteux Administratif), p.669 (BAŞPINAR, R.: "*İdarenin Takdir Yetkisinin Yargı Denetimine Tabi Tutulması*", D.D., Yıl 1971, S.3, s.64'ten naklen).

¹⁹ KARGIN, B.: "*Takdir Hakkının Şümülü...*", a.g.m., s.11.

²⁰ ONAR, S.S.: *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, 3.Baskı, C. I, İstanbul 1966, s.420.

yargı olarak adlandırılan her üç fonksiyonunun kullanılmasında da takdir yetkisi mevcut olacaktır.²¹ Takdir yetkisinin her üç organ açısından genişliğini ve kullanılmasını kısaca incelemeye çalışalım.

1. Yasama Organının Takdir Yetkisi :

1982 T.C. Anayasasının 7. maddesine göre yasama yetkisine sahip olan organ Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Anayasanın 87. maddesi Meclisin başlıca görev ve yetkilerini şu şekilde belirtmiştir: Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak, hükümeti denetlemek, hükümete kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek, bütçe ve kesin hesap tasarılarını görüşmek ve kabul etmek... Meclisin belirtilen yetki ve görevlerini nasıl ve hangi sınırlar içinde kullanacağını da Anayasa ve Meclis İçtüzüğü hükümleri göstermiştir. İşte Meclis bu yetkilerini kullanırken Anayasa ve İçtüzükte belirtilen bağlayıcı hükümler dışında takdir yetkisine sahip olacaktır.

Acaba Meclisin yetkilerine sınırlar getiren bağlayıcı hükümler nelerdir? En başta Anayasanın 4. maddesinde yer alan ve Anayasanın bazı hükümlerini değiştirme yasağı getiren kural, meclisin gerekli usul ve şartlar içerisinde sahip olduğu Anayasayı değiştirme yetkisini tamamen sınırlamaktadır. Bu nedenle Meclisin yasama gücüne dayanarak Anayasanın devlet şeklinin cumhuriyet olduğu yolundaki 1. maddesini veya 2. maddede gösterilen cumhuriyetin niteliklerini değiştirebilmesi mümkün değildir. Yine Anayasanın 15. maddesi Meclise savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde belli şartlarla temel hak ve hürriyetleri tamamen durdurabilme yetkisi vermekte, fakat hemen aynı maddenin ikinci fıkrasıyla yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne, din, vicdan, düşünce ve kanaat hürriyetine hiçbir halde dokunulamayacağını belirterek verdiği yetkiyi sınırlamaktadır.

İşte yasama organı olarak Meclis, anayasa ve İçtüzükte belirtilen bu sınırlara uymak şartıyla yasama yetkisinin kullanılmasında geniş bir takdir yetkisine yani serbestliğe sahiptir. Meclisin bir konuda kanun çıkarması, bunun kapsamı, süresi vs. hususlar tamamıyla takdirine kalmıştır. Kanunların anayasaya uygunluğunun Anayasa Mahkemesince denetlenmesini bu yetkinin kaldırılması anlamında düşünmemek gereklidir. Bu denetim meclisin takdir yetkisini kaldırmamakta, sadece kanunların Anayasaya uygun olup olmadığının kontrolünü yapmaktadır.

2. Yargı Organının Takdir Yetkisi :

Anayasanın 9. maddesi yargı yetkisinin Türk milleti adına kullanılması yetkisini bağımsız mahkemelere vermiştir. Anayasanın 138. maddesine göre

²¹ GÖZÜBÜYÜK, A.Ş.: *Yönetim Hukuku*, 4.Bası, Ankara 1991, s.206; GÜNDAY, M.: *İdare Hukuku Dersleri I (Giriş, İdari Teşkilat, İdari İşlemler) (Teksir)*, Ankara 1984, s.248, 249.

görevlerinde bağımsız olan mahkeme ve hakimler; Anayasaya, kanunlara, hukuka ve vicdani kanatlarına göre hüküm vereceklerdir. Yine aynı maddede, hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasıyla ilgili olarak mahkemelere emir ve talimat veremeyeceği belirtilmiştir.

Hakime Anayasayla tanınan bu görevin yerine getirilmesinde takdir hakkı tanıyan düzenlemelerin en belirgin örneğini hakime hukuk yaratma yetkisi veren Medeni Kanunun 1. maddesi oluşturur. Bu maddeye göre, hakim uyuşmazlığı çözebilmek için hiçbir düzenleme ve hüküm bulamamışsa kendisini kanun koyucu yerine koyarak hüküm şevk edebilecek ve uyuşmazlığı buna göre çözecektir. Yine Medeni Kanunun çeşitli maddelerinde geçen “haklı sebepler”, “münasip bir tazminat”, “gereken tedbirleri almak” gibi ibareler hakime takdir yetkisi tanıyan bariz örneklerdir. Nihayet, Türk Ceza Kanununda çeşitli suçlar için alt ve üst cezalar öngörülmesi (örneğin, 448. maddeye göre adam öldürenin 24 yıldan 30 yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilmesi) hakime bu limitler arasında olayın özelliğine göre bir ceza tayin edebilme yetkisi vermektedir.

Tüm yetkilerde olduğu gibi hakime tanınan takdir yetkisi de sınırsız değildir. Bir defa Anayasada öngörülen, hakimlerin yargı yetkisini, Anayasaya, kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlerine uygun olarak kullanacakları yolundaki hüküm en genel sınırı oluşturmaktadır. Bunun yanında Medeni Kanunun 4. maddesi doğrudan takdir yetkisiyle ilgili olarak şu hükmü getirmiştir: “*Kanunun takdir hakkı verdiği ve icabı hale yahut muhik sebeplere nazaran hüküm vermekle mükellef tuttuğu hususlarda hakim hak ve nisfette hükmeder.*” Tüm bu düzenlemelerin yanında mahkemelerin takdir yetkisini kullanarak tesis ettiği hükümlerin yüksek mahkemelerce denetlenmesi de bu yetkinin kullanılmasında önemli sınırlar getirmektedir.²²

3. Yürütme Organının (İdarenin) Takdir Yetkisi :

Anayasanın 8. maddesine göre yürütme yetkisi ve görevi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak yerine getirilecektir. Diğer devlet organlarına tanınan takdir yetkisinin, temel işlevi kanunları uygulamak ve ülkeyi idare etmek olan yürütme organına veya idareye tanınmaması mümkün değildir. Bu işlevini yerine getirebilmek için her gün binlerce somut olayla karşılaşan ve binlerce işlem tesis eden idarenin belli ölçüde bir hareket serbestliğine sahip olması işin tabiatından da doğmaktadır. Nitekim bu zorunluğun farkında olan Anayasamız 125. maddesinde idarenin takdir yetkisini yargı organına karşı da koruma ihtiyacını duymuştur. Maddede yargı yerlerinin idarenin takdir yetkisini kaldıracak biçimde karar veremeyecekleri belirtilerek idarenin takdir yetkisi anayasal bir temele oturtulmuştur.

²² SADRETTİN, S.: “*İdarenin Takdir Yetkisi*”, T.İd.D.Yıl 1970, S.325., s.95 vd.

4. İdareye Takdir Yetkisi Verilmesini Gerektiren Sebepler :

a. Genel Olarak :

Takdir yetkisi idare etmenin özelliklerinden ve idarenin başarılı olma şartlarından birisidir. Çünkü, idare toplumun maddi-manevi her türlü ihtiyaçlarını gidermek zorunda olan devlet organıdır. Bu yönüyle hukuk kuralları idare için çoğu kez düzenleyici değil çerçeveleyici bir rol oynamaktadır.²³ İdare hukukunun kodifiye edilmemiş bir hukuk dalı olduğu gözönünde tutulursa, idarenin çok geniş bir hizmet alanı içinde önceden sıkı sıkıya belirlenmiş kurallara göre faaliyette bulunmasının zorluğu daha iyi anlaşılacaktır.²⁴ Şimdi idareye takdir yetkisi tanınmasının temel sebeplerini daha ayrıntılı ve maddeler halinde incelemeye çalışalım.

b. Mevzuatın Tüm Ayrıntıları Düzenleyememesi :

Mevzuat adı verilen yazılı hukuk kurallarının günden güne artan ve karmaşık şekiller alan idari faaliyetlerin tüm ayrıntılarını düzenlemesi ve her somut olaya uygulanacak çözüm yollarını göstermesi düşünülemez. Bu nedenle kanun koyucu genel ve çerçeveleyici kuralları koymakla yetinmekte ve idari işlem ve kararların ayrıntılarını tesbit etmek konusunda idareye bir serbest alan bırakmaktadır.²⁵ Ayrıca gerek kanunlar, gerekse tüzük, yönetmelik gibi diğer düzenleyici metinler ne kadar ayrıntılı düzenlenirse düzenlensinler uygulamada ortaya çıkacak tüm meselelere çözüm getirmeleri maddeten de imkansız bir durumdur. Medeni Kanunun 1. maddesi bu imkansızlığı öngörerek gerektiğinde hakime hukuk kuralı yaratma yetkisi vermiştir. Medeni Kanunun bu düzenlemesi daha çok özel hukuk alanında geçerli olan bir kuraldır. İdare hukukunun da içinde bulunduğu kamu hukuku alanında ise mevzuatta bulunan boşluklar ve eksiklikler idarenin takdir yetkisiyle doldurulacak ve somut olaylara çözüm bulunacaktır.²⁶

Bu sebeple ilgili olarak şu hususun belirtilmesinde yarar vardır. Takdir yetkisinin varlığını sadece mevzuatın ayrıntıları düzenleme konusundaki maddi imkansızlığa dayandırmak doğru değildir.²⁷ Çünkü, idareye takdir yetkisi verilen her durumda bir düzenleme zorluğundan bahsedilemez. Örneğin, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun disiplin cezalarına ilişkin 125. maddesinin 3. fıkrasıyla idareye, memurun geçmiş sicilinin iyi olması halinde bir alt disiplin cezası verme

²³ ALPAR, E.: *Yönetim Hareket Serbestisi Alanının Yargısal Denetimi ve Sınırları*, Ankara 1990, s.6-7.

²⁴ AYDIN, T.: *a.g.e.*, s.132.

²⁵ GÜNDAY, M.: *a.g.e.*, s.250; GİRİTLİ, İ.: *Türk Devlet Tüzası Yçitahlarına Göre İdarenin Yetkisini Saptırması*, İstanbul 1957, s.71.

²⁶ KARGIN, B.: "İdarenin Takdir Hakkı", İd. D., Yıl 1957, S.245, s.71, 72.

²⁷ MERKL, A.: (Çev. Bedri Tahir ŞAMAN): *Umumi İdare Hukuku*, Ankara 1942, s.193.

konusunda takdir yetkisi tanınmıştır. Şüphesiz burada idareye tanınan takdir yetkisini salt düzenleme zorluğuna dayandırmak mümkün değildir. Kanunun bu durumda alt ceza verilmesi konusunda bağlı yetki öngörmesi de zor bir şey değildir. Fakat, idareye bilinçli olarak tanınan bu yetkiyle memurun geçmiş hizmetlerinin, davranışlarının bir alt ceza uygulamasında değerlendirilmesi idarenin takdirine bırakılmıştır.

c. Meselelerin Çok Çeşitli Olması :

İdari faaliyet alanında karşılaşılan meseleler ve somut olaylar o kadar çeşitli ve fazladır ki, mevzuatın her olay için ayrı ayrı çözüm öngörmesi mümkün değildir. İdare sahip olduğu takdir yetkisiyle her somut olayı ayrıntılarıyla değerlendirecek ve olayın mahiyet ve özelliğine göre bir karara varacaktır.

Örneğin, kanun koyucu bir yabancının Türk vatandaşlığına alınabilmesinin genel şartlarını Türk Vatandaşlık Kanununda göstermiş, fakat bu genel şartların mevcudiyetine rağmen bir yabancının vatandaşlığa alınıp alınmaması konusunda Bakanlar Kuruluna takdir yetkisi tanımıştır. Şayet Kanun genel şartları taşıyan her yabancının vatandaşlığa alınması konusunda idarenin yetkisini bağlasaydı, idare çeşitli nedenlerle vatandaşlığa alınması sakıncalı olan kişileri de vatandaşlığa almak zorunda kalacaktı. Oysa kanun koyucu yerinde olarak her olayda ayrı bir özellik gösterebilecek sakıncalılık halinin takdirini idareye bırakmıştır. Ayrıca, çeşitli şekillerde görünebilecek her türlü sakıncalılık hallerinin önceden belirlenmesi de imkansızdır.²⁸

Meseleler ne kadar çeşitli ve farklı olursa olsun idarenin takdir yetkisini benzer olaylarda benzer şekilde kullanması gereğine burada da işaret etmek gerekir. Çünkü, olaylar çeşitlendikçe takdir yetkisini de alabildiğine genişletmek cevaz verilen bir durum değildir. Bu idarede keyfilik doğurabilir. Bu nedenle benzer olaylarda benzer çözümler öngörmek, eşitlik ilkesine uygun davranmak hem idare edilenlere itimat ve güven hem de idare için istikrar sağlayacaktır.²⁹

d. Kamu Hizmetlerinin Teknik Özellikleri :

Günümüzde çok genişlemiş ve çeşitlenmiş olan kamu hizmetlerinin birçoğu teknik özellikler taşımaktadır. Mevzuatın ise bu tür teknik özellikler gösteren kamu hizmetlerini pek teferruatlı düzenlemediği ve idareye geniş bir takdir sahası bıraktığı görülmektedir.

Örneğin, bugün idarenin takip ve kontrolünde olan çay, tütün, afyon gibi tarım ürünleri, orman işletmeleri teknik özellikleri ağır basan iktisadi konulardır. Bu hizmetleri yürüten idare işin teknik yönünü de gözönüne alarak takdir yetkisini

²⁸ GÜNDAY, M.: *a.g.e.*, s.250, 251; ALPAR, E.: *a.g.e.*, s.23.

²⁹ KARGIN, B.: "*İdarenin Takdir Hakkı*", *a.g.m.*, s.72.

kullanabilecektir. Mesela, Çay Kanununa göre çay bahçesi kuracak olan kişilerin ziraat idaresinden izin almaları gerekmektedir. Ziraat idaresi kanunda belirtilen şartlara da uymak şartıyla, bahçe kurulacak yerin durumuna göre bahçe kurma iznini değerlendirecek ve bir sonuca varacaktır.³⁰

Yine teknik özelliği ağır basan imar uygulamaları ve imar planları konusunda idareye geniş bir takdir yetkisi verildiği görülmektedir. İdare, şehircilik ilkeleri ve planlama esaslarına uymak kaydıyla bu alanda yapacağı işlemlerde geniş bir serbestliğe sahip bulunmaktadır.

İdareye takdir yetkisi verilmesini gerektiren temel sebepler bunlar olmakla birlikte, olayın cereyan ettiği zamanın özelliği, müracaat sahibinin özel durumu, idarenin maddi imkanları gibi daha başka tali sebepler de takdir yetkisi tanınmasında rol oynayabilmektedir.³¹

D. Takdir Yetkisinin İdari İşlemin Unsurları İle İlişkisi

1. Genel Olarak :

İdare yetkilerini kullanırken her şeyden önce bazı işlemler yapar. Yani, hukuk alanında değişiklik ve yenilik yaratan irade açıklamalarında bulunur. Bu alandaki en soyut ve genel olanından, en somut olanına kadar bütün kanunlar, idarenin şu veya bu nitelikte bir işlemi araya girmeden hukuk ve madde alanında etki ve sonuç doğurmazlar.³²

İdari işlemi en kısa şekilde, idarenin hukuki etki ve sonuç doğurma amacını güden irade açıklamaları olarak tanımlamak mümkündür.³³ İdari işlemin belki en önemli özelliği, yöneldikleri kişilerin iradelerinden bağımsız olarak icrai nitelikte sonuç doğurabilmesidir. Fakat bu özellikten, idari işlemler konusunda idarenin tamamen keyfi ve serbest olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Aksine, idari işlemlerin oluşması ve tekemmülü idarede kanunilik ilkesi gereği çeşitli kayıtlara ve sınırlamalara tabi tutulmuştur.

Türk pozitif hukukunda idari işlemin beş unsurdan oluştuğu kabul edilmiştir. Bunlar; yetki, şekil, sebep, konu ve maksat unsurlarıdır. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2/a. maddesinde düzenlenen iptal davası da idari işlemlerin bu unsurları belirtilerek tanımlanmıştır.

Şimdi idari işlemin bu unsurlarından hangilerinde idarenin takdir yetkisinin olabileceğini veya olamayacağını ayrı ayrı görelim.

³⁰ PEKİNER, V.: "*İdarenin Takdir Yetkisi*", Ank.B.D., Yıl 1961, S.4, s.4; KARGIN, B.: "*İdarenin Takdir Hakkı*", a.g.m., s.74, 75.

³¹ KARGIN, B.: "*İdarenin Takdir Hakkı*", a.g.m., s.72 vd.

³² DURAN, L.: *İdare Hukuku Ders Notları*, İstanbul 1982, s.384.

³³ ERKUT, C.: *İdari İşlemin Kimliği*, Ankara 1990, s.9.

2. Yetki Unsurunda Takdir Yetkisi :

İdari hukukunda yetki, bir idari işlem veya kararı kanunen geçerli olacak şekilde ihdas edebilme kudretini ifade eder. Kanunilik ilkesinin hakim olduğu idare alanında hangi idari işlemleri hangi idari organların alabileceği önceden konulan hukuk kurallarıyla tesbit edilmiştir.³⁴ Kamu görevlilerine tanınan bu yetki özel hukuktaki gibi mutlak ve kişisel nitelikte olmayıp objektif bir özellik gösterir. Yetki konusu birçok kural ve şartlarla sınırlanmıştır. Bu sınırlama zaman, kişi, yer ve konu açısından söz konusu olabilir.³⁵

İşte idari işlem ve kararların hukuki etki ve sonuç doğurabilmeleri için mevzuatın öngördüğü yetki kurallarına uyularak ihdas edilmeleri gerekecektir. Aksi halde yetki kurallarına aykırı bir işlem yargı yerince iptal edilecektir. Yetki kuralları kamu düzenini ilgilendiren kurallardır. Uyuşmazlığın her aşamasında mahkemece re'sen nazara alınabilir veya taraflarca iddia konusu edilebilir. Yetki sakatlığının sonradan verilen icazet veya onayla telafisi mümkün değildir.³⁶

Kısaca gördüğümüz ve sıkı şartlara tabi olan yetki unsuru üzerinde idarenin bir seçim veya serbestlik imkanı yoktur. Yani idarenin yetkisi daima bağlıdır, takdir yetkisi mevcut değildir.

Gerçekten yetki unsurunda idareye takdir yetkisi tanınması hem idarede kanunilik ilkesine ters düşecek, hem de yetki kullanacak idari organ ve makamlar arasında karışıklık doğuracaktır. Belli bir işlem tesisinde birden çok idare aynı anda harekete geçebileceği gibi, bu idareler hareketsiz kalarak işlemin yapılmamasına da sebep olabileceklerdir. Şayet kanunlarda yetki unsurunda boşluklar varsa bu idarenin takdiriyle değil, yargı içtihatları yoluyla doldurulabilecektir.³⁷

3. Şekil Unsurunda Takdir Yetkisi :

Şekil unsuru, idari işlem ve kararların tesisinde izlenecek yol ve usulü ifade eder. Özel hukukta ilke olarak şekil serbestisi ilkesi geçerli olmakla birlikte idare hukukunda şekil önemli bir işlev ve yere sahiptir. İdari işlemlerin yazılı olması, belli bir yerin görüşünün alınması, işlemlerde bulunan unvan, isim, imza, tarih gibi hususlar idari işlemlerde söz konusu olan bazı şekil kurallarıdır.

³⁴ Bu kuralların dışında, yetki konusunda görülen bazı boşlukların yargısal içtihatlarla doldurularak yetki kuralları oluşturulduğu da görülmektedir. Örneğin, bir idari işlemi yapanın onu kaldırmaya ya da geri almaya da yetkili olmasını ifade eden "yetki paralelliği" ilkesi içtihadi bir yetki kuralıdır.

³⁵ DURAN, L.: *a.g.e.*, s.401; ÖZAY, İ.H.: *Devlet İdari Rejim ve Yargısal Korunma*, İstanbul 1986, s.185, GÖZÜBÜYÜK, A.Ş.: *Yönetsel Yargı*, 7. Bastı, Ankara 1990, s.181 vd., GÖKALP, A.S.: *"İdari Davaya Türleri"*, Yüzyıl Boyunca Danıştay, Ankara 1986, s.456 vd.

³⁶ DURAN, L.: *a.g.e.*, s.401.

³⁷ ALAN, N.: *"Türk İdari Yargısında Yerindelik ve Takdir Yetkisinin Değerlendirilmesi"*, İdari Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu (10-11-12 Haziran 1982), Ankara 1982, s.34.

İdari işlemlerin yapılmasında geçerli olan şekil kurallarının hepsi aynı ağırlık ve öneme sahip değildir. Her türlü şekil şartının ihlali de aynı hukuki sonucu doğurmaz. Bir kısım şekil şartları asli nitelik taşır ve ihlali işlemin iptalini gerektirir. Örneğin, Danıştay'ın görüşü alınmadan çıkarılan bir tüzük asli şekil sakatlığı ile maluldür ve iptal sebebi oluşturur. Bazı şekil kuralları ise tali niteliktedir ve ihlalleri her zaman işlemin iptaline müncer olmaz. Örneğin, bir idari kararda imza sahibinin adının yazılmaması veya tarihin unutulmuş olması iptali gerektiren bir şekil eksikliği olarak kabul edilmemektedir. Danıştay'ın şekil kurallarını, sonucu etkileyen eksiklikler ve etkilemeyen eksiklikler şeklinde bir ayrımına tabi tuttuğu, birinci tür eksiklikleri iptal sebebi saydığı fakat ikinci tür eksiklikleri ise iptal için yeterli sebep kabul etmediği görülmektedir.³⁸

Acaba idari işlemin şekil unsuru ile takdir yetkisi arasındaki ilişki nedir? Bu konudaki genel görüş yetkide olduğu gibi şekil unsurunda da takdir yetkisi olamayacağıdır. Bunun sebebi de şekil konusunda da geniş ölçüde kanunilik ilkesinin hakim olmasıdır. Şekil unsuru da yetki gibi mevzuatla önceden tayin ve tesbit edilmiş durumdadır. Bu alanda yer alan bir kısım boşluklarda içtihatlar yoluyla doldurulmaktadır.³⁹

Şekil unsurunda takdir yetkisi olmayacağı genellikle söylenmekle birlikte bu konuda değişik fikirler de ileri sürülmüştür. Bunun sebebi de şekil unsurunun çok yönlü bir kavram olmasıdır. Mesela, işlemlerin yazılı olması, bir yerden görüş alınması şartı, işlemlerin yapılmasında uyulacak usul kuralları hep şekil unsuru içinde yer alan konulardır.

Bir kısım yazarlar mevzuatta işlemin şeklinin tayin edilmediği durumlarda şekil konusunda idarenin takdir yetkisinin varlığını kabul etmektedirler. Mesela, idareye bir yardım yapılması konusunda yetki veren kanun hükmü bu yardımın usulünü göstermemişse idare yardımın usul ve şeklini serbestçe belirleyebilecektir. Fakat bu görüş sahipleri de her türlü şekil açısından serbesti bulunmayacağını, bu nedenle örneğin, işlemlerin yazılı olması konusundaki şekil şartında takdir yetkisi olamayacağını kabul etmektedirler.⁴⁰

Buna karşılık bazı yazarlarsa şekil unsurunda hiçbir zaman takdir yetkisinin işlemeyeceğini ifade etmektedirler. Bunlara göre, idarenin şekil ve usul konusunda bazı yönlerden sahip olduğu serbestinin takdir yetkisiyle ilişkisi yoktur. Bu serbesti ancak yetkinin kullanma zamanı ve hukuki sonuçlarını seçmek anlamına gelir. İdarenin bazı durumlarda bir başvuruya süresi içinde cevap vermeyerek

³⁸ GÖZÜBÜYÜK, A.Ş.: *Yönetmelik Yargısı*, a.g.e., s.191 vd.; ALPAR, E.: a.g.e., s.29, 30; ÖZAY, İ.H.: a.g.e., s.191 vd.; GÖKALP, A.S.: a.g.der., s.461; DURAN, L.: a.g.e., s.408 vd.

³⁹ Örneğin, bir idari işlemin tesisinde izlenen usul ve şekil şartlarına işlemin değiştirilmesi ya da kaldırılmasında da uyulacağı yolundaki "usul ve şekilde paralellik" ilkesi içtihadi bir şekil kuralıdır.

⁴⁰ ONAR, S.S.: a.g.e., s.426; GİRİTLİ, İ. – AKGÜNER, T.: *İdare Hukuku Derleri*, İstanbul 1985, s.44; BAŞPINAR, R.: a.g.m., s.67-69.

oluşturduğu zımni red işlemlerini de idari işlemin yazılılık kuralına öngörülen bir istisna olarak anlamamak gerekir. Çünkü, zımni red yoluyla tesis edilen işlemler de İdari Yargılama Usulü Kanununda düzenlenmiş olup bu yönüyle şekle tabi kılınmıştır. Bu nedenle idari işlemin şekil unsurunda bir takdir yetkisinin varlığını kabul etmek mümkün değildir.⁴¹

İdari işlemlerde şekil ve usul kurallarının konuluş amaçları ve fonksiyonları gözönüne alınacak olursa, bu alanda idarenin takdir yetkisinin varlığını kabul etmek pek mümkün görülmemektedir. Şekil unsuru bir yandan idarenin tesis edeceği işlem ve kararlarda yeterince düşünmesi ve hazırlık yapmasını sağlamakta, öte yandan da ilgililere güvenlik sağlamaktadır. Ayrıca, düzenli idare ilkesinin gerçekleşmesinde de önemli bir role sahip olan şekil unsurunda takdir yetkisi tanımak hukuk devleti ilkesini de zedeleyebilecektir.

4. Maksat Unsurunda Takdir Yetkisi :

İdari işlemin maksat unsuru işlemle ulaşılmak istenen gayeyi ifade eder. Kanunlar idari işlem için özel bir maksat öngörmedikçe işlemde güdülen gaye ancak kamu yararı olabilir. Gerçi kanunlarda gösterilen özel maksatta nihai olarak kamu yararından başka bir şey değildir. Bu nedenle her türlü idari işlem ve kararın alınmasında güdülecek tek maksat kamu yararını gerçekleştirme gayesidir.⁴²

İdari işlemlerde güdülecek maksadın bu şekilde belirli ve açık olması bu unsur üzerinde idarenin herhangi bir takdir yetkisinin olmadığını göstermektedir. Aksi bir düşüncenin kabulü idarenin kamu yararı amacı dışındaki amaçlarla da işlem yapabileceğine götürür ki, böyle bir sonucu hukuk devletiyle bağdaştırmak mümkün değildir. Çünkü kamu yararı dışında gözetilen her amaç gayrimeşru ve hukuki olmaktan uzak olacaktır.⁴³

5. Sebep Unsurunda Takdir Yetkisi :

İdare hukukunda sebep, idareyi bir işlem tesisine sevkeden etkenleri ifade eder. Sebep, hem idari işlemin dayanağını, hem de işlemin yapılış gerekçesini oluşturur. İdareyi bir işlem tesisine iten sebepler bir hukuki işlem olabileceği gibi bir maddi olay da olabilir.

İdari işlemin kaynağını oluşturan hukuki metinlerin işlemin sebep unsurunu her zaman göstermedikleri görülebilmektedir. Yani sebebi tayin ve tesbit konusu idareye bırakılmaktadır. İşte bu durumlarda idarenin takdir yetkisi söz konusu

⁴¹ ALAN, N.: *a.g.b.*, s.34; OYTAN, M.: “*Türkiye’de İdari Yargı Denetiminin Sınırları*”, T.İd.D., Yıl 1985, S.366, s.34.

⁴² GÖZÜBÜYÜK, A.Ş.: *Yönetmelik Yargı, a.g.e.*, s.211; ALPAR, E.: *a.g.e.*, s.34.

⁴³ ÖZYÖRÜK, M.: *a.g.e.*, s.211; GÖZÜBÜYÜK, A.Ş.: *Yönetmelik Yargı, a.g.e.*, s.219; ALPAR, E.: *a.g.e.*, s.34; ALAN, N.: *a.g.b.*, s.34; OYTAN, M.: *a.g.m.*, s.35; ONAR, S.S.: *a.g.e.*, s.426.

olabilecektir. İdareye sebep unsurunda bir takdir yetkisi verilir verilmediği, bu unsuru mevzuat tarafından düzenlenme şekline göre belirlenecektir. Şayet mevzuat işlemin sebebini açıkça göstermişse takdir yetkisinden bahsedilmeyecek, idarenin bu unsur yönünden bağlı yetki içinde olduğu kabul edilecektir. Buna karşılık mevzuat işleminde sebep unsurunu göstermemekle birlikte bir sebep gösterilmesini öngörmüşse veya sebep konusunda hiç düzenleme getirmemişse idarenin takdir yetkisi devreye girecektir.⁴⁴

Kitabın İkinci Bölümünde nakil işlemlerinin sebep unsuru yönünden idareye tanınmış olan takdir yetkisinin kullanımı ve bunun yargısal denetimi geniş olarak açıklanacaktır.

6. Konu Unsurunda Takdir Yetkisi :

Konu unsuru, idari işlemin meydana getireceği neticeyi ifade eder. Bu netice maddi veya hukuki bir netice olabilir. Örneğin, yaş haddi nedeniyle bir memuru emekliye ayırma işleminin konusu memurun emekli statüsüne sokulmasıdır.

İdari işlemin bu unsurunda da sebepte olduğu gibi takdir yetkisi işleyebilecektir. Fakat idarenin bu unsur üzerindeki takdir yetkisi sebep unsuruna nazaran hayli kısıtlıdır. Çünkü, konu unsurundaki takdir yetkisi idareciye ancak bir karar almak için harekete geçip geçmemek, geçerse önceden belirlenmiş konulardan birini seçmek konusunda serbesti tanır. Yoksa idare takdir yetkisine dayanarak yeni konular meydana getirebilme veya objektif hukukun önceden belirlediği konuları değiştirebilme yetkisine sahip değildir.⁴⁵ Örneğin, idareye bir fondan yardım yetkisi veren bir hukuki metin bu yardımın aynı mi yoksa nakti mi olacağını belirtmemişse idare bu iki konudan birisini seçme yetkisine sahip olacaktır.⁴⁶ Fakat yukarıda da değinildiği gibi idare örneğin, aynı yardım biçimini seçmişse, bu hususta mevzuatın önceden belirlediği şekilde hareket etmek zorunda olacaktır.

E. Takdir Yetkisinin Sınırları

1. Genel Açıklama :

Kamu hizmetlerinin daha etkin ve hızlı bir şekilde görülebilmesi için idareye takdir yetkisi verilmesi gereği yukarıda geniş olarak izah edildi. Ancak, bu

⁴⁴ SARICA, R.: *İdari Kaza*, C.I (İdari Davalar), İstanbul 1949, s.65 vd.; AYDIN, T.: *a.g.e.*, s.153; ÖZYÖRÜK, M.: *a.g.e.*, s.211; GÖZÜBÜYÜK, A.Ş.: *Yönetsel Yargı*, *a.g.e.*, s.200 vd.; ONAR, S.S.: *a.g.e.*, s.425; ÖZAY, İ.H.: *a.g.e.*, s.197; ALAN, N.: *a.g.b.*, s.35; OYTAN, M.: *a.g.m.*, s.35; ALPAR, E.: *a.g.e.*, s.28.

⁴⁵ SARICA, R.: *a.g.e.*, s.77 vd.; ONAR, S.S.: *a.g.e.*, s.425; GÖZÜBÜYÜK, A.Ş.: *Yönetsel Yargı*, *a.g.e.*, s.207 vd.; ALAN, N.: *a.g.b.*, s.35, 36; OYTAN, M.: *a.g.m.*, s.36.

⁴⁶ GİRİTLİ, İ. – AKGÜNER, T.: *a.g.e.*, s.45.

gereklilik kadar önem taşıyan bir diğer konuda idarenin işlem ve kararlarında hukuka uygunluğun sağlanması ve idare edilenlerin hak ve menfaatlerinin korunması esasıdır. İşte bu esasın korunabilmesi ve sağlanabilmesi ancak takdir yetkisinin hukuk sınırları içinde kullanılmasıyla mümkün olabilecektir. Çünkü, her yetkide olduğu gibi takdir yetkisi de belli sınırlar içinde vardır ve asla bir keyfilik aracı kabul edilmemelidir. Günümüzde takdir yetkisinin kullanılmasına iki şekilde sınırlama getirildiği görülmektedir. Birinci halde bu yetki doğrudan takdir yetkisi tanıyan hukuki metinde sınırlanmakta, ikinci halde de yargı organlarının içtihatlarıyla bir sınırlama getirildiği görülmektedir. Her iki durumu kısaca incelemeye çalışalım.

2. Mevzuatın Getirdiği Sınırlar :

İdarenin takdir yetkisini sınırlayan unsurların başında şüphesiz başta Anayasa olmak üzere kanun, tüzük ve yönetmelik gibi yazılı hukuk kuralları gelir. Takdir yetkisi hiçbir zaman mevzuatın sarıh ve emredici hükümlerini münakaşa hakkı vermez.⁴⁷

İdare, kanunların yapılmasını veya yapılmamasını emrettiği durumlarda yani takdir ve yoruma lüzum göstermeyen hükümlerde kanunları aynen uygulamak zorundadır. Örneğin, hangi matrahtan ne kadar vergi alınacağını gösteren bir vergi kanununun uygulamasında idarenin bir takdir yetkisi mevcut değildir.

Bazen kanunların idareye bir takdir yetkisi tanımakla birlikte bunun kullanılmasına da bazı sınırlar getirdiği görülmektedir. Bunun tipik bir örneği 442 sayılı Köy Kanununun 43. maddesinde yer almaktadır. Maddeye göre, köy ihtiyar meclisi köy işlerini en ziyade gerekli olanından başlayarak bir sıraya koyar ve bu sıraya göre işleri köylülere gördürmeye çalışır. Fakat, evvela yapılması gereken sağlık, yol ve okul işleri geriye bırakılır ve bu durum şikayet edilirse köyün bağlı olduğu mülki amirin göstereceği yol takip edilir. Görüldüğü gibi söz konusu kanun köy işlerinin sıralanmasında prensip olarak köy ihtiyar meclisine bir takdir yetkisi vermekle birlikte, bu işlerin bazılarında öncelik verilmesi gerektiğini hükme bağlayarak takdir yetkisine yine kendisi bir sınır getirmiştir.⁴⁸

Memur disiplin hukukunda da bu şekilde sıralamalara rastlanmaktadır. Örneğin, 657 sayılı Devlet memurları Kanununun 125/3. maddesinde, idareye, geçmiş sicilleri iyi ya da çok iyi olan memura bir alt disiplin cezası verebilme konusunda takdir yetkisi tanınmıştır. Buna göre idare bu takdir yetkisini ancak sicili iyi olan memurlar için kullanabilecektir. Yani, memurun iyi sicile sahip olmaması takdir yetkisini sınırlayıcı bir düzenleme olarak görülmüştür.

⁴⁷ ERGUNSU, M.: "*İdarenin Takdir Selahiyeti*", As.Ad.D., Yıl 1955, S.3, s.180; KARGIN, B.: "*Takdir Hakkının Şümulü...*", a.g.m., s.12.

⁴⁸ KARGIN, B.: "*Takdir Hakkının Şümulü...*", a.g.m., s.15, 16.

Yine ferdi hakların söz konusu olduğu, kanunun fertlere karşı bir konunun yapılmasını emrettiği durumlarda takdir yetkisi işlemeyecektir. Mesela, bir inşaat ruhsatı isteyen kişinin bu talebi kanuni bir engel bulunmadıkça sırf takdir hakkına dayanarak reddedilemeyecektir. Aynı şekilde pasaport talep eden bir kişinin bu isteği kanuni bir engel olmadıkça kabul edilmek zorundadır. Çünkü bu hallerde kişilerin anayasa ve genel hukuk ilkelerinden doğan hak ve yetkileri mevcuttur. Takdir yetkisi ise hiçbir zaman kişilere hukukun tanıdığı bir hürriyet ya da hakkı ihlal etme veya kullandırmama yetkisi tanımaz.⁴⁹

Takdir yetkisine mevzuatın getirdiği sınırların incelenmesinden şü netice çıkmaktadır. Takdir yetkisini sınırlayan hukuk kurallarının çoğu sonuçta idare için bir bağlı yetki doğurmaktadır. En azından sınırlanan hususta idare bağlı yetki içinde bulunmaktadır.

3. Yargı İçtihatlarının Getirdiği Sınırlar :

İdarenin işlem ve eylemlerinin yargısal denetime tabi tutulması hukuk devletinin en temel ilkelerinden biridir. Bu nedenle kamu hizmetlerinin gereği gibi görülebilmesi için idareye tanınan takdir yetkisinin yargı denetimine tabi tutulması da bu ilkenin doğal sonucudur. İşte takdir yetkisinin sınırları ve kapsamı da yargı denetimi yoluyla billurlaşmaktadır. İdari yargı, idarenin keyfi davranışlarını önleyecek en etkili yol olarak takdir yetkisinin kullanılmasını da hukuk sınırları içinde tutmaktadır.

Yargı yerlerinin takdir yetkisinin kullanılmasına ilişkin ilke ve esasları belirleyen kararlarına ikinci bölümde geniş olarak yer verilecek olması nedeniyle burada konu üzerinde daha fazla durulmamıştır.⁵⁰

⁴⁹ ONAR, S.S.: *a.g.e.*, s.33, PEKİNER, V.: *a.g.m.*, s.7.

⁵⁰ Bağlı yetki ve takdir yetkisi kavramlarına ilişkin teorik açıklama ve daha fazla bilgi için bu bölümün hazırlanmasında geniş olarak yararlandığım "*İdarenin Takdir Yetkisi ve Takdir Yetkisinin Yargısal Denetimi*" konulu yayımlanmamış yüksek lisans tezime bakılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

NAKİL DAVALARINDA YARGISAL DENETİMİN İŞLEYİŞİ, İPTAL SEBEPLERİ VE BU DAVALARDA GÖRÜLEN BAZI ÖZEL DURUMLAR

I- GENEL AÇIKLAMA

Devletin üstlendiği kamu hizmetlerini yerine getirebilmesi için taşınır ve taşınmaz mallara, paraya ve en önemlisi kamu personeli denilen insanlara ihtiyacı vardır. Bunlardan para unsuru Devletin yıllık bütçeleri ve çeşitli vergi kanunlarında öngörülen ilke ve usuller dahilinde, mal unsuru da yine belli kanunlarda öngörülen alım usulleri dahilinde elde edilerek kamu hizmetlerinde kullanılmaktadır. Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde en önemli unsur olan kamu görevlileri de yine kanunlarda öngörülen sınav, seçme gibi belli usullerle kamu hizmetine alınmakta ve bu kişilerin göreve atanması, devamı, yükselmesi gibi her türlü özlük işleri de yine kanunlar tarafından düzenlenmiş bulunmaktadır.

Kamu personeli kamu hizmetinin başta gelen ögesi kabul edilince bir taraftan bu kişileri hizmete bağlayacak, kendilerini güvenlik içinde hissedecek; diğer taraftan da Devletin yürütmek zorunda olduğu hizmetlerin verimli ve amacına uygun şekilde devam edebilmesini sağlayacak kurallara ihtiyaç vardır. Kamu görevi gören kişilerin kişisel özlük haklarının güvence altına alınması nasıl gerekli bir husus ise kamu hizmetlerini bu kişiler eliyle yürütmek zorunda olan Devletin de kamu personeli üzerinde belli tasarruflarda bulunmak, bunları belli bir statü hukuku çerçevesinde çalıştırmak yetkisinin varlığını kabul etmekte o denli gerekli bir husustur.

Kamu hizmetlerinin esenlikle ve gerektiği şekilde yürütülebilmesi için Devletin (ya da dar anlamda idarenin) kamu personeli üzerinde bir kısım tasarruflarda bulunma hakkına az yukarıda değinmiştik. Devlet kamu personeli üzerinde gerektiğinde görevine son vermeye kadar uzanan çeşitli ağırlıklarda disiplin cezaları, görevden uzaklaştırma, nakil gibi bir dizi işlemlerle bu yöndeki tasarruf yetkisini kullanmaktadır.

Kitabın bu kısmında kamu personeli üzerinde en çok kullanılan tasarruf türlerinden nakil işlemi ve bu işlem üzerinde cereyan eden yargısal denetimin işleyişi incelenecektir. İncelememizde önce kamu personeli ve nakil kavramları üzerinde kısaca durulacak, daha sonra nakil türleri, yargısal denetim ve iptal sebepleri geniş olarak ele alınacaktır. Kamu personelinin statüsüne ve doğal olarak nakline ilişkin çok sayıda pozitif düzenleme mevcut olmakla birlikte burada 657

sayılı Kanunun düzenlemesi esas alınacak ve gereken hallerde diğer mevzuat hükümlerine de değinilecektir.

Ayrıca, kamu personelinin nakline ilişkin mevzuat hükümlerinde genellikle idareye takdir yetkisi tanıyan düzenlemelere yer verildiğinden uygulamanın somutlaştırılabilmesi için özellikle çok sayıda yargı kararına yer verilecektir.

II- KAMU PERSONELİ VE NAKİL KAVRAMLARI

Kamu personeli denilince akla kamu hizmetlerini yürütmekle yükümlü kılınmış kişiler gelmekle birlikte bu kavram içinde statüleri birbirinden farklı görevliler bulunmaktadır. Doktrinde kamu personeli terimine biri geniş diğeri dar olmak üzere iki anlam verilmektedir. Geniş anlamda kamu görevlisi içine Cumhurbaşkanı, Bakanlar, Milletvekilleri gibi hukuki statüleri Anayasa Hukukunca incelenen kişiler girmekte; dar anlamda kamu görevlileri içine ise hükümet edenler dışında kalan, memurlar, hizmetliler, sözleşmeli ve geçici personel ile işçiler girmektedir.⁵¹

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 4. maddesinde “istihdam şekilleri” başlığı adı altında dört grup personelden söz edilmiştir. Bunlar yukarıda da sözü edilen ve dar anlamda kamu görevlisi olarak ifade edilen; memur, sözleşmeli personel, geçici personel ve işçilerdir. Bunların tümü kamu görevlisi kavramı içinde yer almakla birlikte hepsi aynı hukuki rejime tabi değildir. Örneğin; işçiler hakkında 657 sayılı Kanun hiç uygulanmadığı gibi sözleşmeli ve geçici personel hakkında da sadece kanunda belirtilen özel hükümler yönünden 657 sayılı Kanun uygulanmaktadır. Bu nedenle memur dışında kalan kamu personeli tanımına burada yer verilmeyecektir.

1982 T.C. Anayasasının 128. maddesinde memurla ilgili olarak “Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür” hükmüne yer verilmiştir. 657 sayılı kanunun 4. maddesinde de memur tanımıyla ilgili olarak “mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler, bu Kanunun uygulanmasında memur sayılır” hükmü öngörülmüştür.

Bunların dışında Türk Ceza Kanununun 279. maddesinde de bir memur tanımına yer verilmekle birlikte ceza hukukunun uygulanması yönünden geçerli olan bu tanıma konumuzu ilgilendirmemesi nedeniyle burada yer verilmemiştir.

⁵¹ CAN, C.: “*Kamu Personelinde Nakil*”, Danıştay Dergisi, Atatürk’ün Doğumunun 100. Yıl Özel Sayısı, Ankara 1981, s.93.

Gerek Anayasamızda gerekse 657 sayılı Kanunda memur kavramı yönünden vurgulanan en önemli husus asli ve sürekli kamu hizmetleridir. Biraz sonra detaylı olarak üzerinde durulacağı üzere Danıştay'da memurların nakline ilişkin işlemlerin yargısal denetiminde özellikle kamu yararı ve kamu hizmetinin gerekleri üzerinde durmakta ve takdir yetkisi içeren işlemleri bu yönden denetleyerek sonuca ulaştırmaktadır.

Kamu personeli kavramını kısaca izah ettikten sonra nakil kavramı üzerinde de duralım: Nakil kavramı uygulamada, bir kamu görevlisinin bir yerden başka bir yere atanmasını ya da başka bir yere atanmamakla birlikte görev ünvanında değişiklik yapılmasını ifade etmektedir. 657 sayılı Kanunun nakil kurallarını düzenleyen 72 vd. maddelerinde de bu kavramla ilgili olarak; "Yer değiştirme suretiyle atanma", "Memurların bir kurumdan diğerlerine nakilleri", "Naklen atanmaları" gibi ifadeler kullanılmıştır. Mülga 788 sayılı Memurun Kanununda kullanılan "tahvil" kavramına 657 sayılı Kanunda yer verilmemiştir.

Nakil ilke olarak kamu hizmetinin iyi işlemesi, idarenin fonksiyonlarını rasyonel ve verimli olarak yerine getirmesi için tesis edilen idari bir işlemdir. Kamu personelinin aynı hizmet örgütü içindeki başka bir yere veya göreve naklen tayin edilmesinde gözönüne alınacak temel amaç "kamu hizmeti"dir.⁵² Bu durum yukarıda verdiğimiz memur tanımlarında ifade edilen memurun temel ve asli fonksiyonunun kamu hizmetini yürütmek olduğu yolundaki düzenlemelerin doğal bir sonucudur. Memurun temel işlevi kamu hizmetini yürütmek olduğuna göre memurun naklinde gözönüne alınacak temel ilke de kamu hizmetinin daha iyi yürütülmesi amacı olmalıdır.

Naklen atanma işlemleri kişiyi halen bulunduğu statüden yeni atandığı yer veya görevdeki statü içinde sokması nedeniyle idari işlemlerin tasnifi yönünden şart tasarruflar içinde yer alırlar. Yani nakledilen memur nakil işlemiyle atandığı yeni görevin önceden mevzuat hükümleriyle tespit edilmiş olan hak ve yükümlülükleri içine sokulmuş olur.

III- NAKİL İŞLEMİNE BENZER MÜESSESELER

Bir memurun görevinin ya da görev yerinin değiştirilmesi kural olarak kadro değişikliği yoluyla olur. Ancak, gerek bir kısım mevzuat hükümlerinde yer alan, gerekse mevzuatta yer almamakla birlikte yargısal içtihatlarla kabul edilen; istihdam, geçici görevlendirme, görevlendirme, vekaleten atama, ikinci görev gibi bazı işlemlerle memurun asıl kadrosunda değişiklik yapılmamakla birlikte, fiilen yaptığı görevinde değişiklik yapılabilen ya da kadro görevinin yanında ek bazı görevler de verilebilmektedir. Şimdi bunları kısaca görelim:

⁵² CAN, C.: a.g.m., s.97; KAYA, C.: Devletin Aile Birliğini Koruması Ödevi Çerçevesinde Devlet Memurları Kanunu m.72, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Süleyman Arslan'a Armağan, C.6, S.1-2, Konya 1998, s.635 vd.

Belediye Memur ve Müstahdemleri Tüzüğünde düzenlenmiş bulunan ve Belediyede görev yapanlara ilişkin olan, bir memurun kadrosunda kalmak şartıyla bir başka göreve atanması anlamındaki “istihdam” müessesesi, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 237. maddesiyle yürürlükten kaldırılmış olduğundan⁵³ artık bir memur hakkında “istihdam” şeklinde bir işlem tesis edilmesi hukuka aykırı olup, Danıştay’ın görüşü de bu yöndedir.⁵⁴

İstihdam müessesesinin yürürlükten kaldırılması nedeniyle bu yöndeki bir işlem hukuka aykırı olmakla birlikte, bir memurun yine istihdama benzer şekilde kadrosu uhdesinde kalmak şartıyla “Geçici görevlendirilmesi” yargısal içtihatlarla kabul edilmiştir. 657 sayılı Kanunun Ek 8 ve Ek 9. maddelerinde geçici görevlendirmeye ilişkin hükümler bulunmakla birlikte bu hükümler kurumlararası geçici görevlendirmeye ilişkin olup, bir memurun aynı kurum içinde geçici görevlendirilmesi konusunda kanunda bir düzenleme yoktur. Ancak, yüksek yargı mercii olan Danıştay, kurum içi geçici görevlendirme işlemlerinin belli şartlar içinde yapılabilmesini içtihat olarak benimsemiştir.

Danıştay, kurum içi geçici görevlendirme işleminin yapılabileceğini içtihat olarak kabul etmekle birlikte, “görevlendirme” suretiyle boş bir kadronun doldurulamayacağını, boş bir kadronun ancak “atama” ya da “vekaleten atama” yoluyla doldurulması gerektiğini belirtmektedir.

Danıştay’ın hem bu yöndeki görüşünü, hem de kurum içi geçici görevlendirme şartlarını belirten kararında şu gerekçe yer almıştır.

“657 sayılı Devlet Memurları Kanununda aynı kurum içinde geçici görevlendirme konusu düzenlenmemiş olmakla birlikte, bir kamu kurumunun mevzuatla belirlenmiş olan görev alanı içinde yer alan “geçici” nitelikteki bir hizmeti, ya da değişen ve gelişen sosyal, ekonomik ve kültürel koşulların sonucu olarak ortaya çıkan, henüz örgütsel altyapısı oluşturulmamış ve bir kadro ile ilgilendirilmemiş olan “yeni bir kamu hizmetini” yürütmek amacı ile, durumu uygun olan kamu görevlilerinin, “kadroları ile hukuki bağlarını sürdürmek ve belli bir süre ile sınırlı olmak üzere” atamaya yetkili amir tarafından geçici olarak görevlendirilmeleri olanaklıdır. Bu işlemin kurulmasında, yukarıda nitelendirilen kamu hizmetlerinin yürütülmesi amaç edinilmeli; kamu yararı ile bağdaşmayan, örneğin kamu görevlisini görevinden fiilen uzaklaştırmak veya onu cezalandırmak gibi hizmet gereklerine ters düşen bir sonuç amaçlanmamalıdır.

Öte yandan, 657 sayılı Yasanın “Sınıflandırma” başlığını taşıyan II. kısmının “Kadroların tespiti” başlıklı 33. maddesinde yer alan “Kadrosuz memur çalıştırılmaz”; “Kadro cetvelleri” başlığını taşıyan 35. maddesindeki “Her kurum için gerekli kadroların sınıfı, derecesi, ünvanı ve adedi gösterilir” ve 45.

⁵³ Belediye Memur ve Müstahdemleri Tüzüğü de 23.12.1994 günlü, 22156 sayılı Resmi gazetede yayımlanan değişiklikle yürürlükten kaldırılmıştır.

⁵⁴ D.5.D., 27.3.1995 günlü, E.1991/3802, K:1995/1163 sayılı karar.

maddesinde yer alan “Hiçbir memur sınıfının dışında ve sınıfının içindeki derecesinin altında bir derecenin görevinde çalıştırılmaz” yolundaki hükümler birlikte değerlendirildiğinde, “memurun kendi kadro görevinde çalışmasının” temel ilke olarak kabul edildiğinde kuşkuya yer bulunmamaktadır. Bir kamu kurum veya kuruluşuna tahsis edilmiş olan, ancak hukuken açık (boş) bulunan kadroların, kural olarak “görevlendirme” suretiyle doldurulamayacağını ve personelin, bu kadrolarda öncelikle yetkili makamlarca yapılacak “asaleten atama” veya gerekli ve zorunlu hallerde aynı Yasanın 86. maddesinde düzenlenen “vekaleten atama” yoluyla istihdam edilmeleri gerektiğini de özellikle vurgulamak gerekir.

Ayrıca, anılan Yasanın “İstisnai Memurluklar” başlığını taşıyan 59. maddesinde sayılan memuriyetler arasında yer alan Bakanlık Müşavirliğine ilgililerin atanabilmeleri, 2451 sayılı Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanununun 2. maddesi ve bu Kanuna 4158 sayılı Kanunla eklenen ek madde gereğince “ortak kararname” ile mümkün olup; bu hukuki durum karşısında ve yukarıda açıklanan nedenlerle bir kamu görevlisinin Bakanlık Müşavirliğinde kural olarak “görevlendirme” suretiyle çalıştırılmasına olanak bulunmadığı gibi; görevlendirilen bir kişinin bu görevde sürekli olarak bırakılması sonucunu doğuracak şekilde yargı kararı verilemeyeceğini, bir başka ifadeyle, bu konuda idarenin yargı kararı ile zorlanamayacağını da kabul etmek gerekir.

Yukarıda belirtilen hukuksal nedenler birlikte değerlendirildiğinde, Ankara Okulu Öğretmeni olarak görev yapmakta iken 7.3.1996 günlü, 96/45919 sayılı Bakan Oluru ile Bakanlık Müşaviri olarak görevlendirilen davacının söz konusu görevlendirme onayının iptali yolunda tesis edilen 16.9.1996 günlü, 96/118621 sayılı işlemde sözü edilen mevzuat hükümlerine ve hukuka aykırılık bulunmadığından, anılan işlemin iptaline ilişkin İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir..... kararın bozulmasına”.⁵⁵

657 sayılı Kanununun 86. maddesinde düzenlenen vekalet görevinde ise bir memurun izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması, görevden uzaklaştırılması gibi sebeplerle işinden geçici olarak ayrılması halinde yerine bir başka memurun veya açıktan birisinin vekaleten atanması durumu söz konusudur. İşte bu hükme göre vekalet görevi bir başka memura verildiği takdirde bu memurun asıl kadrosunda herhangi bir değişiklik olmadan bir başka görevin de yürütülmesi söz konusu olmaktadır.

Yine 657 sayılı Kanununun 88. maddesinde düzenlenen ikinci görevde de, bir memurun kendi asıl kadrosunda herhangi bir değişiklik yapılmadan, baştabiplik, okul müdürlüğü gibi bir kısım görevlerin doktor, öğretmen gibi kadrolarda görev yapanlarca kendi görevlerine ilaveten yürütülmesi söz konusudur.

⁵⁵ D.5.D., 9.2.1998 günlü, E:1997/2711, K:1998/270 sayılı karar.

IV- 657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNUNDA NAKİL MÜESSESESİNİN DÜZENLENMESİ VE YARGISAL DENETİMİN İŞLEYİŞİ

Devlet memurlarının naklen atanmalarına ilişkin kurallar 657 sayılı Kanunun “Hizmet şartları ve şekilleri” başlıklı IV. Kısım içinde yer alan “Yer Değiştirme” adı altındaki 3. Bölümde düzenlenmiştir. Kanunun 72. maddesinden başlayan bu bölümde yer değiştirme suretiyle atama (m.72) karşılıklı olarak yer değiştirme (m.73), memurların kurumlarınca görevlerinin ve yerlerinin değiştirilmesi (m.76) şeklinde nakle ilişkin düzenlemelerin yanında vekalet görevi (m.86), ikinci görev yasağı (m.87), ders görevi (m.89) gibi nakille ilgili olmayan birçok hükme de yer verilmiştir. Bunun yanında Kanunun yer değiştirmeyi düzenleyen bu bölümü dışında da (örneğin IV. Kısımın sicillere ilişkin 69. Bölümünde yer alan 120. maddedeki “iki defa üst üste olumsuz sicil alan memurlar başka bir sicil amirinin emrine atanırlar” şeklindeki hüküm ile aynı kısmın ilerleme ve yükselmelere ilişkin 2. Bölümünde yer alan 71. maddedeki sınıf değişikliğine ilişkin hüküm gibi) nakle ait düzenlemeler mevcuttur.

Şimdi nakle ilişkin bu hükümlerin uygulanmasını Kanunun sistematığına bağlı kalarak yargısal kararlar ışığında incelemeye geçelim.

A- Yer Değiştirme Suretiyle Atama (m.72)

1- Yer Değiştirmede Bölge Esası :

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 2670 sayılı Kanunla değişik 72. maddesinin 1. fıkrasında “Kurumlarda yer değiştirme suretiyle atamalar, hizmetlerin gereklerine, özelliklerine, Türkiye’nin ekonomik, sosyal, kültürel ve ulaşım şartları yönünden benzerlik ve yakınlık gösteren iller gruplandırılarak tespit edilen bölgeler arasında adil ve dengeli bir sistem içinde yapılır” hükmüne yer verilmiştir. Aynı maddenin 2670 sayılı Kanunla değişik son fıkrasında da “Devlet Memurlarının nüfusa kayıtlı oldukları yer, tahsil yeri ve ikametgahı gibi hususlar dikkate alınarak atanamayacakları yerler ve bu yerlerdeki görevler ile kurumların özellik arz eden görevlerine atanabilmeleri için hangi kademelerde ne kadar hizmet etmeleri gerektiği ve yer değiştirme ile ilgili atama esasları Bakanlar Kurulunca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir” hükmü öngörülmüş ve bu hüküm uyarınca Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulan Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik 25.6.1983 günlü, 18088 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Daha sonra 1984 yılında çıkarılan 243 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 657 sayılı Kanunun 72. maddesinin anılan son fıkrası “Memurların Atanamayacakları yerler ve bu yerlerdeki görevler ile kurumların özellik arz eden görevlerine atanabilmeleri için hangi kademelerde ne kadar hizmet etmeleri gerektiği ve yer değiştirme ile ilgili atama esasları Devlet Personel Başkanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir. Kurumlar

atamaya tabi olacak personeli için bu yönetmelik esaslarına göre Devlet Personel Başkanlığının görüşünü almak suretiyle bir personel ve atama planı hazırlar” şeklinde değiştirilmiş bulunmaktadır. 72. maddenin son fıkrasındaki bu değişiklik Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin olan ve Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan anılan Yönetmelik hükmünden sonra yürürlüğe girmesine rağmen idarece yeni bir yönetmelik çıkarma yoluna gidilmemiştir. Ancak Danıştay, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Personelinin Yer Değiştirme Suretiyle Atanmasına İlişkin Yönetmeliğin bazı maddelerinin iptali istemiyle açılan bir davada 72. maddenin son fıkrasında 1984 yılında 243 sayılı KHK ile yapılan değişiklik sonrası idarenin yeni bir yönetmelik çıkarmamasına ve 1983 yılında yürürlüğe giren yönetmelikte de bazı değişiklikler yapmış olmasına dayanarak Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulmuş olan ve 1983’te çıkarılmış bulunan anılan yönetmeliğin halen hukuki varlığını koruduğunu ve 72. maddenin son fıkrası yönünden uygulanması gereken Yönetmelik olduğunu kabul etmiştir.

Danıştay 5. Dairesi anılan kararında şu gerekçeye yer vermiştir:

“...Yapılan bu değişiklikte, fıkranın ilk şeklinde yönetmelikle düzenleneceği belirlenmiş olan alan aynen korunmuş; eski metinde Yönetmeliğin Bakanlar Kurulunca çıkarılacağı açıklanmış iken değişik metinde bu yolda bir hükme yer verilmeyerek yönetmeliğin Devlet Personel Başkanlığınca hazırlanması ve kurumların atamaya tabi olacak personeli için genel yönetmelik esaslarına göre Devlet Personel Başkanlığının görüşünü almak suretiyle bir personel ve atama planı hazırlamaları öngörülmüştür. Değişik metinde Devlet Personel Başkanlığına verilen görev Yönetmeliğin hazırlanmasından ibarettir. İlk metinde yer alan “Yönetmeliğin Bakanlar Kurulunca çıkarılacağı”na ilişkin hükme değişik metinde yer verilmemiş olmasını, Anayasanın aşağıda değinilecek olan 124. maddesi hükmü karşısında, Bakanlar Kurulunun genel yönetmeliği yürürlüğe koyma konusunda yetkisiz olduğu biçiminde yorumlamak mümkün değildir.

Bu nedenlerle, yeni yasanın değişik metninde öngörülen alanı düzenlemiş, yetkili makam tarafından yürürlüğe konulmuş ve Yasa değişikliğinden sonra da bazı hükümlerinin değiştirilmesi ile yetinilerek yeni bir yönetmelik yapılması yoluna gidilmemiş olması karşısında, Bakanlar Kurulunun 83/6525 sayılı kararı ile yürürlüğe konulan ve 25 Haziran 1983 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış olan yönetmeliğin 657 sayılı Yasanın 72. maddesinde 243 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan değişiklikten sonra da hukuki varlığını koruduğunu ve bu maddede öngörülen yönetmelik niteliğinde olduğunu kabul etmek gerekmektedir...”⁵⁶

⁵⁶ D.5.D., 4.3.1992 günlü, E:1992/3332, K:1992/563 sayılı karar.

72. maddenin öngördüğü anılan Yönetmelik halen yürürlükte olmakla birlikte kurumlar da kendi hizmet özelliklerine göre personel atama yönetmelikleri çıkarma yetkisine sahip bulunmaktadır. Ancak, kurumların çıkaracakları yönetmeliklerin 1983 yılında Bakanlar Kurulu Kararıyla kabul edilen ve genel nitelik taşıyan anılan Yönetmelik hükümlerine aykırı olmaması gerekmektedir. Her ne kadar 72. maddenin son fıkrasında yönetmelikten söz edilmeyerek personel ve atama planından söz edilmişse de Danıştay bu konudaki düzenlemenin Yönetmelik adı altında yapılmasında anılan hükme aykırılık görmemiştir. Danıştay 5. Dairesinin anılan kararında bu konuda şöyle denilmiştir:

“Anayasanın 124. maddesi bakanlıklara kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelik çıkarma yetkisi vermiş olduğuna göre, davalı Maliye ve Gümrük Bakanlığının 72. maddenin son fıkrası hükmünde öngörülen personel ve atama planı yerine Anayasadan aldığı bu yetkiye dayanarak aynı alanı yönetmelikle düzenleyebileceği tartışmasızdır. Ancak Anayasanın 124. maddesi ve 657 sayılı yasanın 72. maddesinin belirtilen fıkrası hükmü karşısında bu düzenlemenin genel yönetmelik esaslarına uygun olması ve yürürlüğünden önce Devlet Personel Başkanlığı görüşünün alınması gerekmektedir. Yapılan incelemede dava konusu olan 9.3.1991 günlü, 20809 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Maliye ve Gümrük Bakanlığı Personelinin Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin Devlet Personel Başkanlığının görüşü alınarak yürürlüğe konulduğu anlaşıldığından, yönetmelikte bu yönden yasaya aykırılık söz konusu değildir.⁵⁷

657 sayılı Kanunun 72. maddesi uyarınca çıkarılan ve halen yürürlükte olduğu Danıştay’ca da kabul edilmiş bulunan Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına Dair Yönetmeliğin 28. maddesinde, kurumlarca bu konuda çıkarılacak yönetmeliklerde bu yönetmeliğe aykırı hükümler yer alamaz, hükmüne yer verildiğinden, Danıştay kurumlarca çıkarılan yönetmeliklerin bu yönetmeliğe aykırı olmasını bir iptal sebebi saymaktadır. Danıştay 5. Dairesi, 22.12.1994 günlü, 22149 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olan Maliye Bakanlığı Personelinin Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin bazı maddelerine karşı açılan bir davada konuya ilişkin şu gerekçeye yer vermiştir:

“...Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin 28. maddesinde de “Kurumlar bu yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde halen görevde bulunan memurların geçmiş hizmetlerinin bu Yönetmelik çerçevesinde nasıl değerlendirileceğini ve bu Yönetmeliğin çeşitli maddelerinde Kurumlarca tespiti öngörülen diğer hususları kapsayan Özel Yönetmeliklerini Devlet Personel Dairesinden olumlu görüş

⁵⁷ D.5.D., 4.3.1992 günlü, E:1992/3332, K:1992/563 sayılı Karar, Aynı yönde D.5.D., 4.12.1991 günlü, E:1991/1609, K:1991/2267 sayılı karar.

alınmak sureti ile çıkarırlar. Özel Yönetmeliklerde bu yönetmeliğe aykırı hükümler yer alamaz...” hükmü yer almıştır.

.....

Anılan yönetmelik hükümleriyle hizmet gereği olarak yapılabilecek yer değiştirmelerde kurumlara özel düzenleme yetkisi verilmediği halde Maliye Bakanlığı Personelinin Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin 13(a) maddesinin ikinci cümlesinde ... ki düzenlemelerle hizmet gereği yer değiştirme konusunun farklı bir biçimde düzenlenmiş olması yönlerinden 657 sayılı Yasanın 72. maddesi ile Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin 28. maddesine uyarlık görülmemiştir.”⁵⁸

Öte yandan 1982 T.C. Anayasasının Yönetmelikleri düzenleyen 124. maddesinde hangi yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanacağına Kanunda düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Bu konuda çıkarılan 3011 sayılı Kanunun 1. maddesinde, Bakanlıkların çıkaracağı Kamu Personeline ait genel hükümleri kapsayan yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanacağına belirtilmiş olması nedeniyle personel hukuku konusunda ve bu arada nakil konusunda düzenleme getiren yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanması bir şekil şartı olarak mevzuatımızda yer almaktadır. Danıştay bu konudaki yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanmamış olmasını bir iptal sebebi kabul etmektedir.

“...Dava konusu Maliye ve Gümrük Bakanlığı Yer Değiştirme Yönetmeliği Bakanlıktaki Kamu görevlileri ile ilgili genel hükümleri düzenlemesi nedeniyle 3011 sayılı Kanunun 1. maddesi kapsamında bulunduğu halde Resmi Gazetede yayımlanmamış olmasının ağır bir biçim sakatlığı oluşturduğu dolayısıyla hukuken işlemlere dayanak oluşturacak bir norm olduğundan söz edilemeyeceği açıktır.

.....

Açıklanan nedenlerle Resmi Gazetede yayımlanması gerektiği halde yayımlanmamak suretiyle biçim yönünden ağır sakatlık taşıyan ... Yönetmeliğin ... iptaline ...”⁵⁹

Şayet kurumlarca çıkarılan özel yönetmelikler Resmi Gazetede yayımlanmamışsa Danıştay bu konuda genel hükümleri içeren Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına Dair Yönetmelik hükümleri uyarınca uygulama yapılması gerektiğini kabul etmektedir.

“...Bu durumda mahkemece öncelikle davacının hizmet bölgesine yönelik iddialarının açıklığa kavuşturulabilmesi için dosyaya sunulan Tarım ve Köyüşleri

⁵⁸ D.5.D., 16.4.1997 günlü, E:1995/850, K:1997/861 sayılı karar.

⁵⁹ D.5.D., 29.3.1989 günlü, E:1988/2741, K:1989/533 sayılı karar.

Bakanlığı Tayin Nakil Talimatının Resmi Gazetede yayımlanıp yayımlanmadığı araştırılarak yayımlanmışsa söz konusu Talimat, yayımlanmamışsa bu konuda genel hükümleri içeren Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına Dair Yönetmelik hükümleri doğrultusunda yapılan işlemde bu yönden bir hukuka aykırılık bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekmektedir...”⁶⁰

2- Yer Değiştirmede Eş, Çocuk ve Sağlık Durumu :

657 sayılı Kanunun incelediğimiz 72. maddesinin 1990 yılında çıkarılan 418 sayılı KHK ile değiştirilmiş olan 2. fıkrasında; “Yeniden veya yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda, aile birimini muhafaza etmek bakımından kurumlar arasında gerekli koordinasyon sağlanarak memur olan diğer eşin de isteği halinde ataması, atamaya tabi tutulan memurun atandığı yere 74 ve 76. maddelerde belirtilen esaslar çerçevesinde yapılır. Yer değiştirme suretiyle atanmaya tabi memurun atandığı yerde eşinin atanacağı teşkilatın bulunmaması ve ilgilinin de talebi halinde bu personele eşinin görev süresi ile sınırlı olmak üzere aşağıdaki şartlarla izin verilir.

...” hükmüne yer verilmiştir.⁶¹

Bu hüküm Anayasanın 41. maddesinde yer alan “Aile Türk toplumunun temelidir. Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ve uygulamasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar” yolundaki hükmün gerekli bir yasal düzenlemesini oluşturmaktadır. Eş durumuna ilişkin bu yasal düzenlemeyi aynı ve farklı kurumlar yönünden ayrı ayrı ele alalım.

a) Ayrı Kurumlarda Çalışan Eşlerin Durumu :

72. maddenin anılan 2. fıkrasında esasen eşlerin farklı kurumlarda olmaları durumu düzenlenmiştir. Maddeye göre bir nakil işleminde eş durumunun gözetilerek işlem tesis edilebilmesi için aranan şartları şöyle sıralayabiliriz.

- (a) Yeniden veya yer değiştirme suretiyle yapılan bir atama olması,
- (b) Kurumlar arasında gerekli koordinasyonun sağlanması,
- (c) Memur olan diğer eşin de isteğinin bulunması,

(d) Atanacak eş memurun da Kanunun 74 ve 76. maddelerindeki esaslara göre atanması.

⁶⁰ D.5.D., 11.11.1997 günlü, E:1995/1616, K:1997/2510 sayılı karar.

⁶¹ 418 sayılı KHK'nin Anayasa Mahkemesinin 5.2.1992 günlü, E:1990/22, K:1992/6 sayılı kararı ile iptal edilmesinden sonra madde metni 527 sayılı KHK'nin 5.maddesiyle belirtilen şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Nakil işlemlerinde eş durumunun gözetilmesi konusundaki bu yasal yükümlülüğe idarelerin pek fazla uyduğu söylenememektedir. Çünkü açılan bir çok nakil davasında eş durumunun gözetilmediği iddiasına yer verilmektedir. Bu nedenle nakilde eş durumu konusundaki Danıştay içtihatları önem kazanmaktadır.

Danıştay 5. Dairesi 1992 yılında verdiği bir kararda Maliye Bakanlığında görev yapan ve bir başka yere atanan davacının öğretmen olan eşinin durumunun atama sırasında gözetilmeden işlem tesis edilmesini iptal sebebi saymış ve kararında koordinasyon zorunluluğunun ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin ilkeyi de belirtmiş bulunmaktadır. Kararda şöyle denilmiştir:

“...Bu hükümlere göre, yer değiştirme suretiyle yapılacak atama ve nakillerde aile birliğinin korunması amacıyla koordinasyon sağlanması için nakil işleminin tesisinden önce maddede öngörülen usule göre idarece gerekli diğer işlemlerin tamamlanması zorunluluğu açıktır. Başka bir anlatımla, 657 sayılı Yasanın dayanağını Anayasanın 41. maddesinden alan 72. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, ayrı kurumlarda çalışan eşler yönünden nakil işleminin tesisinden önce kurumlar arasında koordinasyon sağlanmak suretiyle; aynı kuruma bağlı olarak çalışan eşler yönünden ise eşlerin birlikte çalışabilecekleri yerlerin ilgili kurumca önceden belirlenmesi, diğer eşin isteği halinde bu yere nakledileceğinin kendisine tebliği şeklinde işlem yapılması gerekmektedir.

Davacı, Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmasına İlişkin Yönetmeliğin 6. maddesine göre, 1. hizmet bölgesinde bulunan İstanbul ilindeki zorunlu çalışma süresini tamamlamış ise de, eşi İstanbul Halide Edip Adıvar İlkokulunda öğretmen olarak çalışmakta olduğundan, bu durum gözönünde tutulmaksızın ve kurumuyla gerekli koordinasyon sağlanmaksızın davacının İstanbul Vergi Dairesi Müdür Yardımcılığından Bolu Vergi Dairesi Müdür Yardımcılığına naklen atanmasında bu yönden mevzuata uyarlık bulunmadığı açıktır...”⁶²

İdarenin nakil sırasında eş durumunu gözetme yükümlülüğünün varlığı için eşin isteğinin de bulunması gerekmektedir. Danıştay da bir kararında bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“...Davacının ... eşinin davacının yeni görev yerine naklen atanması için bir isteğinin bulunmadığı dosya içeriği ile davalı idarenin temyiz dilekçesinden anlaşıldığından; olayda eş durumunu gözetme yükümlülüğü bulunmayan davalı idarenin eş durumunu dikkate almadan davacıyı naklen atadığından bahisle mahkemece dava konusu işlemin iptaline karar verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir.”⁶³

⁶² D.5.D., 4.3.1992 günlü, E:1991/3332, K:1992/563 sayılı karar.

⁶³ D.5.D., 14.12.1995 günlü, E:1993/4033, K:1995/4125 sayılı karar.

Danıştay bir nakil işleminde aile birliğinin muhafaza edilmiş sayılabilmesi için memurun atandığı yeni yerle evi arasında sadece ulaşım imkanlarının mevcut olmasını yeterli görmemiş ve bir kararında Anayasanın 41 ve 657 sayılı Kanununun 72/2. maddelerinin amacından da hareketle şu gerekçeye yer vermiştir:

“... Getirilen bu düzenlemelerle ailenin parçalanmaktan kurtarılması, bireylerini bir arada tutmak suretiyle ailenin huzur ve mutluluğunun devam ettirilmesi ve bu yolla kamu görevlilerinin ailevi kaygılardan uzak bir biçimde kamu hizmetlerini verimli, etkin ve sağlıklı bir biçimde yürütmeleri için gerekli ortamın sağlanması amaçlanmıştır bulunmaktadır.

.....

Dosyanın incelenmesinden, Konya il merkezi Selçuklu ilçesi ... Ortaokulu ... Öğretmeni olan davacının, görev yaptığı okulda bir bayan öğretmene karşı zaman zaman uygunsuz söz ve davranışlarda bulunarak huzursuzluğa yol açması olayına ilişkin olarak düzenlenen soruşturma raporundaki öneri üzerine Konya ili Cihanbeyli ilçesi ... kasabası ... öğretmenliğine atandığı anlaşılmakta olup, dava konusu nakil işleminde sebep yönünden hukuka aykırı bir durum bulunmamakta ise de, dosyada yer alan bilgi ve belgelerden davacının eşinin SSK Konya Sigorta Müdürlüğünde memur olarak görev yaptığının ve davacının naklen atanması konusunda eşinin çalıştığı kurumla gerekli koordinasyonun sağlanması yoluna gidilmediğinin anlaşılması nedeniyle davacının nakline ilişkin işlemde bu yönden mevzuata uyarlık bulunmamakta olup, davanın reddi yolundaki mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir.

Öte yandan her ne kadar mahkeme kararında, Anayasanın 41 ve 657 sayılı Kanununun 72/2. maddesi uyarınca davacının nakli sırasında eş durumunun da dikkate alınması gerektiği, ancak Konya ili içinde yeterince ulaşım olanaklarının bulunması nedeniyle bu hususun dikkate alınmamasının işlemi sakatlamayacağı gerekçesine yer verilmiş ise de, davacının yeni atandığı yere her gün gidip gelebileceği ve böylece aile birliğinin bozulmayacağı esasına dayanan böyle bir gerekçenin kabul edilebilmesi için davacının her gün gidip geleceği mesafenin ve ulaşım durumunun görevini aksatıp aksatmayacağını, ayrıca bu şekilde sürekli gidip gelmeye davacının mali imkanlarının, sağlık durumunun ve bunlar gibi göreve etkili diğer hususların elverişli olup olmadığının araştırılıp değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Davacı tarafından, yeni görev yeri olan Cihanbeyli ilçesi ... kasabasının Konya il merkezine 80 km. den fazla bir mesafede bulunduğu, kullanmaya elverişli tek ulaşım aracının ...'dan sabah saat 7.30'da Konya'ya, Konya'dan saat 14.30'da ...'a giden Belediye otobüsü olduğunun ileri sürülmesi karşısında davacının yeni görev yerine her gün gidip gelmesinin yukarıda değinilen hususlar yönünden inceleme ve değerlendirilmesi yapılmadan salt ulaşım olanaklarının yeterli olduğundan hareketle olayda eş durumunun

nazara alınmamasının işlemleri sakatlamayacağı sonucuna ulaşılmasında hukuki isabet görülmemiştir.”⁶⁴

Danıştay bazı durumlarda salt eş durumunun gözetilmemiş olmasını iptal sebebi saymamakta, kamu hizmetinin gerekleri yönünden de bir değerlendirme yapılmasını gerekli görmektedir.

“... Belli bir statüye girmeyi kabul eden bir kişinin bu statü için geçerli kurallara uyması gerektiği açıktır. Her ne kadar yukarıda yer alan Yönetmelik hükümleri, eşinin 217 sayılı KHK’ye tabi bir kurumda görev yapması nedeniyle davacıya yerinde bırakılma isteminde bulunma olanağı vermekte ve kural olarak eş durumunun gözetilmesi gerektiğini belirtmekte ise de; aynı hükümlerin, 1. Bölgedeki hizmet süresini dolduran davacıyı yerinde bırakma konusunda idareye takdir hakkı tanıdığı ve eş durumunun gözetilmesi yönünden getirdiği korumanın da sınırsız olmadığı kuşkusuzdur. Bu noktada belirtmek gerekir ki, 657 sayılı Yasanın yukarıda değinilen 72. maddesi hükmü de naklen atanmış memurun kamu kurumunda çalışan eşine ancak belli koşullarla sınırlı bir koruma getirmektedir. Söz konusu maddeye göre, memurun atandığı yerde eşinin kurumunun örgütünün bulunmaması ya da örgütü olmakla birlikte niteliğine uygun boş bir görev bulunmaması hallerinde, isteğe bağlı olarak, eş kural olarak ücretsiz izinli sayılabilecek; kadrosu eşinin görevlendirme süresiyle sınırlı olarak saklı tutulacak; ancak bu süre memuriyet boyunca 4 yılı geçmeyecektir.

Yukarıda yer alan kurallar ve yapılan açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde, 657 sayılı Yasaya tabi bulunan bir kamu görevlisinin belli bir bölgedeki hizmet süresini doldurması ve ihtiyaç nedeniyle naklen atanmasının zorunlu olduğu durumlarda, aile biriminin korunması ilkesi ile kamu hizmetinin düzenli bir biçimde yürütülmesi gereği arasında bir denge kurulması ve sadece eş durumu değil, hizmet gerekleri de gözetilmek suretiyle bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Bu durumda, 1. Bölgedeki zorunlu hizmet süresini tamamlayan ve yerinde bırakılma istemi daha önce bir kez kabul edilmiş olan davacının, eşinin DSİ Genel Müdürlüğünde işçi statüsünde çalışması nedeniyle 657 sayılı Yasanın 72. maddesinde öngörülen ücretsiz izin müessesesinden yararlanmasının mümkün olmayacağı hususu da dikkate alındığında, doldurduğu istek formunda tercih ettiği iller arasında yer alan ve vergi kontrol memuruna ihtiyaç duyulan Bilecik iline kamu yararı ve hizmet gerekleri gözetilerek naklen atanmasında hukuka aykırılık bulunmadığından, İdare Mahkemesince, dava konusu işlemin tesisi

⁶⁴ D.5.D., 1.11.1995 günlü, E:1992/4178, K:1995/3369 sayılı karar.

sırasında davacının eş durumunun gözetilmediği gerekçesiyle işlemin iptaline hükmedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir.⁶⁵

Danıştay'ın eş durumu konusundaki içtihatlarının aynı yönde devam etmediği, zaman içinde özellikle teşkilatı ülke çapında yaygın bulunan bazı kurumlarda çalışan eşler yönünden farklı bir çizgiye geldiği görülmektedir.

“... Davacının Muğla Merkez Dumlupınar İlkokulunda öğretmen olan eşinin görev yaptığı kurumun ülke genelinde geniş bir teşkilata sahip bulunduğu hususu gözönüne alındığında, yukarıda açıklaması yapılan 657 sayılı Kanunun 72. maddesinde öngörüldüğü gibi eşinin de, davacının atandığı yere atanma talebinde bulunabileceği ve kurumunca bu özürü gözönüne alınarak işlem yapılabilmesi tabii bulunmaktadır.”⁶⁶

“İdare Mahkemesince; davacının Ziraat Bankası Antalya Şubesinde görev yapan eşinin durumunun, atama işleminin tesisinde dikkate alınmadığı ve bu bakımdan dava konusu işlemin hukuka aykırı olduğu belirtilmişse de; Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünün yaygın teşkilat yapısı nedeniyle istekte bulunması halinde adı geçen idarenin mevzuatımızda yer alan buyurucu kuralları dikkate alarak davacının atandığı yere eşinin de atamasını yapacağı doğal olup, bu konuda uyuşmazlık çıkması halinde dava konusu yapılmasına engel bir hususta bulunmadığından bu yöndeki İdare Mahkemesi gerekçesi de haklı dayanaktan yoksun bulunmuştur.”⁶⁷

Danıştay'ın özellikle bazı kurumlarda görev yapan memur eşlerin durumu yönünden atama işleminden önce koordinasyon zorunluluğunu ortadan kaldıran bu tür kararlarının temelinde kamu hizmetinin gerekleri yönünden idareye daha rahat hareket imkanı sağlamak gibi bir düşünce yatsa da, böyle bir uygulama hem Kanunun söz konusu hükmünün uygulanmasını bazı kimseler yönünden fiilen ortadan kaldıracak, hem de çeşitli kamu kurumlarında görev yapan kişiler yönünden aynı konuda farklı uygulamalar yapılarak eşitlik ilkesine aykırı bir durumun ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Atanan bir memurun eşinin de daha sonra yeni görev yerine atanma talebinde bulunması, kurumun bu başvuruyu sonuçlandırması, ret cevabı halinde dava açılması ve bu davanın sonuçlanması konusundaki sürecin uzunluğu dikkate alındığında, eşin başvurusunun reddi halinde dava açabileceği gibi gerekçenin de özellikle uzak yerlere atanan memurun aile bütünlüğünü sağlamada yeterli korumayı sağlayamayacağı da açıktır.

72. maddede eş durumu konusunda yer alan bir diğer düzenleme de atanan memurun atandığı yerde eşinin atanacağı teşkilatın bulunmaması ya da teşkilatı

⁶⁵ D.5.D., 28.12.1995 günlü, E:1993/5573, K:1995/4496 sayılı karar.

⁶⁶ D.5.D., 14.11.1996 günlü, E:1994/4585, K:1996/3480 sayılı karar.

⁶⁷ D.5.D., 30.1.1997 günlü, E:1994/5788, K:1997/201 sayılı karar; Aynı yönde, D.5.D., 27.10.1988 günlü, E:1998/2781, K:1998/2503 sayılı karar.

olmakla birlikte durumuna uygun boş kadro bulunmaması durumunda belli şartlarla izinli sayılmaları yönündeki hükümdür. Gerçekten Milli Eğitim Bakanlığı, Adalet Bakanlığı gibi bir kısım kamu kurumlarının tüm ülkeye yaygın şekilde teşkilatı bulunduğu halde belediyeler gibi bazı kurumların ise sadece belli bir il, ilçe, bucak ya da beldede teşkilatı bulunmaktadır. Bu durumu öngören Kanun koyucu da atanan memurun atandığı yerde eşinin kurumunun teşkilatı yoksa ya da teşkilatı olmakla birlikte durumuna uygun boş kadro yoksa eşe memuriyeti boyunca en fazla 4 yıl süreyle izin verilmesini benimsemiş ve şayet atanan memur olağanüstü hal bölgesine dahil iller ile bu illere mücavir illerde ve kalkınmada 1. ve 2. derecede öncelikli yörelerde görevli ise bu kişilere belli oranlarda aylık ödemesini de hükme bağlamıştır. Eşleri sayılan yerler dışında görevli olanların ise ücretsiz izinli sayılacağı belirtilmiştir. Ancak, burada dikkat edilecek husus izin müessesesinin yer değiştirme (rotasyon) suretiyle atanmaya tabi memurlar için öngörülmesidir. Bu nedenle izin süresi de azami 4 yıla sınırlandırılmıştır. Fakat, Danıştay kararlarında bu ayırım üzerinde fazla durulmadığı görülmektedir.

b) Eşlerin Aynı Kurumda Çalışıyor Olması :

72. maddede sadece eşlerin farklı kurumlarda olmaları hali düzenlenerek kurumlar arasında koordinasyon zorunluluğundan söz edilmiş, buna karşılık eşlerin her ikisi de aynı kurumda ise bu konuda bir düzenleme getirilmemiştir. Belki bunun temelinde memuru atayacak olan kurumun eşinden de bilgi sahibi olduğu ve atamada bu durumu doğal olarak gözönüne alacağı düşüncesi yatmaktadır. Ancak Danıştay, 72. maddede aynı kurumda çalışan eşlerden söz edilmemesinin bunlar yönünden eş durumunun dikkate alınmayacağı anlamına gelmediğini kabul etmektedir.

“... Anayasanın ve 657 sayılı Yasanın söz konusu düzenlemelerine göre; farklı kurumlarda çalışan eşlerden birinin hizmet gereği başka bir yere naklen atanması halinde diğer eşin çalıştığı kurumla gerekli koordinasyonun sağlanması ve bu eşin de isteği halinde aynı yere naklinin yapılması idare için bir yükümlülüktür. Ancak memurun atandığı yerde eşin atanacağı teşkilat yoksa ya da teşkilat olmakla birlikte niteliğine uygun münhal bir görev bulunmamakta ise, eşe belirli koşullarda izin isteme hakkı tanınmıştır.

Görüldüğü gibi, 657 sayılı Yasanın 72. maddesinde eş durumu ile ilgili düzenleme eşlerin ayrı kurumlarda çalışmaları hususuna ilişkin bulunmakta; eşlerin aynı kurumda çalışmaları halinde eş durumunun nasıl gözetileceği hususunda herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

Buna karşılık, Anayasanın amir hükmü gereğince, aynı kurumda çalışan eşlerden birinin yine aynı kurumun başka bir yerdeki birimine naklen atanması halinde de memur olan diğer eşin de isteği var ise aynı yere atanması veya

niteliğine uygun münhal bir görev bulunmaması durumunda izin hakkında yararlandırılması yine idare için bir yükümlülüktür.

Dolayısıyla Anayasa ile getirilen ilke uyarınca yeniden veya yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda aynı kurumda çalışan eşlerin durumunun da gözetileceği tabii bulunmakta olup, bu konuda düzenleme olmamasını aksine yorumlamanın anılan ilke karşısında mümkün bulunmadığı açıktır.⁶⁸

c) Eşin Serbest Meslekte Çalışıyor Olması :

72. maddede naklen atanan memurun aynı kurumda çalışan eşine ilişkin bir düzenleme getirilmediği gibi memurun eşinin serbest çalışıyor olması konusunda da bir hüküm öngörülmemiştir. Az yukarıda gördüğümüz gibi Danıştay eşi aynı kurumda görevli olanlar yönünden de kurumun nakil sırasında aile birliğini gözetme zorunluluğunu kabul ettiği halde eşi serbest meslek icra edenler yönünden böyle bir zorunluluğu kabul etmemiştir.

“... Kamu görevlisinin eşinin serbest meslek sahibi olması halinde ise durumunun farklı boyut kazanacağına işaret etmek gerekir. Bir kamu görevlisinin, kamu hizmetinin gerekli kılmasına karşın, eşinin mesleğini serbest olarak yürütmekte olduğu öne sürülerek, isteği olmadıkça, başka bir yere nakledilemeyeceği gibi bir anlayış; idarenin bütün işlem ve eylemlerinin ortak hedefi olan kamu yararını sağlamak amacının gerçekleştirilmesini kişilerin sübjektif karar ve tutumlarına bağlı kılmak sonucunu doğurur ki; hukuken benimsenemez.

Öte yandan, başta da değinildiği gibi, eşi aynı veya başka bir kamu kurumunda çalışmakta olan bir kamu görevlisinin, kamu hizmetinin gerektirmesi halinde, eşinin de doğrudan veya kurumlar arasında gerekli koordinasyon sağlanmak suretiyle naklinin yapılabilmesine karşılık, eşi serbest meslek icra eden bir kamu görevlisinin naklinin serbest çalışan eşin istek ve iradesine bağlı tutulması yolundaki bir anlayış, ikinci durumda olanları öncekilere göre ayrıcalıklı bir duruma sokmasının yanısıra kamu hizmetlerinin yürütülmesi açısından da büyük sakıncalar yaratır ki; hukuken kabul edilemez.

Belirtilen durumlar sebebiyle, mahkemenin dava konusu işlemin sebep ve maksat yönlerinden hukuka uygunluğunu denetleyerek sonucuna göre karar vermesi gerekirken, davacının eşinin serbest olarak çalışmakta bulunduğu, işyerini nakletmesinin güçlükler yaratacağı gibi hukuksal temelden yoksun gerekçelerle anılan işlemi iptal etmesinde hukuki isabet görülmemiştir.”⁶⁹

⁶⁸ D.5.D., 14.12.1995 günlü, E:1993/4033, K:1995/4125 sayılı karar.

⁶⁹ D.5.D., 26.5.1992 günlü, E:1989/1126, K:1992/1606 sayılı karar; Aynı yönde Danıştay 5.D., 16.4.1997 günlü, E:1995/850, K:1997/861 sayılı karar.

Danıştay 657 sayılı Kanuna tabi olmayan kurumlar yönünden bu Kanunun 72. maddesinin uygulanamayacağını belirtmekte, ancak kendi mevzuatında bu konuda hüküm bulunmayan kurumlar yönünden de Anayasanın yukarıda hükmü yazılan 41. maddesinden hareketle kurumlarca aile birliğinin gözetilmesini zorunlu görmektedir. Bu husus bir kararda şöyle ifade edilmiştir:

“... Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede bir İktisadi Devlet Teşekkülü olarak düzenlenmiş bulunan Orman Ürünleri Sanayi A.Ş. Genel Müdürlüğüne bağlı Bolu Müessese Müdürlüğünde görev yapan davacının naklen atanması işlemine karşı açılan davada, 657 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına olanak bulunmaması nedeniyle Mahkemece anılan Kanunun eş durumunu düzenleyen 72/2. maddesine dayalı olarak karar verilmesinde hukuki isabet görülmediği...”

Ancak; Anayasanın 41. maddesinde “Aile, Türk toplumunun temelidir. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, Teşkilatı kurar” hükmü yer almış olup, bu maddeyle Anayasa koyucunun aileyi parçalanmaktan kurtarmak, bireylerini bir arada tutmak suretiyle ailenin huzur ve mutluluğunu devam ettirmek ve bu yolla kamu görevlilerinin ailevi kaygılardan uzak bir biçimde kamu hizmetlerini verimli, etkin ve sağlıklı bir biçimde yürütmeleri için gerekli ortamı sağlamak amaçlarını taşıdığı kuşkusuzdur.

Bu durumda her ne kadar davalı kurum yönünden 657 sayılı Kanunun eş durumunu düzenleyen 72. maddesinin uygulanması mümkün değilse de, Anayasanın belirtilen 41. maddesi karşısında davacının nakli sırasında aile birliğini bozulmaması için idarece gerekli tedbirlerin alınması gerektiğinin açık olması ve Bolu Müessese Müdürlüğünün 3.6.1994 günlü, 5756 sayılı yazısından da burada davacıyla birlikte 19 kişinin beğçi kadrosunda görev yaptığının anlaşılması nedeniyle İdarece söz konusu yere atama yönünden 19 kişinin durumları değerlendirilmeden aile birliğini bozacak şekilde davacının atanmasında hukuka uyarlık görülmemiş olup, işlemin iptaline dair mahkeme kararında sonucu itibariyle hukuka aykırılık bulunmamıştır.”⁷⁰

d) Nakilde Çocukların Öğrenim Durumu :

657 sayılı Kanunun 72. maddesinde, nakil sırasında kamu kurumlarında görev yapan diğer eşin de durumunun gözetilmesi yönünden zorunluluk getirildiği halde memurun öğrenim gören çocukları yönünden herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. 657 sayılı Kanunda ve genel nitelik taşıyan Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına Dair Yönetmelikte bu husus düzenlenmemekle birlikte İçişleri Bakanlığı, İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel

⁷⁰ D.5.D., 11.11.1997 günlü, E:1995/1563, K:1997/2511 sayılı karar.

Müdürlüğü gibi bir kısım kurumların özel yönetmeliklerinde bu durum da nakil sırasında gözönüne alınacak hususlar arasında sayılmıştır.

Danıştay'ın bu konudaki genel eğilimi özel yönetmeliklerde aksi düzenlemeye yer verilmedikçe çocukların öğrenim durumunun nakil işlemi yönünden gözönüne alınması zorunluluğu bulunmayan bir husus olduğu yönündedir.

“... Temyize konu Mahkeme kararında dava konusu işlemin iptal gerekçesi olarak, davacının oğlunun öğrenim gördüğü Ankara Özel ... Lisesine eşdeğer bir özel okulun, adı geçenin atandığı Yozgat İlinde bulunmaması ve bu nedenle dava konusu atama işlemiyle davacının aile bütünlüğünün bozulacağı hususu gösterilmiştir.

657 sayılı Yasanın 72. maddesinin 418 sayılı KHK ile değişik 2. fıkrasında, yeniden veya yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda, aile birimini muhafaza etmek bakımından kurumlar arasında gerekli koordinasyon sağlanarak memur olan diğer eşin de isteği halinde atamasının, atamaya tabi tutulan memurun atandığı yere 74. ve 76. maddelerde belirtilen esaslar çerçevesinde yapılması zorunluluğu getirilmiş olup; atanan memurun öğrenim gören çocuklarının durumu (memurun görev yaptığı kurumun özel mevzuatında bu konuda istisna teşkil edecek bir hükmün bulunması durumu hariç), anılan maddede sözü edilen zorunluluk kapsamına dahil edilmemiş olduğundan, bu hususun iptal kararına gerekçe alınmasında hukuki isabet görülmemiştir.”⁷¹

“... 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 72. maddesinde yeniden veya yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda memur olan eşin durumunun gözetileceği öngörülmüş, Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin yer değiştirme suretiyle atanmalarda gözönünde bulundurulacak hususları düzenleyen 9. maddesinde de yapılacak atamalarda sadece eş ve sağlık durumlarının dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır.

Bu durumda, gerek yasada gerek yönetmelikte yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda öğrenim durumunun gözönüne alınacağı öngörülmemiş olup, davalı idarece “hizmetine duyulan ihtiyaç nedeniyle davacının eşdeğer göreve atandığı” savunulmuş olduğundan mahkemece bu yönden araştırma yapılarak karar verilmesi gerekirken, nakil sırasında davacının Türkçe-Almanca öğretim yapan Anadolu Lisesinde öğrenim gören çocuğunun durumunun gözetilmediği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptal edilmesinde hukuki isabet görülmemiştir.”⁷²

⁷¹ D.5.D., 7.2.1994 günlü, E:1993/8888, K:1994/783 sayılı karar.

⁷² D.5.D., 17.9.1997 günlü, E:1995/766, K:1997/1765 sayılı karar; Benzer yönde, D.5.D., 24.9.1997 günlü, E:1997/1257, K:1997/1850 sayılı, 14.11.1996 günlü, E:1994/4585, K:1996/3480 sayılı kararlar.

Danıştay'ın bu kararında yer alan azlık oyunda ise bazı yönetmeliklerde çocuğun öğrenim durumunun nakil işlemi yönünden gözönünde tutulması esası getirilirken bazılarında bu konuda bir düzenleme getirilmesinin Anayasanın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı bir uygulama ortaya çıkardığı gerekçesiyle karara bu yönden karşı oy kullanılmıştır.

Konunun uygulamadaki önemi nedeniyle karşı oy gerekçesini aynen aktarmakta yarar vardır.

“Anayasanın “Ailenin Korunması” başlıklı 41. maddesinin birinci fıkrasıyla “Aile, Türk toplumunun temeli...” olarak kabul edilmekte; ikinci fıkrasıyla da “Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması(nı) ... sağlamak için” gerekli tedbirleri almak ve teşkilatı kurmakla ödevli kılınmaktadır. Devletin bu görevi yerine getirmek amacıyla, “Sosyal Hukuk Devleti” niteliğine de uygun düşecek biçimde, gerekli ekonomik, sosyal ve hukuksal düzenlemeleri, henüz yeterli düzeye erişmiş olmasa da, yapmakta olduğu görülmektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 72. maddesi, Anayasanın 41. maddesi doğrultusunda hükümler içermekte ve yeniden veya yer değiştirme suretiyle naklen atamalarda aile birimini bir arada tutmak amacıyla kurumlar arasında gerekli eşgüdümün (koordinasyon) sağlanması konusunda idarelere ödevler yüklemekte ve bu nokta, naklen atama işlemlerinin yargısal denetiminde de idari yargı mercilerinin öncelikle üzerinde durduğu iptal nedenlerinden birisini oluşturmaktadır.

Normlar sıralamasında (hiyerarşisinde) Anayasanın en üstte yer aldığı; yasaların Anayasaya, tüzükler ve yönetmeliklerin ise yasalara ve Anayasaya aykırı olamayacağı Anayasanın 11., 115., ve 124. maddelerinde açıkça ifadesini bulduğu ve yargısal içtihatlar da bu doğrultuda kararlılık (istikrar) kazanmış olduğu gibi, öğretide de bu konuda herhangi bir duraksama ve aykırı düşünce bulunmamaktadır. Bu durumun doğal ve hukuksal sonucu olarak, bir yasa ya da tüzük ve yönetmelikle Anayasanın çatışması ya da bu metinlerin Anayasanın öngördüğü ve bizzat düzenlediği bir konuya yer vermeyerek boş bırakmaları hallerinde doğrudan Anayasa hükmünün uygulanarak uyumsuzluğun çözümlenmesi gerekmektedir.

Çoğunluk kararında, Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelikte, naklen atama işlemi tesis edilirken ilgili memurun çocuklarının öğrenim durumunun da dikkate alınacağı yolunda bir hükme yer verilmediği için idarenin böyle bir yükümlülüğü olmadığı; dolayısıyla Mahkemece bu noktaya dayanılmasında isabet görülmediği gerekçesine de yer verilerek iptal kararı bozulmuş ise de;

1- Anayasanın 41. maddesi ana, baba ve çocuklardan oluşan aileyi Türk toplumunun korunması gerekli temeli olarak kabul ettiğine ve ailede huzur ve

refahın sağlanmasını yerine getirilmesi kaçınılmaz bir ödev olarak Devlete yüklediğine göre, ilgili yasalarda ya da genel ve özel yönetmeliklerde bu konuda bir hüküm olmamasının, Anayasanın üstünlüğü ilkesi karşısında hukuken bir değerinin olamayacağı ve idarenin Anayasal yükümlülüğünü kaldırmayacağı tartışmayı gerektirmeyecek kadar açık olup; çoğunluk kararının gerekçesi öncelikle bu yönden hukuka aykırıdır.

2- Dairemizin 5.4.1995 günlü, E:1994/8059, K:1995/1319 ve 19.10.1995 günlü, E:1995/2850, K:1995/3209 sayılı kararlarında, davalı konumundaki idarelerin (İçişleri Bakanlığı ile İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü) yönetmeliklerinde yer alan ve naklen atamalarda personelin çocuklarının öğrenim durumlarının nazara alınacağına ilişkin bulunan hükümler gözönünde tutularak uyumsuzluk hakkında hüküm kurulmuştur. Anayasanın 10/1. maddesinde “Herkes, dil, renk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir” kuralı yer almaktadır.

Kamu personelinin naklen atanmalarında ve bunlarla ilgili diğer düzenlemelerde eşin çalışmakta olması ve çocukların öğrenim durumlarının yasa koyucu tarafından nazara alınmamasının Anayasanın 41. maddesine aykırılık oluşturacağı açık bulunduğu gibi, sözü geçen personelden kimi kurumlarda çalışanlar için eşin ve çocukların öğrenim durumlarının mazeret olarak kabul edilmesine karşılık, kimileri için edilmemesinin de “kanun önünde eşitlik” ilkesine aykırı düşeceğinden kuşkuya yer yoktur. İlgililerin özel mevzuatında özel bir hükme yer verilmemiş olmasının Devletin (idarenin) Anayasadan doğan yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir sebep olarak kabulü ve bu gerekçeye göre temyize konu kararın bozulması Anayasanın 10/1. maddesine açık aykırılık oluşturmaktadır.

Belirtilen Anayasal duruma göre idarenin, davacının Türkçe-Almanca eğitim yapan Anadolu Lisesinde okuyan çocuklarının öğrenim durumlarını naklen atama işleminin tesisinde nazara alınmasının gerekmediği yolundaki gerekçede isabet görmediğinden bozma kararının bu noktaya ilişkin gerekçesine katılmıyorum.”⁷³

Danıştay’ın kurumların kendi yönetmeliklerinde aksi bir düzenleme olmadıkça çocukların öğrenim durumunun nakilde gözönünde tutulması zorunluluğunun olmadığı yönündeki kararları istikrar kazanmış ise de, aksi yönde verilen kararlar da yok değildir. Trabzon İdare Mahkemesince verilen 27.5.1993 günlü, E:1992/600, K:1993/413 sayılı kararda şu gerekçeye yer verilmiş ve karar da Danıştayca onanmıştır.

“... davacının ise, çocuklarının Ağrı İlinde lise tahsili gördüğünü ve naklen atandığı Çamoluk İlçesinde lise ve dengi okul bulunmadığını belirterek bu hususu

⁷³ D.5.D., 17.9.1997 günlü, E:1995/766, K:1997/1765 sayılı kararda yer alan azlık oyu.

belgelerle ortaya koyduğu, idarece de bu hususun aksini kanıtlayan bir bilgi ve belge sunulmadığının anlaşıldığı, hiçbir düzenleme veya işlemle Anayasanın 42. maddesi ile vatandaşlara tanınan eğitim-öğretim hakkının ortadan kaldırılamayacağı, bu nedenle davacının çocuklarının öğrenimlerine devam edip edemeyecekleri hususu gözetilmeden tesis edilen işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlem iptal edilmiştir.

... kararın onanmasına...”⁷⁴

e) Atamada Sağlık Durumunun Gözetilmesi :

Özellikle yer değişikliği suretiyle yapılan atamalarda, memurun ya da bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık durumları yeni atanılan yere gitmeye elverişli değilse veya mevcut hastalığının yeni gittiği yerde tedavi imkanı yoksa bu durumun da atamada gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Ülkemizde çok farklı iklim ve coğrafi şartların bulunması nedeniyle atamalarda sağlık durumu da önem arz etmektedir. Örneğin, bronşit hastasının soğuk iklimlerde görev yapması sağlığı için tehlikeli olabilir veya memurun hastalığının yeni atandığı yerdeki hastane imkanlarıyla tedavisi mümkün olmayabilir. İşte bu tür durumların Devlet Memurları Tedavi Yardımı ve Cenaze Giderleri Yönetmeliğinin 17. maddesinde belirtilen esaslara uygun şekilde düzenlenen sağlık raporuyla belgelenmesi şartıyla nakil işleminde gözönüne alınması gerekmektedir.

Danıştay da memurun sağlık durumunun gözönüne alınmamasını iptal sebepleri arasında kabul etmektedir. Bir kararda şöyle denilmiştir:

“... Davacının sözü geçen eylemleri sebebiyle Altındağ Vergi Dairesi Müdür Yardımcılığı görevinden alınmasında 657 sayılı Yasanın 76. maddesi ile kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırılık bulunmamakta ise de; ... davacının ve çocuğunun sağlık yönünden rahatsızlıklarına ilişkin olup dosyaya ibraz edilen raporlar karşısında bu hastalıklarının nitelikleri itibariyle tedavi olanakları dikkate alınmaksızın davacının Gümüşhane’ye atanmasında mevzuata uyarlık görülmemiştir...”⁷⁵

B- Karşılıklı Olarak Yer Değiştirme (m.73) :

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 73. maddesinde memurların isteğine bağlı olarak bir yer değiştirme şekli öngörülmüştür. Maddede şu hükme yer verilmiştir. “Aynı kurumun başka başka yerlerde bulunan aynı sınıftaki memurları karşılıklı olarak yer değiştirme suretiyle atanmalarını isteyebilirler. Bu isteğin yerine getirilmesi atamaya yetkili amirlerince uygun bulunmasına bağlıdır”. Getirilen bu düzenlemeyle nakil talebinin memurlardan gelmesi öngörülmüş ancak sonuca bağlanması amirin takdirine bağlanmıştır. Bu hükme göre yer değiştirme

⁷⁴ D.5.D., 23.2.1994 günlü, E:1993/5842, K:1994/1150 sayılı karar.

⁷⁵ D.5.D., 11.6.1991 günlü, E:1989/2823, K:1991/1243 sayılı karar.

işleminin gerçekleştirilebilmesinin şartlarını maddeler halinde şu şekilde belirtebiliriz.

1) Bu maddeye göre karşılıklı yer değiştirme ancak aynı kurum içinde mümkündür. Bu nedenle örneğin İçişleri Bakanlığındaki bir memurla Adalet Bakanlığındaki bir memur bu hükme göre yer değiştirme talebinde bulunamazlar.

2) Yer değiştirecek her iki memur da aynı sınıf içinde yer almalıdır. Bu nedenle teknik hizmetler sınıfında çalışan bir memur aynı kurumda da olsa örneğin sağlık hizmetleri sınıfından çalışan bir memurla yer değiştirme talebinde bulunamayacaktır.

3) Karşılıklı olarak yer değiştirme talebinin kabul edilmesi her iki memurun atamaya yetkili amirlerince uygun bulunmasına bağlıdır.

Bu madde uyarınca nakil işleminin gerçekleştirilmesi memurların iradesine bağlı tutulmuş olduğundan doğal olarak bu konuda yargı yerlerine intikal eden fazla sayıda bir davaya da rastlanmamaktadır.

Bu madde kapsamında olmamakla birlikte memurların sağlık durumu, eş durumu gibi çeşitli nedenlerle kendilerinin yaptıkları nakil talepleri ve bu konudaki uygulamaya da değinmekte yarar vardır. 657 sayılı Kanunda memurların istekleriyle nakline ilişkin bir düzenleme bulunmamakla birlikte memurlar Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin 12 vd. maddelerinde yer alan eş ve sağlık durumu gibi sebeplerle nakil talebinde bulunabilecekleri gibi herhangi bir mazerete dayalı olmadan bir başka yere veya bir üst göreve atanma talebinde bulunmaları da mümkündür. Ancak bu son halde talebin değerlendirilmesi ve sonuçlandırılması konusunda idare daha geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Nitekim Danıştay da bu tür taleplerin reddine ilişkin işlemlere karşı açılan davalarda idarenin takdir yetkisinden bahisle davayı reddetmektedir.

Bir kararda bu husus şöyle ifade edilmiştir:

“Dışişleri Bakanlığında 1. dereceli Bakanlık Müşaviri olarak görev yapan davacı, Dışişleri Bakanlığına ait çeşitli kadrolara atama yapılmasına ilişkin 15.5.1995 günlü, 95/44289 sayılı müşterek kararnamenin kendisinin Genel Müdür Yardımcılığı kadrolarından birisine atanmamış olması nedeniyle iptalini istemektedir.

.....

Diğer taraftan, idarenin bir kadroya atama yapıp yapmama veya elinde bulunan boş kadrolara atanma niteliği taşıyan kişilerin kadro sayısından fazla olması durumunda bu kadrolara atayacağı kişileri hizmet gereklerini gözönüne alarak seçmek hususunda takdir yetkisine sahip olması ve idarenin tercihini belli

bir yönde kullanması konusunda yargı yoluyla zorlanmasına da olanak bulunmaması karşısında davacının Dışişleri Bakanlığı Genel Müdür Yardımcılığı kadrolarından birisine atanmamasında hukuka aykırı bir durum görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, yasal dayanaktan yoksun bulunan davanın reddine...⁷⁶

Ancak Danıştay bir mazerete dayalı olan yer değiştirme taleplerine ilişkin olarak açılan davalarda daha farklı düşünmektedir. Eş durumuna dayalı olarak yapılan bir nakil talebinin reddine karşı açılan davada Ankara 5. İdare Mahkemesine verilen ve Danıştayca da onanan iptal kararında şu gerekçeye yer verilmiştir.

“... Çamlıdere Kadastro Müdürlüğünde ... olarak görev yapan davacı, eşinin Hacettepe Üniversitesinde görev yaptığından bahisle eş durumu dikkate alınarak Ankara İl Merkezi içindeki birimlerden birine atanması için yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır.

Ankara 5. İdare Mahkemesinin 21.6.1995 günlü, E:1993/349, K:1995/1136 sayılı kararıyla; 657 sayılı Kanunun 72. maddesinde naklen atamalarda aile birliğini sağlamaya yönelik kurallara yer verilmiş olduğu, dosyanın incelenmesinden, lise üzeri bir yıllık Kadastro Kursu mezunu olarak 24.7.1986 tarihinde Ordu Kadastro Müdürlüğünde göreve başlayan davacının 28.3.1987 tarihinde uygulamalı staj sınavına katılarak iki yıllık kurs mezunu olduğu ve 22.1.1990 tarihinde Çamlıdere Kadastro Müdürlüğüne Kadastro Teknisyeni olarak atandığı, 26.7.1991 tarihinde evlendiği, eşinin Hacettepe Üniversitesi Yapı İşleri Teknik Daire Başkanlığında memur olarak görev yaptığı ve Çamlıdere'ye naklinin mümkün olmadığından bahisle 28.8.1991, 14.2.1992 ve 8.7.1992 tarihlerinde davalı idareye başvurarak Ankara içinde bir göreve atanmasını istediği, bu isteminin, şimdilik personel ihtiyacı bulunmadığından uygun görülmediği, ileride değerlendirilmek üzere not alındığı gerekçesiyle reddedildiği, her ne kadar davalı idare gerek dava konusu işlemde gerekse savunmasında, Ankara İl içinde şimdilik personel ihtiyacının olmadığını belirtmiş ise de, davacının ilk iki başvurusundan sonra Çamlıdere Kadastro Müdürlüğünden 13.3.1992 tarihinde davacı gibi iki yıllık kursu mezunu ...'u, 31.3.1992 tarihinde de Meslek Lisesi mezunu ... ile ...'ı Ankara Tapu ve Kadastro Bölge Müdürlüğüne, son başvurusundan sonra 15.11.1993 tarihinde de ... isimli memuru Mamak Kadastro Müdürlüğüne naklen atandığının anlaşıldığı bu durumda davacının eşinin Hacettepe Üniversitesinde görevli olması ve Çamlıdere'ye naklinin de mümkün olmaması, davacının başvuru tarihinden sonra aynı tahsil ve görev ünvanlı kişilerin atamalarının da yapıldığının dikkate alınması karşısında aile bütünlüğünü teminen davacının atamasının

⁷⁶ D.5.D., 11.6.1996 günlü, E:1995/2179, K:1996/2310 sayılı karar.

yapılmamasında hukuka, hak ve nesafet kurallarına uyarlık görülmediği gerekçesiyle dava konusu işlem iptal edilmiştir.

.....

Ankara 5. İdare Mahkemesince verilen ... karar ve dayandığı gerekçe hukuk ve usule uygun olup ... onanmasına ...”⁷⁷

C- Memurların Bir Kurumdan Diğerine Nakilleri (m.74)

657 sayılı Kanunun 74. maddesinde “Memurların bu Kanuna tabi kurumlar arasında, kurumların muvafakati ile kazanılmış hak dereceleri üzerinden veya 68’inci maddedeki esaslar çerçevesinde derece yükselmesi suretiyle buldukları sınıftan veya öğrenim durumları itibariyle girebilecekleri sınıftan, bir kadroya nakilleri mümkündür. Kazanılmış hak derecelerinin altındaki derecelere atanabilmeleri için ise atanacakları kadro derecesi ile kazanılmış hak dereceleri arasındaki farkın 3 dereceden çok olmaması ve memurların isteği de şarttır.

Aşağı dereceye atananların 68’inci maddede yazılı süre aranmaksızın eski derecelerine tekrar atanmaları caizdir.

.....

13.12.1960 tarihli ve 160 sayılı Kanunun 4’üncü maddesi kapsamına giren kurumlarla bu Kanuna tabi kurumlar arasındaki nakillerde de yukarıdaki hükümler uygulanır...” hükmü getirilmiştir.

Bu hükme göre nakil işleminin gerçekleşebilmesinin en önemli şartı kurumların muvafakatının sağlanmasıdır. Bu hükme göre kurum değiştirme talepleri bir memurun yeni bir üst öğrenim bitirmesi, diğer bir kurumun açtığı örneğin kariyer nitelikli bir görevin sınavını kazanması, mali imkanların daha iyi olması gibi çok çeşitli sebeplere dayanabilmektedir. Kurum amirlerinin muvafakat verip vermemek konusunda takdir yetkilerinin bulunduğu şüphesizdir. Ancak Danıştay idarenin takdir yetkisinin bulunduğu diğer işlemler gibi muvafakat verip verilmemesi yönündeki takdir yetkisini de işlemin gerekçeleri dahilinde çeşitli kıstaslara göre denetlemekte ve gerektiğinde muvafakat verilmemesi işleminin iptaline karar vermektedir. Nitekim İnönü Üniversitesinde Doçent olarak görev yaparken Dokuz Eylül Üniversitesine geçmek isteyen bir kişiye muvafakat verilmemesi işlemine karşı açılan bir davada mahkemece verilen iptal kararı Danıştayca onanmıştır. İptal kararında şu gerekçelere yer verilmiştir.

“... İnönü Üniversitesi ... Fakültesinde Doçent olarak görev yapan ve Dokuz Eylül Üniversitesi ... Fakültesi Doçentlik kadrosuna atanmak için başvuruda bulunan davacı, davalı idarece bu göreve geçmesine muvafakat verilmemesine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır.

⁷⁷ D.5.D., 15.11.1995 günlü, E:1995/3287, K:1995/3553 sayılı karar.

Malatya İdare Mahkemesinin 4.11.1992 günlü, E:1992/1, K:1992/524 sayılı kararıyla; İnönü Üniversitesi ... Fakültesi doçent kadrosunda görev yapan davacının, aynı üniversitede görevli eşinin akademik yükselme yoluyla Buca Eğitim Fakültesine geçmek istemesi üzerine kendisinin de eş durumundan dolayı Buca Eğitim Fakültesine geçmek için başvuruda bulunduğu, ancak İnönü Üniversitesi Rektörlüğünün ihtiyaç nedeniyle davacının ayrılmasına muvafakat vermediği ve davaya ilişkin savunmasında da davacının yurtdışına gönderilmiş olması nedeniyle mecburi hizmet yükümlüsü olduğunu belirttiği, oysa, dosyada bulunan davacının görev yaptığı Fakülte Yönetim Kurulunun 3.10.1991 günlü kararında davacının ayrılmasıyla eğitim-öğretimin aksamayacağını belirtildiği gibi ara kararı ile getirilen belgelerden de davacının görev yaptığı Fakültede yeterli sayıda öğretim elemanı olduğunun anlaşıldığı, Yükseköğretim Kurulunun aynı unvan ve derece ile başka öğretim kurumuna geçecek olanlar için muvafakat şartı aranacağına ilişkin 25.3.1988 günlü kararından hiçbir zaman muvafakat verilmeyeceği anlamının çıkarılamayacağı, öte yandan davalı idarece davacının mecburi hizmet yükümlüsü olduğu da ileri sürülmekte ise de, 2547 sayılı Kanunun 39/2. maddesinde yetiştirme, eğitim gibi amaçlarla yurtdışına gönderilen öğretim elemanlarının hak ve yükümlülükler yönünden 657 sayılı Kanun hükümlerine tabi olacaklarının belirtilmesi ve 657 sayılı Kanunun konuya ilişkin 224 ve ek 27. maddelerine göre de söz konusu mecburi hizmet yükümlülüğünün kurumlar arasında devrinin mümkün olması karşısında davacıya muvafakat verilmemesi işleminde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçeyle dava konusu işlem iptal edilmiştir.

... hukuk ve usule uygun olan ... kararın onanmasına...”⁷⁸

Kurumlararası nakil konusuna ilişkin bir hüküm de 657 sayılı Kanunun aday memurluğa ilişkin 54. maddesinde getirilmiş, maddede aday memurun başka kurumlara naklinin yapılamayacağı öngörülmüştür. Danıştay, bu hükümden hareketle aday memurun kurum içi naklinin de yapılamayacağı yolundaki bir idare mahkemesi kararını bozmuş ve kararda şu gerekçeye yer verilmiştir:

“... Aday memurlar kendileri için getirilen özel hükümler dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun diğer hükümlerine tabidir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 54. maddesinin 2. fıkrasında aday memurun başka kurumlara naklinin yapılamayacağı belirtilmiş olup, aday memurun kurum içi nakli açısından bir hüküm getirilmemiştir. Bu durumda davacının da asil memurlar gibi kurum içi nakli hukuken mümkündür.

Dava dosyasının incelenmesinden davacının çalıştığı Ünitenin teklif yazısı üzerine naklinin yapıldığı anlaşıldığından, dava konusu işlemde 657 sayılı Devlet

⁷⁸ D.5.D., 3.2.1993 günlü, E:1993/18, K:1993/442 sayılı karar.

Memurları Kanununun Memurların Kurumlarınca Görevlerinin ve Yerlerinin Değiştirilmesini düzenleyen 76. maddesine aykırılık bulunmamaktadır...”.⁷⁹

D- Sınıf Değişikliği Suretiyle Naklen Atama (m.71)

657 sayılı Devlet Memurları Kanununda memurlar gördükleri eğitimin niteliğine ve yaptıkları işe göre on hizmet sınıfına ayrılmıştır. Kanunun 36. maddesinde bu sınıflar; genel idare hizmetleri, teknik hizmetler, sağlık ve yardımcı sağlık hizmetleri, eğitim ve öğretim hizmetleri, avukatlık hizmetleri, din hizmetleri, emniyet hizmetleri, yardımcı hizmetler, mülki idare amirliği hizmetleri ve milli istihbarat hizmetleri şeklinde sayılmıştır. Bu Kanunun kapsamına dahil kurumlarda yönetim icra, büro ve benzeri hizmetleri gören ve Kanunla tespit edilen diğer sınıflara girmeyen memurların genel idare hizmetleri sınıfını teşkil edeceği belirtilerek genel idare hizmetleri sınıfı torba sınıf olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Memurların sınıfları Kanunun 36. maddesinde düzenlenmesine rağmen sınıf değiştirme usul ve esasları Kanunun IV. Kısımında yer alan ilerleme ve yükselmeye ilişkin 2. Bölümünde düzenlenmiştir. Konuyu düzenleyen 71. madde şu hükmü içermektedir.

“Memurların eşit dereceler arasında veya derece yükselmesi suretiyle sınıf değiştirmeleri caizdir. Bu şekilde sınıf değiştireceklerin geçecekleri sınıf ve görev için bu Kanunda veya kuruluş kanunlarında belirtilen niteliklere sahip olmaları şarttır.

.....

Kurumlar, memurlarını meslekleri ile ilgili sınıftan, genel idari hizmetleri sınıfına veya genel idari hizmetleri sınıfından meslekleri ile ilgili sınıfa görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle atayabilirler...”.

Maddenin sınıf değişikliği konusunda idareye takdir hakkı tanıyan 2. fıkrasında idarenin memurları sadece genel idare hizmetleri sınıfından meslekleri ile ilgili sınıfa ya da meslekleri ile ilgili sınıftan genel idare hizmetleri sınıfına atayabileceği belirtilerek önemli bir kısıtlama getirilmiştir.

Danıştay, 71. maddeye göre memurların sınıf değişikliği konusundaki taleplerin değerlendirilmesi konusunda idarenin takdir yetkisi bulunduğunu ve bu yoldaki başvuruları olumlu sonuçlandırması konusunda yargı yoluyla zorlanamayacağını ilke olarak benimsemekle birlikte idarenin bu konudaki takdir yetkisini de çeşitli ilkelere göre denetlemektedir. Örneğin genel idare hizmetleri sınıfında çalışırken bitirdiği üst öğrenimden dolayı sağlık hizmetleri sınıfına geçme talebi reddedilen bir kişinin açtığı davada eşitlik ilkesine dayanarak şu kararı vermiştir:

⁷⁹ D.5.D., 30.11.1986 günlü, E:1986/43, K:1986/99 sayılı karar.

“... T.C. Anayasasının 10. maddesinde, herkesin ayrım gözetmeksizin kanun önünde eşit olduğu ve Devlet organları ile idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda olduğu belirtilmiş ve böylece idarenin kural olarak aynı durumda olanlar yönünden aynı işlemi yapması gerektiği ilkesi kabul edilmiştir.

İdarenin, bir memurun sınıf ve kadro değişikliği hakkındaki talebini değerlendirme konusunda yargı yoluyla zorlanamayacağı, ancak bu tür işlemlerin de sebep ve maksat yönlerinden yargı denetimine tabi bulunduğu idare hukukunun bilinen tekniklerindedir.

Olayda Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulundan sosyal hizmet uzmanı ünvanını alarak mezun olan davacının, davalı idarece açılan sınavı kazanarak 9.3.1988 tarihinde genel idare sınıfından memur kadrosuna atandığı, 13.12.1989 tarihinde tekrar başvurarak sağlık hizmetleri sınıfı uzman kadrosuna geçirilmesini istediği, bu başvurusu hakkında bir işlem yapılmadığı, 8.1.1993 tarihinde tekrar başvurarak kendisiyle aynı durumda olup önceden beraber başvurduğu bazı kişilerin bu şekilde sınıf ve kadrolarının değiştirildiğini de ileri sürerek aynı talebini yinelediği, başvurusuna cevap verilmemesi üzerine de bu işlemin iptali ve göreve başlama tarihinden bu yana oluşan ücret farklarının tazmini istemiyle bakılan davayı açtığı dosyanın incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Bu durumda her ne kadar sınıf ve kadro değişikliği konusunda idarenin takdir yetkisi mevcut ise de, mahkemece, davacının başvurduğu tarihte veya bu tarihe yakın tarihlerde davacı ile birlikte aynı talepte bulunan başka kişilerin olup olmadığı, varsa bu kişilerin talepleri hakkında ne gibi bir işlem yapıldığının araştırılması ve bu araştırma sonucu yukarıda değinilen eşitlik ilkesine aykırı bir uygulamanın yapıp yapılmadığı saptanarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik araştırma sonucu dava konusu işlemin iptaline ve başvuru tarihinden sonrası için ücret farklarının davacıya ödenmesine hükmedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir”.⁸⁰

Memurların sınıf değişikliğini dolaylı olarak ilgilendiren bir hüküm de üst öğrenim intibakını düzenleyen 657 sayılı Kanunun 36/A-12(d). maddesinde yer almıştır. Maddenin (d) fıkrasının 2. bendinde “... bitirilen üst öğrenimin ilgililerin buldukları görevle ilgili bir üst öğrenim olmaması halinde son öğrenim durumuna uygun bir hizmet sınıfına ait bir kadroda görev almadıkça bunların intibakı yapılmaz...” hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm nedeniyle, belli bir sınıfta memuriyet yapmakta iken yeni bir üst öğrenim bitiren kişinin yeni bitirdiği üst öğrenim halen görev yaptığı sınıfla ilgili değilse, kişinin sınıfı değiştirilmedikçe intibakı yapılamayacaktır. Bir Danıştay kararında bu husus şöyle ifade edilmiştir:

⁸⁰ D.5.D., 7.3.1995 günlü, E:1994/4498, K:1995/884 sayılı karar.

“... Sağlık hizmetleri sınıfında hemşire olarak görev yapan davacı, Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesini bitirmesi nedeniyle intibakının yapılması için yaptığı başvurunun ... reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır ... Anılan (36/A-12(d)) maddede hizmetlerin değerlendirilmesi yapılırken sınıfa giriş niteliklerinin de gözönünde bulundurulacağı yolunda açık bir hüküm yer almamıştır. Ancak bu madde uyarınca yapılacak işlem, memurun yeni bitirdiği üst öğrenimi, tahsile ara vermeden bitiren ve memuriyete giren kişinin emsal alınması suretiyle memuriyette geçirdiği sürelerin derece yükselmesi ve kademe ilerlemesi şeklinde değerlendirilmesi olduğuna göre, yeni bitirilen üst öğrenim ilgilininin 36. madde ile düzenlenen ve giriş nitelikleri açıklanan sınıflardan hangisine girmesine olanak sağlıyorsa, bu sınıf içinde hizmet değerlendirmesi yapılması yasanın amacının bir gereği olmaktadır. Bu duruma göre, davacının yeni bitirdiği üst öğrenim olan Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi sağlık hizmetleri sınıfında kalmasına olanak vermeyip, genel idare hizmetleri sınıfında çalıştırılmasını gerektirdiğinden adı geçeninin bulunduğu sağlık hizmetleri sınıfında bitirdiği üst öğrenime göre 657 sayılı Yasanın 36/A-12(d) maddesinden yararlanması olanaklı bulunmamaktadır. Belirtilen yasal duruma göre, dava konusu işlemin iptali yolunda verilen kararda hukuki isabet görülmemiştir...”⁸¹ Konuya ilişkin nispeten eski tarihli bir başka kararda da şu gerekçeye yer verilmiştir:

“... Davacı, teknik hizmetler sınıfından Ziraat teknisyeni olarak çalışmakta iken, 1977 yılında Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulunun 2 yıllık ön lisans Kooperatifçilik bölümünü bitirmiş, 657 sayılı Yasanın 36. maddesinin A/12-d bendi uyarınca hizmetlerinin değerlendirilmesini istemesi üzerine 27.2.1978 tarihinde hizmetleri değerlendirilmiş, ancak gördüğü yüksek öğrenimin teknik hizmetler sınıfına atanmasına olanak vermediğinin, genel idare hizmetleri sınıfında çalışması gerektiğinin tespiti üzerine, dava konusu işlem tesis edilerek adı geçeninin sınıfı değiştirilmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36. maddesi ile, bu kanuna tabi kurumlarda çalıştırılan memurların sınıfları ve bu sınıflara girebilecek nitelikteki görev ünvanları ile öğrenim durumları belirtilmiş olup, aynı yasanın 45. maddesinin 1. fıkrasında da “Hiçbir memur sınıfının dışında ... çalıştırılmaz” hükmü yer almıştır.

Bu hükümler dikkate alındığında, son öğrenim durumuna göre intibakı yapılmış olan davacının bitirdiği yüksek öğrenimin teknik hizmetler sınıfına atanmasına olanak verecek mesleki öğrenim niteliğini taşımadığı anlaşıldığından, temyizen incelenen ... kararın bozulmasına ...”⁸²

⁸¹ D.5.D., 7.3.1994 günlü, E:1990/3983, K:1994/1300 sayılı karar.

⁸² D.5.D., 1.6.1988 günlü, E:1988/1044, K:1988/1789 sayılı karar.

Danıştay memurların 657 sayılı Kanunun anılan hizmet sınıfları arasındaki geçişlerinde sınav ve seçme gibi şartlara tabi tutulmalarını da hukuka aykırı görmektedir.

“... (71). maddede, sınıf değişikliğinin “eşit” dereceler arasında veya derece yükselmesi suretiyle yapılabileceği vurgulanmakta ve kamu görevlilerinin hizmet sınıflarının değiştirilmesi sırasında sınav ve seçmeye tabi tutulmaları gerektiğinden söz edilmemektedir. Ancak, idarenin, hem kadro durumunu, hem de ilgililerin kanunlarda belirtilen niteliklere sahip olup olmadıklarını incelemek suretiyle bu konuda yapılacak başvuruları değerlendirerek bir karar vereceği de kuşkusuzdur...”⁸³

Danıştay, genel idare hizmetleri sınıfında görev yapan bir memurun isteği olmadıkça yardımcı hizmetler sınıfına geçirilmesini de hukuka uygun kabul etmemiştir.

“... 657 sayılı Kanunun bir sınıftan başka bir sınıfa geçme başlıklı 71. maddesinde “Memurların eşit dereceler arasında veya derece yükselmesi suretiyle sınıf değiştirmeleri caizdir... Kurumlar, memurlarını meslekleri ile ilgili sınıftan genel idare hizmetleri sınıfına veya genel idare hizmetleri sınıfından meslekleri ile ilgili sınıfa, görev ve ünvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle atayabilirler... hükmü yer almıştır.

Maddede açıkça belirtildiği gibi, kurumlara memurların sınıf değişikliği için verilen yetki meslekleri ile ilgili sınıf ile genel idare hizmetleri sınıfı arasında olup, kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak genel idare hizmetleri sınıfına geçirilen bir memurun isteği dışında Yardımcı Hizmetler sınıfına geçirilmesi hususunda idarelere kanunen verilmiş bir yetki bulunmamaktadır.

Bu nedenle, 657 sayılı Kanunun 71. maddesine açıkça aykırılık teşkil eden dava konusu işlemin iptaline karar verildi”⁸⁴

Memurların sınıf değişikliği suretiyle naklen atanmalarının çoğu kez 657 sayılı Kanunun nakil konusunda genel düzenleme içeren 76. maddesi uyarınca yapılan nakil işlemiyle eş zamanlı olarak yapıldığı görülmektedir. Özellikle genel idare hizmetleri sınıfına dahil olan üst yönetim görevlerinden alınan kişilerin asıl hizmet sınıflarına atanma işlemlerinde görülen bu durum az sonra 76. maddenin incelenmesi sırasında tekrar ele alınacaktır.

⁸³ D.5.D., 14.6.1994 günlü, E:1994/698, K:1994/3438 sayılı karar.

⁸⁴ D.5.D., 24.5.1985 günlü, E:1981/2092, K:1985/1465 sayılı karar.

E- Memurların Kurumlarınca Görevlerinin ve Yerlerinin Değiştirilmesi (m.76)

1- Genel Açıklama :

Türkiye’de memur güvencesi bakımından üzerinde durulması gereken en önemli düzenleme memurun rızasına bakılmadan kurumlarınca görevlerinin ve yerlerinin değiştirilmesidir. Bu nedenle konunun yasal düzenlemeler açısından tarihi seyri üzerinde de durmakta yarar vardır.

1926 yılında çıkarılan 788 sayılı Memurin Kanununun 42. maddesinde “Tahvil rızaya tabidir” denilmek suretiyle memurların görev ve yer değiştirmeleri tamamiyle memurun isteğine bırakılmış ve böylece memur güvencesi bakımından ideal bir hüküm getirilmişti. Ancak kamu hizmetinin gerekleri bu hükmün bir süre sonra değiştirilmesi zorunluluğunu doğurmuş ve madde hükmü 1777 sayılı Kanunla 1931 yılında değiştirilmek suretiyle “Bir derece veya sınıfta bulunan merkez ve mülhakat memurları lüzumu sabit olduğu takdirde tayinlerindeki usule göre vekalet veya vilayetlerce aynı derece ve sınıftaki diğer memuriyetlere tayin olunabilirler” şekline getirilmiştir. Bu değişiklikte görev ve yer değiştirme hususunda idareye takdir yetkisi tanınmakla birlikte bu yetki birtakım koşullara bağlanmış; idarenin bu yetkisini keyfi olarak kullanamayacağı, “lüzumu sabit olduğu takdirde” bu yola başvurabileceği, “aynı derece ve sınıftaki” bir memuriyete atanabileceği ve bu atamanın “tayindeki usule göre” yapılabileceği öngörülme suretiyle memurlara bir güvence sağlanmış oluyordu.

1965 yılında çıkarılan 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 76. maddesinde “Memuriyet ünvanları değişmeksizin ve kademe aylıklarında bir artış olmaksızın kurumlarınca görev yerleri değiştirilen ve bu şekilde başka bir yerde görevlendirilen memurlar, aynı derecenin aynı kademe aylığı ile atanırlar ve aylığını alırlar” hükmü yer almıştır. Bu madde 1972 yılında 2 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile “Kurumlar, memurların aylıklarında bir değişiklik yapılmaksızın görev ve görev yerlerini değiştirebilecekleri gibi bunları 68’inci maddedeki esaslar çerçevesinde derece yükselmesi suretiyle aynı veya başka yerlerdeki göreve atayabilirler” şeklinde değiştirilmiştir. Böylece madde hükmündeki “Memuriyet ünvanları değişmeksizin” ibaresi kaldırılmak suretiyle idareye daha geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Ancak madde hükmünde yeniden değişiklik yapılmış ve 1974 yılında yürürlüğe konulmuş olan 12 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile madde hükmü “Kurumlar görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları buldukları kadro derecelerine eşit veya 68. maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst kurum içinde aynı veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler.

Memurlar istekleri ile kurumlarında kazanılmış hak derecelerinin en çok üç derece altında aynı veya başka yerlerdeki kadrolara atanabilirler.

Aşağı dereceye atananların 68. maddede yazılı süre kaydı aranmaksızın eski derecelerine tekrar atanmaları mümkündür.

Kazanılmış hak derecelerinden aşağı derecelere atananların aylık derece ve kademeleri genel hükümlere göre tespit edilmekle beraber, atandıkları bu derecelerde geçirdikleri süreler (kesenek ve karşılık farklarının kendileri tarafından her ay T.C. Emekli Sandığına gönderilmesini kabul etmeleri şartıyla) emeklilik yönünden eski derecelerinde değerlendirilir” şeklinde değiştirilerek bugünkü biçimini almış ve 1897 sayılı Kanunla aynı hüküm kanunlaşmıştır.⁸⁵

Kitabın Birinci Bölümünde geniş olarak açıklandığı üzere mevzuat hükümleriyle idareye bağlı yetki ya da takdir yetkisi olmak üzere iki tür yetki tanınmaktadır. Bağlı yetkide idarenin ne yönde davranmak zorunda olduğu tesis edeceği işlemin sebep ve konusu (ya da sonucu) önceden tespit edilmiş durumdadır. İdarenin bir seçim ve tercih yetkisi söz konusu değildir. Takdir yetkisinde ise bağlı yetkinin aksine idari işlemin tüm unsurları önceden mevzuatla tespit edilmiş değildir. İdareye belli konularda bir seçim hakkı, tercih yetkisi tanınmaktadır. Doktrinde genel kabul gören görüş, idari işlemin 2577 sayılı Kanunun 2. maddesinde belirtilen yetki, şekil ve maksat unsurlarında idarenin takdir yetkisinin mevcut olamayacağı, sebep ve konu unsurlarında ise bu yetki türünün olabileceği yönündedir.⁸⁶

İşte 657 sayılı Kanunun anılan 76. maddesi de idareye işlemin sebep unsuru yönünden takdir yetkisi tanıyan mevzuat hükümlerinden biridir. Ancak, memurların nakli konusunda idareye işlemin sebep unsurunda takdir yetkisi tanınması şüphesiz idarenin bu konuda tümüyle serbest ya da tabir caizse başıboş hareket etmesi anlamına gelmemektedir. Danıştay zaman içinde oluşturduğu içtihatlarla idarenin bu konudaki yetkisinin kapsamını ve sınırlarını önemli ölçüde belirlemiş bulunmaktadır.

2- Sebep Denetimi ve Bu Konudaki Yargısal İçtihatlar :

Danıştay’ın 657 sayılı Kanunun 76. maddesi uyarınca ya da işlemde aynı zamanda sınıf değişikliği de söz konusu ise 71 ve 76. maddeleri uyarınca tesis edilen işlemlerin yargısal denetiminde esas aldığı temel ölçüt işlem tesis edilirken kamu yararı ve hizmet gereklerinin gözetilip gözetilmediği hususu olmaktadır. Verilen kararlarda bu durum ret ve iptal kararlarında farklı olmak üzere şu şekillerde ifade edilmektedir.

“Anılan maddeler ile memurların sınıf değişikliği suretiyle naklen atanmaları konusunda idareye takdir yetkisi tanındığı açık olup; bu yetkinin ancak

⁸⁵ GÖKALP, A. Sıtkı: Türkiye’de Memur Hukukunun Temel İlkeleri, Atatürk’ün 100. Doğum Yılı Kutlama Sempozyumu, Ankara 5-6 Mayıs 1981, s.37.

⁸⁶ SAĞLAM, Mehmet: İdarenin Takdir Yetkisi ve Takdir Yetkisinin Yargısal Denetimi, Ankara 1992, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.118 vd.

kamu yararı ve hizmet gerekleri gözardı edilerek kullanıldığının kanıtlanması ya da idari yargı merciince saptanması halinde bu durumun dava konusu idari işlemin sebep ve maksat yönlerinden hukuka aykırılığı nedeniyle iptalini gerektireceği yerleşmiş yargısal içtihatlarla kabul edilmiş bulunmaktadır.”⁸⁷

“... Anılan maddelerle idarelere kamu görevlilerinin sınıf değişikliği suretiyle naklen atanmaları konusunda takdir yetkisi tanınmış ise de, bu yetkinin kullanımı kamu yararı ve hizmet gerekleriyle sınırlı olup, bu açıdan yargı denetimine tabi bulunduğu İdare Hukukunun bilinen ilkelerindedir”.⁸⁸

Danıştay, kararlarında bu genel sayılabilecek formül ifadelerine yer verdikten sonra idarece işleme sebep olarak gösterilen hususları inceleyerek işlemin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olup olmadığı yönünden ulaştığı kanaate göre iptal ya da ret kararı vermektedir.

Şimdi sebep denetimi açısından Danıştay’ın dayandığı başlıca ilkeleri ve iptal sebeplerini görelim:

a) İdarece Salt Takdir Yetkisine Dayalı Olarak Savunma Yapılması :

Danıştay, idarece bir nakil işlemine yönelik olarak sadece kanun hükmüyle tanınan takdir yetkisine dayalı olarak savunma yapılması durumunda genellikle iptal kararı vermektedir.

“... Davalı idarelerin savunmalarında dava konusu işlemlerin dayanağı olarak yalnızca 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 71. ve 76. maddelerinden söz edildiği, buna karşılık bu maddeler ile tanınan takdir yetkisinin hukuka uygun biçimde ve kamu yararı amacı gözetilerek kullanıldığını kanıtlayacak hiçbir somut olay ve nedenin gösterilmediği dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşılmıştır.

Bu duruma göre, davacının yürüttüğü Orman Genel Müdür Yardımcılığı görevinde başarısızlığı ya da yetersizliği kanıtlanmadan veya kamu yararı amacı ile hizmet gerekleri yönünden görevden alınmasını gerekli kılacak herhangi bir neden gösterilmeden bu görevinden alınıp, APK Kurulu Başkanlığına mühendis olarak atanmasına ilişkin işlemlerde sebep ve maksat yönlerinden hukuka uyarlık görülmemiştir...”⁸⁹

Danıştay’ın genel yaklaşımı bu olmakla birlikte idarece dava konusu işlem yönünden somut bir sebebin ileri sürülmediği her halde iptal kararı vermemekte, kariyer ve liyakat ilkeleri yönünden de inceleme yaparak ulaştığı sonuca göre davayı reddetmektedir.

⁸⁷ D.5.D., 18.9.1997 günlü, E:1995/2103, K:1997/1785 sayılı karar.

⁸⁸ D.5.D., 5.11.1997 günlü, E:1996/1812, K:1997/2443 sayılı karar.

⁸⁹ D.5.D., 29.4.1998 günlü, E:1997/2508, K:1998/1224 sayılı karar.

“... (657) Yasanın 3. maddesinde, “Sınıflandırma”, “Kariyer” ve “Liyakat” ilkeleri bu kanunun temel ilkeleri olarak belirlenmiş; kariyer ilkesi, Devlet memurlarına yaptıkları hizmetler için lüzumlu bilgilere ve yetiştirme şartlarına uygun şekilde, sınıfları içinde en yüksek derecelere kadar ilerleme imkanı sağlamak; liyakat ilkesi ise, Devlet kamu hizmetleri görevlerine girmeyi, sınıflar içinde ilerleme ve yükselmeyi, görevin sona erdirilmesini liyakat sistemine dayandırmak ve bu sistemin eşit imkanlarla uygulanmasında Devlet memurlarını güvenliğine sahip kılmak olarak tanımlanmıştır.

Görüldüğü üzere Yasa, Devlet memurluğunu bir meslek olarak kabul etmekte ve bunlara, sınıfları içinde en yüksek derecelere kadar ilerleme imkanı sağlanmasını, sınıflar içinde ilerleme ve yükselme işlemlerinin liyakat sistemine dayandırılmasını öngörmektedir. Bu iki ilkenin temelinde, objektif kurallar çerçevesinde işin ehline verilmesi ve hak etme kavramı yatmakta olup, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesinin tek güvencesinin de, hizmetin yetiştirilmiş, ehil kamu görevlilerince yerine getirilmesinden geçeceği tabidir.

Üst düzey kamu yöneticilerinde ise hizmetin gerektirdiği niteliklerin aranmasının, bunların, kamu kurum ve kuruluşlarının geleceğe dönük planlarını ve politikalarını saptayan, bu plan ve politikalarındaki hedefleri gerçekleştirmek için gerekli kaynakları yaratan ve bu kaynakların kullanım yerlerini belirleyen kişiler ya da bu kişilerin emir ve direktifleri yönünde uygulamayı yapan veya onlara yardımcı olan kişiler oldukları hususu da gözönünde bulundurulduğunda, kamu hizmetinin niteliği bakımından daha hayati bir önem taşıyacağı kuşkusuzdur. Kaldı ki 68/B. maddede belirtilen ayrık hükümde, Kanunun temel ilkelerini teyit eder niteliktedir.

Bu bakımdan yukarıda sözü edilen 76. madde ile memurların naklen atanmaları konusunda idareye verilen takdir yetkisinin ancak Yasanın temel ilkeleri, kamu yararı ve hizmet gerekleri gözardı edilerek kullanıldığının kanıtlanması ya da idari yargı merciince saptanması halinde, dava konusu edilen idari işlemin sebep ve maksat yönlerinden hukuka aykırılığı nedeniyle iptalini gerektireceği yerleşmiş yargısal içtihatlarla kabul edilmiş bulunmaktadır.

.....

Bu durumda, Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. Genel Müdürlüğünde kısa bir süre ... Müdürlüğü yaptıktan sonra yeterli bilgi birikimi ve deneyimi olmaksızın ... Dairesi Başkanlığına atanan davacının, kariyer ve liyakat ilkeleri ışığında kamu yararı amacı ve hizmet gerekleri gözetilerek anılan görevinden alınarak müşavir kadrosuna atandığı sonucuna varıldığından, tesis edilen atama işleminde hukuka

aykırılık bulunmayıp, dava konusu işlemin iptali yolunda verilen İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir...”⁹⁰

b) İdarece Savunmada Belli Sebeplerin İleri Sürülmesi :

Bu durumda Danıştay, doğal olarak idarenin ileri sürdüğü sebeplere dayalı olarak yargısal denetim yapmakta ve şayet dayanılan sebebi işlem için hukuken geçerli ve yeterli görürse davanın reddine, sebebi hukuken işleme dayanak teşkil edecek nitelikte görmezse işlemin iptaline karar vermektedir. Şimdi bazı örnek kararlarla, gösterilen sebeplerin denetiminin somutlaştırılmasını görelim.

ba) İdarece Gösterilen Sebebin Gerçeği Yansıtmaması

“... DSİ Erzincan ... Şube Müdürlüğünde Mühendis olarak görev yapan davacının Erzurum’a atanmasına ilişkin dava konusu işleme ilişkin olarak idarece, davacının kalp hastası olan kızının tedavisi için sürekli Erzurum’a gidip gelerek görevini aksattığı ve hizmetine Bölge Merkezinde acil ihtiyaç olduğu hususları sebep olarak gösterilmiş ve mahkemece de, belirtilen savunma esas alınarak dava reddedilmişse de, davacı tarafından gerek savunmada gerekse temyiz aşamasında sunulan bilgi ve belgelerden, kalp hastası olan kızının tedavisi için sürekli Erzurum’a değil Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesine sevkli-refakatli olarak götürüp getirmekte olduğu, buna ilişkin değişik tarihleri taşıyan çok sayıda sevk belgesi ve muayene evrakı eklediği, öte yandan, savunmada kendisinin Erzincan ... Şube Müdürlüğü Etüt-Plan Servisindeki tek inşaat mühendisi olduğunu, oysa Erzurum İlindeki Etüt Plan Servisine 5. İnşaat Mühendisi olarak atandığını ileri sürdüğü, bu iddiaya ilişkin olarak idarece bir cevap verilmediği gibi davacının temyiz aşamasında sunduğu belgelerden de değişik tarihlerde Erzincan’da geçici olarak görevlendirildiğinin dosyanın incelenmesinden anlaşılmış olması karşısında, yerinde görülmeyen söz konusu sebeplere dayalı işlemde hukuka uyarlık bulunmamakta olup, dava konusu işlemin iptali gerekirken davanın reddi yolunda verilen İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir ... kararın bozulmasına ...”⁹¹

bb) İdarece Gösterilen Sebebin İşlemi Gerekli Kılacak Nitelikte Görülmemesi

“... Davalı idare tarafından, işlemin sebebi olarak davacının geçmiş hizmetleri itibarıyla ... Genel Müdürlüğü görevini yürütmesinin kamu yararına uygun olmadığı ve ayrıca 24 Aralık 1995 Genel Seçimleri öncesinde bir siyasi parti lideriyle televizyonlarda görülmesi nedeniyle siyasi propaganda yapmaktan hakkında soruşturma açıldığı hususları ileri sürülmekte ise de; öğretmen kökenli olan davacının 1973 yılında TODAİE Uzmanlık programını bitirdiği, 1978 yılında

⁹⁰ D.5.D., 16.11.1998 günlü, E:4998/2858, K:1998/2690 sayılı karar.

⁹¹ D.5.D., 26.11.1998 günlü, E:1998/1988, K:1998/2784 sayılı karar.

Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi Teftişi ve Planlaması dalından yüksek lisans, 1989 yılında da aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalından doktora eğitimini tamamlamış olduğu, Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğünde Genel Müdür Yardımcılığı dahil çeşitli görevlerde bulunduğu; öte yandan, siyasi propaganda yaptığı suçlamasına dayalı olarak 16.5.1996 günlü Bakan imzasıyla verilen soruşturma emrinin de yine aynı Bakan'ın 10.6.1996 günlü imzasıyla ortadan kaldırıldığı dosyanın incelenmesinden anlaşılması karşısında, idarece ileri sürülen bu iddialar ve diğer hususlar davacının ... Genel Müdürlüğü görevinden alınması işlemine hukuken sebep teşkil edecek nitelikte bulunmadığından, dava konusu işlemlerde sebep ve maksat yönlerinden hukuka uyarlık görülmemiştir...⁹²

“... Davalı idarenin savunmasında; davacının Yapı İşleri Genel Müdürlüğü emrinde görevlendirilmesi nedeniyle 31.3.1997 tarihinden itibaren ... Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü görevini fiilen yürütmediği, görevlendirme işlemine karşı da dava açmadığı, ayrıca 1987 yılında bir kez dikkatinin çekildiği ve bir de uyarma cezası ile cezalandırıldığı ileri sürülmüşse de; tesis edilen görevlendirme işleminden dolayı 31.3.1997 tarihinden 26.9.1997 tarihine kadar İl Müdürlüğü görevini yapmamasının adı geçen bu görevinden alınmasını gerektirmeyeceği, geçici görevlendirme işlemine karşı dava açmamış olmasının da ilgilinin ... Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü kadrosu ile hukuki ve statüsel anlamda ilişkisinin kesilmesi sonucunu doğurmayacağı açıktır. Öte yandan davacıya ... Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü görevine atandığı 28.6.1994 tarihinden çok önce 1987 yılında verilen uyarma cezası ile daha dikkatli davranması yolunda yapılan ikaz ve bunlara sebep teşkil eden fiillerin de dava konusu görevden alma işlemine dayanak oluşturması hukuken olanaksızdır...⁹³

İdarenin bir memurun nakli konusunda ilgilinin özlük ve sicil dosyasına veya yapılan bir teftiş veya soruşturmaya göre çeşitli sebepler ileri sürdüğü görülmektedir. Danıştay, yukarıda verilen örnek kararlarda görüldüğü gibi bazı durumlarda kişilere atfedilen fiilleri nitelik olarak işlemin sebebi olabilecek durumda görmemekte, bazı durumlarda ise bunların işlemde çok öncesine ait olduğu gerekçesiyle işleme dayanak olarak kabul etmemektedir. Şüphesiz bu konuda her dosya için geçerli bir ilke koymak mümkün değildir. İleri sürülen sebepler her davanın özelliği ve içeriğine göre değerlendirilerek takdir yetkisi ilkelerine göre bir sonuca ulaşılmaktadır.

⁹² D.5.D., 5.11.1997 günlü, E:1996/836, K:1997/2445 sayılı karar.

⁹³ D.5.D., 8.10.1998 günlü, E:1997/2989, K:1998/2294 sayılı karar.

bc) İşleme Sebep Olarak Gösterilen Eylemlerin Yer İtibariyle Değerlendirilmesi :

Danıştay bazı durumlarda işleme sebep olarak gösterilen fiillerin geçtiği yer üzerinde de durarak eylem esasen nakli gerektirse de iptal kararı vermektedir.

“... Konya ili Akşehir İlçesine bağlı ... Kasabası Lisesinde Kimya öğretmeni olarak görev yapan davacı hakkında, 18.8.1993 günü öğleden sonra okula gelmemesine rağmen o gün için tutulan sınav tutanağını imzalamak istemesi nedeniyle okul müdürü ile aralarında başlayan karşılıklı tartışma ve hakaret olayı ile diğer bir kısım konulara ilişkin olarak 2.9.1993, 13.9.1993 ve 23.9.1993 günlü Valilik olurları uyarınca soruşturma başlatıldığı, bu arada eşinin de Akşehir Merkez ... Lisesinde öğretmen olması nedeniyle davacının eş durumundan Akşehir Merkez ... Lisesi öğretmenliğine naklen atandığı, yürütülen soruşturmanın tamamlanması üzerine düzenlenen 3.12.1993 günlü, 410/83 sayılı raporda davacının İlçe dışında bir başka okula atanmasının önerilmesi üzerine bu kez dava konusu 25.2.1994 günlü işlem tesis edilerek davacının Akşehir ... Lisesi Öğretmenliğinden, Ilgın İlçesi ... Ortaokulu öğretmenliğine naklen atandığı dosyanın incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Belirtilen duruma göre, davacının halen bulunduğu okuldan önce görev yaptığı Akşehir İlçesi ... Kasabası lisesi müdürüyle aralarında geçen tartışma ve hakarete ilişkin soruşturma konusu olayın davacının olayın geçtiği okulda görev yapması yönünden sakınca yaratması ve esasen soruşturma raporundaki nakil önerisi ile de davacının hizmetin sağlıklı yürümesi için bu okuldan başka bir yere naklinin amaçlanmış olması karşısında, dava konusu işlem tarihinde Akşehir ... Lisesinde görev yaptığı anlaşılan davacının; soruşturma raporunda güdülen amacın gerçekleşmiş olduğu gözetilmeden ve yeni bir sebep de gösterilmeden söz konusu rapora dayalı olarak Akşehir İlçesi ... Lisesinden Ilgın İlçesi ... Ortaokuluna naklen atanmasında sebep yönünden hukuka uyarlık bulunmamakta olup davanın reddine ilişkin temyize konu mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir...”⁹⁴

bd) İdarece Gösterilen Sebepler Açısından Mutlaka Soruşturma Yapma Zorunluluğunun Aranmaması :

Danıştay, özellikle memurun yakın amirlerinin gözlem ve kanaatine dayalı teklif yazıları esas alınarak tesis edilen nakil işlemlerinde davacıya atfedilen eylemler konusunda mutlaka soruşturma yapılmasını zorunlu görmemektedir.

“... Davacının çalışmalarını ve davranışlarını en yakından gözleyebilecek amiri durumundaki Okul Müdürünün çeşitli şikayetler ve ders denetimlerine dayalı olarak yazdığı teklif yazılarında belirtilen hususlar dikkate alınarak Mahkeme kararında değinilen Yönerge hükümleri uyarınca tesis edilen dava konusu işlemlerde

⁹⁴ D.5.D., 28.12.1995 günlü, E:1995/1826, K:1995/4441 sayılı karar.

hukuka aykırı bir husus bulunmamakta olup, ileri sürülen iddialar konusunda herhangi bir soruşturma yapılmadığından bahisle işlemin iptaline karar verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir...”⁹⁵

be) Kurumların Özel Personel Yönetmeliklerinde Öngörülen Nakil Sebeplerinin 657 Sayılı Kanunun 76. Maddesiyle Tanınan Genel Takdir Yetkisini Ortadan Kaldırmaması :

“... 11.9.1992 günlü, 21342 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Emniyet Hizmetleri Sınıfı Mensupları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinin, (...) 34. maddesinde de “Valiler aşağıda belirtilen sebeplerle emirlerindeki Emniyet Teşkilatı mensuplarının yerlerinin değiştirilmesini gerekçeli olarak Bakanlığa teklif edebilirler...”

.....
Ancak (a), (b), (e) bentlerinde yazılı hallerden dolayı yerinin değiştirilmesi istenilen personelin son sicilinin teklifte belirtilen durumlara uygun düşmesi kaydıyla değiştirilir” hükmüne yer verilmiştir.

Yönetmeliğin sözü edilen hükümlerinde yer alan sebeplerin gerçekleşmesi durumunda teşkilat mensuplarının yerlerinin değiştirilmesi konusundaki yetkinin zorunlu bir nitelik arz ettiği ve anılan personelin görev yerlerinin değiştirilmesi konusunda idareye tanınan bu yetkinin yalnızca sözü edilen maddedeki şartların gerçekleşmesi ile sınırlı olarak kullanılabilceği açıktır. Ancak zorunlu bir nakil yetkisi tanıyan bu maddenin kamu yararı ve hizmet gerekleri gözetilerek memurların görevlerinin ve görev yerlerinin değiştirilmesi konusunda 657 sayılı Kanunun 76. maddesiyle idareye tanınan genel takdir yetkisini ortadan kaldırmadığından da şüphe yoktur...”⁹⁶

3- Kazanılmış Hak Aylık Derecesinin Altında Bir Dereceli Kadroya Atama Yasağı :

657 sayılı Kanunun 76. maddesiyle idareye memurların naklen atanması konusunda sebep unsuru yönünden takdir yetkisi tanınmakla birlikte, maddede, memurların kazanılmış hak aylık derecelerinin altında bir dereceli kadroya atanmaları yasaklanarak bu yönde idareyi bağlayıcı bir düzenleme getirilmiştir. Danıştay’da açılan davalarda, bu kuralın ihlal edilmiş olmasını bir iptal sebebi olarak kabul etmektedir.

“... 657 sayılı Kanunun Ek Geçici 9. maddesi uyarınca bu madde kapsamındaki Kurumlar içinde yer alan Sosyal Sigortalar Kurumu Genel

⁹⁵ D.5.D., 14.10.1998 günlü, E:1998/184, K:1998/2325 sayılı karar.

⁹⁶ D.5.D., 10.12.1997 günlü, E:1997/2004, K:1997/2961 sayılı karar.

Müdürlüğü Personelinin aylık derecelerinin tesbitinde 657 sayılı Kanunun bu konuya ilişkin maddelerinin uygulanması gerekmektedir.

657 sayılı Kanunun 161. maddesinin (B) fıkrasında “Kazanılmış hak aylık derecesinden daha aşağı bir dereceye atanan memur kazanılmış hak aylık dereceleri saklı kalmak kaydıyla, a) atandığı derecede eski derecesinde almakta olduğu kademe göstergesine, b) atandığı derecede eşit gösterge yok ise, eski göstergesine en yakın kademenin göstergesine, tekabül olan aylığı alır” hükmü getirilmiş ve kazanılmış hak aylık derecesi 3/1. derece olan davacı da bu hükme dayalı olarak 5. derece memur kadrosuna 4. derecenin 4. kademesinden maaş almak üzere atanmışsa da, 161/B. madde hükmünün bulunduğu derecenin daha altındaki bir dereceye atanması Kanuna uygun şekilde yapılanlar için uygulanabileceği açıktır.

657 sayılı Kanunun gerek kurumlararası nakli düzenleyen 74. maddesinin 1. fıkrasında gerekse aynı kurum içinde görev ve yer değiştirmeyi düzenleyen 76. maddesinin 2. fıkrasında memurların kazanılmış hak derecelerinin en çok üç derece altındaki kadrolara atanabilmeleri memurların isteğine bağlı tutulmuştur. Bu durumda kazanılmış hak aylık derecesi 3/1. derecede bulunan davacının daha alt bir dereceye atanmasına ilişkin bir isteği olduğu konusunda dosyada bir bilgi ve belge bulunmadığına göre idarece davacının 1. dereceli Hastane Müdürlüğü kadrosundan alındıktan sonra en az kazanılmış hak derecesine uygun olan 3. derecede kadrolu bir göreve atanması gerekirken 5. dereceli memur kadrosuna atanmasında hukuka uyarlık görülmemiştir”.⁹⁷

“... 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1897 sayılı Yasa ile değişik 45/1.maddesinde, hiçbir memurun sınıfının dışında ve sınıfının içindeki derecesinin altında bir derecenin görevinde çalıştırılmayacağı hükme bağlanmış, 76. maddesinde de memurların buldukları kadro derecelerine eşit veya 68. maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst kadrolara naklen atanabilecekleri öngörülmüştür.

Olayda, kazanılmış hak aylık derecesi 1. derecenin 4. kademesinde bulunan davacının Şube Müdürlüğünden Teknikerliğe atanması sırasında kadro derecesi gözetilmeyip, kazanılmış hak aylık derecesinin altındaki 2. dereceli bir kadroya ataması yapılmış olduğundan, bu işlemin iptali yolundaki kararda hukuki isabetsizlik görülmemiştir”.⁹⁸

Danıştay, başlangıçta kazanılmış hak aylık derecesinin altında bir dereceli kadroya atanan memurun dava süreci içinde kazanılmış hak aylık derecesine uygun kadroya atanması durumunda artık sebep denetimi yapılmasını gerekli görerek, bu durumu bir bakıma usul sakatlığı içinde değerlendirmektedir.

⁹⁷ D.5.D., 26.1.1998 günlü, E:1997/3578 sayılı karar.

⁹⁸ D.5.D., 10.12.1997 günlü, E:1995/2230, 1997/2957 sayılı karar.

“... Dava konusu 31.3.1994 günlü Valilik işlemi, yargılama süreci içerisinde, 3. dereceden bir kadronun davacıya verilmiş olması suretiyle ve 28.4.1994 günlü İkinci Valilik oluru ile düzeltilmiş olduğuna göre ve adı geçen 31.3.1994 günlü işlemle, kazanılmış hak aylığı korunarak atanmış olması nedeniyle hak kaybına da uğramadığı gözönüne alınarak İdare Mahkemesince sebep denetimi yapılması gerekirken, 3. dereceli bir kadroda görev yapmakta iken 4. dereceli bir kadroya atanmasında Yasaya uyarlık görülmediği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptal edilmesinde hukuki isabet görülmemiştir...”⁹⁹

F- Nakil Davalarında Diğer İptal Sebepleri ve Bu Davalarda Görülen Bazı Özel Durumlar

Nakil işlemlerinin temel özelliği bu konuda idareye özellikle sebep unsuru yönünden takdir yetkisi tanıyan işlem türleri içinde yer almasıdır. Bunun sonucu olarak da yargı yerlerince nakil davalarındaki başlıca denetim sebep unsuru üzerinde cereyan etmektedir. Bu denetimde yukarıda gördüğümüz gibi daha çok idarece gösterilen sebeplerin işlem için yeterli olup olmadığı noktasında yoğunlaşmaktadır. Fakat, nakil davalarındaki yargısal denetim salt sebep unsuruyla sınırlı kalmamaktadır. Bunun yanında, eşitlik ilkesi, açık takdir hatası, savunma hakkının ihlal edilmiş olması gibi bir kısım ilkelere dayalı olarak da denetim yapılmaktadır. Şimdi, bu iptal sebepleri ile nakil davalarında görülen ve özellik arz eden usul sakatlığı, yetki devri, yargı kararının uygulanması, menfaat şartı gibi bir kısım konuları incelemeye çalışalım.

1- Eşitlik İlkesi :

Danıştay nakil işlemlerine karşı açılan davalarda idarenin eşitlik ilkesine aykırı davranışını bir iptal sebebi saymaktadır. Yönetmelik şartlarını taşımadığı gerekçesiyle görevden alınan bir Hastane Müdürünün açtığı davada davacının yerine atanan kişinin de yönetmelik şartlarını taşımadığının tespiti üzerine bu husus Yönetmeliğin uygulanması yönünden eşitlik ilkesine aykırı görülerek işlemin iptaline karar verilmiş olup, kararda şu gerekçeye yer verilmiştir.

“... Yönetmelik yürürlükte durdukça idarenin herkese eşit şekilde uygulamak zorunda olması gerektiğini vurgulamak gerekir. Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da belirtildiği gibi eşitlik ilkesi aynı hukuki durumda bulunan kişilere hukuk kurallarının aynı şekilde uygulanması anlamını taşımaktadır. Olayda gerek davacı gerek yerine atanan kişi sözü edilen yönetmelikte öngörülen hastane müdürlüğü görevine atanma şartlarına sahip olmama yönünden aynı hukuki durum içinde bulunmalarına rağmen idarece davacı yönünden ise yönetmelik hükmü uygulanmayarak eşitliğe aykırı bir davranış ortaya konulmaktadır.

⁹⁹ D.5.D., 28.2.1995 günlü, E:1994/7140, K:1995/874 sayılı karar.

Açılan bir davada böyle bir durumun gözardı edilmesi, temel bir Devlet yönetimi ilkesi olan eşitliğe aykırı olduğu kadar, idarenin bu husustaki kural tanımaz ve keyfi davranışına yargının da ortak edilmesi anlamını taşır ki, böyle bir durumun toplumda, Devletin temeli kabul edilen “adaleti” sağlamakla görevli yargı organlarının işlevi ile bağdaştırmak olanaklı değildir. Adalete inancın sarsıldığı toplumlarda mahkemelere güven duygusunun da zedelenmesi ve vatandaşlar tarafından yargı yerlerinin giderek işlevsiz bırakılması kaçınılmazdır. İdarece ortaya konulan bu keyfi uygulama ve böylece söz konusu Yönetmeliğin uygulanamaz hale getirilmiş olması karşısında yargı yerince dava konusu nakil işleminin yargısal denetiminin anılan yönetmelik hükmü yerine nakil konusundaki genel düzenleme olan 657 sayılı Kanununun 76. maddesine göre yapılması ve işlemin bu maddeyle tanınan takdir yetkisi yönünden değerlendirilmesi zorunluluğu doğmaktadır”¹⁰⁰.

2- Savunma Hakkı :

Danıştay’ın genellikle disiplin cezalarına karşı açılan davalarda sıkça görülen savunma hakkına riayet edilmediği gerekçesine dayalı iptal sebebine nakil işlemleri yönünden de başvurduğu görülmektedir.

“... İşlemin tesisinde izlenen yöntem nedeniyle konunun savunma hakkı ile ilgili boyutu üzerinde ayrıca durmak gerekir. Olayda davacı hakkındaki işleme dayanak yapılan 2.6.1994 günlü tutanaktaki suçlamalar idarece, işlemin tesisinden önce davacıya bildirilmediği gibi mahkemenin de söz konusu tutanağı davacıya tebliğ etmeden karar verdiği anlaşılmaktadır. Oysa savunma hakkı 1982 Anayasasınının 36/1. maddesiyle güvenceye bağlanmış olduğu gibi temel hak ve hürriyetlerle ilgili uluslar arası sözleşmelerle de, bu hakkın tanınması ve kullanım yollarının açık tutulması güvenceye alınmıştır. Görülmeyene, bilinmeyene karşı iddia ve savunmada bulunmanın güçlüğü hatta imkansızlığı açıktır. Hakkında, kimi suçlamalar nedeniyle ve bu suçlamalara dayanılarak işlem tesis edilecek ilgiliye, idarenin işlemini gerekli kılan suçlama konularını önceden açıkça bildirerek savunmasını almasının idari işlemlere güveni ve hukuka uygunluk yönünden isabet oranını artıracak kuşkusuzdur. İdarenin bu yola gitmeden işlem tesis etmesi halinde ise mahkemenin, yasaların özel düzenleme öngördüğü durumlar hariç, ilgili belgeleri davacıya tebliğ edip savunmasını aldıktan sonra hüküm tesis etmesi “adil” ve “hakça” bir yargılamanın temel koşuludur.

Belirtilen hukuksal durum karşısında mahkemenin sözü edilen tutanağın davacıya tebliği suretiyle savunmasını alarak edineceği kanaate göre karar vermesi gerekirken bu hususlar gözardı ederek işlemin somut nedenlere dayalı

¹⁰⁰ D.5.D., 27.2.1996 günlü, E:1993/7780, K:1996/721 sayılı karar.

olarak tesis edilmediği gerekçesiyle iptaline karar vermesinde hukuki isabet görülmemiştir.”¹⁰¹

3- Açık Takdir Hatası :

Açık hata kavramı, takdir yetkisi içinde alınan işlemlerde idarenin yaptığı açık, belirgin, hemen fark edilebilen getirdiği çözüm yolu adalet duygularına açıkça ters düşen bir değerlendirme ve tercih hatasını¹⁰² ifade etmektedir.

Danıştay nakil işlemlerine karşı açılan davalarda takdirde açık hata ilkesini de bir iptal sebebi saymaktadır. ... Genel Müdür Yardımcılığından alınarak mimarlığa atanmış bir memurun açtığı davada Danıştay işlemin görevden alma kısmını hukuka uygun bulurken mimarlığa atanma kısmını ise takdirde açık hata yapıldığı gerekçesiyle iptal etmiştir. Gerekçede şöyle denilmiştir:

“... Olayda davacının ... Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcılığı görevinden alınmasında usul ve hukuk hükümlerine aykırılık yok ise de; İmar ve İskan Bakanlığında 1976 yılında ... Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcılığı görevine getirilen, daha sonra Belediyeler Teknik Hizmetleri Genel Müdür Yardımcılığı, Tetkik Kurulu Üyeliği ve tekrar Planlama ve İmar Genel Müdür Yardımcılığı görevlerini yürüten ve 1984 yılında ... Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcılığı görevine atanan davacının, uzun süre yönetim kademelerinde hizmet verdiği, konusunda bilgi ve deneyim sahibi bir kişi olduğu dikkate alındığında, ... Müdürlüğü emrine mimar olarak atanmasına dair tesis edilen işlemde “idarenin açık takdir hatası” bulunduğu görülmektedir...”¹⁰³

Hizmetli kadrosunda görev yapan bir kişinin başka bir ile atanması işlemine karşı açılan davada da işlemin iptali yolundaki karar aynı gerekçeyle sonuç olarak onanmıştır.

“... Davacıya, işlediği suçlardan toplam 7 ay hapse mahkum olması nedeniyle disiplin cezası verilmesinin yanısıra, aynı zamanda görev yerinin de değiştirilmesinde hukuka aykırı bir durum söz konusu değilse de, davacının görev ünvanı gözönüne alındığında, idarece il dışına tayin edilmesi işleminde açık takdir hatası bulunduğundan, mahkemece verilen iptal kararında sonucu itibariyle hukuka aykırılık bulunmamaktadır”¹⁰⁴

Danıştay özellikle üst düzey yöneticilerin görevden alınmasından sonra atanılan yeni görev yönünden bu ilkeye başvurmakla birlikte, kimi durumlarda

¹⁰¹ D.5.D., 7.12.1995 günlü, E:1995/3116, K:1995/3988 sayılı karar.

¹⁰² ALAN, N.: Türk İdari Yargısında Yerindelik ve Takdir Yetkisinin Değerlendirilmesi, İdari Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu, Ankara, Haziran 1982, s.54.

¹⁰³ D.5.D., 29.9.1998 günlü, E:1997/3056, K:1998/2196 sayılı karar.

¹⁰⁴ D.5.D., 23.6.1992 günlü, E:1992/1740, K:1992/1972 sayılı karar.

görevden alma işleminden sonra atanılacak yeni görevi belirleme konusunu idarenin takdir yetkisi içinde görmektedir.

“... Dosyanın incelenmesinden, EGO Genel Müdürlüğü APK Dairesi Başkanlığında ... Müdürü olarak görev yapan davacının, bu kadroda davacıdan önce görev yapan ... isimli kişinin açtığı davada Ankara 9. İdare Mahkemesince verilen 12.7.1996 günlü, E:1996/430 sayılı Yürütmeyi durdurma kararının uygulanabilmesi için görevinden alınarak 1. derece APK uzmanlığı kadrosuna atandığı, bu işleme karşı açılan davada, Mahkemece yargı kararının uygulanmasında hukuka aykırı bir husus görülmediği belirtilerek işlemin görevden alma kısmının hukuka uygun bulunduğu ve davacının da kararın bu kısmına ilişkin olarak temyiz isteğinde bulunmadığı anlaşılmıştır.

Bu itibarla sadece davalı idarenin temyiz isteminde bulunmuş olması karşısında kararın dava konusu işlemin davacının görevden alınmasına ilişkin kısmının irdelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır.

İdare Mahkemesince dava konusu işlem davacının görevden alındıktan sonra atandığı görev yönünden iptal edilmiş olduğundan bu hususun incelenmesine geçilmiştir.

.....

... Müdürlüğü kadrosunda iken bu kadroda kendisinden önce görev yapan kişinin açtığı davada verilen yargı kararının uygulanabilmesi için ... Müdürlüğü görevinden alınan davacının görevden alındıktan sonra atanacağı yeni görev yerini belirleme konusunda idarenin anılan mevzuat hükmü çerçevesinde kadro, ihtiyaç ve hizmet gerekleri dikkate alınarak takdir yetkisine sahip olduğu ve bu konuda belli bir yönde işlem tesisine yargı yerince zorlanamayacağı idare hukukunun bilinen ilkelerindedir.

Bu durumda davacının ... Müdürlüğü görevinden alındıktan sonra takdir yetkisi çerçevesinde 1. derece APK Uzmanlığı kadrosuna atanmasında hukuka aykırı bir husus bulunmadığından mahkemece işlemin iptaline karar verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir... kararın bozulmasına...”¹⁰⁵

4- Nakil ve Disiplin Cezası :

Bir memur hakkında göreviyle ilgili olarak yapılan bir idari soruşturmada kusurlu görülmesi halinde çoğu kez hem memurun görev ya da görev yerinin değiştirilmesi teklif edilmekte, hem de memura fiiline göre değişik disiplin cezalarından birinin verilmesi önerilmektedir. Dolayısıyla bu durumda nakil işleminin dayanağı ile disiplin cezasının dayanağını aynı soruşturma raporu oluşturmaktadır. Böyle bir durumda idare nakil işlemine kaşı açılan davada

¹⁰⁵ D.5.D., 14.4.1998 günlü, E:1997/3316, K:1998/996 sayılı karar.

genellikle disiplin cezasını işlemin sebep unsuru olarak ön plana çıkarmaktadır. Disiplin cezasının nakil işlemi yönünden gösterdiği bir diğer önemde 657 sayılı Kanunun 132/4. maddesinde belli disiplin cezaları alanların belli üst düzey görevlere atanamayacağına öngörülmüş olmasıdır. Anılan hükme göre aylıktan kesme ve daha üst disiplin cezası alanlar, Büyükelçilik, Valilik, Müsteşarlık, Müsteşar Yardımcılığı, Genel Müdürlük, Genel Müdür Yardımcılığı ve Daire Başkanlığı görevlerine atanamayacaklardır. Şayet maddede sayılan memuriyet görevlerinde bulunan kişiler aylıktan kesme veya daha üst bir disiplin cezası aldıkları takdirde bu görevlerinden alınmaları anılan kanun hükmü gereği zorunlu olacaktır. Nakil ve disiplin cezaları arasındaki bu yakın ilgi nedeniyle Danıştay'ın konuya yaklaşımını birkaç madde halinde ayrı ayrı inceleyelim:

a) Üst Düzey Yöneticiliğe Engel Disiplin Cezasının Varlığı :

657 sayılı Kanunun yukarıda değinilen 132/4. maddesinde sayılan görevlilerin aylıktan kesme veya daha üst bir disiplin cezası almaları durumunda Danıştay nakil davasını bu sebeple reddetmektedir.

“... 399 sayılı, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin 3771 sayılı Yasa ile değişik 3/b. maddesinde, teşebbüs genel müdür yardımcıları hakkında, bu KHK’de belirtilen hükümler dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmış olup; 657 sayılı Yasanın 132. maddesinin 4. fıkrasında, “Kendilerine disiplin cezası olarak aylıktan kesme veya kademe ilerlemesini durdurma cezası verilenler, valilik ... genel müdür yardımcılığı ve daire başkanlığı görevine atanamazlar” hükmüne yer verilmiştir.

Davacının, Banka Disiplin Kurulunun 22.3.1995 günlü, 84/S sayılı kararıyla ve Banka Disiplin Yönetmeliği hükümleri uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırıldığı ve bu cezanın, aynı Yönetmeliğin 4/D-a. maddesi uyarınca, adı geçen brüt bir aylığından 1/4 oranında kesinti yapılmak suretiyle uygulanmasının kabulüne karar verildiği; bu kararın, Banka Yönetim Kurulunun 23.3.1995 günlü, 450 sayılı kararıyla aynen kabul edildiği; davacının, anılan disiplin cezasının iptali istemiyle açtığı davada Ankara 5. İdare Mahkemesinin 18.5.1995 günlü, E:1995/557 sayılı kararıyla yürütmenin durdurulması isteminin reddine karar verildiği ve davacı tarafından yasal süresi içinde bu karara karşı Bölge İdare Mahkemesi nezdinde itirazda bulunulmaması suretiyle anılan kararın kesinleştiği dosyanın ve eki bilgi ve belgelerin incelenmesinden anlaşılmıştır.

Bu durumda, 657 sayılı Yasanın 132/4. maddesinin açık hükmü karşısında genel müdür yardımcılığı görevine atanma koşullarından birini yitirmiş olan davacının, dava konusu işlemle alındığı görevi yürütebilmesine hukuken olanak

bulunmadığından ve uyuşmazlığın niteliğine ve davanın durumuna göre olayda 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 4001 sayılı Yasa ile değişik 27/2. maddesinde sayılan koşullar gerçekleşmemiş olduğundan yürütmenin durdurulması isteminin reddine ... karar verildi”¹⁰⁶.

Danıştay’ın yöneticiliğe engel disiplin cezalarının hukuki etkisini gösterdiği tarihe ilişkin yaklaşımı konusundaki kararları da şöyledir:

“... 657 sayılı Yasanın 132. maddesinin 1. fıkrasında, disiplin cezalarının verildiği tarihten itibaren hüküm ifade edeceği ve derhal uygulanacağı hükmüne yer verilmiş, aynı maddenin 4. fıkrasında ise, kendilerine disiplin cezası olarak aylıktan kesme veya kademe ilerlemesini durdurma cezası verilenlerin valilik, büyükelçilik, müsteşar, müsteşar yardımcılığı, genel müdürlük, genel müdür yardımcılığı ve daire başkanlığı görevlerine atanamayacakları hüküm altına alınmıştır.

Davacıya genel müdürlük görevine atanmasına engel teşkil edecek nitelikte iki disiplin cezası verilmiştir. Ancak bu cezalardan 31.7.1995 tarihli olur’la verilen 3 yıl kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının Ankara Bölge İdare Mahkemesinin 26.12.1995 günlü, E:1995/2916 sayılı kararıyla; 1/30 oranında aylıktan kesme cezasının ise yine aynı Mahkemenin 14.3.1996 günlü, E:1996/701 sayılı kararıyla yürütülmesinin durdurulduğu böylece söz konusu disiplin cezalarının işbu davaya konu olan idari işlemin kurulduğu tarihte hukuki etkilerini ve uygulanabilirlik niteliklerini kaybettikleri anlaşılmaktadır. Her ne kadar bu cezalardan 1/30 oranında aylıktan kesme cezasına karşı açılan dava Mahkemece esastan reddedilmiş ise de; daha önce yürütülmesi durdurulmuş olan disiplin cezasını ancak davanın reddine karar verilip yürütmenin durdurulması kararının kalktığı tarihten itibaren hüküm ifade edeceği, davacı için de ancak bu tarihten sonra 132. madde gereğince genel müdürlük görevi için hukuken engel teşkil edeceği açıktır. Başka bir anlatımla bu davaya konu işlemin tesis edildiği 2.5.1996 tarihi itibarıyla, sözü edilen disiplin cezaları hakkında daha önce 26.12.1995 ve 14.3.1996 tarihlerinde verilmiş bulunan yürütmenin durdurulması kararları nedeniyle davacının genel müdürlük görevinde kalması hususunda hukuki engel bulunmamaktadır.

İdari işlemin yargısal denetiminin, tesis edildikleri tarih itibarıyla yapılacağı açık olup, yukarıdan beri açıklanan durum karşısında, dava konusu işlemin tesis edildiği 2.5.1996 tarihinde davacı hakkında genel müdürlük görevine atanmasına hukuken engel teşkil edecek disiplin cezası bulunmadığı gibi ikinci kez görevden alınmasına ilişkin 10.2.1996 günlü işleme karşı açılan davada Danıştay Beşinci Dairesince 27.3.1996 günlü kararlar yürütmenin durdurulmasına karar verildiğine göre; idarenin bu kararı uygulayarak davacıyı Genel Müdürlüğe atadıktan bir gün

¹⁰⁶ D.5.D., 11.10.1995 günlü, E:1995/2696 sayılı karar.

sonra tebliğ edilen, 2.5.1996 günlü işlemle yeniden görevden alması yargı kararını şeklen uyguladığını gösterdiğinden işlemde maksat yönünden hukuka uyarlık bulunmamaktadır...”.¹⁰⁷

“Öte yandan, davalı idarece temyize cevap dilekçesinde davacıya ayrıca 21.3.1995 günlü, 3898/H-182 sayılı olurla “3 yıl Kademe İlerlemesinin Durdurulması” cezası verildiği öne sürülmekte ise de; bu cezanın ancak kesinleştiği tarihten sonra etkisini doğuracağı açık bulunduğundan (Daire Başkanlığından almaya ilişkin olan), dava konusu işlemin nedeni olarak dikkate alınması mümkün değildir”.¹⁰⁸

b- Disiplin Cezası Davasının İptal Ya da Retle Sonuçlanmış Olması :

Danıştay aynı soruşturma raporuna dayalı olarak tesis edilen disiplin cezası ve nakil işlemine karşı açılan davalarda disiplin cezası işin esasına girilerek verilen bir kararla iptal ya da reddedilmişse bu kararı nakil işlemi yönünden de dikkate almaktadır.

“Ankara 9. İdare Mahkemesinin ... kararıyla, bu durumda, aynı soruşturma raporuna dayalı olarak hem disiplin cezası hem de nakil işlemi tesis edilmiş olması ve disiplin cezasının, soruşturma raporunda isnat edilen hususların sübut bulmadığı kanaatine dayalı olarak yargı yerince iptal edilmiş olması karşısında nakil işleminde de hukuka uyarlık görülmediği gerekçesiyle dava konusu işlem iptal edilmiştir.

.....

Kararın dava konusu işlemin iptaline ait kısmının ... onanmasına ...”.¹⁰⁹

“... Dosyanın incelenmesinden, hakkında açılan soruşturma sonucu 657 sayılı Kanunun 125/D (d).maddesi uyarınca 1 yıl kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırıldığı ve bu cezaya karşı açtığı davada Ankara 1. İdare Mahkemesinin K:1995/864 sayılı kararıyla reddedildiği anlaşılan davacının yöneticilik görevinden alınarak öğretmenliğe atanmasında hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle dava reddedilmiştir... kararın onanmasına ...”.¹¹⁰

“... Davalı idarece temyiz dilekçesine ek olarak verilen 7.12.1994 günlü dilekçede, hakkında yürütülen soruşturmalar sonucunda davacıya “kınama” ve “1/30 oranında aylıktan kesme” cezaları verildiği öne sürülmekte ise de, davacı tarafından 16.7.1996 tarihli dilekçe ekinde ibraz edilen Ankara 6. İdare Mahkemesinin 8.2.1996 günlü, E:1994/1767, K:1996/93 sayılı kararının incelenmesinden; disiplin cezasına esas alınan suçlamaların sabit olmadığı

¹⁰⁷ D.5.D., 5.3.1997 günlü, E:1996/1580, K:1997/511 sayılı karar.

¹⁰⁸ D.5.D., 5.2.1998 günlü, E:1995/2754, K:1998/242 sayılı karar.

¹⁰⁹ D.5.D., 13.10.1997 günlü, E:1995/521, K:1997/2051 sayılı karar.

¹¹⁰ D.5.D., 14.5.1998 günlü, E:1995/3217, K:1998/1451 sayılı karar.

gerekçesiyle söz konusu disiplin cezalarının iptal edildiği anlaşıldığından, davalı idarenin belirttiği hususlar kararı kusurlandıracak nitelikte görülmemiştir ... temyiz isteğinin reddine ...”¹¹¹

Danıştay, nakledilen bir memur hakkında verilmiş bulunan disiplin cezasının iptal edilmiş olmasını her zaman nakil işleminin de iptalini gerektirmeyeceğini, davacıya yüklenen fiillerin nakil yönünden ayrıca incelenip değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmektedir.

“657 sayılı Yasanın 132. maddesinin 4. fıkrası uyarınca idarenin kendisine aylıktan kesme cezası verilen davacıyı daire başkanlığı görevinden alma konusunda bağlı yetki içerisinde bulunduğu tartışmasız olup, Ankara 4. İdare Mahkemesince davacıya verilen aylıktan kesme cezasının iptal edilerek, Danıştay 8. Dairesinin 25.6.1997 günlü, E:1997/2481 sayılı kararıyla mahkeme kararının yürütülmesinin durdurulması isteminin reddedilmesi karşısında idarenin yetkisinin bağlı yetki olmaktan çıktığı açıktır.

Ancak sözü edilen durumun; dava konusu işleme sebep olarak gösterilen ve soruşturma raporlarında belirtilen hususların incelenip, değerlendirilerek ve 657 sayılı Yasanın 76. maddesi ile tanınan takdir yetkisi kullanılarak idarece işlem tesis edilmesine engel oluşturmayacağını burada vurgulamak gerekmektedir”¹¹²

c- Memura Atfedilen Kusurlu Fiilin Disiplin Cezasını Gerektirmekle Birlikte Nakli Gerektirmemesi :

Danıştay bazı durumlarda memura yüklenen eylemlerin disiplin cezasını gerektirmekle birlikte ayrıca naklini de gerektirmeyeceğini kabul etmektedir. Bunda da eylemin özelliği, tek bir kez vuku bulması gibi kriterlere başvurulmaktadır.

“... Bu durumda dosya kapsamından sadece eşinin tayininden kaynaklanan bir kısım hususlar nedeniyle hakkında soruşturma yapılarak kınama cezasıyla cezalandırılmış olan ve bunun dışında 9 yıldır yürüttüğü Şube Müdürlüğü görevinde başarısızlığı, ya da yetersizliği konusunda başkaca bir iddia ve tesbit ileri sürülmeyen davacının salt bu olay nedeniyle bir de Şube Müdürlüğünden alınarak bir başka göreve atanmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamakta olup, davanın reddi yönündeki temyize konu mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir...”¹¹³

“... Bu durumda, 25.1.1993 tarihi itibariyle tespit edilen hesap mutabakatsızlıkları dolayısıyla davacının sadece uyarma cezasıyla cezalandırılması gerektiğinin belirtildiği, dava konusu işlemin temel nedeninin ilgilinin müfettişi ve

¹¹¹ D.5.D., 15.9.1997 günlü, E:1995/701, K:1997/1705 sayılı karar.

¹¹² D.5.D., 18.2.1998 günlü, E:1997/1428, K:1998/2842 sayılı karar.

¹¹³ D.5.D., 29.4.1998 günlü, E:1996/601, K:1998/1228 sayılı karar.

müfettişlik mesleğini küçük düşürücü ifadelerde bulunması olduğu, Haziran 1993'e kadar olan dönem itibariyle davacının müdür olarak görev yaptığı banka şubesinin karlılık ve verimlilik yönünden başarılı bulunduğu anlaşılmakta olup; soruşturma sonucunda tespit edilen hususların, şartların oluşması halinde ilgilinin yalnızca disiplin cezasıyla tecziye edilmesini gerektirmesi ve naklen atanması için yeterli bir neden bulunmaması karşısında, dava konusu işlemde hukuka uyarlık ve davanın reddi yolundaki İdare Mahkemesi kararında da hukuki isabet görülmemiştir...".¹¹⁴

"...Bakılan davada, davacının ... İlköğretim Okulu Müdür Yardımcısı olarak görev yapmakta iken 20.12.1994 günü kamu çalışanlarının tüm yurttta uyguladığı bir günlük işi bırakma eylemine katıldığı, bu eyleminden dolayı yapılan soruşturma sonucu maaş kesimi cezası ile cezalandırıldığı ve dava konusu işlemle de ... İlkokuluna öğretmen olarak atandığı dava dosyasının incelenmesinden anlaşılmıştır.

Davacının, tüm kamu çalışanlarının katıldığı bir günlük işi bırakma eylemine katılmış olması, yöneticilik görevinde yetersizliğini ve atanma şartlarından birini kaybettiğini göstermediği gibi anılan olayın tek bir eylem olması ve bu eylem nedeniyle davacıya disiplin cezası verilmiş olması karşısında bu durum ayrıca davacının yöneticilik görevinin üzerinden alınarak naklen atanmasını gerektirir nitelikte bulunmamıştır".¹¹⁵

"... Davacının Bakan yerine Müsteşarca verilen izne dayanarak kamuoyuna açıklamada bulunmuş olması hususu ise yasal koşulların gerçekleşmiş olması kaydıyla ancak disiplin kovuşturmasına konu olabilecek bir nitelik taşıdığından bu durum ileri sürülerek adı geçenin ... Genel Müdür Yardımcılığı görevinden ... alınmasında hukuka uygunluk görülmemiştir...".¹¹⁶

Danıştay, bazen memura verilen disiplin cezasının onun nakline gerekçe oluşturmak amacıyla verildiği sonucuna ulaşmakta ve cezaya itibar etmemektedir.

"... Belirtilen duruma göre, davalı idarece dava konusu işlemin tesisine neden olarak ileri sürülen hususların ve davacının bunlara verdiği cevabın dosya içerisinde bulunan diğer bilgi ve belgelerle birlikte değerlendirilmesinden; yasanın idareye tanıdığı takdir yetkisinin hizmet ölçüleri içinde ve kamu yararı amacı gözetilerek kullanılmadığı, işlemin tesisinden sonra davacıya verilen disiplin cezalarının (ki herhangi bir soruşturma yapılmadan verilmiştir) ise işleme dayanak yaratmak amacıyla verildiği sonucuna varıldığından, dava konusu işlemde sebep ve maksat yönlerinden hukuka uyarlık görülmemiştir...".¹¹⁷

¹¹⁴ D.5.D., 31.12.1997 günlü; E:1995/1613, K:1997/3412 sayılı karar.

¹¹⁵ D.5.D., 23.10.1997 günlü, E:1997/1117, K:1997/2247 sayılı karar.

¹¹⁶ D.5.D., 13.4.1988 günlü, E:1987/2439, K:1988/1281 sayılı karar.

¹¹⁷ D.5.D., 25.2.1998 günlü, E:1996/3101, K:1998/524 sayılı karar.

d) Disiplin Cezasının Af Kanunu Kapsamında Bulunması :

Danıştay af kanunları kapsamına girmesi nedeniyle disiplin cezası verilmeyen veya verilip de sonradan affedilen cezalara ait fiillerin nakil işlemi yönünden gözönüne alınabileceğini kabul etmektedir.

“... Her ne kadar 3817 sayılı Kanun ile yürürlüğe girdiği 7.7.1992 tarihinden önce verilen disiplin cezaları bütün sonuçları ile affedilmiş ve bu cezalara ait kayıtların hükümsüz kalacağı kurala bağlanmış ise de, bu kural memurların disiplin cezalarına konu olan eylem ve davranışlarının sadece disiplin yönünden etkilerini ortadan kaldırmakta, ancak bunların kamu yararı ve hizmet gerekleriyle sınırlı olarak idareye tanınan naklen atama yetkisinin kullanılmasında dikkate alınmasını engellemektedir...”¹¹⁸

5- Nakil İşlemi ve Ceza Yargılaması

Memur hakkında yapılan bir soruşturma sonucu naklen atanması ve disiplin cezası verilmesinin yanında yüklenen fiiller aynı zamanda Ceza Kanunu yönünden de suç oluşturuyorsa cezai yönden yargılanması da söz konusu olmaktadır. Bu durumda nakil işlemi ile ceza yargılamasının maddi sebepleri aynı olmaktadır. Şayet böyle bir durumda memur ceza yargılamasından beraat ederse bu beraat kararının nakil davasına etkisi ne olacaktır?

Bu konuda Danıştay’ın genel yaklaşımı beraat kararının -beraat gerekçesi de gözönüne alınarak- nakil davasında işlemin iptalini sağlayan bağlayıcı bir etkisi bulunmadığı yönündedir. Danıştay, burada ceza yargılamasının şartları ve ilkeleri ile nakil davasındaki yargılama ilkelerinin farklılığından hareket etmektedir.

“Öte yandan davacı; temyize ek dilekçelerinde hakkında isnat olunan fiillerden dolayı Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan ceza yargılaması sonucu beraat etmiş olması nedeniyle idari işlemin dayanağının kalmadığını ileri sürmekte ise de; ceza yargılaması yapılmasının gerekliliğini sağlayan yasal koşullar ve esas alınan ilkeler ile görevden alma işleminde idarece kullanılan takdir yetkisinin yargısal denetimine esas alınan ilkelerin farklı olması nedeniyle, cezai yönden yaptırım gerektirmeyen bir olayın, kamu yararı ve hizmet gerekleri yönünden hizmetin korunması veya kamu görevlisinin etkin ve güvenilir biçimde hizmete devamının sağlanması yönüyle değerlendirilmesi mümkün olduğundan bu iddiaya itibar edilmemiştir.”¹¹⁹

“Her ne kadar davacı hakkında soruşturma raporuyla saptanan hususların bir kısmı hakkında Danıştay İkinci Dairesinin 9.10.1996 günlü, E:1996/145, K:1996/1688 sayılı kararıyla davacının men-i muhakemesine, bir kısmı hakkında ise lüzum-u muhakemesine hükmolünmüş ve bu kararın lüzumu muhakeme ile

¹¹⁸ D.5.D., 17.5.1994 günlü, E:1994/206, K:1994/2730 sayılı karar.

¹¹⁹ D.5.D., 13.10.1998 günlü, E:1997/1126, K:1998/2317 sayılı karar.

ilgili kısımları Danıştay İdari İşler Kurulunun 22.5.1997 günlü, E:1997/29, K:1997/36 sayılı kararıyla bozularak davacının men-i muhakemesine karar verilmiş ise de, ceza yargılaması yönünden yaptırım gerektirmeyen bir olayın ilgili kamu görevlisinin sağlıklı ve etkin biçimde görevine devamına engel olabileceği ve kamu hizmetinin bundan olumsuz etkileneceği gözönünde bulundurulduğunda, bu durumun işlemleri kusurlandırmayacağı açıktır”.¹²⁰

Danıştay’ın genel yaklaşımı bu olmakla birlikte yapılan ceza yargılamasında böyle bir suçun işlenmediği, bu suçu davacının işlemediği gibi sebeplerle verilen beraat kararlarını ise başkaca bir sebep bulunmadıkça nakil davası yönünden de işlemin iptalini sağlayacak hukuki bir durum olarak kabul etmek gerekecektir.

6- Eşdeğer Göreve Nakil :

Danıştay içtihatları, eşdeğer göreve yapılan atamaların hizmet dışı nedenlere dayandığı ortaya konulmadıkça bu tür işlemlere karşı açılan davaların reddi yönündedir.

“... İl Turizm Müdürü olan davacının kazanılmış hakları korunmak suretiyle ve hizmetin eksiksiz ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla boş bulunan ... İli Turizm Müdürlüğüne atanmasında sebep ve maksat yönlerinden hukuka aykırılık bulunmadığı gibi takdir yetkisinin bu yönde kullanılmasının hizmet dışı nedenlere dayandığına ilişkin herhangi bir bilgi ve belgenin de ortaya konulamaması karşısında dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık görülmemiştir...”¹²¹

7- Nakil İşlemlerinde Yetki ve Şekil Sakatlığı

Bilindiği gibi yetki ve şekil, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2. maddesinde idari işlemin beş unsuru içinde sayılarak bu unsurlardaki sakatlıkta iptal sebepleri arasında kabul edilmiştir. Konuya ilişkin bazı Danıştay kararları şöyledir.

“... 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun “Yönetim Kurulu” başlığını taşıyan 3918 sayılı Yasa ile değişik 10. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında Yönetim Kurulunun bir karar organı olup, Kurumun en yüksek yönetim, karar, yetki ve sorumluluğunu taşıdığı ve bir başkan ile altı üyeden oluştuğu belirtilmiş olup; anılan maddenin 5. fıkrasında da “Genel Müdür, Yönetim Kurulu üyesi ve başkanıdır. Genel Müdürün bulunmadığı hallerde, Genel Müdür Yardımcısı Kurula başkanlık eder” hükmüne yer verilmiştir.

Yukarıda anılan 5. fıkra hükmünde yer verilen “Genel Müdürün bulunmadığı haller” şeklindeki ibarenin, Genel Müdürün geçici olarak görevinden

¹²⁰ D.5.D., 25.2.1998 günlü, E:1996/304(), K:1998/523 sayılı karar.
¹²¹ D.5.D., 22.3.1994 günlü, E:1993/447(), K:1994/1523 sayılı karar.

ayrıldığı hallerin yanı sıra, Genel Müdür kadrosunun hukuken açık bulunduğu halleri de kapsadığı hususunda kuşkuya yer bulunmamaktadır.

Belirtilen durum karşısında, dava konusu işlemin tesis edildiği 4.10.1996 tarihi itibarıyla S.S.K. Genel Müdürünün görevden alınmış olması nedeniyle, yukarıda belirtilen kural uyarınca S.S.K. Yönetim Kuruluna Yönetim Kurulu Üyesi olan Genel Müdür Yardımcısının başkanlık etmesi gerekirken, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşarı ...'ın S.S.K. Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu Başkanlığı görevlerini vekaleten yürütmesinde sözü edilen fıkra hükmüne uyarlık görülmediğinden, Bakanlık Müsteşarı ...'ın Başkan Vekili olduğu Yönetim Kurulu tarafından, davacının S.S.K. ... Eğitim Hastanesi Başhekimliği görevinden alınarak ... Dispanserinde Uzman Tabip kadrosuna atanması ve Kurum Personel Yönetmeliği hükümleri uyarınca anılan Hastanede görevlendirilmesi yolunda tesis edilen dava konusu işlem yetki yönünden sakat, dolayısıyla hukuka aykırı bulunmaktadır..."¹²²

"Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek kabulü hakkındaki 3056 sayılı Kanunun 37. maddesinin 2. fıkrasında "Başbakanlık personelinin atanması 23.4.1981 tarihli ve 2451 sayılı Kanuna göre yapılır. Bu Kanunda belirtilmeyen görevlerden Başkanlıklara ortak kararla diğer görevlere Başbakanın onayı ile atama yapılır. Ancak Başbakan bu yetkisini gerekli gördüğü alt kademelere devredebilir" hükmüne yer verilmiş; 5.8.1996 günlü ve 22718 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4158 sayılı Kanunla Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanuna eklenen Ek 1. maddede ise "Bakanlar Kurulu'nun birden fazla siyasi parti tarafından oluşturulması halinde, bu Kanuna göre alınacak müşterek karar, Başbakandan başka Mecliste en çok üyesi olan diğer iktidar partisine mensup Başbakan Yardımcısı tarafından da imzalanır. Ayrıca, diğer kanunlarda Başbakanın imzası ile yapılması öngörülen atama, nakil ve görevden alma işlemlerinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır" hükmü yer almıştır.

Her ne kadar 2451 sayılı Yasanın 3. maddesinde, Bu Kanuna ekli cetvellerde yer almayan ünvanları taşıyan kadro ve görevlere yapılacak atam ve nakillerde, bu Kanunun kapsamına giren kuruluşların teşkilat kanunlarında veya özel kanunlarındaki hükümlerin uygulanmasına devam olunacağı hükmü yer almış ve 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanununun "kadrolar ve atamalar" başlıklı 37. Maddesinin 2. fıkrasında da, Başbakanlık personelinin atanmasının 2451 sayılı Kanuna göre yapılacağı, bu Kanunda belirtilmeyen görevlerden Başkanlıklara (ki bu Başkanlıklar, 3056 sayılı Yasanın 7., 19. ve 25. maddelerinde ismen belirtilen Güvenlik İşleri Başkanlığı, Teftiş Kurulu Başkanlığı, İdari ve Mali İşler Daire

¹²² D.5.D., 2.12.1997 günlü, E:1997/2132, K:1997/2847 sayılı karar.

Başkanlığı, Halkla İlişkiler Daire Başkanlığıdır) ortak kararlar, diğer görevlere Başbakanın onayı ile atama yapılacağı, ancak Başbakanın bu yetkisini gerekli gördüğü alt kademelere devredebileceği belirtilmiş ise de; 5.8.1996 günlü, 22718 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan 4158 sayılı Yasa ile 2451 sayılı Yasaya eklenen ve metni yukarıya alınan Ek 1. maddenin 2. fıkrasında, hiçbir ayırım yapılmaksızın ve Başbakanlık Teşkilatı yönünden, istisnai bir hükme yer verilmeksizin” diğer kanunlarda Başbakanın imzası ile yapılması öngörülen atama, nakil ve görevden alma işlemlerinde de “1. fıkra hükmünün uygulanacağı, diğer bir deyişle bu tür işlemlerin de Mecliste en çok üyesi olan diğer iktidar partisine mensup Başbakan Yardımcısı tarafından imzalanacağı öngörülmüş olduğundan davacının Başbakan Müşavirliği kadrosundan Başbakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği kadrosuna atanması yolundaki işlemin, Başbakan Yardımcısının imzası olmaksızın sadece Başbakanın imzası ile tesis edilmiş olmasında şekil yönünden yasaya aykırılık açıktır...”¹²³

Danıştay, nakil işleminin tesisinde yetki yönünden bir hukuka aykırılık varsa Mahkemece salt bu sebeple iptal kararı verilmesiyle yetinilmesini ayrıca esasa girilmemesi gerektiğini kabul etmektedir.

“... İdarelerin belli sebeplerin varlığı halinde belli bir işlemi tesis etmek hususunda “bağlı yetki” içinde bulunmadıkları durumlarda takdir yetkisini çeşitli seçeneklerden birini tercih ederek kullanabileceklerinden, mahkemelerce işlemin yetkisiz mercii tarafından tesis edildiğinin saptanması halinde salt bu saptamayla yetinilerek uyuşmazlığın esasına girilmemesi ve iptal kararı doğrultusunda yetkili olan makamın değişik seçenekler arasından birini tercih ederek işlem tesis etmesine olanak tanınması gerekmektedir. Bir başka anlatımla, bir idari işlemin yetkisiz idari makamca tesis edildiğinin saptanması durumunda bu saptamayla yetinilmeyerek, işin esasına girilmek suretiyle karar verilmesi halinde yetkili idari makamın konuya ilişkin takdir yetkisini kamu hizmetinin gereklerini de dikkate alarak serbestçe kullanma olanağından yoksun kalacağı açık olduğundan böyle bir yöntemi uygun görmek olanaklı değildir”¹²⁴

Danıştay mahkemenin esasa girerek iptal kararı verdiği davada yetki sakatlığı saptadığı zaman iptal kararını gerekçe değiştirerek sonucu itibarıyla onamaktadır.

“... İdare hukukunun önemli ilkelerinden olan usulde ve yetkide paralellik ilkeleri uyarınca atamada uygulanan usulün nakil sırasında da uygulanması gerekmektedir. Olayda, davacının naklen atanmasına ilişkin işlemin belediye başkanınca tesis edildiği dosyadaki belgelerin incelenmesinden anlaşılmakta olup, dava konusu işlemin, ilk toplantısında belediye meclisinin onayına sunulduğu

¹²³ D.5.D., 25.3.1998 günlü, E:1997/1004, K:1998/888 sayılı karar.

¹²⁴ D.5.D., 6.5.1996 günlü, E:1993/8740, K:1996/1746 sayılı karar.

davalı idarece öne sürülmediği gibi bu yolda bir belgenin de ibraz edilmemesi karşısında söz konusu atama işleminde 1580 sayılı Yasa ile Tüzüğe ve usulde ve yetkide paralellik ilkelerine uyarlık bulunmamıştır.

Bu durumda, Mahkemece dava konusu işlemin esasının incelenerek karar verilmesinde hukuki isabet bulunmamakta ise de, verilen iptal kararında sonucu itibariyle hukuka aykırılık görülmemiştir.”¹²⁵

Danıştay, şekil sakatlığı nedeniyle verilen iptal kararından hemen sonra idarece şekil eksikliği giderilerek tesis edilen işlemi yargı kararının uygulanmaması olarak görmemektedir.

“Öte yandan her ne kadar davacı, kendisinin daha önce 18.11.1996 günlü işlemle görevinden alındığını, bu işlem hakkında verilen Danıştay Beşinci Dairesinin 22.5.1997 günlü, E:1997/1004 sayılı yürütmeyi durdurma kararı üzerine 29.7.1997 tarihinde göreve iadesinden sonra aynı günlü dava konusu işlemle tekrar görevden alınmasının yargı kararının uygulanmaması anlamına geldiğini iddia etmekte ise de, önceki işlem hakkında verilen yürütmeyi durdurma kararının şekil sakatlığı gerekçesine dayalı olması ve idarece de karar gerekçesi gözetilerek şekil sakatlığı giderilmek suretiyle dava konusu işlemin tesis edilmiş bulunması karşısında bu iddiaya da itibar edilmemiştir...”¹²⁶

Şayet, tesis edilen bir nakil işleminde idarenin bağlı yetkisinin olduğu bir durum söz konusu ise bu halde Danıştay, yetki sakatlığı nedeninin yanında sebep ve konu unsurlarındaki sakatlıkların da iptal sebebi sayılmasını kabul etmektedir.

“... Ancak, takdire dayalı işlemlerde yetki unsurunun öncelikle incelenmesi gerekli ve bu unsurdaki sakatlığın mutlak bir iptal nedeni teşkil ettiği tartışmasız ise de; olayda olduğu gibi, kanunda sebepleri açıkça düzenlenen ve idarenin takdir yetkisinin bulunmadığı işlemlerde, yetki yönünden sakatlık olsa dahi idari yargı yerince sebep ve konu unsurundaki sakatlıkların da ortaya konulması ve iptal hükmünün bu gerekçeye dayandırılması mümkündür.

Buna göre, 657 sayılı Yasanın yukarıda yazılı metni yazılı 76.maddesi uyarınca memurların kazanılmış hak aylık derecelerinin altındaki görevlere atanmalarının mümkün olmaması ve bu hususta idarelerin bağlı yetki içinde bulunmaları karşısında, kazanılmış hak aylığı 3. derecenin 2. kademesi olan davacının, 5. dereceli kadroya atanmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık görülmediğinden anılan işlemin iptali yolundaki Mahkeme kararında hüküm fıkrası itibariyle hukuka aykırılık bulunmamaktadır...”¹²⁷

¹²⁵ D.5.D., 2.10.1997 günlü, E:1995/1508, K:1997/1949 sayılı karar.

¹²⁶ D.5.D., 7.10.1998 günlü, E:1997/2128, K:1998/2257 sayılı karar.

¹²⁷ 13.11.1997 günlü, E:1995/1825, K:1997/2573 sayılı karar.

8- Yetki Devrine Dayalı Olarak Tesis Edilen Nakil İşlemleri :

Nakil işlemlerinin yetkili makamlarca tesis edilmesi bakımından yetki devri müessesesinin de üzerinde durulması gerekmektedir. Çünkü birçok işlemin yetki devrine istinaden alt makamlarca tesis edildiği görülmektedir. Yetki devri uyarınca tesis edilen işlemlerde yetki devreden ya da devralan yöneticilerin değişmesi durumunda işlemin yetki unsuru yönünden hukuki sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

Danıştay önceleri¹²⁸ yetki devreden ya da devralan yöneticilerin şahsında değişiklik olması halinde artık yetki devrinin ortadan kalkarak yetkinin asıl sahibine döneceğini benimserken bugün içtihatlar bu durumun yetki devrinin sona ermesini gerektirmeyeceği yönünde istikrar kazanmış bulunmaktadır.

“Genel olarak yetki devri, “bir konuda karar almak, eylemde bulunmak veya emir vermek halini başkasına devretmek ve elde edeceği sonuçlardan onu sorumlu tutmak” biçiminde tanımlanmaktadır.

Yetki devrinin ancak yasanın açıkça izin vermesi halinde ve yine açıkça izin verdiği konular hakkında yapılabileceği öğretide genel olarak paylaşılan bir anlayıştır. Aynı şekilde yetki devrinin, devreden sorumluluğunu ortadan kaldırmadığı ve devralanın devredene karşı hiyerarşik sorumluluğunun devam ettiği genelde kabul edilmektedir.

İmza yetkisinin devri halinde devrin kişisel nitelikte olmasına ve dolayısıyla devreden veya devralanın şahıslarında değişiklik olduğu zaman imza yetkisi devrinin düşmesine karşılık; yetki devrinde, devrin gayrişahsi ve görevsel bir nitelikte olduğu için yetki devreden veya devralanın şahıslarında meydana gelen değişikliklerin yetki devrine bir etkide bulunmayacağı hususu, bu iki devir arasındaki en önemli farkı oluşturmaktadır.

Taşıdığı niteliklerin doğal bir sonucu olarak yetki devrinde bulunan otoritenin yani üst düzey kamu yöneticisinin değişmesinin yetki devrinin de kendiliğinden sona ermesini gerektirmeyeceğini kabul etmek gerekir. Yeni atanan kamu yöneticisinin aksi yolda bir beyanı olmadıkça, yani yetki devrinin geri alındığı yolunda açık bir bildirim bulunmadıkça, yetki devralanın devraldığı konulardaki yetkisinin devam etmesi hem bu müessesenin ortaya çıkmasını gerektiren nedenlerin hem de kamu hizmetlerinin sürekliliği ilkesinin doğal gereği olarak kabul edilmelidir. Bir bakanın görevden ayrılmasıyla, onun devrettiği yetkilerin devralanlarca, yeni bakan göreve başlayıp yeniden aynı konularda yetki devrinde bulunduğunu açıkça belirtmedikçe kullanılamayacağı gibi bir anlayışın çağdaş kamu yönetimi ilkeleri ile bağdaşmayacağı ve böyle bir değerlendirmeye kamu yararı ile hizmet gerekleri açısından haklı bir neden gösterilemeyeceği açıktır. Yetki devrinde bulunan yöneticinin görevden ayrılması halinde, yerine

¹²⁸ D.5.D., 13.12.1989 günlü, E:1989/2735, K:1989/2286 sayılı karar.

atanan yöneticinin yetki devrinin sona erdirildiği yolunda açık bir duyurusu olmadıkça, devredilen yetkilerin devralan makamca kullanılmasına devam edilmesi bu tekniğin ortaya çıkmasına yol açan nedenler ile kamu hizmetlerinin istikrar içinde etkin ve verimli biçimde yürütülmesi gerekliliği açısından daha uygun gözükmektedir.

Bakılan uyuşmazlıkla ilgili olarak 23.1.1981 günlü ve 2451 sayılı Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanununun 3. maddesi “Bu Kanuna ekli cetvellerde yer almayan ünvanları taşıyan kadro ve görevlere yapılacak atama ve nakillerde, bu kanunun kapsamına giren kuruluşların teşkilat kanunlarında veya özel kanunlarındaki hükümlerin uygulanmasına devam olunur. Ancak bunlardan bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce Bakanlar Kurulu Kararıyla atanmaları öngörülenler müşterek kararlar, müşterek kararlar atanmaları öngörülenler ise Bakan onayı ile atanırlar. Bakanlar atama yetkilerini bu konuda hazırlanacak yönetmeliklerde belirtilecek esaslara göre alt kademelere devredebilirler” hükmünü taşımakta, daha sonra yürürlüğe giren 2.3.1989 günlü, 354 sayılı Kültür Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin “yetki devri” başlıklı 37. maddesinde; Bakan, Müsteşar ve her kademedeki Bakanlık ve Kuruluş yöneticileri sınırlarını açıkça belirlemek şartıyla yetkilerinden bir kısmını astlarına devredebilirler. Yetki devri, amirin sorumluluğunu kaldırmaz”; “Atama” başlıklı 40. maddesinde de “23.4.1981 ve 2451 sayılı Kanuna ekli 1 ve 2 sayılı cetvelde sayılanlar dışında kalan memurların atamaları ... Bakan tarafından yapılır. Ancak bakan bu yetkisini gerekli gördüğü alt kademelere devredebilir” hükmüne yer verilmektedir.

Kültür Bakanı ... imzasıyla çıkarılan 29.6.1992 günlü, 1110 sayılı İmza Makamları Yönergesiyle davalı idarede 5-15 derecedeki kadrolara yapılacak atama, nakil, vekalet onaylarının imzalanması konusunda bakan tarafından müsteşara yetki devrinde bulunulduğu, yine ... tarafından çıkarılan 29.7.1993 günlü, 12007 sayılı Müsteşar ve Müsteşar Yardımcılarının görevleri başında bulunmamaları durumunda birbirlerine vekalet etmelerine ilişkin Yönerge ile de Müsteşarın bulunmaması durumunda öncelik sırasına göre ilk olarak Müsteşar Yardımcısı ...'in Müsteşara vekalet edeceğinin belirtildiği dosyanın incelenmesinden anlaşılmıştır.

Olayda, davacının ... Müzesinden ... Müzesine atanmasına ilişkin 1.11.1994 günlü, 15374 sayılı dava konusu nakil işlemi, Bakanlık Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğünün teklifi üzerine hazırlanmış ve işlemin tesis edildiği tarihten önce Bakanlık makamında bulunan kişi tarafından yapılmış olan yetki devrine dayanılarak Müsteşarın yurtdışında bulunması nedeniyle Müsteşar Vekili ... tarafından onaylanmak suretiyle yürürlüğe konulmuştur. Yetki devrinde bulunan Bakanın işlemin tesisi sırasında görevden ayrılmış olması; yukarıda açıklanan nedenlerle yetki devrinin kendiliğinden sona ermesini gerektiren bir hal olarak

kabul edilemeyeceğinden Bakanın değişmesi ile yetkinin yeni gelen Bakana geçeceği; yeni Bakan tarafından da atama konusunda yeniden yetki devrinde bulunulmadığı gibi biçimsel bir yorumdan yola çıkılarak işlemin yetki ögesi yönünden iptal edilmesinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır...”¹²⁹

Danıştay, yasal bir dayanağı bulunmayan yetki devrini de hukuken geçersiz kabul etmektedir.

“... Öte yandan davalı idare tarafından Belediye Meclisinin; nakil ve atamalar konusundaki yetkilerini 1994 Bütçe Kararnamesinin 28. maddesiyle Belediye Başkanına devrettiği öne sürülmekte ise de; 1580 sayılı Yasada; Belediye Meclisinin bu husustaki yetkilerini Belediye Başkanına devredebileceği yolunda bir düzenleme bulunmaması karşısında; kaynağını yasadan almayan yetki devrinin hukuken geçerli kabul edilmesine olanak bulunmamaktadır...”¹³⁰

9- İstisnai Memuriyetlerde Bulunanların Nakli :

Danıştay istisnai memuriyet kadrolarında bulunanların atamalarında idarenin daha geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu kabul etmektedir. Gerçekten 657 sayılı Kanununun 59 vd. maddelerinde istisnai memuriyetlere atamada idareye çok geniş bir hareket alanı bırakılmıştır. Danıştay da buna paralel olarak bu görevlerden almada idarenin takdir yetkisini daha geniş düşünmektedir.

“... 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 59. maddesinde, özel nitelikli bazı görevlere ve bu arada Başbakanlık müşavirliklerine bu kanunun atanma, sınavlar, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesine ilişkin hükümleriyle bağlı olunmaksızın tahsis edilmiş derece aylığı ile memur atanabileceği hükme bağlandığı, maddede belirtilen içeriği ile bu görevlere atama ve bu görevlerden alma konusunda idareye tanınan geniş takdir yetkisi karşısında, Başbakanlık Müşavirliği görevini yürüten davacının, hizmet cetveli de dikkate alınarak, hizmetin özelliği, görevin niteliği gözetilerek ve kamu yararı amacıyla işlemin tesis edildiği, bu işlemlerin yapılmasında hizmet dışı herhangi bir nedenin etkili olmadığı anlaşılmış olup; dava konusu işlemlerde mevzuata aykırılık görülmemiştir”¹³¹

Danıştay 657 sayılı Kanununun 59. maddesi kapsamındaki istisnai memuriyet kadrolarına atananların bu görevlerinden alınmalarından sonra artık “aday memur” olarak atanamayacaklarını, durumlarına uygun bir göreve atanacaklarını kabul etmektedir.

“Olayda, lise mezunu olan davacının özel sektörde çalıştıktan sonra 17.9.1995 tarihli Müşterek Kararname ile Bakanlık Müşavirliğine atandığı, dava

¹²⁹ D.5.D., 26.11.1998 günlü, E:1995/4455, K:1998/2787 sayılı karar.

¹³⁰ D.5.D., 24.11.1998 günlü, E:1996/528, K:1998/2759 sayılı karar.

¹³¹ D.İ.D.G.K., 13.6.1997 günlü, E:1995/324, K:1997/360 sayılı karar.

konusu edilen işlemlerle de bu görevinden alınarak İstanbul Bölge Müdürlüğü emrine aday memur olarak atandığı dosyanın incelenmesinden anlaşılmıştır.

Belirtilen durum karşısında, öğrenimi, geçmiş çalışmaları ve nitelikleri de dikkate alındığında, görevin önemi ve özelliği dikkate alınarak ve hizmetin daha etkin ve verimli yürütülmesini sağlamak amacıyla davacının Bakanlık Müşavirliği görevinden alındığı anlaşıldığından, davanın Müşterek Kararnameye ilişkin kısmında sebep ve maksat yönlerinden hukuka aykırılık görülmemiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 163. maddesinin (a) bendinde, “istisnai memuriyetlere”, bu Kanuna tabi kurumlardan atanmış olanlar, ayrıldıkları sınıfa dönmek istedikleri takdirde, istisnai memuriyetlerde geçirmiş oldukları süre, bu Kanunda derece terfi için belirtilen esaslara göre girebilecekleri yeni derecenin tayininde normal derece terfi sürelerine karşılık sayılır...”; (b) bendinde; “Bu Kanuna tabi olmayan kurumlardan atananlar, bu Kanuna tabi kurumlarda bir göreve atanmayı istedikleri takdirde, istisnai memuriyette geçirilen süre (a) fıkrasındaki esaslara göre ve girilecek derecenin sınav veya seçmesini başarmak kaydıyla, derece ve kademe ilerlemesine sayılır. Bu gibiler için adaylık hükümleri uygulanmaz” hükmüne yer verilmek suretiyle bu Kanuna tabi olmayan kurumlardan Müşavirlik görevine atananların başka göreve atanmayı kabul etmeleri halinde haklarında adaylık hükümlerinin uygulanmayacağı açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Anılan maddenin (b) bendinde yer alan “bu Kanuna tabi olmayan kurumlardan atananlar” ibaresi ile hem 657 sayılı Kanun kapsamı dışındaki kamu kurumlarından, hem de özel sektörden açıktan atananların kastedildiği anlaşılmakta olup bu hükmün getirilmesinde Kanunkoyucunun amacının, Müşavirlik gibi istisnai bir görevde çalışmış olan ilgilinin, bu görevden alınca artık memuriyetin ilk basamağı olan adaylığa döndürülmemesi olduğu açıktır.

Bu durumda davacının, adaylık dışında öğrenim durumu da dikkate alınarak durumuna uygun bir göreve atanması gerekirken aday memur olarak atanmasında hukuki isabet görülmemiştir...¹³²

10- Kariyer Görevlerde Bulunanların Nakli :

İstisnai memuriyetler gibi özellik gösteren diğer bir hizmet grubunu da müfettişlik, uzmanlık gibi kariyer görevlerde bulunanlar oluşturmaktadır. Gerçekten bu görevlere atanma, belli bir öğrenim şartı, yarışma ve yeterlik sınavı, 2 ya da 3 yıllık bir yetiştirme döneminden sonra girilen mesleki yeterlik sınavı, yürütülen hizmetin niteliği gibi birçok yönden diğer memuriyetlerden farklılıklar göstermektedir. İşte Danıştay’da mesleğe giriş, ilerleme ve mesleğin ifasındaki bu özellikleri dikkate alarak bu görevlerde bulunanların başka görevlere naklinde

¹³² D.5.D., 9.4.1997 günlü, E:1996/1305, K:1997/755 sayılı karar.

idareye daha dar bir takdir alanı bırakmaktadır. Zaten kurumların kendi mevzuatında da bu görevlerden alma daha sıkı şartlara bağlanmış durumdadır.

“... İş Teftiş Tüzüğü'nün 8. maddesinde ise, yapılacak inceleme ve soruşturma sonunda müfettişlikle bağdaşmayan tutum ve davranışları saptanan veya yurdun herhangi bir bölgesinde çalışmayacağına dair sağlık kurulu raporu ya da bir yıl içinde toplam 180 gün hastalık izni alan Müfettiş ve Müfettiş yardımcılarının, diğer memurluklara nakledilebilecekleri hükme bağlanmıştır.

Kamu İdarelerinde teftiş hizmetleri, diğer İdari hizmetlerden ayrı olarak dikkate alınmış ve bu hizmetler ayrı bir kariyer olarak düzenlenmiştir. Kuruluş yasalarında ve ilgili tüzük ve yönetmeliklerde Müfettişlerin sınavla göreve alınmaları ve bu görev içinde yetiştirilmeleri öngörülmüştür. Bu nedenle Müfettişlerin bu kariyer içinde yetiştirilmeleri ve kamu hizmetinin selametle yürütülmesini önleyici neden olmadıkça bu hizmet dışında diğer idari hizmetlere atanmamaları gerekmektedir.

İş Müfettişi olduğu tartışmasız olan davacıya öncelikle ilgili tüzük hükmünün tatbiki gerekli olup; tüzüğü'nün yukarıda anılan 8. maddesinde belirtilen sebepler gerçekleşmeden idari bir göreve rızası dışında atanmasında mevzuata ve hizmet gereklerine uyarlık bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle 'dava konusu işlemin iptaline karar verildi'.¹³³

11- Yargı Kararları ve Nakil İşlemi :

Bazı durumlarda yargı kararları ile nakil işlemleri arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu durum ya bir kişiye ait yargı kararının uygulanabilmesi için bir başka kişinin görevden alınması şeklinde görülmekte, ya da bir kişiye ait yargı kararının uygulanmaması veya gereken şekilde uygulanmaması şeklinde görülmektedir. Şimdi konuya ilişkin Danıştay kararlarını üç başlık altında ayrı ayrı görelim.

a) Yargı Kararının Uygulanabilmesi İçin İşlem Tesisi :

Danıştay, yargı yerlerince verilen yürütmeyi durdurma ya da iptal kararlarının uygulanabilmesi amacıyla tesis edilen nakil işlemlerine karşı açılan davaları Anayasanın 138 ve 2577 sayılı Kanununun 28. maddesine dayalı olarak reddetmektedir.

“... Anayasanın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin hukuk devleti olduğu vurgulanmakta ve 138. maddesinin son fıkrasında “Yasama ve Yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır, bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez” yolunda açık, kesin ve buyurucu bir kurala yer verilmektedir. 2577

¹³³ D.5.D., 17.12.1986 günlü, E:1986/887, K:1986/1443 sayılı karar.

sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinin 1. fıkrasının birinci tımcesinin dava konusu işlemlerin tesis edildiği tarihte yürürlükte olan metninde de “Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, en geç altmış gün içinde işlem tesis etmeye ve eylemde bulunmaya mecburdur” hükmü yer almış olup, bu hüküm Anayasanın 2. maddesinde ifadesini bulan “Hukuk Devleti” ilkesine uygun bir düzenleme getirmektedir. Söz konusu ilke karşısında, idarenin maddi ve hukuki koşullara göre uygulanabilir nitelikte olan bir yargı kararını “aynen” ve “gecikmeksizin” uygulamaktan başka bir seçeneği bulunmamaktadır.

.....

Davacıdan önce ... İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı (kadrosunda bulunan) ...'ın öğretmenliğe naklen atanmasına ilişkin işlem hakkında idari yargı merciince yürütmenin durdurulmasına karar verildiğine göre, idarenin bu kararın gereklerine göre işlem tesis etmesi Anayasanın 2. ve 138. maddeleri ile 2577 sayılı Kanunun 28. maddesinden kaynaklanan bir zorunluluktur. İdare sözü geçen yürütmenin durdurulması kararını “aynen” uygulamak ve yürütmenin durdurulması kararlarının iptal kararları gibi geriye yürütmesi (makale şamil olması) nin doğal sonucu olarak söz konusu işlemde önceki hukuki durumu yeniden tesis etmek; bir başka anlatımla görevden alınan ... İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısını eski görevine iade etmekle yükümlüdür. Bu uygulamayı gerçekleştirebilmek için idarenin, öncelikle ... İl Milli Eğitim Müdür Yardımcılığı kadrosunu boşaltması gerektiğine göre önceki kişinin alınmasıyla boşalmış olan kadroya atandığı anlaşılan davacının ... İl Milli Eğitim Müdür Yardımcılığı görevinden alınmasının idare yönünden Anayasal ve yasal bir zorunluk olduğunda herhangi bir kuşkuyla yer yoktur”.¹³⁴

Şayet, yargı yeri bir nakil davasında idarece ileri sürülen yargı kararının uygulanması gerekçesinin doğru olmadığını saptarsa bu halde nakil işlemi iptal etmektedir.

“... idarece (yargı kararının uygulanabilmesi gerekçesiyle) 25.7.1997 günlü dava konusu işlem tesis edilerek davacı ...'nin İdari İşler Daire Başkanlığındaki Şube Müdürlüğü görevinden alınarak Tahsisler Daire Başkanlığına şef olarak atandığı ve Personel Yönetmeliğinin 55. maddesi uyarınca İdari İşler Daire Başkanlığında çalıştırılmasının uygun görüldüğü, davacı ... tarafından bu işleme karşı açılan davada ise kendisinin atandığı kadronun ...'a ait Şube Müdürlüğü kadrosu olmayıp global Şube Müdürlüğü kadrosu olduğunun iddia edildiği; davacının bu iddialarının açıklığa kavuşturulabilmesi için Dairemizce verilen 26.5.1998 günlü, E:1998/1548 sayılı ara kararı ile davacının 11.10.1996 tarihinde yetkili olarak görevlendirildiği İdari İşler Daire Başkanlığındaki Şube Müdürlüğü

¹³⁴ D.5.D., 14.12.1995 günlü, E:1993/1373, K:1995/4124 sayılı karar.

kadrosunun kime ait olduğu, davacının 19.12.1996 tarihinde asaleten atandığı bu kadronun ...'dan boşalan kadro olup olmadığı, ...'ın lehine verilen Ankara 4. İdare Mahkemesinin 25.12.1996 günlü, E:1996/1274 sayılı yürütmeyi durdurma kararı uygulanırken davacının Şube Müdürlüğü görevinden alınıp alınmadığı hususlarının davalı idareden sorulduğu, ara kararına verilen 8.7.1998 günlü, 521682 sayılı cevapta, davacı ...'nin 11.10.1996 tarihinde yetkili olarak görevlendirildiği ve 19.12.1996 tarihinde de asaleten atandığı İdari İşler Daire Başkanlığındaki Şube Müdürlüğü kadrosunun ...'dan boşalan kadro olmadığı, ... lehine verilen Ankara 4. İdare Mahkemesinin 25.12.1996 günlü, E:1996/1274 sayılı yürütmeyi durdurma kararının uygulanması için tesis edilen 24.1.1997 günlü işlemle İdari İşler Daire Başkanlığındaki boş Şube Müdürlüğü kadrosuna atanarak görevine iade edildiği ve kararın uygulanması için davacının da Şube Müdürlüğü görevinden alınmadığının belirtildiği dosyanın incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Belirtilen bu hukuki durum karşısında İdari İşler Daire Başkanlığında Şube Müdürü olan davacının ... lehine verilen yargı kararının uygulanabilmesi amacıyla görevden alınmasında hukuka uyarlık bulunmamakta olup, aksi gerekçeyle davanın reddedilmesine ilişkin Mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir ... kararın bozulmasına ...".¹³⁵

İdare bir nakil işleminin tesisinde yargı kararının uygulanması gerekçesinin yanında diğer bazı sebepler de ileri sürer ancak yargı yerince yargı kararının uygulanması gerekçesinin doğru olmadığı anlaşılırsa bu halde Danıştay, yargısal denetimin diğer sebepler yönünden yapılması gerektiğini kabul etmektedir.

"... İdarece işleme sebep olarak yargı kararının uygulanması gerekçesinin gösterildiği hallerde bu gerekçenin yerinde olduğunun tesbiti durumunda mahkemece yargısal denetim yönünden idarece ileri sürülen diğer sebeplerin irdelenmesine gerek bulunmadığı açıktır. Ancak, dava konusu olayda ise mahkemece yapılan araştırmada, yargı kararının uygulanabilmesi için davacının görevden alınması zorunluluğunun bulunmadığı saptandığına göre artık işlemin idarece gösterilen diğer sebepler yönünden yargısal denetiminin yapılmasının gerekmesi karşısında, mahkemece davacı hakkında İl Müdür Yardımcılığı görevi dönemine ilişkin olarak düzenlenen soruşturma raporu ve idarece savunmada belirtilen diğer hususlar incelenmek suretiyle bir karar verilmesi gerekirken, belirtilen gerekçeyle iptal kararı verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir..."¹³⁶

b) Yargı Kararının Tam ve Gerektiği Şekilde Uygulanmaması :

İdare, yargı yerlerince verilen iptal ya da yürütmeyi durdurma kararlarını uygularken maddi veya hukuki bir engel bulunmadıkça işlemin tesisi anındaki

¹³⁵ D.5.D., 7.10.1998 günlü, E:1998/1548, K:1998/2263 sayılı karar.

¹³⁶ D.5.D., 5.11.1998 günlü, E:1998/1817, K:1998/2564 sayılı karar.

hukuki durumu yeniden teessüs ettirmek zorundadır. Aksi bir uygulama da ayrıca bir iptal sebebi oluşturacaktır.

“... Anayasanın 138 ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinde yer alan hükümlere göre idarenin mahkeme kararının gereklerine göre işlem tesis etmek zorunda olduğu, dosyanın incelenmesinden, davalı idare idari işler Daire Başkanlığında Şube Müdürü olan davacının 4.10.1996 tarihinde ... Sigorta Müdür Yardımcılığına atandığı, bu işlem hakkında verilen yürütmeyi durdurma kararı üzerine 6.2.1997 tarihinde görevine iade edildiği, 14.2.1997 tarihinde de bu kez ... Sigorta Müdür Yardımcılığı görevine atandığı, bu işlem hakkına da Ankara 1. İdare Mahkemesinin 12.3.1997 günlü, E:1997/188 sayılı kararıyla yürütmeyi durdurma kararı verildiği, bu karar üzerine davacının 4.4.1997 günlü dava konusu Yönetim Kurulu kararı ile Tahsisler Daire Başkanlığında Şube Müdürlüğü görevine atanarak İdari İşler Daire Başkanlığında görevlendirildiğinin anlaşıldığı, bu durumda yargı kararı üzerine Tahsisler Daire Başkanlığında Şube Müdürlüğüne atanmış olan davacı hakkındaki bu işlemle lehine verilen yargı kararının tam olarak uygulandığından söz edilemeyeceği, bu nedenle de hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle dava konusu işlem iptal edilmiştir ... kararın onanmasına ...”¹³⁷

c) Aynı Kişiyeye İlişkin Önceden Verilmiş Yargı Kararı Bulunması :

Görevden alındıktan sonra yargı yerlerince verilen yürütmeyi durdurma ya da iptal kararı üzerine görevine iade edilen bir kişi kısa bir süre sonra yeniden görevden alınırsa bu işleme karşı açılan davada Danıştay hukuken geçerli yeni bir sebep ileri sürülmedikçe ikinci işlemin yargı kararını etkisiz bırakmak amacıyla tesis edildiği gerekçesine dayalı olarak iptal kararı vermektedir.

“... Bu durumda, yürütmeyi durdurma kararı üzerine görevine iade edilen davacının kısa bir süre sonra hukuken geçerli yeni bir sebep gösterilmeden yeniden görevinden alınmasının yargı kararını etkisiz bırakma amacına yönelik olduğu sonucuna varıldığından dava konusu işlemde hukuka uyarlık görülmemiştir...”¹³⁸

12- Nakil Davalarında Menfaat Şartı :

Bilindiği üzere iptal davaları idari işlemlerden dolayı menfaatleri ihlal edilen kişilerce açılan davalardır.¹³⁹ Acaba davanın açıldığı tarihte mevcut olan menfaat ilişkisinin davanın sonuçlanmasına kadar sürmesi aranacak mıdır?

¹³⁷ D.5.D., 7.10.1998 günlü, E:1997/3355, K:1998/2260 sayılı karar.

¹³⁸ D.5.D., 17.12.1997 günlü, E:1997/227, K:1997/3077 sayılı karar.

¹³⁹ 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2/1-a maddesinde, iptal davası açabilmek için menfaat ihlali şartı yeterli görülmekte iken madde, 10.6.1994 günlü, 4001 sayılı Kanunun 1. maddesiyle yapılan değişiklikle iptal davası; idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar hariç

Danıştay önceleri nakil işlemlerine karşı açılan davalarda davanın açılmasından sonra emekli olma, başka kuruma geçme gibi durumları dava ile menfaat ilişkisini kesen sebepler olarak görmekte iken, artık bugün bu tür sonraki işlemlerin dava ile menfaat ilişkisini kesmediği, bu durumun kararın uygulanmasıyla ilgili olduğu yönündeki içtihatları yerleşik hale gelmiş bulunmaktadır. Danıştay'ın 1987 yılında verdiği bir karar şu şekilde idi.

“... Van İdare Mahkemesinin ... kararıyla, iptal davalarında iptali istenilen karar veya işlemlerin davacının menfaat ilişkisinin dava sonuna kadar devam etmesi gerektiği, oysa davanın görüldüğü sırada davacının kendi isteğiyle (bir başka kuruma) naklen atandığı anlaşıldığından dava konusu işlemle menfaat ilişkisi kalmadığı gerekçesiyle dava reddedilmiştir... hukuk ve usule uygun olan ... kararın onanmasına...”¹⁴⁰

Danıştay sonraki tarihlerde verdiği kararlarda bu içtihadı değiştirmiştir. Nitekim yukarıda anılan karar, karar düzeltme aşamasında kaldırılmış ve mahkeme kararı şu gerekçeyle bozulmuştur:

“... Bilindiği gibi iptal davaları ile idari işlemlerin hukuka uygunluğu denetlenir ve böylece idarenin hukuk alanı içinde hareket etmesinin sağlanması amaçlanır. İdari yargı yerlerince verilen iptal kararları ile hem iptal edilen idari işlemde hukuk alanı dışına çıktığı saptanan idare yeniden bu alan içine alınmış olur, hem de menfaati ihlal edilen ve bu nedenle dava açan ilgili eski hukuki durumuna geri gelerek, iptal kararlarından somut olarak yararlanır.

İptal davalarının bu amacı ve kişiler yönünden doğurduğu sonuçlar gözönünde bulundurularak gerek öğretide gerek Danıştay kararlarında iptal davası açılabilmesi ve davanın görülebilmesi için davacının iptalini istediği işlemle menfaatinin ihlal edilmiş olması yeterli sayılmakta, işlemle ilişkisinin davanın sonuçlanmasına kadar sürmesi aranmamaktadır. Davacının idari işlemle ilişkisinin davanın sonuçlanmasına kadar devam etmesini zorunlu tutmak, iptal davalarında sadece davacılar yönünden ortaya koyduğu sonuçları değerlendirmek ve davaların amacını ihmal etmek anlamını taşır.

Öte yandan böyle bir durumda dava görülmeden önce alınacak yani idari kararlarla davacının iptalini istediği işlemle hukuki ilişkisini kesmek ve böylece

olmak üzere kişisel hakları ihlal edilenler tarafından açılan davalar şeklinde değiştirilmiş ise de, söz konusu değişiklikte yer alan “... kişisel hakları ihlal edilenler” ibaresi Danıştay 5. Dairesinin başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesinin 21.9.1995 günlü, E:1995/27, K:1995/47 sayılı kararıyla iptal edilmiş olup, iptal kararı sonrası Danıştay, İdare Hukukunun genel ilkelerinden hareketle iptal davası açmak için yine menfaat ihlali şartının varlığını gerekli ve yeterli görmektedir. (Örnek: D.5.D., 14.2.1996 günlü, E:1994/2507, K:1996/645 ve 30.12.1997 günlü, E:1997/3058, K:1997/3400 sayılı kararlar).

¹⁴⁰ D.5.D., 21.12.1987 günlü, E:1987/1294, K:1987/1823 sayılı karar.

hukuka aykırılığı ileri sürülen işlemi yargısal denetim dışında bırakmak yolu da açılmış olur ki, bu sonuçlar hukuk devleti ilkesi ile bağdaştırılamaz.

Bu nedenlerden dolayı, dava açtıktan sonra başka bir kuruma geçen davacının, iptal davalarının yukarıda sözü edilen nitelik ve amacı gözönünde tutulmaksızın salt başka göreve geçmiş olmasından ötürü dava konusu işlemle menfaat ilişkisinin kalmadığından bahisle davanın reddedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir".¹⁴¹

Danıştay aynı şekilde nakil işlemine karşı açılan dava sürerken davacının emekli olması¹⁴² ya da istifa etmesini¹⁴³ de menfaat ilişkisini kesen bir sebep olarak görmemektedir.

Danıştay, nakil işlemine karşı açılan dava sürerken davacının isteğiyle emekli olması, başka kuruma geçmesi gibi durumları dava ile menfaat ilişkisini kesen bir sebep olarak görmemekte, ancak, bu böyle bir durumda artık idarenin yargı kararı gereği kişiyi önceki görevine iade etme zorunluğu bulunmadığını kabul etmektedir.

"... Bu durumda, davacıdan önce ... Orman İşletme Müdürü iken bu görevden alınan ... isimli kişi lehine verilmiş bulunan Sakarya Bölge İdare Mahkemesinin anılan yürütme kabul kararından sonra bu kişinin verdiği 5.2.1997 ve 13.5.1997 günlü dilekçeler üzerine önce ... Orman İşletme Müdürlüğü görevine daha sonra da ... Orman İşletme Müdürlüğüne Mühendis olarak atanması karşısında, artık görevinden alınmasına ilişkin 13.9.1996 günlü işlem hakkında daha sonra verilen iptal kararının uygulama zorunluluğunun devam ettiğinden söz etmeye olanak bulunmadığından davacının bu kişiye ait yargı kararının uygulanması gerekçesiyle görevinden alınmasında hukuka uyarlık bulunmamakta olup, aksi gerekçeyle davanın reddi yolunda verilen Mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir..."¹⁴⁴

"... Davacı, yürütmenin durdurulması kararı uygulanarak görevine iade edildikten sonra kendi isteğiyle emekliye ayrılmış olduğundan iptal kararı üzerine emeklilik statüsünden çıkarılarak İl Müdürlüğü görevine döndürülmesi konusunda idarenin yargı kararı yoluyla zorlanamayacağı açıktır..."¹⁴⁵

Danıştay'ın bu içtihatları karşısında, bu tür durumlarda artık nakil davasının esastan sonuçlanması sadece davanın tazminat ve özlük hakları kısmı ile yargılama giderleri ve avukatlık ücretleri yönünden önem arz etmektedir.

¹⁴¹ D.5.D., 5.6.1990 günlü, E:1988/1358, K:1990/1241 sayılı karar. Aynı yönde D.5.D., E:1992/2151, K:1994/5655; D.5.D., 13.11.1997 günlü, E:1995/3106, K:1997/2569 sayılı kararlar.

¹⁴² D.5.D., 18.11.1997 günlü, E:1997/1731, K:1997/2624 sayılı karar.

¹⁴³ D.5.D., 11.11.1997 günlü, E:1995/1612, K:1997/2512 sayılı karar.

¹⁴⁴ D.5.D., 28.9.1998 günlü, E:1998/1468, K:1998/2180 sayılı karar.

¹⁴⁵ D.5.D., 21.1.1997 günlü, E:1994/2686, K:1997/91 sayılı karar.

13- Nakil İşlemi ve Yolluk :

Danıştay naklen atanan memurlara yolluklarının atama emri ile birlikte ödenmesini zorunlu görmekte buna uyulmadan yapılan nakil tebligatının usulsüz olduğunu kabul etmektedir.

“... 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 62. maddesinde, başka yerdeki görevlere atananların, atama emirlerinin kendilerine tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içerisinde o yere hareket ederek belli yol süresini izleyen iş günü içinde işe başlamak zorunda oldukları, yer değiştirme suretiyle yapılan atamalarda memurlara atama emirleri tebliğ edilince yolluklarının ödeme emri aranmaksızın saymanlıklarca derhal ödeneceği öngörülmektedir.

Davacıya naklen atanmasına ilişkin onayın 23.11.1984 tarihinde yolluğu ödenmeksizin tebliğ edildiği, yolluğunun 18.12.1984 tarihinde banka eliyle kendisine ödendiği ve 21.12.1984 tarihinde yeni görev yerine başlama isteğinde bulunduğu dosyadaki belgelerin incelenmesinden anlaşılmıştır.

Yukarıda sözü edilen yasa hükmünde açıkça ifade edildiği gibi, memurların yolluklarının atama emri ile birlikte ödenmesi zorunlu olup, bu zorunluluğa uyulmadan yapılan atama tebligatının usulüne uygun kabulü mümkün değildir”.¹⁴⁶

14- Nakil Davalarında Danıştay’ın ve İdare’nin Sebep İkamesi :

Nakil işlemine karşı açılan bir davada Danıştay’ın, işlemin idarece ileri sürülen ve takdir yetkisi içeren sebebe göre değil, dosyadan saptadığı diğer bir yasal sebebe göre denetimini yapmasına sebep ikamesi denilmektedir. Danıştay’ın sebep ikamesindeki temel özellik dayanılan iptal sebebinin bağlı yetki içeren bir sebep olması gereğidir. Yani idarenin takdir yetkisine dayalı olarak yaptığı işlemi yasal olarak da yapmak zorunda ise bu yargısal denetime başvurulmaktadır.¹⁴⁷ Konuya ilişkin olarak bir kararda şu gerekçeye yer verilmiştir:

“... İdarenin takdir yetkisine dayalı olarak tesis edilen işlemlere karşı açılmış olan davalarda idari yargı yerlerinin idarece ileri sürülen sebeplerle bağlı oldukları, idarece ileri sürülmeyen bir sebebe dayalı olarak yargısal denetim yapamayacakları; buna karşılık idarenin belli bir yönde davranması zorunluluğunu ifade eden bağlı yetkiye sahip olduğu halde ise yargı yerinin idarece ileri sürülmesine dahi sebep ikamesi yoluyla bağlı yetki durumunu öngören mevzuat hükmünü re’sen gözönüne alarak yargısal denetimini buna göre yapacağı yargısal içtihatlarla kabul edilmiş bulunmaktadır.

15.7.1969 günlü, 13249 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Belediye Zabıta Personeli Yönetmeliğinin, 12.5.1979 günlü, 16635 sayılı Resmi

¹⁴⁶ D.5.D., 22.9.1988 günlü, E:1986/1023, K:1988/2122 sayılı karar.

¹⁴⁷ ALAN, N.: a.g.b., s.47.

Gazetedé yayımlanan Yönetmeliğin 1. maddesi ile değişik 16. maddesinin (b) fıkrasında, Belediye zabıta mesleğine girmek için 30 yaşın aşılmamış olması şartı öngörülmüştür.

Dosyada yer alan davacıya ait noter tasdikli nüfus hüviyet cüzdanı sureti ile diğer bilgi ve belgelerin incelenmesinden ise davacının 9.6.1961 tarihinde doğduğu, gerek idareye iş talep formunu verdiği 28.4.1993 tarihinde gerekse zabıta memurluğu görevine başladığı 14.6.1993 tarihinde 30 yaşını aşmış olduğu anlaşılmaktadır.

Bu durumda, her ne kadar, idarenin, sınav sonucu girilebilen ve Belediye Teşkilatı içinde kariyer nitelikli bir görev olan zabıta memurluğu görevinden alma işleminde hizmete yönelik hukukten geçerli sebeplere dayanması zorunlu ise de, anılan Yönetmelik hükmüne göre esasen zabıta memurluğu görevine atanma şartını taşımadığı anlaşılan davacının bu görevden alınması konusunda idare bağlı yetki içinde bulunduğundan davacının şoförlüğe atanmasında sonuç olarak hukuka aykırı bir durum bulunmamakta olup, davanın reddine ilişkin mahkeme kararında da sonucu itibariyle hukuka aykırılık görülmemiştir.¹⁴⁸

Danıştay nakil işleminin tesisi anında mevcut olmayan ancak sonradan ortaya çıkarılmış olan bir sebebin idarece ileri sürülmesini (sebebin ikamesini) bu sebebin maddi vakıta olarak işlemin yapıldığı tarihten önce var olması şartına bağlı tutmaktadır. İdarenin sebep ikamesi adı verilen bu durumun özelliği idarece sonradan gösterilen sebebin takdir yetkisi içeren hususlara da ait olabilmesidir.¹⁴⁹

Danıştay bu hususu şöyle ifade etmektedir:

“... 25.4.1997 günlü soruşturma raporunda tespit edilen hususlar davacının ... İl Milli Eğitim Müdürlüğü yaptığı dönemi kapsamı nedeniyle adı geçen raporun (18.9.1996 günlü) dava konusu işlemin tesis edilmesinden sonra başlatılmış soruşturmaya dayanılarak düzenlenmiş olması işlemin sebep unsuru olarak incelenmesini engellemez...”¹⁵⁰

“Bu durumda her ne kadar söz konusu soruşturma raporu davacının görevden alınmasından sonra düzenlenmişse de, harcırah konusu dışında davacının İl Milli Eğitim Müdürlüğü yaptığı döneme ilişkin olan söz konusu soruşturma konularının işlemin sebep unsuru olarak gözönüne alınabileceğinin yargısal içtihatlarla kabul edilmiş bulunması karşısında sübut bulan söz konusu eylemlerinden dolayı davacının İl Milli Eğitim Müdürlüğü görevinden alınarak Ankara 5. Akşam Sanat Okuluna öğretmen olarak atanmasına ilişkin dava konusu

¹⁴⁸ D.5.D., 25.6.1996 günlü, E:1996/1396, K:1996/2605 sayılı karar.

¹⁴⁹ ALAN, N.: a.g.b., s.48.

¹⁵⁰ D.5.D., 11.12.1997 günlü, E:1996/2540, K:1997/2988 sayılı karar.

işlemlerde kamu yararı ve hizmet gereklerinin gözetildiği ve hukuka aykırı bir durumun bulunmadığı sonucuna varılmıştır”¹⁵¹

15- Nakil Davalarında Davadan Feragat ve Davayı Kabul :

Bilindiği gibi açılan bir dava ancak mahkemenin vereceği bir kararla sonuçlanır. Fakat, feragat ve kabul işlemleri bu kuralın bir istisnası olarak kabul edilmiş ve davaya son veren taraf işlemleri denilen bu yolla da davanın kesin bir hükmün hukuki sonuçlarıyla eşdeğer şekilde sonuçlandırılabilmesi mümkün kılınmıştır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesiyle yapılan atıftan dolayı belirtilen konularda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun ilgili maddelerinin uygulanması gerekmektedir.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 91. maddesinde, feragat; iki taraftan birinin netice-i talebinden vazgeçmesi, 92. maddesinde de, kabul; iki taraftan birinin diğerinin netice-i talebine muvafakat etmesi olarak tanımlanmıştır.

İdari yargı alanında davaya son veren bu taraf işlemlerinden en çok feragata başvurulmakta, nadiren davanın kabul edildiği de görülmektedir.

Danıştay, davadan feragat durumunda dava hakkında karar verilmesine yer olmadığı şeklinde karar vermektedir.

“... 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesinin yollamada bulunduğu Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 91. maddesinde feragat, “İki taraftan birinin netice-i talebinden vazgeçmesi” olarak tanımlanmakta ve 95. maddesinde feragatın, kesin bir hükmün hukuki neticelerini doğuracağına işaret edilmektedir.

Davacı, 14.12.1998 tarihinde kayda giren dilekçesi ile davasından feragat ettiğini bildirdiğinden feragat nedeniyle ortadan kalkmış bulunan dava konusu uyuşmazlık hakkında karar verilmesine yer olmadığına, 492 sayılı Harçlar Kanununun 22. maddesi gereğince peşin alınan 870.000.- lira karar harcının 2/3’ü olan 580.000.- lira ile 649.700.- lira başvurma harcının 2/3’ü olan 580.000.- lira ile 649.700.- lira başvurma harcının 1/3’ü olan 290.000.- liranın isteği halinde davacıya iadesine ... karar verildi”¹⁵²

Şayet davadan feragat ya da davayı kabul temyiz aşamasında vuku bulursa bu halde Danıştay, feragat ya da kabul nedeniyle mahkeme kararının bozulmasına karar vermektedir.

¹⁵¹ D.5.D., 5.11.1997 günlü, E:1996/2366, K:1997/2444 sayılı karar.

¹⁵² D.5.D., 17.12.1998 günlü, E:1997/1553, K:1998/3091 sayılı karar.

“... .. Genel Müdürlüğünde İdari ve Mali İşler Daire Başkanı olan davacının APK Uzmanlığına atanmasına ilişkin 8.8.1997 günlü işlemin iptali ve yoksun kaldığı parasal haklarının davacıya ödenmesine hükmedilmesi yolunda Ankara 5. İdare Mahkemesince verilen 18.2.1998 günlü, E:1997/1055, K:1998/109 sayılı kararın temyizden incelenerek bozulması istenilmekte olup, davalı idare 26.6.1998 günü Danıştay Genel Yazı İşleri Kaleminde kayda giren dilekçesi ve dilekçe ekinde yer alan 17.6.1998 günlü Bakan oluru gereğince davayı kabul ettiğini bildirmiştir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesinin yollamada bulunduğu Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 92. maddesinde kabul “İki taraftan birinin diğerinin netice-i talebine muvafakat etmesidir” şeklinde tanımlanmakta, 95. maddesinde de kabulün kesin hükmün hukuki sonuçlarını doğuracağına işaret edilmektedir.

Belirtilen duruma göre, davalı idare tarafından temyiz edilmekle henüz kesinleşmeyen Ankara 5. İdare Mahkemesinin 18.2.1998 günlü, E:1997/1055, K:1998/109 sayılı kararının davanın kabulü nedeniyle bozulmasına ...”¹⁵³

“... Genel Müdür Yardımcısı olan davacının, bu görevinden alınarak Başuzmanlığa atanmasına ilişkin 6.11.1996 günlü Yönetim Kurulu Kararının iptali ile bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının yasal faiziyle birlikte davacıya ödenmesine hükmedilmesi yolunda Ankara 1. İdare Mahkemesince verilen 5.3.1997 günlü, E:1996/1462, K:1997/282 sayılı kararın davalı idare tarafından temyizden incelenerek bozulması istenilmiş olup; davacı 7.5.1997 tarihinde Danıştay Genel Yazı İşleri kaydına giren dilekçesi ile davadan vazgeçtiğini bildirmiştir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesinin yollamada bulunduğu Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 91. maddesinde feragat, “İki taraftan birinin netice-i talebinden vazgeçmesi” olarak tanımlanmakta; 95. maddesinde de feragatın kesin hükmün hukuki sonuçlarını doğuracağına işaret edilmektedir.

Davacı, anılan Mahkeme kararının kendisine tebliğ edilmesinden sonra vermiş olduğu 7.5.1997 günlü dilekçesi ile davadan feragat etmiş olduğundan, davalı idare tarafından temyiz edilmekle henüz kesinleşmeyen Ankara 1. İdare Mahkemesinin 5.3.1997 günlü, E:1996/1462, K:1997/282 sayılı kararının davadan feragat nedeniyle bozulmasına ...”¹⁵⁴

Danıştay, feragat dilekçesinin ancak Mahkemeye verilmesi durumunda hüküm ifade edeceğini kabul etmektedir.

¹⁵³ D.5.D., 6.7.1998 günlü, E:1998/1679, K:1998/2103 sayılı karar.

¹⁵⁴ D.5.D., 4.7.1997 günlü, E:1997/1069, K:1997/1575 sayılı karar.

“... Öte yandan, davalı idarece, davacıya ait feragat dilekçesi gözönüne alınmadan Mahkemece hüküm kurulduğu iddia edilmekte ise de; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesi ile yollamada bulunulan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 93. maddesi uyarınca feragatın ancak Mahkemeye verilecek dilekçe ile yapılmasının mümkün olması karşısında davalı idareye verilen 28.4.1995 günlü dilekçeyle davacı davasından feragat etmiş sayılamayacağından bu iddia yerinde görülmemiştir”¹⁵⁵.

“Davalı idare, davacının Elazığ Bayındırlık ve İskan Müdürlüğüne verdiği bir dilekçe ile bakılan davadan feragat ettiğini ileri sürmekte ise de, Dairemizin 1.4.1998 günlü, E:1998/122 sayılı ara kararıyla bu davadan feragat edip etmediği davacıya sorulmuş ve ilgili tarafından anılan ara kararına herhangi bir cevap verilmemiş olup; belirtilen duruma göre, yargı mercii önünde usulüne uygun olarak yapılmış bir feragat beyanının söz konusu olmadığı açıktır”¹⁵⁶.

Danıştay, şarta bağlı feragat dilekçesini de kabul etmemektedir.

“... Temyize konu Mahkeme kararı verildikten sonra kayıtlara giren 29.3.1995 günlü dilekçe ile davacı, yasal hakları saklı kalmak kaydıyla bu davadan vazgeçtiğini bildirmiş ise de şarta bağlı feragat kabul edilemeyeceğinden anılan dilekçe dikkate alınmayarak işin esasına geçildi”¹⁵⁷.

Danıştay bir davada, davacı ve davalı tarafın menfaatlerinin aynı noktada birleşmesi nedeniyle temyizden feragat istemini kabul etmeyerek uyuşmazlığı temyiz isteminin yapıldığı tarihteki hukuki durumu nazara almak suretiyle kendisi karara bağlamıştır.

“... Davalı Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ile ... Üniversitesi Rektörlüğü, bu kararın seçim işlemine ilişkin kısmına karşı, kararın yürütülmesinin durdurulması istemiyle birlikte temyiz başvurusunda bulunmuşlar; ancak daha sonra, yürütmenin durdurulması istemlerinin Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 26.11.1993 günlü E:1993/759 sayılı kararı ile reddedilmesi üzerine vermiş oldukları 3.2.1994 kayıt günlü dilekçeleri ile temyiz taleplerinden feragat ettiklerini bildirmişlerdir. Ayrıca bu aşamada, daha önce ... Üniversitesi Rektörlüğüne atanan ancak seçim işlemi iptal edilen ...’da 9.2.1994 kayıt günlü dilekçesi ile davaya katılma isteminde bulunmuştur.

Diğer taraftan, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 26.11.1993 günlü kararı ile, Beşinci Daire kararına yönelik yürütmenin durdurulması isteminin reddedilmesi üzerine ... Üniversitesi Rektörlüğü için yeniden seçim yapıldığı ve Yükseköğretim Kurulunun önerdiği adaylar arasından ... Tıp Fakültesi Öğretim

¹⁵⁵ D.5.D., 27.10.1998 günlü, E:1996/551, K:1998/2488 sayılı karar.

¹⁵⁶ D.5.D., 25.6.1998 günlü, E:1998/122, K:1998/2048 sayılı karar.

¹⁵⁷ D.5.D., 22.12.1997 günlü, E:1995/2497, K:1997/3150 sayılı karar.

Üyesi Prof. Dr. ...'nın 30.12.1993 günlü 93/44 sayılı karar ile ... Üniversitesi Rektörlüğüne atandığı anlaşılmaktadır.

Davalı idareler, Danıştay Beşinci Dairesince verilen kararın seçim işlemine ilişkin kısmını, başlangıçta usule uygun bir biçimde temyiz etmişler ve fakat daha sonra yukarıda açıklandığı üzere yeni rektör atandıktan ve davada, davacı ile davalı idarelerden ... Üniversitesi Rektörlüğü sıfatları, aynı kişide birleştikten sonra, temyiz istemlerinden feragat etmiş işler de; bütün bu gelişmeleri dikkate alan ve her iki idarenin istemini maksat unsuru yönünden değerlendiren Kurulumuz; bir davada menfaatleri karşı karşıya olması gereken davacı ve davalı tarafların, bu uyuşmazlıkta menfaatlerinin, atama işleminden sonra aynı noktada birleşmiş olması durumunu dikkate alarak temyiz incelemesinin, temyiz isteminde bulunduğu zamandaki hukuksal duruma göre yapılmasını hakkaniyete uygun görmüş ve 25.2.1994 günlü toplantısında oyçokluğuyla, davalı idarelerin feragat istemlerini kabul etmeyerek, temyiz isteminin esasının incelenmesine karar vermiştir¹⁵⁸.

16- Nakil İşlemine Karşı Açılan Davalarda Maddi ve Manevi Tazminat ile Faiz İstemi :

İptal davasından önce, iptal davasıyla birlikte ya da iptal davasının sonuçlanmasından sonra açılacak tazminat davaları 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 12. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, ilgililerin haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştay'a ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi (altmış gün) içinde tam yargı davası açabilecekleri, bu halde de ilgililerin (idari itiraza ilişkin) 11. madde uyarınca idareye başvurma haklarının saklı olduğu hükme bağlanmıştır.

Şimdi nakil işlemlerinden kaynaklanan maddi ve manevi tazminat davaları ile bu davalara ilişkin faiz taleplerini ayrı ayrı incelemeye çalışalım.

a) Nakil İşlemlerinden Kaynaklanan Maddi Zararın Tazminine İlişkin Davalar :

Kamu görevlileri hakkında tesis edilen nakil işlemleri çoğu kez kişilerin özlük haklarında da değişiklik yaratmaktadır. Özellikle yönetici konumunda iken daha alt bir göreve atanan kişilerin maaşlarında önemli ölçüde azalmalar olabilmekte, çoğu kez görev tahsisli lojmandan tahliye zorunluluğu ortaya

¹⁵⁸ D.İ.D.G.K., 1.7.1994 günlü, E:1993/759, K:1994/537 sayılı karar.

çıkılmaktadır. Bu nedenle hakkında nakil işlemi tesis edilen bir kamu görevlisi için bu işlemde doğan parasal zararlarının tazmini de ayrı bir önem arz etmektedir.

Bir nakil işlemi aynı zamanda kişinin maaşında da bir azalma sonucunu doğurmuşsa uygulamada daha çok nakil işleminin iptali ile bu sebeple uğranılan parasal zararların tazmini talebi birlikte dava konusu edilmektedir. Nakil davalarının bilinen sorunlar nedeniyle genellikle kısa sürede sonuçlanmadığı dikkate alındığında işlemde kaynaklanan parasal zararların da nakil davasıyla birlikte dava konusu edilmesi hem ilgililer yönünden zaman ve para tasarrufu sağlamakta hem de iptal ve tazminat talebinin tek davada karara bağlanması nedeniyle bir ölçüde dava sayısını azaltmaktadır.

Kural olarak bir nakil işleminden kaynaklanan zararın tazmini talebi de nakil davasına karşı dava açma süresi içinde yapılmalıdır. Aksi halde dava süresinin geçmesinden sonraki bir tazminat talebi davanın tevsii (genişletilmesi) niteliğinde olacağından dikkate alınmayacaktır. Ancak, Danıştay bir davada kişilerin nakil davasının sonuçlanmasından sonra nasıl olsa 2577 sayılı Kanunun 12. maddesine göre tazminat davası açabileceği, bu nedenle dava süresi geçmiş de olsa nakil davasındaki tazminat talebinin incelenmesinin usul ekonomisine uygun olacağı gerekçesiyle dava süresinden sonraki tazminat talebini karara bağlamıştır. Oy çokluğuyla verilen kararda şöyle denilmiştir:

“... 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 12. maddesinde, ilgililerin haklarını ihlâl eden bir idari işleme karşı iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine süresinde tam yargı davası açabilecekleri hükme bağlanmıştır.

Bakılan uyuşmazlıkta davacı davasını iptal davası biçiminde açmasına karşılık 25.4.1997 günlü savunmaya cevap dilekçesiyle dava konusu işlemler nedeniyle yoksun kaldığı özlük haklarının ödenmesi isteğinde bulunmuş olup, bu istek kural olarak iptal davasından sonra açılacak olan tam yargı davasının konusunu oluşturabilecek nitelikte ise de, iptal davasının karara bağlanması üzerine tam yargı davası açma olanağına sahip bulunan davacının bu yola başvurmadan söz konusu haklarının da ödenmesine hükmedilmesini istemesi karşısında, usul ekonomisi gereği bu isteminin de iş bu davada dikkate alınması gerektiği sonucuna varılmış olmakla, hukuka aykırı işlemler nedeniyle ilgililerin uğradığı özlük hakkı kayıplarının idarece ödenmesinin Anayasal ve yasal bir zorunluluk olması karşısında, davacıya dava konusu işlemler nedeniyle uğradığı özlük hakları kayıplarının ödenmesi gerektiği tabiidir”¹⁵⁹.

¹⁵⁹ D.5.D., 21.1.1998 günlü, E:1997/232, K:1998/99 sayılı karar.

Ancak, Danıştay'ın bu yöndeki içtihadının henüz istikrar kazanmaması nedeniyle, en sağlıklı yol nakil davasıyla birlikte yapılacak tazminat talebinin dava süresi içinde yapılmasıdır.

İdari işlemde kaynaklanan bir zararın tazmini amacıyla açılacak bir tazminat davasında talep edilen tazminat miktarının belli bir miktar olarak belirtilme zorunluluğunun bulunup bulunmadığı konusunda Danıştay zaman içinde farklı kararlar vermiş, ancak konu Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 29.12.1983 günlü, K:1983/10 sayılı kararıyla çözümlenerek, İçtihatlar, idari işlemin neden olduğu zararın miktar olarak tespitinin mümkün olmadığı hallerde dava dilekçesinde uyuşmazlık konusu miktar gösterilmeden tam yargı davası açılabilmesi yönünde birleştirilmiştir.

Kararın sonuç kısmı şu şekildedir:

“Yukarıda açıklanan nedenlerle içtihadın, kamu görevlilerine ilişkin mevzuattan doğan uyuşmazlıklarda, İdari Yargılama Usulü Kanununun 3/d maddesinde yer alan “tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktarın dava dilekçesinde gösterileceği” yolundaki hükmün, ancak bunun mümkün olduğu, yani zarar miktarının hesaplanabileceği durumlar için uygulama alanı bulunduğu, kamu görevlilerini ilgilendiren mevzuat dolayısıyla zararın tespit edilememesi nedeniyle uyuşmazlık konusu miktarın dilekçede gösterilmemiş olmasının iptal ve tam yargı davalarının birlikte açılmasını engellemeyeceği, dolayısıyla zarar miktarının tespitinin mümkün olmadığı hallerde dava dilekçesinde uyuşmazlık konusu miktar gösterilmeden tam yargı davası açılabilmesi görüşüne dayanan Beşinci ve İkinci Mürettep Daire kararları doğrultusunda birleştirilmesine 29.12.1983 tarihinde oy çokluğuyla karar verildi.”

Uygulamada da davalar çoğu kez miktar belirtilmeden açılmakta ve idari yargı yerlerinde de “işlem nedeniyle uğradığı parasal zararlarının davacıya ödenmesine hükmedilmesi” şeklinde karar verildiği görülmektedir.

Şayet bir davada maddi ve manevi tazminat talebi birlikte mevcutsa bu halde iki tazminat türü için ayrı ayrı miktar belirtilerek talepte bulunulmalıdır. Aksi durumu Danıştay dilekçe ret sebebi saymaktadır.

“... Ayrıca 2577 sayılı Yasanın 3. maddesinin 2. fıkrasının (d) bendi uyarınca maddi ve manevi tazminat ödenmesine hükmedilmesi için açılacak bir davada, istenen maddi ve manevi tazminat miktarlarının ayrı ayrı belirtilmesi gerekmekte iken, davacı tarafından bu husus gözetilmeden toplam 40.000.000.- liralık maddi ve manevi tazminat istemiyle dava açıldığı anlaşılmakta olup, İdare Mahkemesince anılan Yasanın 15. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendine göre dilekçenin reddedilmemesinde de usule uyarlılık bulunmamıştır...”¹⁶⁰

¹⁶⁰ D.5.D., 12.6.1995 günlü, E:1993/5262, K:1995/2134 sayılı karar.

Danıştay açılan bir nakil davasında kişinin görevinden alınmasını hukuka uygun bulmakla birlikte atandığı yeni görev yönünden yukarıda incelediğimiz açık takdir hatası ilkesi uyarınca iptal kararı vermişse, bu halde böyle bir davada istenilen tazminat talebinin reddine karar vermektedir.

“... Öte yandan; bu karar üzerine davacı, geçmiş hizmetleri de değerlendirilerek durumuna uygun bir göreve atanacağından bu aşamada tazminat istemi hakkında bir karar verilmesine olanak bulunmadığı ve bu kararın uygulanması sonucu oluşacak özlük ve parasal hakları farkını davacının ayrıca talep ederek, isteminin reddi halinde tam yargı davası açabileceği açıktır ... tazminat talebinin reddine ...”¹⁶¹

Kişi nakil işlemine karşı açtığı bir davada tazminat da talep etmiş ancak iptalle sonuçlanan davada mahkeme tazminat talebi hakkında bir karar vermemiş ve davacı da temyize gelmemişse Danıştay bu durumu aleyhe bozma yasağı nedeniyle bozma sebebi olarak kabul etmemektedir.

“Her ne kadar davacı dilekçesinde, işlemin iptalinin yanısıra uğradığı maddi zararlarının yasal faiziyle birlikte ödenmesine hükmedilmesini de istemesine rağmen, Mahkemece bu konuda bir hüküm kurulmamasında isabet görülmemiş ise de, davacının temyize gelmemiş olması karşısında bu hususun idare aleyhine sonuç doğuracak biçimde bozma nedeni olarak kabul edilmesine olanak bulunmamaktadır”¹⁶²

Danıştay, kişinin nakil davasını açtıktan sonra başka bir kuruma geçmesi durumunda bu davada verilecek tazminat hükmünün etkisini diğer kuruma geçiş tarihiyle sınırlı tutmaktadır.

“Dosyadan davacının dava konusu işlemde sonra 23.10.1997 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesinde bir göreve naklen atandığı anlaşıldığından, mahkemece iptal edilen dava konusu işlem nedeniyle davacıya ödenmesine hükmedilen parasal zararlarının dava konusu işlem tarihi ile davacının Belediyeye geçtiği tarih arasındaki süreyle sınırlı olarak ödenmesi gerekeceği tabii bulunmaktadır”¹⁶³

¹⁶¹ D.5.D., 29.9.1998 günlü, E:1997/3056, K:1998/2196 sayılı karar.

¹⁶² D.5.D., 7.10.1998 günlü, E:1997/3002, K:1998/2259 sayılı karar.

¹⁶³ D.5.D., 15.6.1998 günlü, E:1998/1387, K:1998/1852 sayılı karar.

b) Nakil Davalarında İşlemden Doğan Manevi Zararın Tazmini :

Özel hukukta manevi tazminatın dayanağını Borçlar Kanunu oluşturduğu halde idare hukukunda bu konuda yasal bir düzenleme mevcut olmayıp manevi tazminatın dayanağını yargı içtihatları oluşturmaktadır.¹⁶⁴

Danıştay'ın işleme dayalı manevi tazminat taleplerindeki genel yaklaşımı, bir nakil işleminin salt iptal edilmiş olmasının manevi tazminat ödenmesini gerektirmeyeceği yönündedir.

Konuya ilişkin olarak manevi tazminat şartlarının da belirtildiği bir kararda şöyle denilmiştir.

“... İdare Hukuku ilkelerine göre manevi tazminata hükmedilebilmesi için, idarenin hukuka aykırı bir işlemi veya eylemi sonucu ağır bir elem ve üzüntünün duyulmuş olması ya da ilgilinin şeref ve onurunun zedelenmiş bulunması veya kişinin fizik yapısını zedeleyen, yaşama ve kazanma gücünün azalması sonucunu doğuran olayların meydana gelmesi gerekir.

Dosyada mevcut 5.8.1996 günlü, 18745 sayılı dava konusu işlem incelendiğinde, idarece anılan işlemin yasal dayanağı olarak 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 76. maddesinin gösterildiği anlaşılmış olup, bu maddenin 1. fıkrasında “Kurumlar, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları buldukları kadro derecelerine eşit veya 68’inci maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst, kurum içinde aynı veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler” hükmüne yer verilmiştir.

... İdarenin, 657 sayılı Yasanın yukarıda hükmü yazılı 76/1. maddesiyle kendisine tanınan takdir yetkisi çerçevesinde tesis ettiği dava konusu işlemle davacının statüsünü değiştirmiş olması; bir başka ifadeyle, sadece bu yetkinin kullanılmış olması, anılan işlemin Mahkemece iptal edilmesi nedeniyle davacıya mutlaka manevi tazminat ödenmesini de gerektirmeyeceğinden, İdare Mahkemesince davalı idare aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir...”¹⁶⁵

c) Faiz Talebi :

İdare hukukunda, 2577 sayılı Kanunun 28/6. maddesinde yer alan “Tazminat ve vergi davalarında kararın idareye tebliğinden itibaren infazın gecikmesi sebebiyle idarece kanuni gecikme faizi ödenir” şeklindeki hüküm dışında faiz konusunu düzenleyen yasal bir düzenleme yoktur. Dolayısıyla bu konudaki boşluk

¹⁶⁴ D.5.D., 5.12.1991 günlü, E:1991/3619, K:1991/2341 sayılı karar.

¹⁶⁵ D.5.D., 16.2.1998 günlü, E:1997/3022, K:1998/393 sayılı karar. Aynı yönde, D.5.D., 25.11.1997 günlü, E:1996/545, K:1997/2726; 7.6.1995 günlü, E:1994/5782, K:1995/2082 sayılı kararlar.

da yargı içtihatlarıyla doldurulmuş durumdadır. Şimdi maddi ve manevi tazminat davalarındaki faiz talepleri konusunda Danıştay'ın yaklaşımını ayrı ayrı görelim.

ca) Maddi Tazminat Davalarında Faiz :

Bir nakil davasıyla birlikte açılan maddi tazminat davasında faize hükmedilebilmesi için faizin de dava süresi içinde talep edilmesi gerekmekte olup süre geçtikten sonra talep edilmesi durumunda Danıştay davanın genişletilmesi (tevsii) yasağı nedeniyle faiz istemini reddetmektedir.

“... Öte yandan her ne kadar davacı 14.12.1993 günlü ikinci dilekçesinde, ödenmemiş olan ek ders ücretlerinin yasal faizi ile birlikte ödenmesine hükmedilmesini de istemişse de, 10.9.1993 günlü ilk dilekçede yer almayan söz konusu istem davanın genişletilmesi niteliğinde bulunduğundan incelenmesine olanak bulunmamaktadır...”¹⁶⁶

“... Öte yandan, davacı 24.8.1989 günlü ilk dava dilekçesinde faiz isteminde bulunmamış Mahkemece verilen dilekçe ret kararı üzerine verdiği 11.1.1990 günlü yenileme dilekçesinde faize de hükmedilmesini istemiş ise de, davanın genişletilmesi (tevsii) niteliğindeki bu talebin kabulüne olanak bulunmadığından, Mahkemece bu durum dikkate alınmaksızın davacı lehine faize de hükmedilmesinde mevzuata uyarlık görülmemiştir.”¹⁶⁷

Danıştay, faizin asıl tazminata bağlı ferî bir alacak niteliğinde olması nedeniyle asıl tazminat talebinden ayrı müstakil dava konusu olamayacağını kabul etmektedir.

“... 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 12. maddesine göre hakkını ihlal eden işlemde dolayı iptal ve tam yargı davalarını birlikte açma yolunu seçen ve bu davada yasal faiz yönünden bir istemde bulunmayan davacının, bu dava sonuçlandıktan sonra hükmedilen tazminata bağlı ve bu tazminatın ferî niteliğinde olan faiz yönünden yeniden dava açmasına olanak bulunmadığından davanın bu kısmı dayanaktan yoksun bulunmuştur”.¹⁶⁸

Danıştay, ödenecek faizin başlangıç tarihini idari işleme karşı 2577 sayılı Kanununun 11. maddesi uyarınca yapılmış bir başvuru varsa bu başvuru tarihi, yoksa dava tarihi olarak kabul etmektedir.

“... Davacının; yoksun kaldığı özlük haklarına uygulanacak yasal faizin başlangıç tarihine ilişkin kısmına gelince;

Dairemizin yerleşik içtihatlarında, iptal ve tam yargı davasının birlikte açılması ve tazmini istenen maddi zararlar için yasal faiz istenmesi durumunda

1994 günlü, E:1993/6029, K:1994/1425 sayılı karar.

1995 günlü, E:1991/3945, K:1995/1036 sayılı karar.

1998 günlü, E:1995/1504, K:1998/434 sayılı karar.

hükmedilecek maddi tazminat için davanın açıldığı tarihten (varsa, bu davaya konu olan başvuru tarihinden) itibaren faiz yürütülmesi gerektiği vurgulanmaktadır...”.¹⁶⁹

“... Temyize konu kararda yoksun kalınan maddi haklara işletilecek faizin başlangıç tarihi konusunda açıklık bulunmamakta ise de; yerleşmiş yargısal içtihatlar göre, işlem tarihinden itibaren yoksun kalınan parasal haklara dava tarihinden itibaren yasal faiz işletilerek ödemede bulunulacağı açık olduğundan, bu husus Mahkeme kararını sakatlar nitelikte görülmemiştir...”.¹⁷⁰

Danıştay, yasal faiz oranı üstünde bir faize hükmedilmesini 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizi Hakkındaki Kanun uyarınca mümkün görmemektedir.

“... Öte yandan hukuka aykırılığı saptanan işlemler nedeniyle ilgililerin uğradıkları zararların tazmini anayasal ve yasal bir zorunluluktur. Ancak parasal hakların tazmininde en yüksek mevduat faizinin ödenmesine 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümleri uyarınca olanak bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu işlemlerin iptaline, bu işlemler nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının davanın açıldığı 16.11.1994 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte idarece hesaplanarak davacıya ödenmesine, faiz isteminin fazlaya ilişkin kısmının reddine...”.¹⁷¹

cb) Manevi Tazminat Davalarında Faiz :

Danıştay, manevi tazminat davalarında bu tazminat türünün amacından hareketle faiz istemini kabul etmemektedir.

“... Öte yandan, manevi tazminatın maddi zararlar bir ilgisi ve dolayısıyla mal varlığında meydana gelen eksilmeyi karşılamak gibi bir amacı bulunmadığından hükmedilen manevi tazminata faiz yürütülmesinin haklı bir yönünden de söz edilemez”.¹⁷²

¹⁶⁹ D.5.D., 1.12.1997 günlü, E:1994/7924, K:1997/2840 sayılı karar.

¹⁷⁰ D.5.D., 17.11.1998 günlü, E:1998/3103, K:1998/2687 sayılı karar; Aynı yönde; 29.12.1997 günlü, E:1997/2010, K:1997/3342 sayılı karar.

¹⁷¹ D.5.D., 14.2.1996 günlü, E:1994/8232, K:1996/654 sayılı karar.

¹⁷² D.5.D., 6.12.1988 günlü, E:1988/3291, K:1988/2865 sayılı karar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NAKİL DAVALARININ İDARİ YARGILAMA USULÜ KURALLARI YÖNÜNDE DEĞERLENDİRİLMESİ (DAVALARIN AÇILMASI VE TAKİBİ)

I-GENEL AÇIKLAMA :

Bir davanın açılması, görülmesi ve esastan karara bağlanmasında yargılama usulü kurallarının önemi çok büyüktür. Her şeyden önce bir davanın yargı mercii önünde esastan görülebilmesinin temel şartı usul kurallarında öngörülen şartlara (Usulüne uygun dava dilekçesi, davanın süresinde açılması gibi) uyularak açılan bir davanın varlığına bağlıdır. Dava bu usul kurallarına uygun olarak açılmadığı takdirde yargı yerleri davanın esasına girmeyecek ve usul yönünden davayı reddedecektir.

Burada idari yargılama usulü yönünden yapılacak inceleme nakil davalarının kapsam ve içeriğiyle sınırlı bir inceleme olup, inceleme özellikle hakkında bir nakil işlemi tesis edilen kamu görevlisinin bir avukat yardımına ihtiyaç duymadan dava açabilmesi, dava esnasındaki usulü işlemleri yürütebilmesi, kanun yollarına başvurabilmesi gibi uygulama açısından önem taşıyan konuları kapsamaktadır. Bu nedenle doğrudan yargı yerlerini ilgilendiren diğer bir deyişle yargı yerlerince uygulanması nedeniyle taraflar yönünden bilinmesi çok önem arz etmeyen (örneğin; dosyaların incelenmesi, davaların karara bağlanması gibi) usul kuralları inceleme dışında tutulmuş, ancak kitabın son kısmındaki ilgili mevzuat bölümüne 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu tam metin olarak eklenmiştir.

Bu bölümde güdülen pratik ve uygulama amacı nedeniyle, son kısma gerekli dilekçe örnekleri de verilmiş bulunmaktadır.

II- DAVANIN AÇILMASI :

A- Dava Dilekçesinin Düzenlenmesi ve İçeriği :

İdari bir dava açılırken yazılacak dilekçenin nasıl olması, dilekçede nelerin bulunması gerektiği hususları 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun¹⁷³ 3. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre bir nakil davasına ilişkin dilekçe, konusuna göre Danıştay ve İdare Mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılarak imzalanacak ve dilekçede,

¹⁷³ Bu bölümde bundan sonra geçecek "Kanun" tabiri 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununu ifade etmek üzere kullanılmıştır.

a) Tarafların (davacı ve davalı) ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adreslerinin,

b) Davanın konusu ve sebepleri ile dayandığı delillerin,

c) Dava konusu işlemin yazılı bildirim tarihinin belirtilmesi gerekmektedir.

Şayet işlem Kanununun 10. maddesi uyarınca yapılan başvuru üzerine zımnen tesis edilmişse veya işleme 11. madde uyarınca itiraz başvurusunda bulunulmuşsa buna ilişkin tarihlerin de belirtilerek ilgili belgelerin eklenmesi yargı yerine inceleme kolaylığı sağlayacak ve davada süre tereddüdünü gidererek bir ölçüde davaya hız kazandıracaktır.

Yazılan dilekçeye, dava konusu işlem ve belgelerin asılları veya örneklerinin eklenmesi ve dilekçe ve bu belgelerin karşı taraf (davalı) sayısından bir fazla olması gerekmektedir.

Nakil işlemi aynı zamanda kişinin parasal haklarında bir azalmaya da neden olmuşsa bu durumda, -bu zararın tazmini için 12. maddeye göre davanın sonuçlanmasından sonra da ayrıca dava açma hakkı mevcut olmakla birlikte- en pratik yol iptal talebiyle birlikte uğranılan zararların da tazminini istemektir. Tazminatla birlikte ayrıca faiz de talep edilecekse bunun da dava süresi içinde yapılması gerekmektedir.

Kanununun 3/1-d. maddesinde herne kadar dilekçede tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktarın gösterileceği belirtilmişse de, yukarıda değindiğimiz Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 29.12.1983 günlü, K:1983/10 sayılı kararı uyarınca nakil işleminden doğan zararlar yönünden böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Ayrıca, dilekçede miktar belirtilmeden işleminden doğan zararların ödenmesi şeklinde talepte bulunulması daha uygun olacaktır. Çünkü, örneğin işlemin iptali ve uğranılan 50 milyon lira zararın tazmini, şeklinde bir talepte bulunulduğu durumda, yargı yerlerince talepten fazlaya hükmedilemeyeceğinden gerçek zarar bu miktarın üzerinde de olsa tazminine karar verilemeyecektir.

Dava dilekçesinin Kanununun 3. maddesine aykırı olması durumunda yargı yerince 15. maddenin 1/d. fıkrasına göre dilekçe ret kararı verilecek, yenileme dilekçesinde de aynı yanlışlık yapıldığı takdirde 15. maddenin 5. fıkrasına göre davanın reddine karar verilecektir.

B- Dilekçenin Verileceği Yerler :

Kanununun 4. maddesinde, dava dilekçeleri ile davaya ait savunma ve her türlü evrakın konusuna göre Danıştay veya idare ve vergi mahkemesi başkanlıklarına verilmesi gerekmektedir. Şayet bulunulan yerde idare veya vergi mahkemesi yoksa

dilekçe ve ilgili evrakın buralara gönderilmek üzere asliye hukuk hakimliklerine, yabancı memleketlerde ise Türk konsolosluklarına verilmesi yeterli olacaktır.

C- Aynı Dilekçe ile Dava Açılabilir Durumlar :

Kural olarak her idari işlem aleyhine ayrı ayrı dilekçe ile dava açılması gerekmekte birlikte Kanunun 5/1. maddesinde buna bir istisna getirilmiştir. Maddeye göre aralarında maddi veya hukuki yönden bağlantı ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunan birden fazla işleme karşı bir dilekçe ile dava açılabilir.

Danıştay, bir nakil işlemi aynı zamanda kişinin oturduğu lojmanın da tahliyesi sonucunu doğruyorsa nakil davası ile lojman davasını bağlantılı davalar¹⁷⁴ kapsamında gördüğünden, görev değişikliğine ilişkin işleme karşı açılan davada aynı zamanda lojman tahliyesine ilişkin işlemin de iptalinin istenmesi mümkündür. Ancak uygulamada lojman tahliyesi işlemleri genellikle nakil işleminden bir hayli sonra tesis edildiğinden aynı dilekçe ile dava açılma imkanı çoğu zaman bulunmamakta, fakat az yukarıda değindiğimiz gibi yargı yerleri bu halde de lojman davasını görevden alma davasıyla bağlantılı şekilde incelemektedir.

Şayet nakil işlemine karşı açılan dava Danıştay'da görülecek nitelikte ise bu halde nakil işlemine dayalı lojman tahliye davasının da –bağlantı nedeniyle- Danıştay'da açılması gerekmektedir. Bu halde çoğu kez idare mahkemelerine açılan lojman davaları bağlantı nedeniyle Danıştay'a gönderilmekte bu da zaman ve para israfına yol açmaktadır.

Danıştay, nakil işlemi ile disiplin işleminin farklı hukuki sebeplerden doğması nedeniyle bu davaları bağlantılı davalar kapsamında görmemektedir.¹⁷⁵ Dolayısıyla nakil işlemi ile disiplin cezasına karşı ayrı ayrı dilekçelerle dava açılması gerekmektedir.

Kanunun 5/2. maddesinde, hak veya menfaatte iştirak olması ve davaya yol açan maddi olay veya hukuki sebeplerin aynı olması durumunda birden fazla şahsın tek dilekçe ile (müşterek) dava açabileceği kabul edilmiştir.

Uygulamada daha çok birden çok kişinin hukuki durumunu etkileyen tüzük, yönetmelik gibi genel düzenleyici işlemlere karşı müşterek dilekçeyle dava açıldığı görülmektedir.

D- Yetkili Mahkeme :

2575 sayılı Danıştay Kanununun 2.6.2000 günlü, 4575 sayılı Kanunla değişik 24. maddesine göre dava konusu nakil işlemi,

a) Bakanlar Kurulu Kararına dayalı ise (Valilerin nakli gibi),

¹⁷⁴ Örnek karar – D.5.D., 19.1.1998 günlü, E:1998/2 sayılı karar.

¹⁷⁵ D.5.D., 3.4.1996 günlü, E:1996/699, K:1996/1454 sayılı karar.

b) Başbakanlık ve bakanlık müsteşarları, müsteşar yardımcıları, genel müdürleri ve kurul başkanları; diğer kamu kurum ve kuruluşlarının müsteşar, başkan ve genel müdürleriyle ilgili olarak müşterek kararlarla tesis edilmiş ise, bu hallerde davaya bakmak Danıştay'ın görevinde olduğundan, davanın doğrudan Danıştay'da açılması gerekmektedir.

Davanın idare mahkemesinin görevine giren atama işlemlerine ilişkin bulunması durumunda 2577 sayılı Kanunun 33/1. maddesine göre yetkili mahkeme kamu görevlisinin eski veya yeni görev yerinde bulunan idare mahkemesidir. Bu halde ilgiliye yetkili mahkeme konusunda seçimlik (ihtiyari) bir hak tanınmıştır.

III- DAVA AÇMA SÜRESİ :

A- İşlem Üzerine Doğrudan Dava Açılması :

Kanunun 7. maddesine göre idari işlemin yazılı bildirim tarihini izleyen günden itibaren altmış gün içinde dava açılması gerekmektedir. 8. maddeye göre tatil günleri de süreye dahildir. Ancak sürenin son günü tatil gününe rastlarsa süre tatil gününü izleyen çalışma günü bitimine kadar uzayacaktır. Aynı şekilde sürenin son günü çalışmaya ara vermeye (20 Temmuz – 5 Eylül tarihleri arasında) rastlarsa bu halde süre adli tatilin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzayacaktır.

Kanunun 6. maddesine göre dilekçeler harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere hemen kayıtları yapılarak kayıt tarihi ve sayısı dilekçenin üzerine yazılacak ve dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılacaktır.

B- Üst Makamlara Başvurudan Sonra Dava Açılması :

Kanunun 11. maddesinde, haklarında idari bir işlem tesis edilen kişilerin dava açmadan önce idari işlemin kaldırılmasını, geri alınmasını, değiştirilmesini veya yeni bir işlem yapılmasını üst makamdan üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan isteyebilecekleri ve bu başvurunun işlemeye başlayan dava açma süresini durduracağı, altmış gün içinde bir cevap verilmezse isteğin reddedilmiş sayılacağı, isteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresinin yeniden işlemeye başlayacağı ve başvuru tarihine kadar geçen sürenin de hesaba katılacağı belirtilmiştir.

Maddenin uygulanmasını bir örnekle açıklayalım.

Kendisine 1 Ocak tarihinde hakkındaki nakil işlemi tebliğ edilen bir kişi bu işleme karşı 21 Ocakta 11. maddeye göre itiraz başvurusunda bulunmuş ve bu başvurusu da 1 Şubatta reddedilmiş olsun. Buna göre 1 Ocakta başlayan 60 günlük dava açma süresinin 20 günü itiraz başvurusuna kadar geçmiş geriye 40 gün kalmıştır. İtiraz üzerine dava süresi duracağından 21 Ocak – 1 Şubat arasında dava

açma süresi işlemeyecektir. İtirazın reddedildiği 1 Şubat tarihinden itibaren dava açma süresinden geriye kalan 40 gün içinde de davanın açılması gerekecektir.

Şayet, bu örnekte idare, itiraz başvurusuna bir cevap vermezse bu durumda 60 gün geçmekle itiraz (zımnen) reddedilmiş sayılacağından itiraz başvurusunun yapıldığı 21 Ocaktan itibaren 60 gün sayılacak ve 60. günden itibaren dava açma süresinden geriye kalmış olan 40 gün içinde dava açılması gerekecektir.

Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili örnek Danıştay kararı şöyledir:

“Davalı idarece karar düzeltme dilekçesine ek olarak verilen 9.1.1998 günlü dilekçede davacının 28.11.1993 günlü nakil işlemine karşı 7.3.1994 tarihinde açtığı davanın süresinde olmadığı ileri sürülmektedir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 7. maddesinde, dava açma süresinin özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde İdare Mahkemelerinde altmış gün olduğuna işaret edilmekte, 11. maddesinde ise “1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2- Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3- İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır...” hükmü yer almaktadır.

... Dış İlişkiler Müdür Yardımcısı olan davacının 18.11.1993 tarihli dava konusu Yönetim Kurulu Kararıyla Bakanlıklar Şubesi Müdür Yardımcılığı görevine atandığı, 7.12.1993 tarihinde bu göreve başladığı, idareye verdiği 15.12.1993 günlü dilekçeyle bir kısım mali haklara yönelik taleplerin yanısıra hakkındaki nakil işleminin de hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek eski görevine iadesini istediği, daha sonraki tarihlerde de mali haklarına yönelik yeni dilekçeler verdiği, idarenin davacıya verdiği 25.1.1994 ve 3.2.1994 günlü cevapların da mali haklara yönelik olduğu, atama konusuna ilişkin itiraz başvurusuna herhangi bir cevap verilmediği dosyanın incelenmesinden anlaşılmıştır.

Bu durumda 18.11.1993 günlü nakil işleminin davacıya tebliğ tarihi belli olmamakla birlikte aynı gün tebliğ edildiği kabul edilse dahi, davacının bu tarihten itibaren 27. gün içinde olmak üzere 15.12.1993 tarihinde anılan 11. maddeye göre itirazda bulunduğu, itirazına bir cevap verilmemesi nedeniyle 60 gün sonra yani 13.2.1994 tarihinde başvurusunun zımnen reddedilmiş sayıldığı, davacının da 60 günlük dava süresinden başvurusuna kadar geçen 27 gün düşülmek suretiyle kalan

33 gün içinde olmak üzere 7.3.1994 tarihinde dava açmış olması karşısında davada süreaşımı olduğu yönündeki davalı idare iddiası yerinde görülmemiştir".¹⁷⁶

C- Zımnî Ret İşlemi Üzerine Dava Açılması :

2577 sayılı Kanununun 10. maddesiyle ilgililere idareye başvurarak haklarında idari davaya konu olabilecek işlem tesisine imkan tanınmıştır. Bu durumda ortada idari bir işlem yoktur. Ancak, ilgili idareden hakkında bir işlem yapılmasını istemektedir.

Böyle bir durumda dava açma süresinin başlamasını maddeleştirerek ayrı ayrı görelim.

- İdare yapılan başvuruya altmış gün içinde bir cevap vermezse istek (zımnen) reddedilmiş sayılacak ve altmış günün bittiği tarihten itibaren dava süresi olan altmış gün içinde davanın açılması gerekecektir.

-İdare yapılan bir başvuruya altmış gün içinde kesin olarak ret cevabı verirse bu ret cevabının tebliğinden itibaren altmış gün içinde davanın açılması gerekecektir.

-İdarenin başvuruya altmış gün içinde verdiği cevap kesin değilse (Örneğin, durumunuz değerlendirilecektir, inceleme devam ediyor gibi) bu halde ilgili bu cevabı isteğin reddi sayarak dava açabileceği gibi kesin cevabın verilmesini de bekleyecektir. Ancak buradaki bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ay geçemeyecektir. Böyle bir durumda yani kesin cevabın beklendiği bir durumda kesin cevap verilmezse başvurudan itibaren altı ay geçmesi beklenecek, altı ay dolduktan sonra dava açma süresi içinde dava açılması gerekecektir.

-Yapılan bir başvurunun zımnen reddi üzerine dava açılmaması veya açılan davanın süreaşımından reddi hallerinde altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse ilgili bu halde de cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilecektir.

Danıştay, başka bir yere atanma bir üst göreve atanma, açıktan atanma gibi idarenin her başvurusu o anki nesnel ve hukuki durumlara göre inceleyip yeni bir değerlendirmede bulunacağı hallerde 10. maddeye göre değişik tarihlerde yapılan başvurulara karşı süresinde bir dava açılmamakla birlikte son başvuru üzerine süresinde açılmış olan davada süreaşımı bulunmadığını, ancak bu başvurunun hukuki sonuçlarından ancak başvuru tarihinden ilerisi için yararlanılabileceğini kabul etmekte olup, bu yöndeki içtihatlar yerleşik hale gelmiş bulunmaktadır.

"Anayasanın 125. maddesinin birinci fıkrasında "idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır" hükmü yer almaktadır. İdarenin bütün eylem ve işlemlerinin yargı yerinde denetlenebilmesiyle idarenin hukuka bağlılığını

¹⁷⁶ D.5.D., 4.6.1998 günlü, E:1997/1043, K:1998/1693 sayılı karar.

sağlamak ve bireylerin hak ve özgürlüklerini güvenceye almanın amaçlandığında kuşkuya yer yoktur. Buna karşılık yargı merciine başvurma hakkının belirli sürelerle sınırlandırılmamasının idare bakımından istenmeyen zarar ve sonuçlara yol açacağı da açıktır. Gerçekten, idari eylemler ve işlemlerin devamlı olarak yargı denetimi tehdidi altında bırakılmaları halinde toplum hayatındaki uyumsuzlukların sonunun alınamayacağı ve böylece kamu düzeninin ihlal edileceği açık bulunduğu gibi; idari işlemlerde istikrarın sağlanmaması ve bu işlemlerle tesis edilen hukuki durumların aydınlığa kavuşmamasının kamu hizmetlerinin düzenli ve verimli bir biçimde işlenmesini engelleyeceği de açıktır. Bu sakıncaların önlenmesi için idari yargı mercilerine başvurma hakkının belirli bir süreyle sınırlandırılması yoluna gidilmiş ve dava açma süresi idari eylem ve işlemlerin süratle istikrarını sağlamak amacıyla ve kamu yararı için müessesleştirilmiştir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 7. maddesi, idari yargı mercilerinde idari işlemlere karşı dava açma süresinin, kural olarak, altmış gün olduğunu hükme bağlamaktadır. Yasanın konuya ilişkin tüm hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden de anlaşılacağı gibi, hakkında idari dava açılacak idari işlem ilgilinin idareye başvurusu üzerine tesis edilmiş olabileceği gibi idarece kendiliğinden (re'sen) tesis edilmiş de olabilir. 2577 sayılı Yasanın 7. maddesi açısından burada vurgulanması gereken husus, idari dava açma süresinin işlemeye başlamasının idari davaya konu edilebilecek nitelikte idari bir işlemin varlığına ve bunun yöntemine uygun olarak ilgisine tebliğ edilmiş olmasına bağlı tutulduğudur. O halde ortada idarece tesis edilmiş bir işlem yoksa, 2577 sayılı Yasanın 10. maddesine göre idareye "her zaman" başvurarak işlem tesis ettirmeleri ve bu işleme karşı, süre yönünden 2577 sayılı Yasanın 7. ve 10. maddelerini de gözeterek, ileriye dönük sonuçlar elde etmek üzere, dava açmaları mümkün bulunmaktadır.

Böyle bir durumun, düşmüş olan dava hakkını ihya etmekle bir ilgisi bulunmadığı gibi bu tür bir kabulün idari istikrar ilkesini ya da kamu düzenini ihlal edici bir yön taşımadığı da ortadadır.

İdarenin kendiliğinden veya başvuru üzerine tesis ettiği idari işlemlere karşı süresinde dava açmaması ve böylece dava hakkının kullanılmayarak düşmüş (sükut etmiş) olması halinde ise ilgilinin zamanla bağlı olmaksızın ikinci bir başvuru yaparak dava hakkını istediği anda kullanmasına, idari istikrar ilkesi ve dava hakkının belirli bir süreyle sınırlandırılmasını gerektiren nedenler karşısında hukuken olanak bulunmadığı çekişmesiz ise de; idarenin yapılan başvuruyu reddetmesinden sonra ortaya çıkan nesnel ve hukuki koşullara bağlı olarak (yasa değişikliği, ihtiyaç vb.) yeni bir değerlendirme yapması ve başvuru hakkında yeni koşullara göre yeni bir karar vermesinin gerektiği durumlarda, örneğin açıktan atama, nakil, kadro değişikliği vb., bu genel kuraldan ayrılmak gerektiğini ve bu

gibi durumlarda ilgililerin yeni başvurulara dayanarak ileriye dönük sonuçlar elde etmek üzere yeni bir dava açabileceklerini kabul etmek gerekir.

Olayda ... Posta İşletmesinde çalışan davacı tarafından, Türk Telekom A.Ş.'de bir göreve atanması için yaptığını belirttiği 16.5.1993 günlü başvurusunun idarece cevap verilmemek suretiyle reddildiği ifade edilmiş ise de; bu durum adı geçenin ortaya çıkan yeni koşullara göre aynı konuda idareye yeniden başvurmasına hukuken engel oluşturmaz. Davacının başka kurumda bir göreve atanması için yaptığı başvuru idarece o andaki nesnel ve hukuksal koşullar gözönünde bulundurularak yeniden değerlendirileceğine göre her başvuruyu bir öncekinden ayrı ve bağımsız olarak ele almak ve bu başvuru üzerine tesis edilen yeni işleme karşı açılan davanın süresinde olup olmadığını ayrıca incelemek gerekir.

Belirtilen hukuksal durum karşısında, Mahkemece davacının başvuru dilekçelerinin ve varsa idarece verilmiş cevapların getirtilerek incelenmesi ve dava süresinin yukarıda değinilen ilkeye göre değerlendirilmesi suretiyle bir karar verilmesi gerekirken ilk başvuru esas alınarak süre ret kararı verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir ... kararın bozulmasına ...".¹⁷⁷

IV- DOSYANIN TEKEMMÜLÜ (TEBLİGAT VE CEVAP VERME) :

Davanın görülmesinde dosyanın tekemmül aşaması da önemli bir yer tutmaktadır. Davaya ilişkin iddia ve savunmaların süresinde verilecek savunma ve dilekçelerde yapılması gerekmektedir. Kanunun 16/4. maddesine göre tarafların sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia etmeleri mümkün değildir. Ayrıca, az sonra inceleyeceğimiz gibi duruşma talebinin de yine dosyanın tekemmülü aşamasında süresinde verilecek savunma ve dilekçelerde yapılması gerekmekte olup, aksi durumda duruşma yapıp yapılmaması yargı yerinin takdirine kalacaktır.

Kanunun 16. maddesinde düzenlenen dosyanın tekemmül aşamasını maddeler halinde görelim.

-Dava dilekçesi ve eklerinin birer örneği davalıya (ya da davalılara) tebliğ edilecektir.

-Davalının (ya da davalıların) vereceği savunma davacıya tebliğ edilecektir.

-Davacının ikinci dilekçesi davalıya (ya da davalılara) tebliğ edilecektir.

-Davalının (ya da davalıların) vereceği ikinci savunma davacıya tebliğ edilecektir. Bu aşamadan sonra artık davacının bu ikinci savunmaya cevap hakkı yoktur. Ancak, davalının ikinci savunmasında davacının cevaplandırmasını

¹⁷⁷ D.5.D., 28.9.1998 günlü, E:1996/2843, K:1998/2182 sayılı karar.

gerektiren hususlar bulunduğu davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa davacıya bu hususlara cevap vermesi için bir süre verilecektir.

Taraflar verecekleri savunma ve dilekçelerini karşı tarafın savunma ve dilekçelerinin tebliği tarihinden itibaren otuz gün içinde vermeleri gerekmektedir: Ancak, bu süre haklı sebeplerin varlığı halinde taraflardan birinin isteği üzerine yargı yerince otuz günü geçmemek ve bir kez olmak üzere uzatılabilecektir. Ancak, ek süre isteminin savunma ve dilekçe verme süresi içinde yapılması gerekmekte olup süre geçtikten sonraki uzatma talepleri kabul edilmeyecektir.

Kanunun 21. maddesine göre, dilekçeler ve savunmalarla birlikte verilmeyen belgeler –bunların vaktinde ibraz edilmelerine imkan bulunmadığına mahkemece kanaat getirilmesi şartıyla- kabul edilerek diğer tarafa tebliğ edilir. Bu belgeler duruşmada ibraz edilir ve diğer taraf cevabını hemen verebileceğini beyan eder veya cevap vermeye lüzum görmezse ayrıca tebliğ edilmez.

Kanunun 20/1. maddesinde idari yargı yerleri bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yapacakları (re’sen inceleme yetkisi) belirtildiğinden, tarafların dosyanın tekemmül aşamasında sunmamakla birlikte davanın karara bağlanmasında önem arz edecek her türlü bilgi belgeyi davanın her aşamasında mahkemeye sunarak bu konuda yargı yerinin dikkatini çekmelerinde yarar vardır. Şayet davayı etkileyeceği düşünülmeyle birlikte sunulma imkanı bulunmayan ve idare nezdinde bulunduğu belirtilen bilgi-belgelerin de ara kararı ile getirilmesi yargı yerlerinden talep edilebilir.

Danıştay 16. maddede belirtilen esaslara göre dosya tekemmül ettirilmeden karar verilmesini bozma nedeni saymaktadır.

“2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun “Tebliğat ve Cevap Verme” başlıklı 16. maddesinde “1- Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma davacıya tebliğ olunur. 2- Davacının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilir. Buna karşı davacı cevap veremez. Ancak, davalının ikinci savunmasında, davacının cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu, davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya, cevap vermesi için bir süre verilir. 3- Taraflar, yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verebilirler. Bu süre, ancak haklı sebeplerin bulunması halinde, taraflardan birinin isteği üzerine görevli mahkeme kararı ile otuz günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez...” hükmüne yer verilmiştir.

... Gümrük Müdürlüğünde memur olarak görev yapmakta iken 3.4.1989 tarihinde görevden uzaklaştırılan davacının 15.6.1989 günlü dilekçe ile bu işlemin iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle dava açtığı, davacının bu dilekçesinin 31.8.1989 tarihinde davalı idareye tebliğ edildiği ve idarenin 27.9.1989 tarihinde

birinci savunmasını verdiği, mahkemece yürütmeyi durdurma isteminin reddine dair kararın 22.11.1989 tarihinde davacıya tebliğ edildiği, ancak idarece verilen birinci savunma davacıya tebliğ edilmeden davanın esasın karara bağlandığı dosyanın incelenmesinden anlaşılmıştır.

Bu durumda, idare mahkemesince yukarıda anılan yasa hükmü uyarınca davalı idarenin süresinde verdiği birinci savunmanın davacıya, davacının vereceği ikinci dilekçenin de davalı idareye tebliğ edilip dosyanın tekemmül etmesinden sonra bir karar verilmesi gerekirken, bu hususa uyulmadan dava dosyasının esasın karara bağlanmasında hukuki işabet görülmemiştir ... kararın bozulmasına ...”¹⁷⁸

V- DURUŞMA İSTEMİ VE DURUŞMA YAPILMASI :

Kanunun 17. maddesine göre iptal davalarında dava dilekçesi ile cevap ve savunmalarda talep edildiği durumda yargı yerince duruşma yapılması zorunludur.

Temyiz ve itirazlar ile yukarıda belirtilen süre geçtikten sonra duruşma talep edilmesi durumunda duruşma yapıp yapmamak yargı yerinin takdirindedir.

Yargı yeri bu kayıtlara bağlı olmadan da re’sen duruşma yapılmasına karar verebilir.

Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.

Duruşma talebinin dilekçenin üst kısmında hemen göze çarpacak şekilde büyük harflerle ve altı çizilerek yapılması yargı yerine inceleme kolaylığı sağlayacaktır.

Süresi içinde duruşma yapılması istenildiği halde duruşma yapılmadan karar verilmesini Danıştay bozma nedeni saymaktadır.

“2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 17. maddesinin 1. fıkrasının davacının duruşma yapılmasını istediği tarihte yürürlükte olan metninde “Danıştay ve İdare ve Vergi Mahkemelerinde açılan iptal ve beş milyon lirayı aşan tam yargı davaları ile tarh edilen vergi, resim ve harçlarla benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları toplamı beş milyon lirayı aşan vergi davalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır” hükmüne yer verilmiş, 3. fıkrasında da duruşma isteğinin, dava dilekçesi ile cevap ve savunmalarda yapılabileceğine işaret edilmiştir.

Bakılan iptal davasında, davacının davalı idarece verilen savunma dilekçesine karşı süresinde verdiği 23.12.1993 günlü cevap dilekçesinde duruşma yapılmasını istediği, Mahkemece de duruşma tarihinin 26.10.1994 tarihi olarak belirlendiği, ancak davacıya gönderilen duruşma davetiyesinde duruşma tarihinin

¹⁷⁸ D.5.D., 8.6.1994 günlü, E:1991/2806, K:1994/3172 sayılı karar.

26.12.1994 olarak yazılmış olduğu, duruşma günü olan 26.10.1994 tarihinde tarafların duruşmaya gelmediği yönünde tutanak tutularak davanın aynı gün karara bağlandığı anlaşılmış olup, belirtilen hatalı duruşma tebligatı sonucu duruşma açılmadan verilmiş olan temyize konu kararda usul hükümlerine uyarlık görülmemiştir ... kararın bozulmasına ...”¹⁷⁹.

VI- NAKİL DAVALARINDA YÜRÜTMİYİ DURDURMA TALEBİ:

A- Dava Aşamasında Yürütmenin Durdurulması :

2577 sayılı Kanununun 27. maddesinde Danıştay’da veya idari mahkemelerde dava açılmasının dava konusu idari işlemin yürütülmesini durdurmayacağı, Danıştay ve İdari Mahkemelerin, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilecekleri hükme bağlanmıştır.

İdari davaların esastan karara bağlanmasındaki gecikme gözönüne alındığında nakil davalarında yürütmenin durdurulması isteminin önemi bir kat daha artmaktadır. Çünkü yer değişikliği suretiyle yapılan bir atamada dava açan kişinin hukuki durumunun bir an önce açıklığa kavuşması –kişinin yeni yere taşınması, okula giden çocuklarının durumu gibi çeşitli nedenlerle- ayrı bir önem arz etmektedir. Bu da bir nakil davasında verilecek yürütmeyi durdurma kararının önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Açılan bir davada yürütmeyi durdurma istenmesi gerekli harcın ve bir miktar fazladan posta ücreti ödenmesinin dışında herhangi bir işlemi gerektirmemektedir. Yürütmeyi durdurma talebinin dava dilekçesinin üst kısmında hemen göze çarpacak şekilde büyük harflerle ve altı çizilerek yapılması yargı yerine inceleme kolaylığı sağlayacaktır.

Yürütmeyi durdurma isteminin belli bir zamanı yoktur. Esas kararın verilmesine kadar istenmesi mümkündür.

Yürütmeyi durdurma isteminin kabulüne ilişkin kararlarda gerekçe gösterilmesi zorunluluğu bulunmakta iken, ret kararlarında ise bir gerekçe gösterme zorunluluğu bulunmamaktadır.

Kanununun 27/5. maddesinde yürütmenin durdurulması kararlarının teminat karşılığı verileceği, ancak, durumun gereklerine göre teminat aranmayabileceği belirtilmiş olup, uygulamada nakil davalarındaki yürütmeyi durdurma kararlarında teminat istenmemektedir.

¹⁷⁹ D.5.D., 20.10.1997 günlü, E:1995/764, K:1997/2154 sayılı karar.

Kanunun 28. maddesinde yürütmeyi durdurma kabul kararları, uyulma ve yerine getirilme zorunluluğu yönünden iptal kararlarıyla eşdeğer nitelikli kararlar olarak kabul edilmiştir.

B- Yürütmenin Durdurulması Kararlarına İtiraz :

1- İlk Derece Danıştay'da Görülen Davalarda İtiraz :

2575 sayılı Danıştay Kanununun yukarıda değindiğimiz 24. maddesi gereğince çok sayıda nakil davası ilk derece olarak Danıştay'da görülmektedir.

2577 sayılı Kanunun 27/6. maddesine göre Danıştay'ın ilgili dava dairesince yürütmeyi durdurma istemi hakkında verilen kararlara karşı kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere konusuna göre Danıştay İdari veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarına (nakil işlemi yönünden İdari Dava Daireleri Genel Kuruluna) itiraz edilebilecektir. Anılan maddede itiraz edilen merciin dosyanın kendisine gelmesinden itibaren yedi gün içinde karar vermek zorunda olduğu ve itiraz üzerine verilen kararların kesin olduğu hükme bağlanmıştır.

2- İdare Mahkemesinde Görülen Davalarda İtiraz :

Kanunun 27/6. maddesinde, Bölge İdare Mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine, idare ve vergi mahkemeleri ile tek hakim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine, çalışmaya ara verme (adli tatil) süresi içinde ise idare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen kararlara en yakın nöbetçi mahkemeye veya kararı veren hakimin katılmadığı nöbetçi mahkemeye kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde itiraz edilebileceği belirtilmiştir.

C- Temyiz ve İtiraz Aşamasında Yürütmenin Durdurulması :

Kanunun 52. maddesinde, temyiz ve itiraz yoluna başvurulmuş olmasının hakim, mahkeme veya Danıştay kararlarının yürütülmesini durdurmayacağı, ancak, bu kararların teminat¹⁸⁰ karşılığında yürütülmesinin durdurulmasına temyiz istemini incelemeye yetkili Danıştay dava dairesi, kurulu veya itirazı incelemeye yetkili Bölge İdare Mahkemesince karar verilebileceği belirtilmiştir.

Aynı maddede davanın reddine ilişkin kararların temyizi halinde dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi 27. maddede öngörülen koşulların varlığına bağlı tutulmuştur.

Maddenin son fıkrasında kararın bozulmasının kararın yürütülmesini kendiliğinden durduracağı da hükme bağlanmıştır.

¹⁸⁰ Teminata ilişkin olarak az yukarıda yapılan açıklamalar burası için de geçerlidir.

Danıştay dava dairelerinin temyizden gelen dosyalarda verdiği yürütmeyi durdurma isteğinin reddi ya da kabulü yönündeki kararları kesin olup, bu kararlara karşı Danıştay Dava Daireleri Genel Kuruluna itiraz hakkı tanınmamıştır. Uygulamada zaman zaman yapılan bu tür itirazlar Genel Kurulca incelenmeksizin reddedilmektedir.

VII- KANUN YOLLARINA BAŞVURULMASI :

A- İtiraz :

Kanunun 8.6.2000 günlü, 4577 sayılı Kanunla değişik 45. Maddesinin 1. fıkrası ile öncekinden farklı olarak idare mahkemelerinin heyet halinde verdiği bir kısım kararlar temyiz yerine itiraz yoluna tabi tutularak Danıştay yolu kapatılmıştır. Bu kararlar da artık tek hakim kararları gibi sadece itiraz yoluyla Bölge İdare Mahkemesine götürülebilecektir. Ancak, madde kapsamında bulunmayan nakil davalarında önceden olduğu gibi sadece yürütmeyi durdurma kararları yönünden Bölge İdare Mahkemesine itiraz söz konusudur. Bu nedenle esas kararlara itiraz üzerinde durulmayacaktır.

B- Temyiz :

Kanunun 46. maddesinin 1. fıkrasında, Danıştay Dava Daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarının başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştay'da temyiz edilebileceği belirtilmiş, 2. fıkrasında da, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde nihai kararların tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde Danıştay'da temyiz yoluna başvurulabileceği hükme bağlanmıştır.

2577 sayılı Kanunun 46. maddesinde genel olarak otuz günlük temyiz süresi öngörülmeyle birlikte 48. maddenin 6. fıkrasında istisnai olarak yedi günlük bir temyiz süresine yer verilmiştir. Fıkraya göre, temyiz dilekçeleri verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemesi durumunda kararı veren mahkeme veya Danıştay daire başkanı tarafından verilecek on beş günlük süre içerisinde tamamlanması aksi halde temizden vazgeçilmiş sayılacağı hususu temyiz edene bildirilir, buna rağmen eksiklikler giderilmezse mahkeme ya da Danıştay dairesi kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar verir. İşte bu yönde verilecek bir karar ile temyiz süresi içinde yapılmaması nedeniyle verilecek temyiz süre ret kararlarının karşı bu kararların tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde temyiz yoluna başvurulması öngörülmüştür.

Danıştay temyiz süresi geçirildikten sonra aynı kararın tekrar tebliğ edilmesinin yeniden temyiz hakkı vermeyeceğini ve temyiz isteminin süreaşımından incelenemeyeceğini karara bağlamıştır.¹⁸¹

¹⁸¹ D.9.D., 30.5.1995 günlü, E:1995/99, K:1995/1401 sayılı karar.

Şayet bir karardaki maddi hatanın düzeltilmesi istemi üzerine verilen karar esas kararın hüküm fıkrasını tamamen değiştirmişse bu durumda Danıştay temyiz süresinin söz konusu düzeltme kararının tebliğ tarihinden itibaren yeniden başlayacağını kabul etmektedir.¹⁸²

2577 sayılı Kanununun 60. maddesine göre Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine ait her türlü tebligat işleri 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılacaktır. Bu nedenle 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35. maddesinde gösterilen esaslara göre kararın ilgilinin kapısına ve mahkeme divanhanesine talik suretiyle yapılan tebliğlerde kapıya talik tarihi tebliğ tarihi olarak kabul edilecektir.¹⁸³

Tebliğat Kanununun 11. maddesinde vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağı belirtildiğinden bu halde doğal olarak temyiz süresi kararın avukata tebliğiyle başlayacaktır.

Aynı Kanununun 33. maddesinde tebliğ, usulüne aykırı yapılsa da muhatap tebliğe muttali olmuş ise tebliğin geçerli sayılacağı ve muhatabın beyan tarihinin tebliğ tarihi sayılacağı belirtilmiştir. Konuya ilişkin bir Danıştay kararında şöyle denilmiştir.

“... Öte yandan, 7201 sayılı Tebligat Kanununun 11. maddesinde, vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağı belirtilmiş, 33. maddesinde de, tebliğ usulüne aykırı yapılmış olsa bile, muhatap tebliğe muttali olmuş ise muteber sayılacağı, muhatabın beyan ettiği tarihin tebliğ tarihi addolunacağı hükme bağlanmıştır.

Dosyanın incelenmesinden, davacının davasını 24.9.1992 günlü dilekçe ile mahkemeye sunulan vekaletname gereğince Av. ... vasıtasıyla takip ettiği, davanın reddine ilişkin 18.12.1992 günlü temyize konu kararda ise avukatın ismine yer verilmediği ve kararın 5.3.1993 tarihinden davacının bizzat kendisine tebliğ edildiği, bu karara karşı temyize başvuran davacı vekilinin de kararın tebliğ tarihi olarak 5.3.1993 tarihini beyan ettiği ve temyiz dilekçesini 30 günlük yasal sürenin geçirilmesinden sonra 7.4.1993 tarihinde İstanbul 5. İdare Mahkemesi Başkanlığına verdiği anlaşıldığından yukarıda sözü edilen yasal düzenlemeler uyarınca temyiz isteminin süreaşımı yönünden reddine ...”¹⁸⁴

48. maddeye göre temyiz isteminin Danıştay Başkanlığına hitaben yazılan ve 3. maddedeki esaslara göre düzenlenmiş olan dilekçelerle yapılması gerekmektedir.

¹⁸² D.5.D., 30.11.1989 günlü, E:1988/2601, K:1989/2092 sayılı karar.

¹⁸³ D.3.D., 27.2.1990 günlü, E:1989/3319, K:1990/657 sayılı karar.

¹⁸⁴ D.5.D. 6.2.1996 günlü, E:1993/4044, K:1996/493 sayılı karar.

Temyiz dilekçelerinin esas kararı veren mahkeme ya da -ilk derece olarak Danıştay'da görülen davalarda- ilgili Danıştay Dairesine ya da buralara gönderilmek üzere 4. maddede yazılı mercilere verilmesi gerekmektedir.

Mahkeme veya Danıştay tarafından karşı tarafa tebliğ edilecek temyiz dilekçesine karşı taraf tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde cevap verebilecektir. Şayet cevap veren taraf kararı süresinde temyiz etmemiş olsa da cevap dilekçesinde (karşılıklı) temyiz isteminde bulunma hakkı mevcuttur.

Bu halde temyiz dilekçesi yerine geçen bu dilekçenin de karşı tarafa tebliği ile dosyanın bu dilekçe yönünden de tekemmül ettirilmesi gerekecektir.

Temyize cevap dilekçesi verildikten ya da 30 günlük cevap süresi geçtikten sonra mahkeme dosyayı Danıştay'ın ilgili Dairesine, Danıştay Dairesi ise Genel Kurula gönderecektir. Ancak temyiz dilekçesinde yürütmenin durdurulması da istenilmişse bu halde mahkeme ve Danıştay Dairesinin dosyayı tekemmül ettirmeden (temyiz dilekçesini karşı tarafa tebliğ etmeden) Danıştay ya da Kurul'a göndermesi gerekecektir. Bu halde dosyanın gönderildiği Danıştay ya da kurul yürütmeyi durdurma isteği hakkında karar verdikten sonra dosyanın tekemmülünü kendisi sağlayacaktır.

C- Karar Düzeltme :

Kanunun 54. maddesine göre Danıştay dava daireleri ve idari veya vergi dava daireleri Genel Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren on beş gün içinde taraflarca karar düzeltme isteminde bulunabilecektir.

Karar düzeltme istemlerine ilişkin dilekçelerin içeriği, verileceği yerler, dosyanın tekemmülü konularında temyize ilişkin esaslar ve açıklamalar geçerlidir.

D- Yargılamanın Yenilenmesi :

Yargılamanın yenilenmesi temyiz ve karar düzeltmeden farklı olarak olağanüstü bir kanun yoludur. Temyiz ve karar düzeltme kararın kesinleşmesine engel olan bir kanun yolu iken yargılamanın yenilenmesi kesinleşmiş bir karar hakkında kanunun 53. maddesinde yazılı sebeplerden dolayı yeniden yargılama yapılmasını sağlayan bir kanun yoludur. Bu nedenle yargılamanın yenilenmesi süresi de kanunda yazılı sebepler yönünden farklı düzenlenmiştir. Buna göre Kanunun 53. maddesinin 1/h. fıkrasında düzenlenen tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması şeklindeki sebep için 10 yıl, diğer sebepler içinse bu sebeplerin istemde bulunanlar

yönünden gerçekleştiği tarihi izleyen günden itibaren 60 gün içinde yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunulması gerekmektedir.

VIII- DİLEKÇE ÖRNEKLERİ

1-İdare Mahkemesinde Açılacak Dava Dilekçesi Örneği :

..... İdare Mahkemesi Başkanlığına

.....

Duruşma ve Yürütmeyi
Durdurma İstemi Vardır.¹⁸⁵

Davaçı : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Davalı : (Aleyhine dava açılan idare ya da idarelerin adı, adresi)

Davanın Konusu¹⁸⁶ :

Dava Konusu İşlemin Tebliğ Tarihi¹⁸⁷ :

Maddi Olay¹⁸⁸ :

Hukuka Aykırılık ve İptal Sebepleri :

.....

.....

Sonuç ve Talep¹⁸⁹ :

Ekler :

İsim-soyad

1

(imza)

2

3

2- Danıştay'da Açılacak Dava Dilekçesi Örneği

¹⁸⁵ Duruşma ve yürütmeyi durdurma talebi istede badlıdır. Mutlaka istenilme zorunluluğu yoktur.

¹⁸⁶ Davada işlemin iptalinin yanısıra tazminat ve faiz de talep edilecekse bu kısyımda açıkça belirtilmelidir.

¹⁸⁷ Dava 2577 sayılı Kanununun 10.maddesine göre zımmen ret üzerine veya 11.maddesine göre itirazdan sonra açılmışsa buraya ilgili tarihlerin yazılması yargı yerlerine inceleme kolaylığı sağlayarak davanın daha hızlı görülmesine yardımcı olacaktır.

¹⁸⁸ Bu kısmında, dava konusu işlem ile hukuki ve maddi durum kısaca açıklanacaktır.

¹⁸⁹ Dipnot 186'de yapılan açıklama burası için de geçerlidir.

Danıştay (...) Dairesi Başkanlığına

ANKARA

Duruşma ve Yürütmeyi
Durdurma İstemi Vardır.¹⁹⁰

Davacı : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Davalı : (Aleyhine dava açılan idare ya da idarelerin adı, adresi)

Davanın Konusu¹⁹¹ :

Dava Konusu İşlemin Tebliğ Tarihi¹⁹² :

Maddi Olay¹⁹³ :

Hukuka Aykırılık ve İptal Sebepleri :

Sonuç ve Talep¹⁹⁴ :

Ekler :

İsim-soyad

1

(imza)

2

3

**3- İdare Mahkemesinde Yürütmeyi Durdurma Hakkında Verilen Karara
İtiraz Dilekçesi Örneği :**

¹⁹⁰ Ek 1 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

¹⁹¹ Ek 1 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

¹⁹² Ek 1 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

¹⁹³ Ek 1 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

¹⁹⁴ Ek 1 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

..... Bölge İdare Mahkemesi Başkanlığına Sunulmak Üzere
..... İdare Mahkemesi Başkanlığına

.....

Dosya Esas No :

İtiraz Eden (Davacı / Davalı) : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Karşı Taraf (Davalı/davacı) : (İsim, adresi)

Vekili (varsa) : (İsim, adres)

İtiraz Konusu :

İtiraza Konu Kararın Tebliğ Tarihi :

İtiraz Nedenleri :

.....

.....

.....

Sonuç ve Talep¹⁹⁵ :

.....

.....

Ekler¹⁹⁶ :

İsim-soyad

1

(imza)

2

3

4- Danıştay Dava Dairesince Yürütmeyi Durdurma Hakkında Verilen Karara İtiraz Dilekçesi Örneği :

¹⁹⁵ İtiraz eden davacı ise burada yürütmeyi durdurma ret kararının kaldırılarak dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulmasını talep etmeli, davalı ise yürütmeyi durdurma kabul kararının kaldırılarak yürütmeyi durdurma isteminin reddini talep etmelidir.

¹⁹⁶ Dosyaya daha önce sunulmuş olan belgelerin tekrar dilekçeye eklenmesi gerekli değildir. Zaten itiraz üzerine dosyanın tümü ilgili itiraz merciine gönderilecektir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kuruluna Sunulmak Üzere
Danıştay (...) Dairesi Başkanlığına

ANKARA

Dosya Esas No :

İtiraz Eden (Davacı / Davalı) : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Karşı Taraf (Davalı/davacı) : (İsim, adres)

Vekili (varsa) : (İsim, adres)

İtiraz Konusu :

İtiraza Konu Kararın Tebliğ Tarihi :

İtiraz Nedenleri :

.....

.....

.....

Sonuç ve Talep¹⁹⁷ :

.....

.....

.....

Ekler¹⁹⁸ : İsim-soyad

1 (imza)

2

3

5- İdare Mahkemesi Kararının Temyizine İlişkin Dilekçe Örneği :

¹⁹⁷ Ek 3 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

¹⁹⁸ Ek 3 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

Danıştay Başkanlığına Gönderilmek Üzere
..... İdare Mahkemesi Başkanlığına

.....
Yürütmeyi Durdurma ve
Duruşma İstemi Vardır.¹⁹⁹

Dosya :

Esas No :

Karar No:

Temyiz Eden (Davacı/Davalı) : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Karşı Taraf (Davacı/Davalı) : (İsim-soyad, adres)

Temyize Konu Kararın Tebliğ Tarihi :

Temyiz Konusu :

Temyiz Nedenleri :

.....

.....

Sonuç ve Talep :

.....

Ekler²⁰⁰ :

İsim-soyad

1

(imza)

2

3

¹⁹⁹ Bu talepler isteğe bağlıdır. Mutlaka isteme zorunluluğu yoktur. Temyizde yürütmeyi durdurma istemi halinde diğer harç ve posta ücretlerine ilaveten o yıl için geçerli yürütmeyi durdurma harcı ile davacı ve davalı idare sayısı kadar tebligata imkan verecek şekilde Danıştay hesabına posta pulu ücreti yatırılması gerekmektedir.

²⁰⁰ Dava dosyasında bulunan eklerin temyiz dilekçesine tekrar eklenmesi gerekli değildir. Zaten temyiz üzerine dosyanın tümü ilgili temyiz merciine gönderilecektir.

6- Danıştay Dava Dairesi Kararının Temyizine İlişkin Dilekçe Örneği :

Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kuruluna Sunulmak Üzere

Danıştay (...) Daire Başkanlığına

ANKARA

Yürütmeyi Durdurma ve

Duruşma İstemi Vardır.²⁰¹

Dosya :

Esas No :

Karar No:

Temyiz Eden (Davacı/Davalı) : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Karşı Taraf (Davacı/Davalı) : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Temyize Konu Kararın Tebliğ Tarihi :

Temyiz Konusu :

Temyiz Nedenleri :

.....

.....

.....

Sonuç ve Talep :

.....

Ekler²⁰² :

1

2

3

İsim-soyad

(imza)

²⁰¹ Ek 5 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

²⁰² Ek 5 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

**7- Danıştay Dava Dairesi Kararının Düzeltilmesi Talebine İlişkin Dilekçe
Örneği :**

Danıştay (...) Daire Başkanlığına Gönderilmek Üzere
..... İdare Mahkemesi Başkanlığına

.....
Yürütmeyi Durdurma ve
Duruşma İstemi Vardır.²⁰³

Dosya :

Esas No :

Karar No:

Karar Düzeltme İsteminde Bulunan (Davacı/Davalı) : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Karşı Taraf (Davacı/Davalı) : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Karar Düzeltme İstemine Konu Kararın Tebliğ Tarihi :

Karar Düzeltme İsteminin Konusu :

Karar Düzeltme İsteminin Nedenleri :

Sonuç ve Talep :

Ekler²⁰⁴ :

1

2

3

İsim-soyad

(imza)

²⁰³ Ek 5 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

²⁰⁴ Ek 5 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

**8- Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu Kararının Düzeltilmesi
Talebine İlişkin Dilekçe Örneği :**

Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kuruluna Sunulmak Üzere
Danıştay (...) Daire Başkanlığına

ANKARA
Yürütmeyi Durdurma ve
Duruşma İstemi Vardır.²⁰⁵

Dosya :

Esas No :

Karar No:

Karar Düzeltme İsteminde Bulunan (Davacı/Davalı) : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Karşı Taraf (Davacı/Davalı) : (İsim-soyad, adres)

Vekili (varsa) : (İsim-soyad, adres)

Karar Düzeltme İstemine Konu Kararın Tebliğ Tarihi :

Karar Düzeltme İsteminin Konusu :

Karar Düzeltme İsteminin Nedenleri :

.....

Sonuç ve Talep :

.....

Ekler²⁰⁶ : İsim-soyad
1..... (imza)
2

3

²⁰⁵ Ek 5 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

²⁰⁶ Ek 5 dilekçedeki açıklama burası için de geçerlidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İLGİLİ MEVZUAT

(13.8.1999 günlü, 4446 sayılı; 2.6.2000 günlü 4575 sayılı; 8.6.2000 günlü, 4577 sayılı Kanunlarla yapılan değişiklikler işlenmiştir)

I - 1982 T.C. Anayasasının İlgili Hükümleri

II - 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun İlgili Hükümleri

III - 2575 Sayılı Danıştay Kanununun Tam Metni

IV - 2576 Sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun Tam Metni

V - 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun Tam Metni

1982 T.C. ANAYASASININ İLGİLİ HÜKÜMLERİ

Kanun Numarası	: 2709
Kabul Tarihi	: 18.10.1982
Yayımlandığı R. Gazete Tarihi	: 9.11.1982, Sayısı: 17863 (Mükerrer)
Yayımlandığı Düstur	: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 3

Cumhuriyetin Nitelikleri

MADDE 2- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

Kanun önünde eşitlik

MADDE 10- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Hak arama hürriyeti

Madde 36 - Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.

Ailenin korunması

Madde 41 - Aile, Türk toplumunun temelidir.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.

Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi

Madde 42 - Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve ğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, ağdağ bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve ğretim yerleri aılamaz.

Eğitim ve ğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim kız ve erkek bütün vatandağlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile eriğilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddi imkânlardan yoksun bağarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve bağka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve ğretim kurumlarında sadece eğitim, ğretim, arağtırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçe'den bağka hiçbir dil, eğitim ve ğretim kurumlarında Türk vatandağlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve ğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve ğretim yapan okulların tâbi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası andlağma hükümleri saklıdır.

Tüzükler

Madde 115 – Bakanlar kurulu, Kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği iğleri belirtmek üzere kanunlara aykırı olmamak ve Danığtay incelemesinden geçirilmek Şartıyla tüzükler çıkarabilir.

Tüzükler, Cumhurbaşkanınca imzalanır ve kanunlar gibi yayımlanır.

İdarenin bütünlüğü ve kamu tzelkiğiliği

Madde 123 - İdare, kuruluğ ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluğ ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Kamu tzelkiğiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur.

Yönetmelikler

Madde 124 - Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.

Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir.⁽¹⁾

Yargı yolu

Madde 125 - İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. (Ek: 13.8.1999 - 4446/2 md.) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler ile Yüksek Askeri Şûranın kararları yargı denetimi dışındadır.

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar.

Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idarî eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı verilemez.

İdarî işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idarî işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

Kanun, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlayabilir.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili hükümler

Genel ilkeler

Madde 128 - Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.

⁽¹⁾ Bu husus 3011 sayılı kanunla düzenlenmiş bulunmaktadır.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.

Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları, kanunla özel olarak düzenlenir.

Görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence

Madde 129 - Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savuma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemez.

Uyarma ve kınama cezalarıyla ilgili olanlar hariç, disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz.

Silahlı Kuvvetler mensupları ile hâkimler ve savcılar hakkındaki hükümler saklıdır.

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücû edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir.

Memurlara ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır.

Mahkemelerin bağımsızlığı

Madde 138 - Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görölmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

Danıştay

Madde 155 - Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idarî yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

(Değişik 2. fıkra : 13/8/1999 - 4446/3. md.) Danıştay, davaları görmek, Başbakan ve Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını incelemek, idarî uyumsuzlukları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir.

Danıştay üyelerinin dörtte üçü, birinci sınıf idarî yargı hâkim ve savcılar ile bu meslekten sayılanlar arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; dörtte biri, nitelikleri kanunda belirtilen görevliler arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçilir.

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanları, kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Danıştay'ın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idarî yargının özelliği, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

**657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNUNUN İLGİLİ
HÜKÜMLERİ⁽¹⁾**

Kanun Numarası : 657
Kabul Tarihi : 14/7/1965
Yayımlandığı R. Gazete : Tarihi: 23/7/1965 Sayı: 12056
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 Cilt: 4 Sayfa: 3044

KISIM - I

Genel Hükümler

BÖLÜM: 1

Kapsam, Amaç, Temel İlkeler, İstihdam Şekilleri

Kapsam:

Madde 1 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK 12/1 md. Aynen kabul, 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Bu kanun, Genel ve Katma Bütçeli Kurumlar, İl Özel İdareleri, Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, kanunlarla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüklerinde çalışan memurlar hakkında uygulanır.

Sözleşmeli ve geçici personel hakkında bu Kanunda belirtilen özel hükümler uygulanır.

(Değişik : 19/2/1980 - 2261/5 md.) Anayasa Mahkemesi üye ve yedek üyeleri ile raportörleri; hâkimlik ve savcılık mesleklerinde veya bu mesleklerden sayılan görevlerde bulunanlar, Danıştay ve Sayıştay meslek mensupları ve Sayıştay savcı ve yardımcıları, Üniversitelerin, İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinin, Devlet Güzel Sanatlar Akademilerinin, Türkiye ve Orta - Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün öğretim üye ve yardımcıları, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üyeleri, Genelkurmay Mehteran Bölüğü Sanatkârları, Devlet Tiyatrosu ile Devlet Opera ve Balesi ve Belediye Opera ve tiyatroları ile şehir ve belediye konservatuvar ve orkestralarının sanatkâr memurları, uzman memurları, uygulatıcı uzman memurları ve stajyerleri;

⁽¹⁾ a - 8/6/1984 tarihli ve 217 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 30 ncu maddesi ile Kanunlarda geçen "Devlet Personel Dairesi" ibaresi "Devlet Personel Başkanlığı" olarak değiştirilmiştir.

b - 29/11/1984 tarihli ve 243 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 55 inci maddesine göre; 657 sayılı Kanun ile ek ve değişikliklerinde, 13/12/1960 gün ve 160 sayılı Kanunun 4 ncü maddesine yapılan atıflar 8/6/1984 gün ve 217 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ilgili maddelerine yapılmış sayılır.

Spor - Toto Teşkilâtında çalışan personel; subay, astsubay, uzman çavuş ve uzman jandarmalar ile Emniyet Teşkilâtı mensupları özel kanunları hükümlerine tabidir.

Amaç:

Madde 2 - (Değişik : 23/12/1972 - KHK 2/1 md.)

Bu Kanun, Devlet memurlarının hizmet şartlarını, niteliklerini, atanma ve yetiştirilmelerini, ilerleme ve yükselmelerini, ödev, hak, yüküm ve sorumluluklarını, aylıklarını ve ödeneklerini ve diğer özlük işlerini düzenler.

Bu Kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği hususları belirtmek üzere tüzükler çıkarılır. Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulur.

Temel ilkeler :

Madde 3 - Bu kanunun temel ilkeleri şunlardır:

Sınıflandırma :

A) (Değişik : 31/7/1970 - 1327/2 md.) Devlet kamu hizmetleri görevlerini ve bu görevlerde çalışan Devlet memurlarını görevlerin gerektirdiği niteliklere ve mesleklere göre sınıflara ayırmaktır.

Kariyer :

B) Devlet memurlarına, yaptıkları hizmetler için lüzumlu bilgilere ve yetiştirme şartlarına uygun şekilde, sınıfları içinde en yüksek derecelere kadar ilerleme imkânını sağlamaktır.

Liyakat:

C) Devlet kamu hizmetleri görevlerine girmeyi, sınıflar içinde ilerleme ve yükselmeyi, görevin sona erdirilmesini liyakat sistemine dayandırmak ve bu sistemin eşit imkânlarla uygulanmasında Devlet memurlarını güvenliğe sahip kılmaktır.

İstihdam şekilleri :

Madde 4 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK - 12; Değiştirilerek kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Kamu hizmetleri; memurlar, sözleşmeli personel, geçici personel ve işçiler eliyle gördürülür.

A) Memur :

Mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen aslî ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler, bu Kanunun uygulanmasında memur sayılır.

Yukarıdaki tanımlananlar dışındaki kurumlarda genel politika tespiti, araştırma, planlama, programlama, yönetim ve denetim gibi işlerde görevli ve yetkili olanlar da memur sayılır.

B) Sözleşmeli personel :

Kalkınma planı, yıllık program ve iş programlarında yer alan önemli projelerin hazırlanması gerçekleştirilmesi, işletilmesi ve işlerliği için şart olan, zarurî ve istisnâî hâllere münhasır olmak üzere özel bir meslek bilgisine ve ihtisasına ihtiyaç gösteren geçici işlerde, kurumun teklifi üzerine Devlet Personel Dairesi ve Maliye Bakanlığının görüşleri alınarak Bakanlar Kurulunca geçici olarak sözleşme ile çalıştırılmasına karar verilen ve işçi sayılmayan kamu hizmeti görevlileridir. (36 ncı maddenin II - Teknik Hizmetler Sınıfında belirtilen görevlerde yukarıdaki fıkra uyarınca çalıştırılanlar için, işin geçici şartı aranmaz.)

Bunlara ödenebilecek ücretlerin üst sınırları Bakanlar Kurulunca kararlaştırılır.

Ancak, yabancı uyrukluların; tarihi belge ve eski harflerle yazılmış arşiv kayıtlarını değerlendirenlerin; mütercimlerin; tercümanların; dava adedinin azlığı nedeni ile kadrolu avukat istihdamının gerekli olmadığı yerlerde avukatların, (...) ⁽¹⁾ kadrolu istihdamın mümkün olmadığı hallerde, Bakanlar Kurulunca tespit edilecek esas ve şartlarla tabip veya uzman tabiplerin; Adli Tıp Müessesesi uzmanlarının; Devlet Konservatuvarları sanatçı öğretim üyelerinin; İstanbul Belediyesi Konservatuvarı sanatçıların; Milli Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı ve dış kuruluşlarda belirli bazı hizmetlerde çalıştırılacak personelin de zorunlu hallerde sözleşme ile istihdamları caizdir.

Ek fıkra - (Ek : 5/7/1991 - KHK -433/1 MD.; Mülga : 27/12/1991 - KHK - 475/11 Md.)

C) Geçici personel :

Bir yıldan az süreli veya mevsimlik hizmet olduğuna Devlet Personel Dairesinin ve Maliye Bakanlığının görüşlerine dayanılarak Bakanlar Kurulunca karar verilen görevlerde ve belirtilen ücret ve adet sınırları içinde sözleşme ile çalıştırılan ve işçi sayılmayan kimselerdir.

D) İşçiler

(A), (B) ve (C) fıkralarında belirtilenler dışında kalan kişilerdir. Bunlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Dört istihdam şekli dışında personel çalıştırılmayacağı :

⁽¹⁾ Bu aradaki "...bu Kanunun 196 ncı maddesi uyarınca tesbit edilen mahrumiyet yerlerinde" şeklindeki ibare 12/2/1982 tarih ve 2595 sayılı Kanunun 19-a maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 5 - (Değişik : 23/12/1972 - KHK 2/1 md.)

Bu Kanuna tabi kurumlar, dördüncü maddede yazılı dört istihdam şekli dışında personel çalıştıramazlar.

BÖLÜM : 2

Ödevler ve Sorumluluklar

Sadakat :

Madde 6 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/1 md.) Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatla bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatla uygulamak zorundadırlar. Devlet memurları bu hususu “Asil Devlet Memurluğuna” atandıktan sonra en geç bir ay içinde kurumlarınca düzenlenecek merasimle yetkili amirlerin huzurunda yapacakları yeminle belirtirler ve özlük dosyalarına konulacak aşağıdaki “Yemin Belgesi” ni imzalayarak göreve başlarlar.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına, Atatürk İnkılâp ve İlkelerine, Anayasada ifadesi bulunan Türk Milliyetçiliğine sadakatla bağlı kalacağıma; Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını milletin hizmetinde olarak tarafsız ve eşitlik ilkelerine bağlı olarak uygulayacağıma; Türk Milletinin milli, ahlaki, insanî, manevi, ve kültürel değerlerini benimseyip, koruyup bunları geliştirmek için çalışacağıma; insan haklarına ve Anayasanın temel ilkelerine dayanan milli, demokratik, laik, bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarımı bilerek, bunları davranış halinde göstereceğime namusum ve şerefim üzerine yemin ederim.

Tarafsızlık ve devlete bağlılık :

Madde 7 - (Değişik : 12/5/1982-2670/2 md.)

Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar, herhangi bir siyasî parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirken dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasî ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar.

Devlet memurları her durumda Devletin menfaatlerini korumak mecburiyetindedirler. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına aykırı olan, memleketin bağımsızlığını ve bütünlüğünü bozan Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğini tehlikeye düşüren herhangi bir faaliyette bulunamazlar. Aynı nitelikte faaliyet gösteren herhangi bir harekete, gruplaşmaya, teşekküle veya derneğe katılamazlar, bunlara yardım edemezler.

Davranış ve işbirliği :

Madde 8 - Devlet memurları, resmi sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene lâyık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermek zorundadırlar.

Devlet memurlarının işbirliği içinde çalışmaları esastır.

Yurt dışında davranış :

Madde 9 - Devlet memurlarından sürekli veya geçici görevle veya yetişme, inceleme ve araştırma için yabancı memleketlerde bulunanlar Devlet itibarını veya görev haysiyetini zedeleyici fiil ve davranışlarda bulunamazlar.

Amir durumunda olan devlet memurlarının görev ve sorumlulukları :

Madde 10 - (Değişik : 12/5/1982 -2670/3 md.)

Devlet memurları amiri oldukları kuruluş ve hizmet birimlerinde kanun, tüzük ve yönetmeliklerle belirlenen görevleri zamanında ve eksiksiz olarak yapmaktan ve yaptırmaktan, maiyetindeki memurlarını yetiştirmekten, hal ve hareketlerini takip ve kontrol etmekten görevli sorumludurlar.

Amir, maiyetindeki memurlara hakkaniyet ve eşitlik içinde davranır. Amirlik yetkisini kanun, tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen esaslar içinde kullanır.

Amir, maiyetindeki memurlara kanunlara aykırı emir veremez ve maiyetindeki memurdan hususî bir menfaat temin edecek bir talepte bulunamaz, hediyesini kabul edemez ve borç alamaz.

Devlet memurlarının görev ve sorumlulukları :

Madde 11 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/4 md.)

Devlet memurları kanun, tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen esaslara uymakla ve amirler tarafından verilen görevleri yerine getirmekle yükümlü ve görevlerinin iyi ve doğru yürütülmesinden amirlerine karşı sorumludurlar.

Devlet memuru amirinden aldığı emri, Anayasa, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, memur bu emri yapmağa mecburdur. Ancak emrin yerine getirilmesinden doğacak sorumluluk emri verene aittir.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Acele hallerde kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

Kişisel sorumluluk ve zarar :**Madde 12 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/5 md.)**

Devlet memurları, görevlerini dikkat ve itina ile yerine getirmek ve kendilerine teslim edilen Devlet malını korumak ve her an hizmete hazır halde bulundurmak için gerekli tedbirleri almak zorundadırlar.

Devlet memurunun kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastır.

Zararların ödettilmesinde bu konudaki genel hükümler uygulanır. Ancak fiilin meydana geldiği tarihte en alt derecenin birinci kademesinde bulunan memurun brüt aylığının yarısını geçmeyen zararlar, kabul etmesi halinde disiplin amiri veya yetkili disiplin kurulu kararına göre ilgili memurca ödenir.

Kişilerin uğradıkları zararlar :**Madde 13 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/6 md)**

(Değişik birinci fıkra : 6/6/1990 - 3657/1 md.) Kişiler kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar. Ancak, Devlet dairelerine tevdi veya bu dairelerce tahsil veya muhafaza edilen para ve para hükmündeki değerli kağıtların ilgili personel tarafından zimmete geçirilmesi halinde, zimmete geçirilen miktar, cezaî takibat sonucu beklenmeden Hazine tarafından hak sahibine ödenir. Kurumun, genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkı saklıdır.

12 nci maddeyle bu maddede belirtilen zararların nevi, miktarlarının tespiti, takibi, amirlerin sorumlulukları ve yapılacak işlemlerle ilgili diğer hususlar Başbakanlıkça düzenlenecek yönetmelikle belirlenir.

Mal bildirimini :

Madde 14 - Devlet memurları, kendileriyle, eşlerine ve velâyetleri altındaki çocuklarına ait taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları hakkında, özel kanunda yazılı hükümler uyarınca, mal bildirimini verirler.

Basına bilgi veya demeç verme :**Madde 15 - (Değişik : 12/5/1982-2670/7 md.)**

Devlet Memurları, kamu görevleri hakkında basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç veremezler. Bu konuda gerekli bilgi ancak bakanın yetkili kılacağı görevli; illerde valiler veya yetkili kılacağı görevli tarafından verilebilir.

Askeri hizmet ile ilgili bilgiler özel kanunların yetkili kıldığı personel dışında hiç bir kimse tarafından açıklanamaz.

Resmi belge, araç ve gereçlerin yetki verilen mahaller dışına çıkarılmaması ve iadesi :

Madde 16 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/8 md.)

Devlet memurları görevleri ile ilgili resmi belge araç ve gereçleri, yetki verilen mahaller dışına çıkaramazlar, hususî işlerinde kullanamazlar.

Devlet memurları görevleri icabı kendilerine teslim edilen resmi belge, araç ve gereçleri görevleri sona erdiği zaman iade etmek zorundadırlar. Bu zorunluluk memurun mirasçısına da şâmindir.

BÖLÜM : 3

Genel Haklar

Uygulamayı isteme hakkı :

Madde 17 - Devlet memurları, bu kanun ve bu kanuna dayanılarak yayımlanan tüzük ve yönetmeliklere göre tâyin ve tesbit olunup, yürürlükte bulunan hükümlerin kendileri hakkında aynen uygulanmasını istemek hakkına sahiptirler.

Güvenlik :

Madde 18 - Kanunlarda yazılı haller dışında Devlet memurunun memurluğuna son verilemez, aylık ve başka hakları elinden alınamaz.

Emeklilik :

Madde 19 - Devlet memurlarının, özel kanunda yazılı belirli şartlar içinde, emeklilik hakları vardır.

Çekilme :

Madde 20 - Devlet memurları, bu kanunda belirtilen esaslara göre memurluktan çekilebilirler.

Müracaat, şikâyet ve dava açma :

Madde 21 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/9 md.)

Devlet memurları kurumlarıyla ilgili resmî ve şahsî işlerinden dolayı müracaat; amirleri veya kurumları tarafından kendilerine uygulanan idarî eylem ve işlemlerden dolayı şikâyet ve dâva açma hakkına sahiptirler.

Müracaat ve şikâyetler söz veya yazı ile en yakın amirden başlayarak silsile yolu ile şikâyet edilen amirler atlanarak yapılır.

Müracaat ve şikâyetler incelenerek en kısa zamanda ilgiliye bildirilir. Müracaat ve şikâyetlerle ilgili esas ve usuller Başbakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Sendika kurma :

Madde 22 - (Mülga : 23/12/1972 KHK -2/5 md.; Yeniden düzenleme : 12/6/1997 - 4275/1 md.)

Devlet memurları, Anayasada ve özel kanununda belirtilen hükümler uyarınca sendikalar ve üst kuruluşlar kurabilir ve bunlara üye olabilirler.

İzin :

Madde 23 - Devlet memurları, bu kanunda gösterilen süre ve şartlarla izin hakkına sahiptirler.

Kovuşturma ve yargılama :

Madde 24 - Devlet memurlarının görevleri ile ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması ve haklarında dâva açılması özel hükümlere tabidir.

İsnat ve iftiralara karşı koruma :

Madde 25 - Devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikâyetler, garaz veya mücerret hakaret için, uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı ve soruşturma veya yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda bu isnat sabit olmadığı takdirde, merkezde bu memurun en büyük âmiri, illerde valiler, isnatta bulunanlar hakkında kamu dâvası açılmasını Cumhuriyet Savcılığından isterler.

BÖLÜM : 4

Yasaklar

Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı :

Madde 26 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/10 md.)

Bu Kanunun 21 nci maddesi ile hükme bağlanan hakkın kullanılmasında birden fazla Devlet memurunun toplu olarak söz ve yazı ile müracaatları ve şikâyetleri yasaktır.

Devlet memurlarının kamu hizmetlerini aksatacak şekilde memurluktan kasıtlı olarak birlikte çekilmeleri veya görevlerine gelmemeleri veya görevlerine gelipte Devlet hizmetlerinin ve işlerinin yavaşlatılması veya aksatılması sonucunu doğuracak eylem ve hareketlerde bulunmaları yasaktır.

Grev yasağı :

Madde 27 - Devlet memurlarının greve karar vermeleri, grev tertiplenmeleri, ilân etmeleri, bu yolda propaganda yapmaları yasaktır.

Devlet memurları, herhangi bir greve veya grev teşebbüsüne katılamaz, grevi destekleyemez veya teşvik edemezler.

Ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı :

Madde 28 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK - 12; Değiştirilerek kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Memurlar Türk Ticaret Kanununa göre (Tacir) veya (Esnaf) sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamaz, ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamaz, ticarî mümessil veya ticarî vekil veya kollektif şirketlerde ortak veya komandit şirkette komandite ortak olamazlar. (Görevli oldukları kurumların iştiraklerinde kurumlarını temsilen alacakları görevler hariç).

Memurların üyesi oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifleri ile kanunla kurulmuş yardım sandıklarının yönetim ve denetim kurulları üyelikleri görevleri ve özel kanunlarda belirtilen görevler bu yasaklamanın dışındadır.

Eşleri, reşit olmayan veya mahcur olan çocukları, yasaklanan faaliyetlerde bulunan memurlar bu durumu 15 gün içinde bağlı oldukları kuruma bildirmekle yükümlüdürler.

Hediye alma, menfaat sağlama yasağı :

Madde 29 - Devlet memurlarının doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri ve görevleri sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacı ile hediye kabul etmeleri veya iş sahiplerinden borç para istemeleri ve almaları yasaktır.

Denetimindeki teşebbüsten menfaat sağlama yasağı :

Madde 30 - Devlet memurunun, denetimi altında bulunan veya kendi görevi veya mensup olduğu kurum ile ilgisi olan bir teşebbüsten, doğrudan doğruya veya aracı eliyle her ne ad altında olursa olsun bir menfaat sağlaması yasaktır.

Gizli bilgileri açıklama yasağı :

Madde 31 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/11 md.)

Devlet memurlarının kamu hizmetleri ile ilgili gizli bilgileri görevlerinden ayrılmış bile olsalar, yetkili bakanın yazılı izni olmadıkça açıklamaları yasaktır.

KISIM - II

Sınıflandırma

Sınıf :

Madde 32 - (Mülga . 30/5/1974 -KHK 12/7 md.; Aynen kabul : 15/5/1975 - 1897/7 md.)

Kadroların tespiti :

Madde 33 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK 12; Değiştirilerek kabul : 15.5.1975 - 1897/1 md.)

Kadrosuz memur çalıştırılmaz.

Genel ve Katma Bütçeli kuruluşlarla bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar; kanunlarla kurulan fonlar, kefalet sandıkları ve Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüklerinde memur deyimine giren kişilere gördürülen hizmetlerin gerektirdiği görevler için tespit olunan kadrolar Genel Kadro Kanununda gösterilir. Millî Güvenliğe ilişkin kadrolardan gizli kalması gerekenler hakkında bu hüküm uygulanmaz.

İl özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birliklerin kadroları yetkili organlarınca hazırlanarak İçişleri Bakanlığının onayı ile tamamlanır.

Yukarıdaki fıkrada sözü edilen kadroların kaldırılması veya bu kadrolarda yapılacak değişiklikler de aynı usule tabidir.

Kadroların hazırlanması :

Madde 34 - (Değişik : 31/7/1970 - 1327/7 md.)

Devlet memurları için kurumlarınca teklif edilen kadrolar Maliye Bakanlığı, Devlet Personel Başkanlığı ve ilgili kurumca birlikte hazırlanır.

1,2,3, ve 4 üncü derecede kadro ihdas edilebilmesi için ayrıca Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığının görüşüne dayanılarak Bakanlar Kurulu kararı alınması şarttır. (Millî Güvenliğe ilişkin kadrolar dairesince hazırlanır ve özel kanununda yazılı şekle uygun olarak onanır.)

Kadro cetvelleri :

Madde 35 - (Değişik : 31/7/1970 - 1327/8 md.)

33 ve 34 üncü maddeler uyarınca hazırlanan kadro cetvellerinde :

Her kurum için gerekli kadroların sınıfı, derecesi, unvanı ve adedi gösterilir.

Tesis edilen sınıflar :⁽¹⁾

Madde 36 - (Değişik : 30/5/1974 -KHK - 12; Değiştirilerek kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Bu Kanuna tabi kurumlarda çalıştırılan memurların sınıfları aşağıda gösterilmiştir.

I - GENEL İDARE HİZMETLERİ SINIFI :

Bu Kanunun kapsamına dahil kurumlarda yönetim, icra, büro ve benzeri hizmetleri gören ve bu Kanunla tespit edilen diğer sınıflara girmeyen memurlar Genel İdare Hizmetleri sınıfını teşkil eder.

II - TEKNİK HİZMETLER SINIFI :

Bu Kanunun kapsamına giren kurumlarda meslekleriyle ilgili görevleri fiilen ifa eden ve meri hükümlere göre yüksek mühendis, mühendis, yüksek mimar, mimar, jeolog, hidrojeolog, jeofizikçi, fizikçi, kimyager, matematikçi, istatistikçi, yöneylemci (Hareket araştırmacısı), matematiksel iktisatçı, ekonomici ve benzeri ile teknik öğretmen okullarından mezun olup da, öğretmenlik mesleği dışında teknik hizmetlerde çalışanlar, Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi veya bölümlerinden mezun şehir plancısı, yüksek şehir plancısı, yüksek Bölge Plancısı, 3437 ve 9/5/1969 tarih 1177 sayılı Kanunlara göre bütün eksperleri yetiştirilenler ile müskirat ve çay eksperleri, fen memuru, yüksek tekniker, tekniker teknisyen ve emsali teknik unvanlara sahip olup, en az orta derecede mesleki tahsil görmüş bulunanlar, Teknik Hizmetler sınıfını teşkil eder.

III - SAĞLIK HİZMETLERİ VE YARDIMCI SAĞLIK HİZMETLERİ SINIFI :

Bu sınıf, sağlık hizmetlerinde (Hayvan sağlığı dahil) mesleki eğitim gören ve yetiştirilmiş olan tabip, diş tabibi, eczacı, veteriner hekim gibi memurlar ile bu hizmet sahasında çalışan yüksek öğrenim görmüş fizikoterapist, tıp teknolojü, ebe, hemşire, sağlık memuru, sosyal hizmetler mütehassısı, biyolog, psikolog, diyetçi, sağlık mühendisi, sağlık fizikçisi, sağlık idarecisi ile ebe ve hemşire, hemşire yardımcısı, (Fizik tedavi, laboratuvar, eczacı, diş anestezi, röntgen teknisyenleri ve yardımcıları, çevre sağlığı ve toplum sağlığı teknisyeni dahil) sağlık savaş memuru, hayvan sağlık memuru ve benzeri sağlık personelini kapsar.

IV - EĞİTİM VE ÖĞRETİM HİZMETLERİ SINIFI :

Bu sınıf, bu Kanunu kapsamına giren kurumlarda eğitim ve öğretim vazifesiyle görevlendirilen öğretmenleri, ilköğretim müfettişlerini ve yardımcılarını kapsar.

⁽¹⁾ Bu maddenin ilgisi nedeniyle sadece sınıflara ait kısmı metne alınmıştır.

V - AVUKATLIK HİZMETLERİ SINIFI :

Avukatlık hizmetleri sınıfı, özel kanunlarına göre avukatlık ruhsatına sahip, baroya kayıtlı ve kurumlarını yargı mercilerinde temsil yetkisini haiz olan memurları kapsar.

VI - DİN HİZMETLERİ SINIFI :

Din hizmetleri sınıfı, özel kanunlarına göre çeşitli derecelerde dini eğitim görmüş olan ve dini görev yapan memurları kapsar.

VII - EMNİYET HİZMETLERİ SINIFI :

Bu sınıf, özel kanunlarına göre polis, komiser muavini, komiser, başkomiser, emniyet müfettişi, polis müfettişi, emniyet amiri ve emniyet müdürü sıfatını kazanmış emniyet mensubu memurlarını kapsar.

VIII - YARDIMCI HİZMETLER SINIFI :

Yardımcı hizmetler sınıfı, kurumlarda her türlü yazı ve dosya dağıtmak ve toplamak, müracaat sahiplerini karşılamak ve yol göstermek; hizmet yerlerini temizleme, aydınlatma ve ısıtma işlerinde çalışmak veya basit iklim rasatlarını yapmak; ilaçlama yapmak veya yaptırmak veya tedavi kurumlarında hastaların ve hastanelerin temizliği ve basit bakımı ile ilgili hizmetleri yapmak veya kurumlarda, çarşı ve mahallelerde koruma ve muhafaza hizmetleri gibi anahizmetlere yardımcı mahiyetteki görevlerde her kurumun özel bünyesine göre ve yine bu mahiyette olmak üzere ihdasına lüzum gördüğü yardımcı hizmetleri ifa ile görevli bulunanlardan 4 üncü maddenin (D) bendinde tanımlananların dışında kalanları kapsar.

(Ek :28/3/1988 - KHK 318/1md.) Bu sınıfa dahil personel tarafından yerine getirilmesi gereken hizmetlerden hizmet yerlerinin ve tedavi kurumlarının temizlenmesi, tesisatın bakım ve işletilmesi ve benzeri nitelikteki hizmetlerin üçüncü şahıslara ihale yoluyla gördürülmesi mümkündür.

(Ek fıkra : 18/5/1994 - KHK 527/1 md.; Mülga : 28.2.1995 - 4081/3 md.)

IX - MÜLKİ İDARE AMİRLİĞİ HİZMETLERİ SINIFI :

Bu sınıf, valiler ve kaymakamlar ile bu sıfatları kazanmış olup İçişleri Bakanlığı merkez ve iller kuruluşunda çalışanları ve maiyet memurlarını kapsar.

X - MİLLİ İSTİHBARAT HİZMETLERİ SINIFI :

Bu sınıf, Millî İstihbarat Teşkilât kadrolarında veya bu teşkilat emrinde çalıştırılanlardan özel kanunlarında gösterilen veya Başbakanlıkça tespit edilen görevleri ifa edenleri kapsar.

.....

Yükselinebilecek derecenin üstünde bir dereceye yükselme :

Madde 37 - (Yeniden düzenleme 29/11/1984 - KHK 243/2 md.)

Bu kanun hükümlerine göre öğrenim durumları, hizmet sınıfları ve görev unvanları itibariyle azami yükselebilecekleri derecelerin dördüncü kademesinden aylık almaya hak kazanan ve son altı yıllık sicil notu ortalaması doksan ve daha yukarı olanlardan son sicil notu olumlu bulunanların kazanılmış hak aylıkları kadro şartı aranmaksızın bir üst dereceye yükseltilir.

Kademe :

Madde 38 - Kademe, derece içerisinde, görevin önemi veya sorumluluğu artmadan, Devlet memurunun olumlu sicil almasına ve bulunduğu derecedeki hizmet süresine bağlı olarak aylığındaki ilerleyiş adımıdır.

Sınıf dışında kadro ihdas edilemeyeceği :

Madde 39 - Bu kanuna tâbi kurumlarda sınıflar dışında memurluk kadroları ihdas edilemez.

Memuriyete girişte yaş :

Madde 40 - (Değişik : 31/7/1970 - 1327/11 md.)

Genel olarak 18 yaşını tamamlayanlar Devlet memuru olabilirler.

Bir meslek veya sanat okulunu bitirenler en az 15 yaşını doldurmuş olmak ve Türk Medeni Kanununun 12 nci maddesine göre kazaî rüşt kararı almak şartıyla Devlet memurluklarına atanabilirler.

Sınıflandırmada öğrenim unsuru :

Madde 41 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK -12/1 md.; aynen kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Genel olarak ortaokulu bitirenler memur olabilirler. Ortaokul mezunlarından istekli bulunmadığı takdirde ilkokulu bitirenlerin de alınması caizdir. Bir sınıfta belli görevlere atanabilmek veya bu görevlerde belli derecelere yükselebilmek için, kuruluş kanunları veya bu kanun ve kuruluş kanunlarına dayanılarak çıkarılacak yönetmelikler ile işin gereğine göre daha yüksek öğrenim dereceleri veya muayyen fakülte, okul veya öğrenim dallarını veya meslek içi veya meslekle ilgili eğitim programlarını bitirmiş olmak veya yabancı dil bilmek gibi şartlar konulabilir.

Memurun başka sınıfta ve derecesinin altında bir görevde çalıştırılmayacağı:

Madde 45; (Değişik: 30/5/1974-KHK12; Aynen kabul: 15/5/1975- 1897/1 md.) Hiçbir memur sınıfının dışında ve sınıfının içindeki derecesinin altında bir derecenin görevinde çalıştırılmaz.

(Değişik:12/2/1982-2595/2 md.) 5 nci ve daha aşağı derecelerdeki kadrolara, derece yükselmesi için gerekli nitelikleri haiz memur bulunmaması hallerinde, 36 ncı maddede belirtilen öğrenim durumları itibariyle tesbit olunan yükselinebilecek dereceyi aşmamak ve karşılık gösterilecek kadro derecesi kazanılmış hak aylık derecelerinin üç üst derecesinde fazla olmamak kaydıyla, bu dereceler karşılık gösterilerek, kendi derecesi ile aynı sınıftan memur atanması mümkündür.

Bu gibiler, işgal ettikleri kadroda kazanılmış derece ve kademelerinin aylığını almaya devam ederler ve kazanılmış aylıklarındaki kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi genel esaslara göre yapılır. Karşılık gösterilen kadrolar, ilgililer için kazanılmış hak teşkil etmez.

Adaylığa kabul edilme :

Madde 54 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/19 md.)

Sınavlarda başarılı olanlardan Devlet memurluğuna girmek isteyenler başarı listesindeki sıraya ve 47 nci maddeye göre ilan edilen kadro sayısı kadar, kurumlarınca memur adayı olarak atanırlar.

Aday olarak atanmış Devlet memurunun adaylık süresi bir yıldan az iki yıldan çok olamaz ve bu süre içinde aday memurun başka kurumlara nakli yapılamaz.

İstisnai memurluklar :

Madde 59 - (Değişik : 30/5/1974 -KHK/12; Değiştirilerek kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

(Değişik : 29/11/1984 - KHK - 243/8 md.) Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin memurluklarına, Başbakan Başmüşaviri (...)⁽¹⁾ Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ile Toplu Konut (...)⁽²⁾ İdaresi Başkanlığına ait Başkan, Başkan Yardımcısı, Hukuk Müşaviri, Daire Başkanı, Uzman, Uzman Yardımcısı, Müşavir Avukat ve Şube Müdürleri (Uzman). Başbakan Müşavirliklerine, Özelleştirme İdaresi

⁽¹⁾ Bu fıkrada yer alan 'Başbakanlık merkez ve bağlı kuruluşlarının müsteşarları (MİT hariç)' ibaresi 12/5/1989 tarih ve 368 sayılı KHK'nin 7 nci maddesi ile 've yardımcıları' ibaresi ise 25/1/1990 tarih ve 402 sayılı KHK'nin 1 inci maddesi ile eklenmiş, ancak bu ibare 27/12/1991 tarih ve 475 sayılı KHK'nin 11 inci maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁽²⁾ Bu fıkradaki Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ile Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresine ait unvanlar 14/1/1988 Tarih ve 310 Sayılı KHK'nin 1 inci maddesi ile eklenmiş ve metne işlenmiş, daha sonra; 24.11.1994 tarih ve 4046 sayılı Kanunun 36 ncı maddesi ile '.... ve Kamu Ortaklığı...' ibaresi metinden çıkarılmıştır.

Başkanlığında Başkan, Başkan Yardımcısı, Başkanlık Müşaviri, Daire Başkanı, Proje Grup Başkanı ve Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine, Başbakanlık ve Bakanlık Müşavirlikleriyle Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliklerine, Başbakanlık Basın Müşavirliğine, Bakanlar Kurulu Sekreterliğine, Milli Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında veya kadro açıklamalar bölümünde özel nitelikli olarak gösterilen görev yerlerine, Özel Kalem Müdürlüklerine, Valiliklere, Büyükelçiliklere, Elçiliklere, Daimi Temsilciliklere, dış kuruluşlarda çalışma müşavirlikleri nezdinde görevlendirilecek sendika uzmanlıklarına, Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliklerine, Milli İstihbarat Teşkilatı memurluklarına, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Müşavirliklerine, Hukuk Müşavirliğine ve Genel Sekreter Sekreterliğine, bu Kanunun atanma, sınavlar, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesine ilişkin hükümleriyle bağlı olmaksızın tahsis edilmiş derece aylığı ile memur atanabilir. Dışişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirlikleri ile Devlet Konservatuvarında görevlendirilecek uluslararası ün yapmış üstün yeteneklere sahip Devlet sanatçılarının, atama ve ilerlemelerinde de bu hükümler uygulanır.

Birinci fıkrada sayılan memurların buldukları bu kadrolar emeklilik aylığının hesabında ve diğer memurluklara naklen atanmalarında herhangi bir sınıf için kazanılmış hak sayılmaz. Bu görevlerde bulunan memurların emeklilik kıdemleri yürümekte devam eder.

(Son fıkra mülga : 11/9/1987 KHK 276/13 md.; Aynen kabul : 24.2.1988 - 3409/13 md.)

İstisnai memurluklara atanmada aranacak şartlar :

Madde 60 - (Değişik.: 23/12/1972 - KHK 2/1 md.)

İstisnai Devlet memurluklarına 48 inci maddede yazılı genel şartları taşıyan kimselerden atanmalar yapılabilir.

Kuruluş kanunlarındaki özel hükümler saklıdır.

Ancak, Devlet sanatçılarında aranacak nitelikler bir yönetmelikle belirtilir. Dışişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliğine atanabilmek için ise, bir yabancı dili çok iyi bilmek ve özel yönetmeliğinde belirtilecek diğer nitelikleri taşımak şarttır.

İstisnai memurluklara atananlara bu Kanunun uygulanacak hükümleri:

Madde 61 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; Aynen Kabul . 15/5/1975 - 1897/1 md.)

60 inci madde gereğince istisnai memurluklara atananlar hakkında bu Kanunun atanma, sınavlar, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi dışında kalan bütün hükümleri uygulanır.

Ancak istisnâ bir memuriyet kadrosuna atananlar, atandıkları kadronun derece aylığının ilk kademesini kazanılmış hak olarak elde ettikleri tarihten itibaren, haklarında bu kanunun kademe ilerlemesi ve derece yükselmesine dair hükümleri uygulanır.

Şu kadar ki, Başbakanlık ve Bakanlıklar özel kalem müdürlüklerine, valiliklere, büyükelçiliklere, elçiliklere, daimi temsilciliklere atananların, atandıkları derecelerde geçirdikleri süreler, kazanılmış hak sayılmamak şartıyla kademe ilerlemesinde (üst dereceye atanmaları halinde 161 inci maddenin A bendi uyarınca) değerlendirilir.

Atamalarda görev yerine hareket ve işe başlama süresi :

Madde 62 - (Değişik : 23/12/1972 - KHK 2/1 md.)

ilk defa veya yeniden veyahut yer değiştirme suretiyle;

a) Aynı yerdeki görevlere atananlar atama emirlerinin kendilerine tebliğ gününü,

b) Başka yerdeki görevlere atananlar, atama emirlerinin kendilerine tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içerisinde o yere hareket ederek belli yol süresini,

İzleyen iş günü içinde işe başlamak zorundadırlar. Savaş ve olağanüstü hallerde bu süre Bakanlar Kurulu Kararı ile kısaltılabilir.

Yukarıdaki süreler;

1 - Kanuni izinlerin kullanılması veya geçici bir görevin yapılması sırasında başka bir göreve atanan memurlar için izin veya geçici görevin bitimi,

2 - Hesaplarını, yerlerine gelenlere devir zorunda bulunan sayman ve sayman mutemetleri için devrin sona ermesi,

3 - Eski görevlerine devamları kurumlarınca yazılı olarak tebliğ edilenler için yerlerine atanan memurların gelmesi veya yeni görev yerlerine hareketlerinin kurumlarınca tebliği, tarihinde başlar.

(Değişik : 12/2/1982 - 2595/4 md.) Yer değiştirme suretiyle yapılan atamalarda memurlara atama emirleri tebliğ edilince yollukları, ödeme emri aranmaksızın, saymanlıklarca derhal ödenir. Memurun izinli ve raporlu olması tebligata engel olmamakla beraber (a) ve (b) bentlerindeki süreler izin ve rapor müddetinin bitmesinde başlar.

Bu maddede geçen “yer” deyiminin kapsamı İçişleri ve Maliye Bakanlıklarınca birlikte belirtilir.

İşe başlamama halinde yapılacak işlem:

Madde 63 - (Değişik : 23/12/1972 - KHK 2/1 md.)

(Değişik : 12/5/1982 - 2670/24 md.) Bir göreve ilk defa veya yeniden atanarlardan belge ile isbatı mümkün zorlayıcı sebepler olmaksızın 62 nci maddedeki süre içinde işe başlamayanların atanmaları iptal edilir ve bunlar 1 yıl süreyle Devlet memuru olarak istihdam edilemezler. Bunların belge ile isbatı mümkün zorlayıcı sebepler nedeniyle göreve başlamama hali iki ayı aştığı takdirde atama işlemi atamaya yetkili makamlarca iptal edilir.

Başka yerdeki bir göreve atanarlardan 62 nci maddedeki süre içinde hareket ederek belli yol süresi sonunda yeni görevlerine başlamayanlara, eski görevlerinden ayrılış ve yeni görevlerine başlayış tarihleri arasında aylık verilmemek şartı ile 10 günlük bir süre daha verilebilir. Belge ile isbatı mümkün zorlayıcı sebepler olmaksızın bu süre sonunda da yeni görevlerinde işe başlamayanlar memuriyetten çekilmiş sayılırlar.

Derece yükselmesinin usul ve şartları :

Madde 68 - (Değişik : 12/2/1982 - 2595/5 md.)

A) Derece yükselmesi yapılabilmesi için :

- a) (Değişik : 26/6/1984 - KHK 241/4 md.) Üst dereceden boş bir kadronun bulunması,
- b) Derecesi içinde en az 3 yıl ve bu derecenin 3 üncü kademesinde 1 yıl bulunmuş,
- c) Kadronun tahsis edildiği görev için öngörülen nitelikleri elde etmiş,
- d) Sicil bakımından üst derecelere yükselebilecek nitelikte bulunduğu saptanmış, olması şarttır.

B) (Değişik : 4/5/1984 -KHK 199/1 md.) Eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı hariç, sınıfların 1,2,3 ve 4 üncü derecelerindeki kadrolarına, derece yükselmesindeki süre kaydı aranmaksızın, atanmasındaki usule göre daha aşağıdaki derecelerden atama yapılabilir.

Ancak, bu şekilde bir atamanın yapılabilmesi için ilgilinin;

- a. 1 nci dereceli görevlerden ek göstergesi 650 ve daha yukarıda olanlar için en az 12 yıl,⁽¹⁾
- b. 1 ve 2 nci derece görevlerden ek göstergesi 650'den az olanlar için en az 10 yıl,⁽¹⁾

⁽¹⁾ Bu maddenin (B) bendinin (a) ve (b) alt bentlerindeki 650 rakamı, 26/6/1984 tarih ve 241 sayılı KHK'nin 4 üncü maddesi ile getirilmiş ve metne işlenmiş olup, bu ek göstergeler 527 sayılı KHK ile yeniden tespit edilmiştir.

⁽¹⁾

c. 3 ve 4 ncü dereceli görevler için en az 8 yıl,

(Ek fıkra : 26/8/1993 KHK 501/1 md.; İptal : Ana. Mah.'nin 6/10/1993 tarih ve E. 1993/32, K. 1993/32 sayılı Kararı ile.)

(Değişik : 27/6/1989 - KHK 375/7Md.) 8.6.1984 tarih ve 217 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesi kapsamına dahil kurumlarda fiilen çalışmış olması ve yüksek öğrenim görmüş bulunması şarttır. Ancak dört yıldan daha az süreli yükseköğrenim görenler için yukarıdaki sürelerle ikişer yıl ilave edilir. Yasama Organı Üyeliğinde, Kanunlarla kurulan fonlarda, muvazzaf askerlikte ve okul devresi dahil yedek subaylıkta ve uluslararası kuruluşlarda geçen sürelerin tamamı ile yüksek öğrenim gördükten sonra özel kurumlarda veya serbest olarak çalıştıkları sürenin 6 yılı geçmemek üzere 3/4'ü yukarıdaki sürelerin hesabında dikkate alınır.

Bu bent hükümlerine göre atananlar atandıkları kadronun aylık (Ek gösterge dahil) ve diğer haklarından yararlanırlar. Bu suretle üst dereceye atananların bu kadrolarda geçirdikleri her yıl kademe ilerlemesi ve her "3" yıl derece yükselmesi sayılmak suretiyle kazanılmış hak ve emeklilik keseneğine esas aylık derecelerinin yükselmesinde gözönüne alınır. Ancak atandıkları kadro aylıkları, başka görevlere atanma halinde kazanılmış hak sayılmaz.

İdari görevlere atanma :

Madde 69 - (Değişik : 29/11/1984 - KHK 243/11 md.)

Kurumlar, Eğitim ve Öğretim, Sağlık ve Yardımcı Sağlık ve Teknik Hizmetler Sınıflarına dahil memurlardan, kariyerlerinden yararlanmak istediklerini 2-4 üncü dereceler arasındaki idari görevlere ait olup kazanılmış hak derecelerinin iki altındaki derecelerden tesbit ve ihdas edilmiş kadrolara atayabilirler

Bu suretle atanan memurların aylıkları kazanılmış hak dereceleri üzerinden ödenir. Ancak kazanılmış aylık dereceleri ve kariyer hizmet sınıfları için tesbit edilen ek gösterge, zam ve tazminatlar ile atandıkları görevlerin ek gösterge, zam ve tazminatlarının farklı olması halinde fazla olanı ödenir.

Bir sınıftan başka bir sınıfa geçme :

Madde 71 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; Aynen kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

(Değişik : 29/11/1984 - KHK 243/12 md.) Memurların eşit dereceler arasında veya derece yükselmesi suretiyle sınıf değiştirmeleri caizdir. Bu şekilde sınıf değiştireceklerin geçecekleri sınıf ve görev için bu Kanunda veya kuruluş kanunlarında belirtilen niteliklere sahip olmaları şarttır. Bu durumda sınıfları

değişenlerin eski sınıflarının derecesinde elde ettikleri kademelerde geçirdikleri süreler yeni sınıflardaki derecelerinde dikkate alınır.

Kurumlar, memurlarını meslekleri ile ilgili sınıftan genel idare hizmetleri sınıfına veya genel idare hizmetleri sınıfından meslekleri ile ilgili sınıfa, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle atayabilirler.

Eski sınıflarında, görev alacakları yeni sınıfa göre memurluğa daha yüksek bir derece ve kademededen başlamış olup da sınıf değiştirenlerin yeni görevlerindeki ilk ilerleme süreleri eski sınıflarında kazındıkları derece ve kademelere tekabül eden süre kadar uzatılır ve bu süre tamamlanıncaya kadar kendilerine sınıf değiştirmeleri sırasında buldukları derecede kademe ilerlemesi verilmez.

Yer Değiştirme Suretiyle Atanma:

Madde 72 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/25 md.)

Kurumlarda yer değiştirme suretiyle atanmalar; hizmetlerin gereklerine, özelliklerine, Türkiye'nin ekonomik, sosyal, kültürel ve ulaşım şartları yönünden benzerlik ve yakınlık gösteren iller gruplandırılarak tespit edilen bölgeler arasında adil ve dengeli bir sistem içinde yapılır.

(Değişik : 9/4/1990 - KHK - 418/5 md; İptal: Ana. Mah.'nin 5/2/1992 tarih ve E. 1990/22, K. 1992/6 sayılı Kararı ile; Yeniden düzenleme : 18/5/1994 - KHK -527/5 md.) Yeniden veya yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda, aile birimini muhafaza etmek bakımından kurumlar arasında gerekli koordinasyon sağlanarak memur olan diğer eşin de isteği halinde ataması, atamaya tabi tutulan memurun atandığı yere 74 ve 76 ncı maddelerde belirtilen esaslar çerçevesinde yapılır. Yer değiştirme suretiyle atanmaya tabi memurun atandığı yerde eşinin atanacağı teşkilatın bulunmaması ya da teşkilatı olmakla birlikte niteliğine uygun münhal bir görev bulunmaması ve ilgilinin de talebi halinde, bu personele eşinin görev süresi ile sınırlı olmak üzere aşağıdaki şartlarda izin verilebilir.

(Ek : 9/4/1990 - KHK 418/5 md; iptal: Ana. Mah.'nin 5/2/1992 tarih ve E. 1990/22, K. 1992/6 sayılı Kararı ile; Yeniden düzenleme : 18/5/1994 - KHK - 527/5 md.) Bu suretle izin verilenlere, aylık ve diğer ödemelerine karşılık olarak, aylık (taban ve kıdem aylığı dahil), ek gösterge, zam ve tazminatlarının kanuni kesintiler düşüldükten sonraki net miktarının, eşleri;

a) Olağanüstü Hal Bölgesine dahil illerle bu illere mücavir olarak belirlenen illerde görevli olanlara % 60'ı,

b) Kalkınmada 1 inci derecede öncelikli yörelerde görevli olanlara % 50'si,

c) Kalkınmada 2 nci derecede öncelikli yörelerde görevli olanlara % 25'i, kurumlarınca kadro tasarrufundan ödenir.

Eşleri diğer yörelerde görevli olanlar ise ücretsiz izinli sayılır.

(Ek : 9/4/1990 - KHK - 418/5 md; iptal: Ana. Mah.'nin 5/2/1992 tarih ve E. 1990/22, K. 1992/6 sayılı Kararı ile; yeniden düzenleme : 18/5/1994 - KHK - 527/5 md.) Yukarıda sayılanların kadroları eşlerinin görevlendirme süresiyle sınırlı olarak saklı tutulur. Ancak, bu süre memuriyet boyunca 4 yılı hiç bir surette geçemez. Bunların kademe ilerlemesi; emeklilik ve diğer bütün hakları ve yükümlülükleri devam eder. Ancak ücretsiz izin verilenlerin bu sürelerin emeklilikten sayılabilmesi için kesenek ve kurum karşılıklarının her ay kendileri tarafından T.C. Emekli Sandığına yatırılması gerekir.

(Değişik : 29/11/1984 – KHK - 243/13 md.) Memurların atanamayacakları yerler ve bu yerlerdeki görevler ile kurumların özellik arz eden görevlerine atanabilmeleri için hangi kademelerde ne kadar hizmet etmeleri gerektiği ve yer değiştirme ile ilgili atama esasları Devlet Personel Başkanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir. Kurumlar atamaya tabi olacak personeli için bu yönetmelik esaslarına göre Devlet Personel Başkanlığının görüşünü almak suretiyle bir personel ve atama plânı hazırlar.

Karşılıklı olarak yer değiştirme :

Madde 73 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; Aynen kabul; 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Aynı Kurumun başka başka yerlerde bulunan aynı sınıftaki memurları, karşılıklı olarak yer değiştirme suretiyle atanmalarını isteyebilirler. Bu isteğin yerine getirilmesi atamaya yetkili amirlerince uygun bulunmasına bağlıdır.

Memurların bir kurumdan diğerine nakilleri :

Madde 74 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; Değiştirilerek kabul: 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Memurların bu Kanuna tabi kurumlar arasında, kurumların muvafakatı ile kazanılmış hak dereceleri üzerinden veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde derece yükselmesi suretiyle, buldukları sınıftan veya öğrenim durumları itibariyle girebilecekleri sınıftan, bir kadroya nakilleri mümkündür. Kazanılmış hak derecelerinin altındaki derecelere atanabilmeleri için ise atanacakları kadro derecesi ile kazanılmış hak dereceleri arasındaki farkın 3 dereceden çok olmaması ve memurların isteği de şarttır.

Aşağı dereceye atananların 68 inci maddede yazılı süre kaydı aranmaksızın eski derecelerine tekrar atanmaları caizdir.

Kazanılmış hak derecelerinden aşağı derecelere atananların aylık derece ve kademeleri genel hükümlere göre tespit edilmekle beraber, atandıkları bu derecelerde geçirdikleri süreler (kesenek ve karşılık farklarının kendileri tarafından

her ay T.C. Emekli Sandığına gönderilmesini kabul etmeleri şartıyla) emeklilik yönünden eski derecelerinde değerlendirilir.

13/12/1960 tarihli ve 160 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi kapsamına giren kurumlarla bu Kanuna tabi kurumlar arasındaki nakillerde de yukarıdaki hükümler uygulanır. Aynı kanunu 4 üncü maddesi kapsamına giren kurumlarda çalışıp 657 sayılı Kanuna tabi olmayan personelden, hizmete giriş dereceleri 36 ncı madde ile tespit edilen giriş derecelerinin üzerinde olanların ilk ilerleme ve yükselmeleri için kanuni bekleme sürelerine yukarıda yazılı dereceler arasındaki sürelerle tekabül eden süre kadar ilâve edilir.⁽¹⁾

Memurların diğer kurumlardan bu Kanuna tabi kurumlara geçmeleri :

Madde 75 - (Mülga : 23/12/1972 - KHK 2/5 md.)

Memurların kurumlarınca görevlerinin ve yerlerinin değiştirilmesi :

Madde 76 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; Aynen kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Kurumlar, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları buldukları kadro derecelerine eşit veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst, kurum içinde aynı veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler.

Memurlar istekleri ile, kurumlarında kazanılmış hak derecelerinin en çok üç derece altında aynı veya başka yerlerdeki kadrolara atanabilirler.

Aşağı dereceye atananların 68 inci maddede yazılı süre kaydı aranmaksızın eski derecelerine tekrar atanmaları mümkündür.

Kazanılmış hak derecelerinden aşağı derecelere atananların aylık derece ve kademeleri genel hükümlere göre tespit edilmekle beraber, atandıkları bu derecelerde geçirdikleri süreler (kesenek ve karşılık farklarının kendileri tarafından her ay T.C. Emekli Sandığına gönderilmesini kabul etmeleri şartıyla) emeklilik yönünden eski derecelerinde değerlendirilir.

Yabancı bir memleket veya uluslararası kuruluşta hizmet alma :

Madde 77 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; değiştirilerek kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

(Değişik : 23/12/1988 - KHK 351/4 md.) Yabancı memleketlerde veya uluslararası kuruluşlarda kurumlarının muvafakatı ile görev alacak memurlara,

⁽¹⁾ 29/11/1984 tarih ve 243 sayılı K.H.K.'nin 55 inci maddesi uyarınca; 13/12/1960 tarih ve 160 sayılı Kanunun 4 üncü maddesine yapılan atıflar, 8/6/1984 gün ve 217 sayılı K.H.K'nin ilgili maddesine yapılmış sayılmaktadır. Bu bakımdan bu maddede zikredilen 4 üncü madde, 217 sayılı K.H.K'nin 2 nci maddesi olarak dikkate alınmalıdır.

ilgili Bakanlığın teklifi ve Başbakanın izni ile (her üç yılda bir Başbakan'ın izni alınmak kaydıyla) memuriyeti süresince toplam yabancı memleketlerde on yıla, uluslararası kuruluşlarda yirmibir yıla kadar maaşsız izin verilebilir.

Yukarıdaki fıkraya göre izin alan memurların kadro ile ilişkileri devam eder ve yabancı memleketlerde veya uluslararası kuruluşlarda görevde geçen süreler için emeklilik hakları 5434 sayılı Kanununun 31 inci maddesi hükümlerine uyulmak kaydı ile saklı kalır.

Bu kimselerin görevlerine dönmek istemeleri halinde; bu Kanununun sınav veya seçme ile ilgili hükümleri dikkate almak suretiyle, yabancı memleketlerde veya uluslararası kuruluşlarda geçirdikleri hizmet sürelerinin her yıl bir kademe ilerlemesine ve her yıl 3 yılı bir derece yükselmesine esas olacak şekilde ve boş kadro bulunduğu takdirde değerlendirilir.

Bilgilerini artırmak üzere dış memleketlere gönderilme :

Madde 78 - Mesleklerine ait öğrenimi bitirerek Devlet memurluğuna alınmış ve asli memur olarak atanmış olanlardan mesleklerine ait hizmetlerde yetiştirilmek, eğitilmek, bilgilerini artırmak veya staj yapmak üzere dış memleketlere :

a) Kurumlarınca açılacak seçme veya yarışma sınavlarında başarı gösterenlere,

b) Dış burslara dayanılarak gönderilenlere,

İki yıla kadar ayrılma müsaadesi verilebilir.

Gerekirse bu süre en çok bir kat uzatılabilir.

Bilgilerini artırmak için yabancı memlekete gönderilenlerin hak ve yükümlülükleri :

Madde 79 - (Değişik : 28/7/1971 - 1449/1 md.)

(Değişik birinci fıkra : 18/5/1994 - KHK -527/6 md.) 78 inci maddede yazılı olanlar kadrolarında bırakılırlar. Kadro karşılığı sözleşme ile istihdam edilenlerin sözleşmeleri devam eder ve (Şahsen özel burs sağlayan ve bu burstan istifade etmesi için kurumlarınca kendilerine maaşsız izin verilmesi uygun görülenler hariç) aylık ve diğer her türlü ödemeleri ile sözleşme ücretlerinin Kanuni kesintilerinden sonra kalan net tutarının % 60'ını Kurumlarından alırlar. Bunların kademe ilerlemesi; emeklilik ve diğer bütün hakları ve yükümlülükleri devam eder. İzin bitiminde yol süresi hariç 15 gün içinde görevlerine dönerler. Bunlardan kurumlarınca kendilerine maaşsız izin verilmesi uygun görülenlerin bu süreleri keseneklerinin ve karşılıklarının kendileri tarafından her ay T.C. Emekli Sandığına

gönderilmesini kabul etmeleri şartıyla emeklilik yönünden eski derecelerinde değerlendirilir.

(Değişik : 22/8/1989- KHK -378/2 md.) Kurumlarınca gönderilenlere, gittikleri ülkelerde sürekli görevle bulunan ve dokuzuncu derecenin birinci kademesinden aylık alan meslek memurlarına ödenmekte olan yurtdışı aylığının 2/3'ü ödenir. Burslu gidenlerin aldıkları burs miktarları bu miktarın altında ise aradaki fark kurumlarınca kendilerine ayrıca ödenir.

(Değişik : 12/2/1982-2595/6 md.) Bu suretle yapılacak fark ödeme, her türlü vergiden müstesnadır.

Sürelerinin bitiminde görevlerine başlamayanlar çekilmiş sayılırlar. Bu suretle çekilmiş sayılanlar aylık ve yol giderleri de dahil olmak üzere kendilerine kurumlarca yapılmış bulunan bütün masrafları iki kat olarak ödemeye mecburdurlar.

Görevlerine başlayıp da yükümlü buldukları mecburi hizmetini bitirmeden ayrılanlar veya bir ceza sebebi ile memurluktan çıkarılmış olanlar mecburi hizmetlerinin eksik kalan kısmı ile orantılı miktarı iki kat olarak ödemek zorundadırlar.

78 ve 79 uncu maddelerin uygulanmasını düzenleyen yönetmelik :

Madde 80 - (Değişik : 23/12/1972 - KHK 2/1 md.)

78 ve 79 uncu maddelerde yazılı olanların ayırma ve seçilme usul ve şartları, çalışmalarının nasıl izlenip denetleneceği, haklarındaki disiplin kovuşturmasının ne suretle yapılacağı ve geri çağrılmalarını gerektirecek haller, bu Kanunun 2 nci maddesi gereğince bir yönetmelikle düzenlenir.

MİT mensupları hakkında yukarıdaki esaslar, Başbakan tarafından onaylanacak bir talimatla belirtilir.

Silah altına alınma :

Madde 81 - Hazarda ve seferde muvazzaflık hizmeti dışında silâh altına alınan Devlet memurları, silâh altına buldukları sürece izinli sayılırlar.

Terhis edilenlerin görevlerine dönmeleri :

Madde 82 - (Değişik : 23/12/1972 - KHK 2/1)

Hazarda eğitim ve manevra maksadıyla veya seferde muvazzaflık hizmeti dışında silâh altına alınan memurların terhislerinden sonra görevlerine başlamaları, 62 ve 63 üncü maddelerin yer değiştirme suretiyle atamaya ilişkin hükümlerine tabidir.

Muvazzaf askerliğe ayrılan memurların terhislerinde göreve başlatılmaları ile muvazzaf askerlikte geçen sürelerin kademe ve derece intibaklarında değerlendirilmesi :

Madde 83 - (Değişik : 12/5/1982 - 2670/26 md.)

Devlet memuru iken muvazzaf askerlik hizmetini yapmak üzere silâh altına alınanlardan askerlik görevini tamamlayıp memuriyete dönmek isteyenler, terhis tarihinden itibaren 30 gün içinde kurumlarına başvurmak ve kurumları da başvurma tarihinden itibaren azamî 30 gün içinde ilgilileri göreve başlatmak zorundadırlar.

Bunların muvazzaf askerlikte geçen süreleri muvazzaf askerliğe ayrıldıkları sırada iktisap etmiş oldukları derecede kademe ilerlemesi yapılmak suretiyle değerlendirilir. Bu gibilerin muvazzaf askerliğe ayrılmadan önce işgal ettikleri kadroda kazandıkları kademe ilerlemeleri ayrıca gözönünde bulundurulur. Askerlik öncesi kademe ilerlemeleri ile askerlikte geçen süre toplamının 3 yılı aşan kısmı usulü dairesinde üst dereceye terfi ettikleri zaman bu derecede kademe ilerlemesi yapılmak suretiyle değerlendirilir.

Muvazzaf askerliğini yaptıktan sonra Devlet memurluğuna girenlerin kademe intibakları :

Madde 84 - (Değişik : 31/7/1970 - 1327/37 md.)

Muvazzaf askerlik görevini yaptıktan sonra Devlet memurluğuna atananlar adaylık esaslarına tabi olurlar ve muvazzaf askerlikte geçen süreleri asaletlerinin tasdikinden sonra kademe ilerlemesi yapılmak ve sınav veya seçmeye tabi tutulmak suretiyle derece yükseltilmesinde de değerlendirilir.

Sferde veya talim ve manevra için hazarda silâh altına alınanların askerlik sürelerinin kademe ve derece intibakları :

Madde 85 - (Değişik : 31/7/1970 - 1327/38 md.)

Devlet memurlarından muvazzaflık hizmeti dışında talim ve manevra maksadıyla veya seferde silâh altına alınanların kademe ilerlemeleri devam eder. Bu süre içinde derece yükselmesi gerektiğinde terhislerinden sonra açık kadro bulunması ve sınav veya seçmede başarı göstermeleri şartıyla silâh altında geçen süreleri yükselecekleri üst derecenin kademelerinde dikkate alınır.

Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları :

Madde 86 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; değiştirilerek kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Memurların kanunî izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine kurum içinden veya diğer kurumlardan veya açıktan vekil atanabilir.

Bir görevin memurlar eliyle vekâleten yürütülmesi halinde aylıksız vekâlet asıldır.

Ancak, ilkokul öğretmenliği (Yaz tatili hariç), tabiplik, dış tabipliği, eczacılık, mühendis ve mimarlık, veterinerlik, köy ve kasaba imamlığına ait boş kadrolara açıktan vekil atanabilir.

Aynı kurumdan birinci fıkrada sayılan ayrılmalar dolayısıyla atanan vekil memurlara vekâlet görevinin 3 aydan fazla devam eden süresi için, kurum dışından veya açıktan atananlarla kurum içinden ilkokul öğretmenliğine atanan öğretmenler ile veznedarlık görevine atananlara göreve başladıkları tarihten itibaren vekâlet aylığı ödenir.

Bu Kanuna tabi kurumlarda çalışan veteriner hekim veya hayvan sağlık memurları, veteriner hekim veya hayvan sağlık memuru bulunmayan belediyelerin veterinerlik veya hayvan sağlık memurluğu hizmetlerini ifa etmek üzere bu hizmetlerle ilgili kadrolara vekâlet aylığı verilmek suretiyle atanabilirler.

Yukarıda sayılan haller dışında, boş kadrolara ait görevler lüzum görüldüğü takdirde memurlara ücretsiz olarak vekâleten gördürülebilir.

Bu Kanuna tabi kurumlarda, malî, nakdî ve aynı sorumluluğu bulunan saymanlık kadrolarının boşalması halinde bu kadrolara işe başladıkları tarihten itibaren vekâlet aylığı verilmek suretiyle memurlar arasından atama yapılabilir.

İkinci görev yasağı :

Madde 87 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; değiştirilerek kabul : 15/5/1975- 1897/1 md.)

Memurlara;

- a) Bu Kanuna tabi kurumlarda,
- b) Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadî kurumlar ile sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait bankalarda,
- c) Özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlarda,
- ç) Yukarıdaki bentlerde yazılı idare, kuruluş ve bankalar tarafından sermayelerinin yarısından fazlasına katılmak suretiyle kurulan kuruluşlarla bunların aynı oranda katılmaları ile vücut bulan kurumlarda,

İkinci görev verilemez; bu kurumlardan her ne ad ile olursa olsun para ödenemez ve yarar sağlanamaz.

Ancak, bu Kanunun memurlara ikinci görev verilmesini öngören hükümleri ile hakem, tasfiye memuru ve bilirkişilere takdir olunan İl Genel Meclisi ve İl Daimî Encümeni başkanları, özel kanunlarla kurulan ve aslî görevlerinin devamı niteliğinde olmayan çeşitli kurul, komisyon, heyet ve jüri çalışmalarına, Üniversiteler, Akademiler, Türkiye ve Orta - Doğu Amme İdaresi Enstitüsü ve Özel Kanunlarla kurulan araştırma kurumları tarafından idareyle ilgili olarak yapılan inceleme ve araştırma çalışmalarına katılanlar için özel kanunlarınca gösterilen veya bu kanunlara dayanılarak tespit edilen ücretlerin ödenmesine ilişkin hükümler saklıdır.

İkinci görev verilecek memurlar ve görevler :

Madde 88 - (Değişik : 23/12/1972 - KHK 2/1 md.)

Bu Kanuna tabi kurumlarda çalışan Devlet memurlarına esas görevlerinin yanında;

A) Özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak memurlara gördürülmesi öngörülen sürekli hizmetler,

B) Mesleki bilgisi ile ilgili olarak, hizmet olanakları elverişli bulunmak ve atamaya yetkili amir tarafından uygun görülme şartıyla;

1) (Değişik : 29/11/1984 - KHK 243/15 md.) 87 nci maddede yazılı kurumların tabiplikleri, diş tabiplikleri, eczacılıkları, kimyagerlikleri, veterinerlikleri, avukatlıkları ile Adli Tıp Kurumu Uzmanlıkları,

2) Asıl görevlerinin bulunduğu bucak, ilçe ve zorunlu hallerde iller belediyelerinin yüksek mühendis, mühendis, yüksek mimar ve mimarlarca yürütülmesi gereken teknik hizmetleri,

İkinci görev olarak verilebilir.

(Değişik : 23/2/1995 - KHK - 547/8 md.) Asıl görevlerinin yanında;

a) Tabiplere; sağlık müdürlüğü, sağlık müdür yardımcılığı, baştabiplik ve baştabip yardımcılığı,

b) Diş hekimlerine ve veterinerlere; meslekleri ile ilgili baştabiplik,

c) Veteriner, diş hekimi ve eczacılara; baştabip yardımcılığı,

d) Öğretmenlere; okul ve enstitü müdürlüğü, başyardımcılığı ve yardımcılığı görevleri,

İkinci görev olarak yaptırılabilir.

Ders görevi:

Madde 89 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; Aynen kabul : 15/5/1975 - 1987/1 md.)

Her derecedeki eğitim ve öğretim kurumları ile Üniversite ve Akademi (Askeri Akademiler dahil), okul, kurs veya yaygın eğitim yapan kurumlarda ve benzeri kuruluşlarda öğretmen veya öğretim üyesi bulunmaması halinde öğretmenlere, öğretim üyelerine veya diğer memurlara veyahut açıktan atanacaklara ücret ile ek ders görevi verilebilir.

Ücretle okutulacak ders saatlerinin sayısı, ders görevi alacakların nitelikleri ve diğer hususlar ilgili Bakanlığın teklifi ve Bakanlar kurulunun kararı ile tespit olunur.

Birleşmeyecek görevler :

Madde 90 - (Değişik : 23/12/1972 - KHK 2/1 md.)

Devlet memurlarına, vekâlet görevi, ikinci görev veya ders görevlerinden ancak birisi verilebilir. Öğretmenlerin idari görevi bu hükmün dışındadır. Bir memurun üstünde birden çok ücretli vekâlet görevi veya ikinci görev bulunamaz.

Kadroları kaldırılan devlet memurları :

Madde 91 - Kadrosu kaldırılmış olanların memurlukla ilgileri, emeklilik ve bu kanunda yazılı aylık ve aile ödeneği hakları ile yükümlülükleri devam eder.

Kadrosu kaldırılmış olan memurların, kendi kurumlarında veya başka kurumlarda eski sınıflarındaki derecelerine eşit bir göreve atanmaları mecburidir; atandıkları göreve başlamayanlar memurluktan çekilmiş sayılırlar.

Kadro kaldırılması sebebiyle açıkta kalan memurlar varken bunların sınıf ve derecelerinde boşalacak kadrolara başkaları atanamaz.

(Ek : 31/7/1970 - 1327/42 md.) Kadrosunun kaldırılması sebebiyle açıkta kalan memurlar 71 inci madde esaslarına uyulmak kaydıyla diğer bir sınıftaki kadrolara da atanabilirler.

Memurluktan Çekilenlerin Yeniden Atanmaları:

Madde 92 – (Değişik : 12/5/1982 – 2690/27 md.)

İki defadan fazla olmamak üzere memurluktan kendi istekleriyle çekilenlerden veya bu Kanun hükümlerine göre çekilmiş sayılanlardan tekrar memurluğa dönmek isteyenler, ayrıldıkları sınıfta boş kadro bulunmak ve bu sınıfın niteliklerini taşımak şartıyla ayrıldıkları tarihte almakta oldukları aylık derecesine eşit bir derecenin aynı kademesine veya 71 inci madde hükümlerine uyulmak suretiyle diğer bir sınıfta eşit derecedeki kadrolara atanabilirler.

(Mülga ikinci fıkra : 29/11/1984 - KHK 243/56 md.)

657 sayılı Kanuna tabi olmayan personelden kendi istekleri ile görevinden çekilmiş olanlar, boş kadro bulunmak ve gireceği sınıfın niteliklerini taşımak kaydı ile bu Kanuna tabi kurumlardaki memuriyetlere atanabilirler.

Yasama görevinde veya bakan olarak geçirilen her yıl bir kademe ilerlemesi ve her iki yıl bir derece yükselmesine esas olacak şekilde değerlendirilir.

Emeklilerin yeniden hizmete alınması :

Madde 93 - Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; Değiştirilerek kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

T.C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre emekli olanlardan (5434 sayılı Kanununun 104 üncü maddesine göre emeklilikle ilgili görevlere yeniden atanamayacaklar hariç) sınıfında yazılı nitelikleri taşımakta bulunanlar kanunun 92 nci maddesi hükümlerine göre kurumlarda boş kadro bulunmak şartıyla yeniden memurluğa alınabilirler.

(Mülga ikinci fıkra : 12/5/1982 - 2670/41 md.)

İstisnai memurluklardan ayrılanların durumu :

Madde 163 - (Değişik : 31/7/1970 - 1327/62 md.)

İstisnai memuriyetlere :

a) Bu Kanuna tabi kurumlardan atanmış olanlar, ayrıldıkları sınıfa dönmek istedikleri takdirde, istisnai memuriyetlerde geçirmiş oldukları süre, bu Kanunda derece terfii için belirtilen esaslara göre girebilecekleri yeni derecenin tayininde normal derece terfii sürelerine karşılık sayılır.

Bu gibilerin, derece terfii süresine karşılık sayılan süreden geri kalan kısmı kademe terfiinde dikkate alınır.

Bu gibiler, aynı şartlardan faydalanarak, 71 inci madde hükümlerine uyulmak kaydıyla, başka bir sınıfa da girebilirler.

b) Bu Kanuna tabi olmayan kurumlardan atananlar, bu Kanuna tabi kurumlarda bir göreve atanmayı istedikleri takdirde, istisnai memuriyette geçirilen süre (a) fıkrasındaki esaslara göre ve girilecek derecenin sınav veya seçmesini başarmak kaydıyla, derece ve kademe ilerlemesine sayılır. Bu gibiler için adaylık hükümleri uygulanmaz.

Görev yeri değiştirilen memurların aylıkları :

Madde 169 - (Değişik - 28/3/1988 - KHK. 318/3 md.)

Buldukları yerden başka yerlerdeki görevlere nakledilen ve 62 nci maddede belirtilen süre içinde yeni görevlerinde işe başlayan memurlarla, yer değiştirme suretiyle başka kurumlara atanan memurların aylıkları, işe başladıkları tarihi takip eden aybaşından itibaren yeni görev yerinde ödenir. Eski görev yerinde alınan aylıklar için kurumlar arasında herhangi bir hesaplaşma yapılmaz.

İzin veya geçici görevde iken görev yeri değiştirilen memurların aylıkları:

Madde 170 - (Değişik : 23/12/1972 - KHK 2/1 md.)

Kanunî izinlerin kullanılması sırasında veya geçici bir görevde iken asıl görev yeri değiştirilen memurların aylıkları, izin veya geçici görevin sona ermesine kadar eski görev yerlerinde kadro tasarrufundan ödenir.

Sayman ve sayman mutemetlerinin devir süreleri ve aylıkları :

Madde 171 - (Değişik : 23/12/1972 - KHK 2/1 md.)

Hesaplarını, yerlerine gelenlere devir zorunda bulunan saymanların aylıkları bir ay'ı aşmamak üzere devir sonuna kadar eski görev yerlerinde, kadro tasarrufundan ödenir.⁽¹⁾

Sayman mutemetleri için devir süresi 15 gündür.

Görev yeri değiştirilenlerden eski görevlerine devamları tebliği edilenlerin aylıkları :

Madde 172 - (Değişik : 23/12/1972 KHK-2/1 md.)

Görev yerleri değiştirilen memurlardan görevlerine devamları kurumlarınca yazılı olarak tebliğ edilenlerin aylıkları eski görev yerlerinde kadro tasarrufundan ödenir.

Vekâlet, ikinci görev aylık ve ücretleri ile diğer ödemeler :

Madde 175 - (Değişik : 30/5/1974 - KHK/12; Değiştirilerek kabul : 15/5/1975 - 1897/1 md.)

Bir göreve vekâleten atanan memurlara vekâlet edilen görevin kadro derecesinin birinci kademesinin üçte biri, açıktan atananlara ise (Köy ve kasaba imamlığı kadrolarına atananlara 146 ncı maddede yazılı asgari ücret aylık tutarından aşağı olmamak üzere) üçte ikisi verilir. Buldukları yerden başka bir yerdeki bir göreve vekâlet suretiyle atananlara, Harcırah Kanununun geçici görevle başka yere gönderilenlere ilişkin hükümleri uygulanır.

⁽¹⁾ Bu maddede belirtilen sürelerin, 1998 mali yılında saymanlar için 7 gün, sayman mutemetleri için 2 gün olarak uygulanacağı,, 25/12/1997 tarih ve 4316 sayılı '1998 Mali Yılı Bütçe Kanunu 'nun 71/a fıkrası ile hüküm altına alınmıştır. (R.G.: 27/12/1997-23213 Mük.)

(Değişik : 26/6/1984 - KHK 241/9 md.) 88 inci maddeye göre ikinci görev verilen memurlara, bu görevleri karşılığında aylık ödenebilmesi için boş bir kadroya ait görevin ikinci görev olarak yürütülmesi gerekir. Bu şekilde görevlendirilenlere, görevlendirildikleri kadro derecesinin ilk kademe aylığının üçte ikisi ödenir. Ancak, baştabip ve baştabip yardımcılığı hizmetlerinin ikinci görev olarak yürütülmesi halinde kadro şartı aranmaz ve bu hizmetleri yürütenlere almakta oldukları aylığın üçte ikisi ikinci görev aylığı olarak ödenir.

(Değişik : 22/8/1989 - KHK 378/4 md.) Açıkta vekil olarak atanalar bu Kanunla memurlara tanına sosyal haklardan da yararlanır ve bunlara ödenecek vekalet aylığının hesabına memuriyet taban aylığı da dahil edilir.

Geçici süreli görevlendirme :

Ek Madde 8 - (31/7/1970 - 1327/74 md. ile gelen Ek 1 inci md.) Bu kanuna tabi memurlara, 13/12/1960 tarih ve 160 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi kapsamına giren kurumlarda geçici süreli olarak görev verilebilir.

Yukarıdaki fıkraya göre geçici süreli olarak görevlendirilen memurların kadroları ile ilişkileri, kendi sınıf ve derecelerindeki terfi ve emeklilik hakları devam eder.

Geçici süreli görevlendirme şartları :

Ek Madde 9 - (31/7/1970 - 1327/74 md. ile gelen Ek 2 nci md. dir. Değişik : 15/5/1975 - 1897/1 md.) Geçici süreli görevlendirme yoluyla başka bir görevde çalışan memurlar hakkında aşağıdaki esaslar uygulanır.

a) Ek madde 1'e göre görevlendirilen memur, hem kendi sınıf ve mesleğinin hem de geçici süreli olarak görevlendirildiği işin mevzuatına uymakla yükümlüdür.⁽¹⁾

b) Geçici süreli olarak görevlendirilen memurlar aylıklarını görevlendirildikleri kadrodan alırlar ve bu kadronun diğer haklarından yararlanır.

c) (Değişik : 27/9/1983 - 2902/1 md) Geçici görevlendirilme memurun muvafakatı ile olur ve 2 yılı geçemez. Ancak, yurt dışına atanan koruma görevlileri için bu süre bir katına kadar uzatılabilir.

d) Geçici süreli görevlendirme yalnız 7 nci ve daha yukarı derecelere tahsis edilmiş görevler hakkında uygulanır. Geçici süreli görevlendirmenin memurun mesleği ile ilgili olması şarttır.

⁽¹⁾ Bu hükümde geçen "Ek madde1" kodifikasyon çalışmaları sırasında madde numarası teselsül ettirilerek "Ek madde 8" olmuştur.

e) Geçici süreli görevlendirme, Devlet Personel Başkanlığının uygun görüşü üzerine ilgili Bakanlıkların müşterek kararıyla yapılır. Geçici süreli görevlendirmenin uygulanabileceği haller, şartlar, süresi, sicil ve sair hususlar yönetmelikle belirtilir

DANIŞTAY KANUNU⁽¹⁾

Kanun Numarası : 2575
Kabul Tarihi : 6/1/1982
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 20/1/1982 - Sayı : 17580
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 21, Sayfa : 119

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş

Danıştay

Madde 1 - Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Görevlendirilmiş Yüksek İdare Mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir.

Bağımsızlık ve yönetim

Madde 2 - 1. Danıştay bağımsızdır. Yönetimi ve temsili Danıştay Başkanına aittir.

2. Danıştay'ın hükümetle ilgili işleri Başbakanlık aracılığı ile yürütülür.

Danıştay meslek mensupları

Madde 3 - Danıştay meslek mensupları Danıştay Başkanı, Danıştay Başsavcısı, Danıştay başkanvekilleri, daire başkanları ile üyelerdir.

Teminat

Madde 4 - Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler yüksek mahkeme hâkimleri olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve kanunların kendilerine sağladığı teminat altında görev yaparlar.

Karar organları

Madde 5 – Danıştay'ın karar organları şunlardır :

- a) Daireler,
- b) Danıştay Genel Kurulu,
- c) İdari İşler Kurulu,
- d) İdari Dava Daireleri Genel Kurulu,
- e) Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu,

⁽¹⁾ Bu Kanunda geçen "Devlet Başkaný" deyimini, 11/1/1983 tarih ve 2779 sayılı Kanunun 1. maddesi gereğince "Cumhurbaşkanı" olarak düzeltilmiştir.

- f) İtihatları Birleştirme Kurulu,
- g) Başkanlık Kurulu,
- h) Yüksek Disiplin Kurulu,
- ı) Disiplin Kurulu,

Genel sekreterlik

Madde 6 - 1. Danıştay Başkanının sececeği bir ye Danıştay Genel Sekreterliği görevini yapar.

2. Birinci sınıfa ayrılmış Danıştay tetkik hâkimlerinden veya savcılarında en çok ikisi genel sekreter yardımcısı olarak görevlendirilebilir. Genel Sekreterlik hizmetleri için yeteri kadar savcı, tetkik hâkimi ve memur verilir.

İdari hizmetler

Madde 7 – Danıştay’da zlk İşleri, Evrak, Levazım, Kitaplık ve Yayın, Tasnif, Arşiv, Sosyal ve İdari İşler, zel Kalem müdürlükleriyle bu Kanunda yazılı ve ihtiyaa göre kurulacak bürolar ve kalemler bulunur.

İKİNCİ BÖLÜM

Nitelik, Seçim ve Atanma

Danıştay yelerinin nitelikleri

Madde 8 - 1. Danıştay yeleri :

- a) İdari yargı hâkim ve savcılığı :
- b) Bakanlık, müsteşarlık, müsteşar yardımcılığı, elçilik, valilik,
- c) Generallik, amirallik,
- d) Devlet başkanlığı Genel Sekreterliği,
- e) Genel ve katma bütçeli dairelerde veya kamu kuruluşlarında genel müdürlük veya en az bu derecedeki tetkik ve teftiş kurul başkanlıkları,
- f) Yükseköğrenim kurumlarında hukuk, iktisat, maliye, kamu yönetimi profesörlüğü,
- g) Bakanlıkların başhukuk müşavirliği veya birinci hukuk müşavirliği veya Maliye Bakanlığında bu derecelerdeki hukuk müşavirliği, müşavir avukatlığı veya muhakemat müdürlüğü,

Görevlerini yapanlar arasından seçilir.

2. İdari yargı hâkim ve savcılarının Danıştay üyeliğine seçilebilmeleri için birinci sınıfa ayrıldıktan sonra en az üç yıl bu görevlerde başarı ile çalışmış olmaları ve birinci sınıfa ayrılma niteliğini kaybetmemeleri gereklidir.

3. İdari görevlerden Danıştay üyeliğine seçileceklerin yükseköğrenimlerini tamamladıktan sonra Devlet hizmetlerinde yirmi yıl, yukarıda sayılan görevlerde toplam olarak en az üç yıl çalışmış bulunmaları, birinci derece aylığını kazanılmış hak olarak almaları ve hâkimliğin gerektirdiği ahlâk ve seciyeye sahip olmaları şarttır.

Üye seçimi

Madde 9 - 1. Danıştay'da boşalan üyeliklerin dörtte üçü idari yargı hâkim ve savcılığından, dörtte biri ise diğer görevliler arasından seçilir.

2. İdari yargı hâkim ve savcıları, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca; diğer görevlerde bulunanlar ise, Cumhurbaşkanınca Danıştay üyeliğine seçilirler.

3. Danıştay'da boşalan üye sayısı dördü bulunca, dördüncü üyeliğin boşaldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde durum Danıştay Başkanlığınca Başbakanlığa ve Adalet Bakanlığına duyurulur.

4. Cumhurbaşkanı ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu duyurudan sonra en geç iki ay içinde seçim yapılır.

Danıştay Başkanı, Başsavcısı, Başkanvekilleri ve Daire Başkanlarının nitelikleri, seçimleri ve görev süreleri

Madde 10 - 1. Danıştay Başkanı, Başsavcısı, Başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tam sayısının salt çoğunluğu ile seçilirler.

2. Danıştay Başkanı ve Başsavcısı seçilebilmek için sekiz yıl, Başkanvekili ve daire başkanı seçilebilmek için altı yıl süre ile Danıştay üyeliği yapmış olmak zorunludur.

3. (Mülga : 22/3/1990 - 3619/12 md.)

4. Danıştay Başkanı, Başsavcısı, Başkanvekilleri ve daire başkanlarının görev süreleri dört yıldır. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler, yeniden seçilemeyenler ile seçime girmeyenler veya süreleri dolmadan bu görevlerden çekilenler Danıştay üyeliği görevlerine devam ederler.

5. Seçim, görev sürelerinin biteceği tarihten onbeş gün önce veya diğer sebeplerle boşalma tarihinden itibaren onbeş gün içinde yapılır. Çalışmaya ara verme süresi bu sürenin hesabında nazara alınmaz.

6. Seçime katılmak isteyenler seçim gününden önce Danıştay Başkanlığına yazı ile başvurabilecekleri gibi, toplantıda oylamaya başlanmadan önce sözlü olarak da istekte bulunabilirler veya teklif edilebilirler.

7. Seçim gizli oyla yapılır. İlk üç oylamada sonuç alınamazsa, seçim üçüncü oylamada en çok oy alan iki aday arasında yapılır. Dördüncü oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa seçim, yeniden aday gösterilerek tekrarlanır. Şu kadar ki, bundan sonraki üç oylamada sonuç alınamazsa dördüncü oylamada en çok oy alan seçilmiş sayılır.

8. Genel Kurulun bu seçim için yapacağı toplantılarda üye tam sayısının en az dörtte üçünün hazır bulunması şarttır.

Danıştay Tetkik Hâkimi ve Savcılarının atanmaları ve dairelere verilmeleri

Madde 11 - 1. Danıştay tetkik hâkimleri ile savcılarını, beş yıl meslekte hizmet etmiş ve olumlu sicil almış idari yargı hâkimleri arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atanırlar.

2. Danıştay tetkik Hâkimlerinin görev yerleri Başkanlık kurulu tarafından belirlenir. Görev yerleri aynı usulle değiştirilir. İdari bakımdan zaruret olmadıkça bir sicil devresi geçmedikçe görev yerleri değiştirilemez. Sicil devresi en az altı aydır.

3. Danıştay tetkik hâkimlerinin görev yaptıkları kurul ve daireler, yönetmelikte belirlenecek esas ve sürelerle göre değiştirilir.

Memurların nitelikleri ve atanmaları

Madde 12 - Bu Kanunun 7 nci maddesinde yazılı memurların, Devlet Memurları Kanununda gösterilen nitelikleri haiz olmaları gereklidir. Bunlar Danıştay Başkanlığınca atanırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Daire ve Kurullar

Daireler

Madde 13 - 1. (Değişik : 8/12/1994 - 4055/1 md.) Danıştay, onu dava ve ikisi de idari olmak üzere oniki daireden oluşur.

2. Her daire bir başkan ve en az dört üyeden kurulur, görüşme sayısı beştir, kararlar çoğunlukla verilir.

3. Dairelerde yeteri kadar tetkik hâkimi bulunur.

4. Her dairede, ayrıca bir yazı işleri müdürünün yönetimi altında bir kalem bulunur. Kalem, yazı ve tebliğ işlerini yürütür.

Başkan ve üyelerin dairelere ayrılımları

Madde 14 - 1. Daire başkanları belirli bir dairenin başkanı olarak seçilirler.

2. Üyeler, Başkanlık Kurulunun kararı ile dairelere ayrılırlar ve hizmetin icaplarına göre, daireleri aynı usulle değiştirilebilir.

3. Danıştay dava dairelerinde görev yapacak üyelerin yükseköğrenimlerini, hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yer veren siyasal bilimler, idari bilimler, iktisat ve maliye alanlarında yapmış olmaları gereklidir.

4. Dairelerde vukubulacak noksanlıklar, diğer dairelerden üye alınmak suretiyle tamamlanır. Bu üyeler Başkanlık Kurulunun kararı ile önceden tespit edilir.

Danıştay Genel Kurulu

Madde 15 - 1. Danıştay Genel Kurulu, Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler ile Genel Sekreterden oluşur.

2. Genel kurulun toplanma ve görüşme yeter sayısı başkan ve üyeler tam sayısının yarısından fazlasıdır.

3. Kararlar çoğunlukla verilir. Oylarda eşitlik halinde, Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır. Genel Kurulun toplantı yeter sayısına ilişkin özel hükümler saklıdır.

İdari İşler Kurulu

Madde 16 - 1. İdari İşler Kurulu, idari daireler başkan ve üyeleri ile her yıl Genel Kurulca seçilecek on dava dairesi başkan ve üyesinden oluşur.

2. Bu Kurula Danıştay Başkanı veya başkanvekillerinden biri başkanlık eder.

3. Toplanma ve görüşme yeter sayısı onbeştir.

4. Memurların yargılanması ile ilgili işlerin görüşülmesinde, incelenmekte olan kararı veren daire başkan ve üyeleri toplantıya katılamazlar. Bu toplantılarda toplanma ve görüşme yeter sayısı onbirdir.

5. Kararlar oyçokluğu ile verilir. Oylarda eşitlik halinde Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.

6. İdari İşler Kuruluna yeteri kadar tetkik hâkimi ve memur verilir.

İdari ve Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları

Madde 17 - 1. İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, idari dava dairelerinin başkanlarıyla üyelerinden; Vergi Dava Daireleri Genel kurulu, vergi dava dairelerinin başkanlarıyla üyelerinden oluşur.

2. Dava daireleri genel kurullarına Danıştay Başkanı veya vekillerinden biri başkanlık eder.

3. (Değişik : 2/6/2000 - 4575/1 md.) Bu kurulların toplanma ve görüşme yeter sayısı onyedidir. Toplantıda hazır bulunanlar çift sayıda olursa en kıdemsiz üye kurula katılmaz.

4. (Ek : 22/3/1990 - 3619/1 md.) İdari dava daireleri ile vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararların temyiz veya itiraz yoluyla incelenmesinde bu dairelerde hükme müessir olacak hukuki işlemlerin yapıldığı toplantıda bulunmuş veya karara katılmış olanlar genel kurullarda bulunamazlar. Bu temyiz ve itiraz incelemesinde genel kurulların toplanma ve görüşme yeter sayısı onbeştir. Ancak, iki dava dairesinin birlikte yapacağı toplantıda verilen kararların incelenmesinde, toplanma ve görüşme yeter sayısı onbirdir. Bu toplantılarda da hazır bulunanlar çift sayıda olursa en kıdemsiz üye kurula katılamaz.

5. Bu kurullarda kararlar oyçokluğu ile verilir.

6. Her kurula yeteri kadar tetkik hâkimi ve memur verilir.

İçtihatları Birleştirme Kurulu

Madde 18 - 1. İçtihatları Birleştirme Kurulu, Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, dava daireleri başkanları ve üyelerinden kurulur.

2. Toplanma ve görüşme yetersayısı en az otuzbirdir. Toplantıda hazır bulunanlar çift sayıda olursa en kıdemsiz üye Kurula katılmaz.

3. Esas hakkındaki kararlar, birinci toplantıda Kurul üye tamsayısının salt çoğunluğu ile, bu toplantıda karar yetersayısı sağlanamaz ise ikinci toplantıda mevcudun salt çoğunluğu ile verilir. Kurulun diğer kararları oyçokluğu ile verilir.

4. İçtihatları Birleştirme Kuruluna yeteri kadar tetkik hâkimi ve memur verilir.

Başkanlık Kurulu

Madde 19 - (Değişik : 22/3/1990 - 3619/2 md.)

1 - Başkanlık Kurulu, Danıştay Başkanının başkanlığında Başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanlarından oluşur.

2 - Daire başkanının mazereti halinde, Kurula, dairenin en kıdemli üyesi katılır.

3 - Kararlar oy çokluğu ile verilir.

4 - Oylarda eşitlik halinde Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır

Yüksek Disiplin Kurulu

Madde 20 - 1. Yüksek Disiplin Kurulu, Danıştay Başkanının Başkanlığında her takvim yılı başında, Danıştay Genel Kurulunca her daireden seçilecek birer üye ile ikisi dava daireleri ve biri de idari daireler başkanları arasından seçilecek üç daire başkanından kurulur. Danıştay Başsavcısı Kurulun tabii üyesidir.

2. Kurula iki daire başkanı ve beş üye yedek olarak seçilir.

3. Kurul üye tam sayısı ile toplanır ve üçte iki oyçokluğu ile karar verir.

4. Kurul üyeliklerinde boşalma halinde, boşalan yer için en çok on gün içinde Genel Kurulca birinci fıkradaki esaslara göre yeniden seçim yapılır.

5. Kurulun yazı işlerini Genel Sekreter yürütür.

Disiplin Kurulu

Madde 21 - Disiplin Kurulu, Genel Kurulun her takvim yılı başında seçeceği bir daire başkanıyla bir üyeden ve birinci sınıfa ayrılmış bir tetkik hâkimi ile bir Danıştay savcısından oluşur. Aynı şekilde birer yedek seçilir. Genel Sekreter Kurulun tabii üyesidir. Daire Başkanı Kurula başkanlık eder. Kurul oyçokluğu ile karar verir.

Başkanlara ve Başsavcıya Vekâlet

Madde 22 - 1. Danıştay Başkanlığının boşalması, Danıştay Başkanının izinli veya özürlü olması hallerinde başkanvekillerinden en kıdemlisi Danıştay Başkanına vekâlet eder.

2. Dairelerde en kıdemli üye başkana vekâlet eder. Başsavcıya Danıştay Başkanının seçeceği ve Başsavcılığa seçilme niteliğine sahip bir Danıştay üyesi vekâlet eder.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Danıştay'ın, Daire ve Kurulların Görevleri

Danıştayın görevleri

Madde 23 - Danıştay :

a) (Değişik : 22/3/1990 - 3619/3 md.) İdare Mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini inceler ve karara bağlar.

b) Bu Kanunda yazılı idari davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlar.

c) Başbakanlık veya Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarı ve teklifleri hakkında görüşünü bildirir.

d) (Değişik 18/12/1999 - 4492/1 md.) Tüzük tasarılarını inceler; kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirir.

e) Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık tarafından gönderilen işler hakkında görüşünü bildirir.

f) Bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri yapar.

İlk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar

Madde 24 - (Değişik: 2/6/2000 - 4575/2 md.) 1. Danıştay ilk derece mahkemesi olarak :

a) Bakanlar Kurulu kararlarına,

b) Başbakanlık ve bakanlık müsteşarları, müsteşar yardımcıları, genel müdürleri ve kurul başkanları; diğer kamu kurum ve kuruluşlarının müsteşar, başkan ve genel müdürleriyle ilgili müşterek kararnamelere,

c) Bakanlıkların düzenleyici işlemleri ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere,

d) Danıştay idari dairelerince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere,

e) Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere,

f) Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine,

Karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile tahkim yolu öngörülmeven kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davaları karara bağlar.

2. Danıştay, belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemleri inceler ve karara bağlar.

Temyiz yoluyla Danıştay'da görülecek davalar:

Madde 25 - (Değişik : 22/3/1990 - 3619/5 md.)

İdare mahkemeleri ile vergi mahkemelerince verilen nihai kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili nihai kararlar Danıştay'da temyiz yoluyla incelenir ve karara bağlanır.

İdari uyuşmazlık ve davalarda görev:

Madde 26 – (Değişik: 2/6/2000 - 4575/3 md.) İdari uyuşmazlıklar ve davalar, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci, Dokuzuncu, Onuncu, Onbirinci ve Onikinci dairelerde ve idari ve vergi dava daireleri genel kurullarında incelenir ve karara bağlanır.

Başkanlık Kurulu, iş yükü bakımından zorunluluk doğması durumunda, vergi dava dairelerinin birini idari dava dairesi olarak, idari dava dairelerinin birini vergi dava dairesi olarak görevlendirebilir.

Görevlendirilen dairedeki dosyaların vergi ve idari uyuşmazlıklara ilişkin görev ayırımı gözetilerek hangi daireye ve nasıl devredileceği, görevlendirilen daireye görevlendirildiği alan içinde hangi daire işlerinin verileceği hususları Başkanlık Kurulu kararıyla belirlenir. Bu kararlar Resmi Gazetede yayımlanır ve yayımını izleyen aybaşından itibaren uygulanır.

Daire başkan ve üyeleri, dairenin görevlendirildiği işlere bakan dava dairesi genel kuruluna katılır.

Üçüncü Dairenin Görevleri:

Madde 27 - Üçüncü Daire :

a) Vergi mahkemeleri arasında görev ve yetkiye ilişkin uyuşmazlıklarda ve bağlantılı davalarda merci tayinine,

b) Vergi, resim ve harçlarla ilgili olup diğer vergi dava dairelerinin görevleri dışında kalan işlere,

İlişkin dava ve işleri çözümler.

Dördüncü Dairenin Görevleri:

Madde 28 - Dördüncü Daire, gelir ve kurumlar vergilerine ilişkin davaları çözümler.

Beşinci Dairenin Görevleri

Madde 29 - Beşinci Daire, kamu görevlilerine ait mevzuattan doğan uyuşmazlıklara ilişkin davaları çözümler.

Altınca Dairenin Görevleri

Madde 30 - Altıncı Daire :

- a) İmar, kamulaştırma ve yıkma işleri ile bunlara bağlı işlere,
- b) Eski eserler mevzuatından doğan uyuşmazlıklara, ilişkin davaları çözümler.

Yedinci Dairenin Görevleri

Madde 31 - Yedinci Daire :

- a) Gümrük ve gider vergileri ile ithale ilişkin vergilere,
- b) İşletme vergisine,
- c) Motorlu taşıtlar ve taşıt alım vergilerine,
- d) Veraset ve intikal vergilerine,
- e) Damga vergisine ve dış seyahat harcamaları vergilerine. ilişkin davaları çözümler.

Sekizinci Dairenin Görevleri

Madde 32 - Sekizinci Daire :

- a) Köy, belediye ve özel idareleri ilgilendiren mevzuatın uygulanmasına,
- b) Mahalli idarelerin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri konusuna,
- c) Sınır, iskân, toprak edinme mevzuatına,
- d) Maden, taşocakları ve orman mevzuatına,
- e) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları mevzuatına,
- f) Öğrenci ve öğrenim işlerine,
- g) (Mülga : 22/3/1990 - 3619/12 md.)
- h) Karayolları Trafik Kanununa,

İlişkin davaları çözümler.

Dokuzuncu Dairenin Görevleri

Madde 33 - Dokuzuncu Daire :

- a) Emlak vergisine ve emlak alım vergisine,
 - b) Gayrimenkul kıymet artışı vergisine,
 - c) Köy, belediye ve özel idare vergi, resim, harç ve payları ile bunların diğer gelirlerine ve bunlara ait tarifelere.
 - d) Harçlar Kanununa,
- İlişkin davaları çözümler.

Onuncu Dairenin Görevleri

Madde 34 - Onuncu Daire :

- a) İdare mahkemeleri arasında görev ve yetkiye ilişkin uyuşmazlıklarda ve bağlantılı davalarda merci tayinine,
 - b) Vergi davalarına bakan dava daireleri hariç, diğer idari dava dairelerinin görevleri dışında kalan uyuşmazlıklara,
 - c) Türk parasının kıymetini koruma mevzuatına ilişkin uyuşmazlıklara,
- İlişkin dava ve işleri çözümler.

Onbirinci Dairenin Görevleri

Madde 34/A - (Ek : 8/12/1994 - 4055/3 md.) Onbirinci daire katma değer vergisine ilişkin davaları çözümler.

Onikinci Dairenin Görevleri

Madde 34/B - (Ek : 8/12/1994 - 4055/3 md.) Onikinci daire kamu görevlerine ilişkin davaları çözümler.

Amme alacaklarına ilişkin davalar

Madde 35 - Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasına ilişkin davalar, alacağın tahakkukuna ilişkin davalara bakmakla görevli dava daireleri tarafından çözümlenir.

Yeni vergilerle ilgili uyuşmazlıkların çözümü

Madde 36 - Bir vergiyi kaldıran ve yerine aynı veya benzeri nitelikte yeni bir vergi koyan kanunlardan doğan uyuşmazlıklar, önceki vergiden doğan uyuşmazlıkları çözümlemekle görevli dairece çözümlenir.

Bir kısım işlerin diğer dairelere verilmesi

Madde 37 - Dava dairelerinin işlerinde birbirine göre nispetsizlik görülürse, bir dairenin görevine giren işlerden bir bölümü, dairelerin vergi ve idare uyumsuzluklarına ilişkin görev ayrımı gözönünde bulundurularak Başkanlık Kurulu kararıyla diğer dava dairelerine verilebilir. Bu husustaki kararlar Resmi Gazete’de yayımlanır ve yayımını izleyen aybaşından itibaren uygulanır.

İdari ve Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarının Görevleri

Madde 38 - (Değişik : 22/3/1990 - 3619/6 md.)

1. İdari Dava Daireleri Genel Kurulu;

- a) İdare mahkemelerinden verilen ısrar kararlarını,
- b) İdari dava dairelerinden ilk derece mahkemesi olarak verilen kararları, Temyizen inceler.

2. Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu;

- a) Vergi mahkemelerinden verilen ısrar kararlarını,
- b) Vergi dava dairelerinden ilk derece mahkemesi olarak verilen kararları, Temyizen inceler.

İçtihatları Birleştirme Kurulunun görevleri

Madde 39 - İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri genel kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay Başkanının havalesi üzerine, başsavcının düşüncesi alındıktan sonra işi inceler ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir.

İçtihatların birleştirilmesini istemeye yetkili olanlar

Madde 40 - 1. İçtihatların birleştirilmesi veya birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi, Danıştay Başkanı, konu ile ilgili daireler, idari ve vergi dava daireleri genel kurulları veya Başsavcı tarafından istenebilir.

2. Aykırı kararlara ilgili kişiler, içtihatların birleştirilmesi için Danıştay Başkanlığına başvurabilirler.

3. Kurulun, içtihatların birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkındaki kararları, gönderildikleri tarihten itibaren bir ay içerisinde Resmi Gazete’de yayımlanır.

4. Bu kararlara, Danıştay daire ve kurulları ile idari mahkemeler ve idare uymak zorundadır.

İdari işlerde görev

Madde 41 - İdari işlere ilişkin idari uyuşmazlıklar ve görevler Birinci ve İkinci dairelerle İdari İşler Kurulunda görülür.

Birinci Dairenin görevleri

Madde 42 - Birinci Daire :

a) Başbakanlık veya Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarı ve tekliflerini,

b) Başbakanlıktan gönderilen tüzük tasarılarını,

c) (Değişik : 18.12.1999 - 4492/3. md.) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini,

d) İdari makamlar arasında görev ve yetkiden doğan ve Başbakanlıktan gönderilen uyuşmazlıkları,

e) Kanunlarında Danıştay'dan alınacağı yazılı bulunan düşüncelere ilişkin istekleri,

f) Danıştay'ca istisari mahiyette incelenmek ve düşüncesini bildirmek için Devlet Başkanlığı veya Başbakanlıktan gönderilecek işleri,

g) 6830 sayılı İstimlak Kanununun otuzuncu maddesinin uygulanmasından çıkan uyuşmazlıkları,

h) İdarei Umumiyei Vilâyat Kanunu Muvakkatı gereğince doğrudan doğruya veya itiraz yoluyla Danıştay'a verilen işleri,

ı) Belediye Kanunu ile Danıştay'a verilip idari davaya konu olmayan işleri,

j) Derneklerin, kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için yapılacak teklifleri,

k) Diğer idari dairenin görevi dışında kalan işleri,

İnceler ve gereğine göre karara bağlar veya düşüncesini bildirir.

İkinci Dairenin görevleri

Madde 43 - İkinci Daire, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunu Muvakkatı hükümlerine göre Danıştay'ca görülecek işleri karara bağlar.

Bir kısım işlerin diğer idari daireye verilmesi

Madde 44 - İdari dairelerin işlerinde birbirine nazaran nispetsizlik görülürse, Başkanlık Kurulunun kararıyla bir dairenin görevine giren işlerden bir bölümü diğer idari daireye verilebilir. Bu husustaki kararlar Resmi Gazete'de yayımlanır ve yayımını izleyen aybaşından itibaren uygulanır.

Danıştay Genel Kurulunun görevleri

Madde 45 - Danıştay Genel Kurulu, bu Kanunla ve diğer kanunlarla bu Kurula verilen seçim görevleri ile diğer görevleri yapar ve bu Kanunda öngörülen içtüzük ve yönetmelikleri kabul eder.

İdari İşler Kurulunun görevleri

Madde 46 - 1. İdari İşler Kurulu :

a) (Mülga : 22/3/1990 - 3619/12 md.)

b) İmtiyaz verilmesine ilişkin sözleşme ve şartlaşmaları,

c) Kanunlarda, Danıştay İdari İşler Kurulunda görüşüleceği yazılı olan işleri

d) Danıştay idari daire ve kurulları arasında çıkacak görev uyumsuzluklarını,

e) Yukarıda yazılı olanlardan başka idari dairelerden çıkan işlerden Danıştay Başkanının havale edeceği işleri,

f) Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatı hükümlerine göre ilgili dairece birinci derecede verilen men'i muhakeme kararlarını kendiliğinden, lüzumu muhakeme kararlarını ise itiraz üzerine,

İnceler ve gereğine göre karara bağlar veya düşüncesini bildirir. Danıştay'ın ilgili dairesi Kurulun bozma kararlarına uymak zorundadır.

2. İdari dairelerin birinden çıkıp, (e) bendi uyarınca Danıştay Başkanı tarafından Danıştay İdari İşler Kuruluna havale edilmemiş olan işler ve verilen kararlar ilgili bakanlığın görüşüne uygun olmadığı takdirde, bakanın isteği üzerine, Danıştay İdari İşler Kurulunda görüşülür.

3. İdari dairelerin göreve ve usule ilişkin nedenlerle işin esası hakkında karar vermediği işlerde, İdari İşler Kurulunca bu kararın yerinde görülmemesi halinde, ilgili daireye geri gönderilir ve bu dairece İdari İşler Kurulu kararı doğrultusunda inceleme yapılarak karar verilir.

İdari işlerin görüşülmesi

Madde 47 - Dairelerle kurulların toplantılarında üye veya tetkik hâkimlerinin açıklamaları dinlendikten sonra işlerin görüşülmesine geçilir.

Konular aydınlanınca göreve ve usule ilişkin meseleler varsa ilk önce bunlar ve sırayla diğer meseleler karara bağlanır.

Kanun ve tüzük tasarıları ile kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinin görüşülmesi

Madde 48 - (Değişik : 18/12/1999 - 4492/5 md.) Danıştay, kanun tasarı ve teklifleri ile tüzük tasarıları üzerindeki incelemesini, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirmeyi, geliş tarihinden itibaren iki ay içinde sonuçlandırmak zorundadır.

Evrak getirilmesi ve yetkililerin dinlenmesi

Madde 49 - 1. İncelenmekte olan işler hakkında lüzum görülen her türlü evrak getirtilebileceği ve bilgi istenebileceği gibi, tamamlayıcı veya aydınlatıcı bilgiler alınmak üzere ilgili dairelerden veya uygun görülecek diğer yerlerden yetkili memur ve uzmanlar da çağırılabilir.

2. İstenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine ve yüksek menfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, ilgili makam, gerekçesini bildirmek suretiyle söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir.

Görüşmelerin idaresi

Madde 50 - Başkan, görüşmeleri idare eder ve oya sunulacak hususları belirler. Göreve ve usule ait meselelerde azınlıkta kalanlar, işin esası hakkında oylarını kullanmak zorundadırlar.

Kararlar

Madde 51 - Kararlarda, toplantıya katılanların ad ve soyadları, işin konusu, verilen kararların gerekçeleri, azınlıkta kalanların görüşleri ve karar tarihi belirtilir. Kararlar, toplantıya katılan Başkan ve üyeler tarafından imzalanır.

Başkanlık Kurulunun görevleri

Madde 52 - 1. Başkanlık Kurulu :

- a) Üyelerin dairelere ayrılmalarını,
 - b) Zorunluluk halinde daire başkanlarının ve üyelerin dairelerinin değiştirilmesini,
 - c) 37 nci ve 44 üncü maddelere göre daireler arasında iş dağılımını,
 - d) Danıştay daireleri arasında çıkan görev uyuşmazlıklarını,
 - e) (Ek : 22/3/1990 - 3619/8 md.) Ayrı yargı çevrelerinde bulunan idare ve vergi mahkemeleri arasında görev ve yetkiye ilişkin uyuşmazlıklarda ve bağlantılı davalarda merci tayinini,
 - f) Danıştay Başkanının Kurulda görüşülmesini uygun gördüğü işleri, İnceler ve gereğine göre karar verir veya düşüncesini bildirir.
2. Kurul, Danıştay Başkanının davetiyle toplanır.

Yüksek Disiplin Kurulunun görevleri

Madde 53 - Yüksek Disiplin Kurulu, bu Kanun hükümleri dairesinde Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler hakkında, disiplin kovuşturulması yapılmasına ve disiplin cezası uygulanmasına karar verir ve bu Kanunla görevli kılındığı diğer işleri görür.

Disiplin kurulunun görevleri

Madde 54 - Disiplin Kurulu :

- a) Danıştay memurları hakkında Yüksek Disiplin Kurulu görevlerini yapar.
- b) Danıştay memurları hakkında Memurin Muhakematı Hakkındaki kanunu Muvakkatı hükümlerine göre birinci derecede karar verir.
- c) Danıştay memurları hakkında 657 sayılı Devlet memurları Kanununun 226 ncı maddesinin (B) bendinde yazılı görüşme ve danışma kurulu görevini yapar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Görevler ve Haklar

Danıştay Başkanının görevleri

Madde 55 - 1. Danıştay Başkanı, Danıştay'ın genel işleyişinden sorumludur. Kuruluşun düzenli çalışmasını sağlar. Gerekirse, ilgili daire başkanları veya Başkanlık Kurulu ile de istişare ederek lüzumlu idari tedbirleri alır.

2. Danıştay Başkanı, Danıştay Genel Kurulu ile İçtihatları Birleştirme Kuruluna, İdari İşler Kuruluna, idari ve vergi dava daireleri genel kurullarına, Yüksek Disiplin Kuruluna ve Başkanlık Kuruluna, başkanlık eder.

Danıştay Başkanvekillerinin görevleri

Madde 56 - 1. Danıştay Başkanına ait görevlerden Danıştay Başkanı tarafından verilenleri yaparlar.

2. Danıştay Başkanının yokluğunda kıdem sırasına göre ona vekillik ederler.

3. Danıştay Başkanının katılmadığı kurullara başkanlık ederler.

Daire Başkanlarının görevleri

Madde 57 - 1. Daire başkanları, dairelerinden görevli bulunanların görevlerine devamlarını, düzenli çalışmalarını, daire işlerinin verimli bir şekilde yürütülmesini ve tetkik hâkimleri ile diğer memurların yetişmelerini sağlarlar. Görüşmeleri idare ederler, dahil buldukları kurulların toplantılarına katılarak düşüncelerini bildirirler ve oylarını verirler.

2. Daire başkanları her takvim yılı sonunda, dairelerindeki işlerin durumu ve bunların yürütülmesinde aksaklık varsa sebepleri hakkında Danıştay Başkanlığına bir rapor verirler ve alınmasını lüzumlu gördükleri tedbirleri bildirirler.

Üyelerin görevleri

Madde 58 - Üyeler, buldukları dairelerde başkanlar veya dahil buldukları kurullarda kurul başkanları tarafından kendilerine verilen dosyaları geciktirmeden inceleyerek görevli daire veya kurullara gerekli açıklamaları yaparlar, kararları yazarlar, dairelerin ve üyesi buldukları kurulların toplantılarına katılırlar, düşünce ve görüşlerini bildirirler, oylarını verirler ve daire ile ilgili olmak üzere verilen diğer işleri görürler.

Genel Sekreterin görevleri

Madde 59 - 1. Genel Sekreter bu Kanunun görevli kıldığı işler ile Danıştay Başkanının vereceği idare ve yazı işlerini yürütür.

2. Dairelere ve Başsavcılığa bağlı olanlar dışındaki müdürlükler ve diğer idari birimler Genel Sekreterin yönetim ve denetimi altında bulunur.

Danıştay Başsavcısının görevleri

Madde 60 - 1. Başsavcı, dava dosyalarını uygun göreceği görev ayırımına göre savcılara havale eder. Düşüncelerinin vaktinde bildirilmesini ve savcılar ile Başsavcılıkta görevli diğer memurların devamlarını ve intizamla çalışmalarını sağlar, gelen dosyaların kaydı ve saklanması ile işi bitenlerin ilgili yerlere geciktirilmeden gönderilmesi için gerekli tedbirleri alır.

2. Başsavcı, incelediği dava dosyaları hakkında düşüncelerini bildirir ve kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yapar.

3. Başsavcı her takvim yılı sonunda, işlerin durumu ve bunların yürütülmesinde aksaklık varsa sebepleri hakkında Danıştay Başkanlığına bir rapor verir ve alınmasını lüzumlu gördüğü idari tedbirleri bildirir.

4. Başsavcı, savcılardan birini, idari işlerde kendisine yardım etmekte görevlendirebilir.

Savcılarının görevleri

Madde 61 - 1. Savcılar, kendilerine havale olunan dosyaları Başsavcı adına incelerler ve düşüncelerini, davalarda bir ay, yürütmenin durdurulması isteminde iki gün içinde gerekçeli ve yazılı olarak verirler. Bu süreler geçilirse durumu sebepleriyle birlikte Başsavcıya bildirirler. Danıştay Başkanının ve Başsavcının vereceği diğer görevleri yerine getirir; çalışma düzeninin korunması ve işveriminin artırılması için Başsavcının alacağı tedbirlere uyarlar.

2. Savcılar, ilgili yerlerden Danıştay Başkanlığı aracılığı ile her türlü bilgileri isteyebilecekleri gibi işlem dosyalarını da getirtebilirler.

3. Dava daireleri ile idari ve vergi dava daireleri genel kurullarınca gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay savcıları, önceden haber verilme suretiyle, düşüncelerini sözlü olarak da açıklarlar.

Tetkik Hâkimlerinin görevleri

Madde 62 - 1. Tetkik hâkimleri Danıştay Başkanının, daire ve kurul başkanlarının kendilerine havale ettikleri işleri inceleyerek daire veya görevli kurula gerekli açıklamaları yaparlar. Kendi düşünce ve görüşlerini sözlü ve yazılı olarak bildirirler, karar taslaklarını yazarlar, gerekli tutanakları düzenler ve Danıştay Başkanı, kurul başkanı ve daire başkanının verecekleri diğer görevleri yerine getirirler.

2. Her daire ve kurulda, o daire veya kurul başkanınca birinci sınıfa ayrılmış bir tetkik hâkimi, memurların görevlerine devamlarını, yetişmelerini ve verimli bir

biçimde çalışmalarını, idare, dosya ve diğer yazı işleri ile tebligat işlerinin gecikmeden ve düzenli olarak yürütülmesini, Danıştay Başkanının, daire ve kurul başkanının vereceği diğer işleri yapmakla görevlendirilir.

Görevlerin uygulanma şekli

Madde 63 – Danıştay meslek mensuplarının ve tetkik hakimleri ile savcılarının yukarıdaki maddelerde yazılı görevlerinin uygulanmasına idari dava ve kurulların çalışma usullerinin düzenlenmesine ve 7 nci maddede yazılı müdürlükler, bürolar ve kalemlerinin ifasına ve işlerin belirli sürelerde sonuçlandırılmasına ilişkin hükümler Danıştay İçtüzüğünde gösterilir.

Başkan, Başsavcı ve üyelerin aylıkları ve ödenekleri ile diğer mali hakları

Madde 64 - Danıştay Başkanı, Danıştay Başsavcısı, Başkanvekilleri, daire başkanları ve üyelerine aylık, ödenek, mali, sosyal ve diğer özlük hakları bakımından sırasıyla Yargıtay birinci Başkanı, Cumhuriyet Başsavcısı, birinci başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri hakkındaki kanun hükümleri uygulanır.

Yurt dışına gönderilme

Madde 65 - 1. Danıştay meslek mensupları, idare ve vergi hukuku alanında bilimsel araştırmalar yapmak ve mesleki incelemelerde bulunmak amacıyla aylık ve ödenekleri, hakiki yol masrafları ve gündelikleri verilmek ve bir yılı geçmemek şartıyla idari yargı sisteminin uygulandığı yabancı memleketlere Başkanlık Kurulunun kararı ile gönderilebilirler.

2. Yurt dışına gönderilecek Danıştay Başkanı, Başsavcısı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyelerin seçimleri ile diğer esaslar hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Başka iş ve görev kabul etme

Madde 66 - 1. Danıştay meslek mensupları, ilmi araştırma ve yayınlarda bulunabilirler; Danıştay Başkanının izni ile kurumlarından yolluk almaksızın davet edildikleri yurt içi ve yurt dışı kongre, konferans, seminer ve benzeri bilimsel toplantılarla, bilim ve meslekleri ile ilgili diğer toplantılara katılabilirler. Onbeş güne kadar olan izinler Danıştay Başkanınca, onbeş günü aşan izinler Başkanlık Kurulunca verilir.

2. Danıştay meslek mensupları birinci fıkradaki hallerde Başkanlık Kurulu kararıyla görevli olarak gönderilebilir.

3. Yukarıdaki fıkrada yazılı olan Danıştay meslek mensupları esas görevleri yanında Başkanlık Kurulunun kararıyla yükseköğretim kurumlarında ders ve konferans verebilirler.

ALTINCI BÖLÜM

Disiplin Kovuşturması

Disiplin kovuşturması

Madde 67 - Danıştay Başkanı, Başsavcısı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyelerin, yüksek hâkimlik vakar ve şerefi ile bağdaşmayan veya hizmetin aksamasına yol açan hal ve hareketleri görülür veya öğrenilirse haklarında bu kanun hükümleri uyarınca disiplin kovuşturması yapılır.

Konunun Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesi

Madde 68 - Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyelerin yukarıdaki maddede yazılı hal ve hareketlerinin görülmesi veya öğrenilmesi halinde konunun Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesi Başkanlık Kurulu tarafından duruma göre takdir edilir ve karara bağlanır.

Disiplin kovuşturması kararı

Madde 69 - 1. Yüksek Disiplin Kurulu, eldeki bilgi ve delillere ve isnat olunan hal ve hareketin niteliğine göre disiplin kovuşturması yapılmasına yer olup olmadığına karar verir.

2. Kurul, disiplin kovuşturmasına karar verirse, Kurul dışındaki daire başkanları ve üyeler arasından seçeceği üç kişiyi soruşturma yapmakla görevlendirir. Haklarında isnatta bulunulanlar, Yüksek Disiplin Kurulu üyesi ise, Kurulun bu husustaki toplantılarına katılamazlar. Bunların yerleri 20 nci maddedeki usule göre doldurulur.

Soruşturmanın şekli

Madde 70 - 1. Soruşturma yapmakla görevlendirilenler, ilgiliye isnat olunan hal ve hareketi bildirerek savunmasını alırlar, lüzum gördükleri kimseleri yeminle dinler, konu ile ilgili bilgileri toplar ve sübut delillerini tespit ederler.

2. Bütün daire, kurum ve kuruluşlar ile gerçek ve tüzelkişiler, sorulan hususlara cevap vermek ve diğer istekleri yerine getirmek zorundadırlar. Ancak 49 uncu madde hükmü saklıdır.

Rapor verilmesi

Madde 71 - Soruşturmayı yapanlar yaptıkları soruşturmaları ve elde ettikleri bilgi ve delilleri gösteren ve bunlara göre disiplin cezası verilmesine yer olup olmadığı hakkındaki kanaatlerini belirten bir rapor hazırlarlar ve belgeleri bu rapora bağlarlar.

Rapor üzerine yapılacak işlem

Madde 72 - 1. Yukarıdaki madde gereğince hazırlanan rapor, Yüksek Disiplin Kuruluna verilir. Bu Kurula, soruşturmayı yapmış olanlar katılamazlar.

2. Kurul Başkanı, soruşturma sonucunu ilgiliye yazılı olarak bildirir ve beş günden az olmamak üzere tayin edeceği süre içinde yazılı savunmasını vermeye davet eder.

3. Kurul Başkanı, soruşturma dosyasını üyelerin birine havale eder.

4. Kurul, işi evrak üzerinde inceler ve gerekirse soruşturmanın genişletilmesine veya derinleştirilmesine karar verir.

5. İlgili, bu dosyayı raportör üyenin huzurunda inceleyebilir.

Disiplin cezaları

Madde 73 - 1. Yüksek Disiplin Kurulu isnat olunan hal ve hareketi sabit görmezse dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verir.

2. Kurul, bu hal ve hareketleri sabit gördüğü takdirde bunların mahiyetine ve ağırlığına göre, ilgilinin uyarılmasını veya hizmet süresine göre istifa etmeye veya emekliliğini istemeye davet edilmesini karar altına alır.

3. Kurul kararı Danıştay Başkanı hakkında ise, vekili, diğerleri hakkında ise Danıştay Başkanı tarafından ilgiliye tebliğ edilir.

Kararların yerine getirilmesi

Madde 74 - İlgili, emekliliğini istemeye veya istifa etmeye dair olan karara, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde uymazsa istifa etmiş sayılır. Bir aylık süre içinde ilgili izinli sayılır.

Disiplin kararı aleyhine dava açılması

Madde 75 - 1. İlgili, Yüksek Disiplin Kurulu kararının kendisine tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde bu karara karşı dava açabilir. Bu davalar, savunmaların alındığı veya cevap sürelerinin geçtiği tarihten itibaren üç ay içinde karara bağlanır. Çalışmaya ara verme süresi hesaba katılmaz.

2. Dava sonuçlanıncaya kadar ilgililerden boşalan yerler doldurulmaz.

3. Yüksek Disiplin Kurulunda karar vermiş veya soruşturmayı yapmış olanlar, disiplin cezalarına ilişkin davaların görüşülmesine katılamazlar.

YEDİNCİ BÖLÜM

Ceza Kovuşturması

Soruşturma

Madde 76 - 1. Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyelerin görevlerinden doğan veya görevleri sırasında işlemiş buldukları suçlardan dolayı, Danıştay Başkanının seçeceği bir daire başkanı ile iki üyeden oluşan bir kurul tarafından ilk soruşturma yapılır.

2. Danıştay Başkanı hakkında soruşturma, kendisinin katılmayacağı Başkanlık Kurulunca seçilecek bir daire başkanı ile iki üyeden oluşan bir kurul tarafından yürütülür.

3. Kurul, soruşturma sonunda düzenleyeceği fezlekeyi ve buna ilişkin evrakı Danıştay Başkanına, soruşturma Danıştay Başkanı hakkında ise fezlekeyi ve evrakı Başkanvekiline verir. Bu husustaki dosya Danıştay Başkanı veya vekili tarafından gerekli karar verilmek üzere İdari İşler Kurulu Başkanlığına tevdi edilir. Bu Kurulun vereceği kararlar sanığa ve varsa şikâyetçiye tebliğ olunur.

4. Yargılamanın men'i kararı kendiliğinden ve son soruşturmanın açılmasına dair kararlar itiraz üzerine İdari İşler Kurulu Başkan ve üyelerinin katılmayacağı Danıştay Genel Kurulunda incelenir.

5. Danıştay Genel Kurulunun bu toplantılarında yeter sayı en az otuzbirdir. Toplantıda hazır bulunanlar çift sayıda ise en kıdemsiz üye toplantıya katılmaz.

İtiraz süresi

Madde 77 - 76 ncı madde hükümlerine göre birinci derecede verilen kararlara itiraz süresi bu kararın sanığa veya şikâyetçiye tebliğ tarihinden itibaren on gündür.

Görevli kurullarda inceleme

Madde 78 - 1.Yukarıdaki maddelerde yazılı kurullarda inceleme evrak üzerinde yapılır. Sanıklar, soruşturma dosyalarını son soruşturmanın açılmasına dair kararın tebliği üzerine, kararı veren kurulun tetkik hâkiminin gözetimi altında inceleyebilirler.

2. Kararlar, kurulun tetkik hâkimi tarafından Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililere tebliğ edilir.

Soruşturma dosyasının yargı yerlerine gönderilmesi

Madde 79 - 76 ncı madde gereğince verilen son soruşturmanın açılmasına dair kararlar üst kurulca onanmak veya itiraz olunmamak suretiyle kesinleştikten

sonra, soruşturma dosyası, gereği yapılmak üzere Danıştay Başkanı veya vekili tarafından Cumhuriyet Başsavcısına gönderilir.

Karara katılamayacak olanlar

Madde 80 - Soruşturma yapanlar, soruşturmalar üzerine karar verecek olan kurulların toplantılarına katılamazlar.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun uygulanacağı haller

Madde 81 – 1. Yukarıdaki maddeler hükümlerine göre yapılacak soruşturmalar ile verilecek kararlarda, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Ceza Muhakemeleri Usulü kanununun soruşturmaya ilişkin hükümleri uygulanır.

2. Soruşturma kurulları sorgu hakiminin yetkilerini haizdir.

Şahsi suçların kovuşturma usulü

Madde 82 - 1. Danıştay Başkanı, Başsavcı, Başkanvekilleri, daire başkanları ve üyelerin şahsi suçlarının takibinde Yargıtay Başkanı, Cumhuriyet Başsavcısı ve üyelerinin şahsi suçlarının takibi ile ilgili hükümler uygulanır.

2. 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu gereğince, Danıştay Başkanı, Başkanvekilleri, Danıştay Başsavcısı ve daire başkanları ile üyeler hakkında kovuşturma yapılması Başkanlık Kurulunun iznine tabidir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Görevin Sona Ermesi

Hüküm giyme hali

Madde 83 - 1. Danıştay meslek mensuplarından birinin ağır hapis, kasıtlı bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası ile kesin olarak hüküm giymesi halinde, görevi kendiliğinden sona erer.

2. Kasıtlı bir suçtan dolayı altı aydan aşağı hapis cezası ile hüküm giyme halinde bu suç, mesleğin vakar ve şerefini bozan veya mesleğe karşı genel saygı ve güveni gideren nitelikte görülürse, ilgilinin meslekten çıkarılması gerekip gerekmediğine Yüksek Disiplin Kurulu tarafından karar verilir.

Sağlık bakımından görevin yerine getirilememesi

Madde 84 - Görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği tam teşekküllü resmi sağlık kurulu raporuyla kesin olarak anlaşılan Danıştay meslek mensuplarının görevine son verilmesine Başkanlık Kurulunca karar verilir.

Dava hakkı

Madde 85 - 83 üncü maddenin ikinci fıkrası ile 84 üncü maddeye göre görevlerine son verilen ilgililerin bu kararlara karşı açacakları davalarda 75 inci madde hükümleri uygulanır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Çalışmaya ara verme

Madde 86 - 1. Danıştay daireleri her sene Temmuz ayının yirmisinden Eylül ayının altısına kadar çalışmaya ara verirler.

2. Ara verme süresi içinde çalışmak üzere; bir daire başkanı ile dört üyeden ve bir yedek üyeden oluşan bir nöbetçi daire kurulur. Yedek üye aynı zamanda Genel Sekreterlik görevini yapar.

3. Bu dairenin başkanı ile üyeleri, Danıştay dairelerinin başkan ve üyeleri arasından karma olarak Başkanlık Kurulu tarafından seçilir. Ayrıca lüzumu kadar savcı ve tetkik hâkimi görevlerine devam ederler.

4. Çalışmaya ara verme süresi içinde görevli olarak kalanlar hariç olmak üzere Danıştay Başkanı, Başsavcı, Başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler ile savcılar ve tetkik hâkimleri çalışmaya ara verirler. Bu süre içinde Danıştay Başkanına, nöbetçi daire başkanı vekâlet eder.

5. Danıştay'da çalışan diğer memurlar çalışmaya devam ederler. Ancak, çalışmaya ara verme süresi içinde işin icaplarına göre görevde kalmaları lüzumlu görülmeyen memurlar kanuni izinlerini kullanırlar.

6. Çalışmaya ara verme süresi içinde görevleri başında kalanların yıllık izin hakları saklıdır.

Nöbetçi dairenin göreceği işler

Madde 87 - Nöbetçi daire, çalışmaya ara verme süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:

- a) Kanun tasarı ve teklifleri ile tüzük tasarıları hariç olmak üzere hükümetçe verilecek ivedi veya kanunen belli süre içinde karara bağlanması gereken işler,
- b) Yürütmenin durdurulmasına veya delillerin tespitine ait işler,
- c) Tutuklu memurlar hakkında Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatı hükümlerine göre Danıştay'a gelen işler.

Tasnif ve yayın bürosu

Madde 88 - 1. Danıştay daireleri ve kurulları tarafından verilen kararların ve mevzuatın tertip ve tasnifini yapmak, kitaplığın düzenlenmesini sağlamak, Danıştay Dergisinin yayımlanması işini yürütmek ve kamu hukuku ile ilgili bilimsel yayınları takip etmek üzere, bir büro kurulur.

2. Bu büronun kuruluş ve görevleri bir yönetmelikle düzenlenir.

Gizli bilgileri açıklama

Madde 89 - Danıştay meslek mensupları ile Danıştay tetkik hâkimleri ve savcıları kamu hizmetleriyle ilgili gizli bilgileri, görevlerinden ayrılmış olsalar bile açıklayamazlar.

İsnat ve iftiralara karşı korunma

Madde 90 - Danıştay meslek mensupları hakkında ihbar ve şikâyetlerin inceleme, soruşturma veya yargılama sonunda sabit olmadığı ve bir isnadın gareze binaen veya hareket kasdıyla yapıldığı veya uydurma bir isnat mahiyetinde olduğu anlaşıldığı takdirde, Danıştay Başkanı isnatta bulunanlar hakkında kamu davası açılmasını Cumhuriyet Savcılığından ister.

Çalışma saatleri ve izinler

Madde 91 - (Değişik : 22/3/1990 - 3619/9 md.)

Danıştay'da haftalık çalışma süresi ve Danıştay meslek mensuplarının mazeret, hastalık ve aylıksız izinleri yönünden Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır.

Dosyaların ve diğer evrakın saklanması

Madde 92 - Dava dosyalarıyla diğer evrakın Danıştay'da saklanma süreleri, yok edilme usulleri ve Danıştay Arşivine ilişkin diğer hususlar çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Bütçe

Madde 93 - 1. Danıştay genel bütçe içinde kendi bütçesiyle yönetilir.

2. Bütçenin ita amiri Danıştay Başkanıdır. Muhasebe işleri Danıştay nezdinde kurulacak muhasebe teşkilatı tarafından yürütülür.

3. Yasama meclislerindeki bütçe görüşmelerinde Danıştay'ı Başkan veya görevlendireceği kimse temsil eder.

Kıyafet

Madde 94 - Danıştay meslek mensupları ile Danıştay tetkik hâkimleri ve Danıştay savcılarının resmî kıyafetlerinin şekli ve bunların giyilme zaman ve yerleri bir yönetmelikle düzenlenir.

Basına bilgi verme

Madde 95 - Basına, haber ajanslarına, radyo ve televizyona Danıştay'la ilgili bilgi ve demeçler, Danıştay Başkanı veya yetkili kılacağı bir görevli tarafından verilebilir.

ONUNCU BÖLÜM

Son Hükümler

Kaldırılan hükümler

Madde 96 - 521 sayılı Danıştay Kanunu ile bunun ek ve tadilleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Ek Madde 1 - (Ek : 22/3/1990 - 3619/10 md.)

İki dava dairesinin görevine ilişkin davalar, ilgili dava dairesinin isteği üzerine o dava dairelerinin birlikte yapacakları toplantıda karara bağlanır. Bu toplantıya daire başkanlarından kıdemlisi başkanlık eder. Toplanma ve görüşme yeter sayısı dokuzdur. Kararlar oy çokluğuyla verilir.

Bu davalar, davanın açıldığı dairenin esas ve karar numaralarını alır.

Geçici Madde 1 - Bu Kanunun yürürlüğü girdiği tarihte Danıştay'da görevli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memurlardan ihtiyaç fazlası olanlar, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde görevlendirilmek üzere Adalet Bakanlığı emrine verilirler. Bunlara ait kadrolar adalet Bakanlığı taşra teşkilatı mahkemeler bölümüne eklenir.

Geçici Madde 2 - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Danıştay'da görevli bulunan başkâtiplerin unvanı "yazı işleri müdürü" olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklik sebebi ile yeniden atanmaları gerekmez. Yeni unvanları, yan ödeme kararnamesinde yer alıncaya kadar eski unvanları üzerinden yan ödeme almaya devam ederler.

Geçici Madde 3 - Yürürlükten kaldırılan 521 sayılı Danıştay Kanunu ile ek ve değişikliklerine göre çıkarılmış bulunan tüzük ve yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri çıkarılacak tüzük, içtüzük ve yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar uygulanmaya devam olunur.

Geçici Madde 4 - Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce başlayan müracaat ve dava süreleri hakkında 521 sayılı Danıştay Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 5 - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce Danıştay'a açılmış bulunan davalar Danıştay'da bakılarak sonuçlandırılır.

Geçici Madde 6 - Daha önce Danıştay'ın görev alanında olup Bölge idare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun ile bu mahkemelerin görevine giren konularla ilgili davalar, bu mahkemeler göreve başlayıncaya kadar Danıştay'da açılmaya devam olunur, Bu davalar Danıştay'ca sonuçlandırılır.

Geçici Madde 7 - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Birinci Mürettep Daire, Yedinci Daire ve Onuncu Dairede mevcut bulunan memur hukuku ile ilgili dosyalar Üçüncü Daireye devredilir ve bu Dairece sonuçlandırılır.

Geçici Madde 8 - Yürürlükten kaldırılan 521 sayılı Danıştay Kanunu ile ek ve değişiklikleri gereğince kurulmuş bulunan daire ve kurullarda mevcut işlerin bu Kanuna göre görevlendirilen daire ve kurullara dağıtımı, ayrıca karar verilmesine yer kalmaksızın, daire kurullarının oluşmasından itibaren onbeş gün içinde tamamlanır.

Geçici Madde 9 - İdari İşler, Başkanlık Kurulu, Yüksek disiplin ve Disiplin Kurullarının seçimleri daire kurullarının oluşmasından itibaren onbeş gün içinde yapılır.

Geçici Madde 10 - Çeşitli kanunlarda Danıştay Genel Kurulunda görüşülerek karara bağlanacağı yazılı işler, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra Danıştay İdari İşler Kurulunca görüşülerek karara bağlanır.

Geçici Madde 11 - Hâkimler Kanununda idari yargı hâkim ve savcılarını ilgili düzenlemeler yapıncaya kadar bu Kanunda sözü geçen birinci sınıfa ayrılmış idari yargı hâkim ve savcılarını ibaresi birinci derece kadroyu almış idari yargı hâkim ve savcılarını anlamına gelir.

Geçici Madde 12 - Anayasa Mahkemesi ve Sayıştay kanunlarında gerekli düzenlemeler yapıncaya kadar 1903 sayılı Kanunun geçici 1 ve 2 nci maddelerine göre yargı ödeneğinin verilmesine devam olunur.

Geçici Madde 13 - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, Danıştay Başkanı, Başsavcısı ve daire başkanlarının başkanlık sıfatları sona erer. Ancak; geçici 14 ncü madde gereğince atamalar yapıncaya kadar başkanlık görevleri devam eder.

Geçici Madde 14 - 1. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde, Danıştay'da mevcut boş üyelik kadroları bir defaya mahsus olmak üzere, bu Kanunun 8 nci maddesinde belirtilen niteliklere sahip olanlar arasından,

en az dörtte üçü idari yargı hâkim ve savcılarında olmak üzere Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun boş üyelikler için göstereceği iki kat aday arasından Cumhurbaşkanlığı tarafından seçim yapılmak suretiyle doldurulur.

2. Birinci fıkradaki seçimi izleyen onbeş gün içinde Danıştay Başkanı, başsavcısı, başkanvekilleri ve daire başkanları Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun Danıştay üyelerinden göstereceği ikişer aday arasından bir defaya mahsus olmak üzere Cumhurbaşkanlığına seçilir.

3. Danıştay üyelerinin dairelere dağılımı, ikinci fıkradaki süre içinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun önerisi üzerine bir defaya mahsus olarak Cumhurbaşkanlığına yapılır.

4. Cumhurbaşkanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun önerisi üzerine, kuruluş halinde bulunan bölge idare mahkemeleri başkanlıklarına bir defaya mahsus olmak üzere Danıştay üyeleri arasından atama yapabilir. Bu suretle bölge idare mahkemeleri başkanlıklarına atanananlar, bu görevlerde dört yıl süre ile hizmet görürler. Bu süre, ilgilinin isteği üzerine uzatılabilir. Bu fıkra göre atanananlar, Danıştay üyeliği sıfatını, kadrosunu, aylık ve ödeneği ile her türlü özlük haklarını muhafaza ederler. Bunların aylık ve ödenekleri ile diğer her türlü mali ve sosyal haklarının Danıştay bütçesinden ödenmesine devam olunur.

5. Yukarıdaki fıkra göre bölge idare mahkemeleri başkanlıklarına atanananların, her ne suretle olursa olsun bu görevlerinden ayrıldıkları tarihte Danıştay kadro cetvelindeki kadroları iptal edilmiş sayılır.

Geçici Madde 15 - Vergiler Temyiz Komisyonu Başkanlığı, daire başkanlığı veya üyeliği yapmış olanların 521 sayılı Danıştay Kanununun 1740 sayılı Kanunla değiştirilen 8 nci maddesiyle tanınan Danıştay üyeliğine seçilme hakları saklıdır.

Geçici Madde 16 - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süre ile, Danıştay tetkik hâkimliğine ve Danıştay savcılığına yapılacak atamalarda, Kanunun 11 nci maddesinin birinci fıkrasındaki beş yıllık hizmet süresi aranmaz.

Geçici Madde 17 - Bu Kanunun uygulanmasında, 27/10/1980 tarih ve 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun hükümleri saklıdır.

Geçici Madde 18 - (Ek : 22/3/1990 - 3619/11 md.) İdari İşler Kurulunda bulunan tüzük tasarılarıyla ilgili dosyalar, Danıştay Başkanlığına derhal Başbakanlığa gönderilir.

Geçici Madde 19 - (Ek : 2/6/2000 - 4575/4. md.)

Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl süre ile Danıştay tetkik hakimliğine yapılacak atamalarda, 11 nci maddenin (1) numaralı fıkrasındaki beş

yıllık hizmet süresi iki yıl olarak uygulanır. Bu atamalarda Başkanlık kurulunun olumlu görüşü alınır.

Yürürlük

Madde 97 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 98 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

6/1/1982 TARİHLİ VE 2575 SAYILI ANA KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER :

1) 22/3/1990 tarihli ve 3619 sayılı Kanunun geçici maddesi :

Geçici Madde - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri talebiyle Danıştay dışındaki idari yargı mercilerine intikal etmiş dosyalar, herhangi bir karar verilmeksizin onbeş gün içinde Danıştay'a gönderilir.

2) 2/6/2000 tarihli ve 4575 sayılı Kanunun geçici maddesidir.

Geçici Madde : Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda açılmış bulunan ve bu Kanunla idare mahkemelerinin görevleri kapsamına alınan davalar Danıştayda sonuçlandırılır.

**BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ, İDARE MAHKEMELERİ VE
VERGİ MAHKEMELERİNİN KURULUŞU VE GÖREVLERİ HAKKINDA
KANUN**

Kanun Numarası : 2576
Kabul Tarihi : 6/1/1982
Yayımlandığı R. Gazete :Tarih: 20/1/1982 Sayı : 17580
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 21, Sayfa : 139

Tanım:

Madde 1 - Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş genel görevli bağımsız mahkemelerdir.

Kuruluş :

Madde 2 - 1. Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi gözönünde tutularak Adalet Bakanlığınca kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur.

2. Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin kuruluşu ve yargı çevrelerinin tespitinde, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınır.

3. Bu mahkemelerin kaldırılmasına veya yargı çevrelerinin değiştirilmesine, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınarak, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.

4. Aynı yargı çevresinde birden fazla idare veya vergi mahkemesi kurulduğu takdirde, bu mahkemeler arasındaki işbölümü, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

5. Bu mahkemelerin kurulmaları, kaldırılmaları ve yargı çevrelerinin değiştirilmeleri hakkındaki kararlar Resmi Gazetede yayımlanır.

Bölge İdare Mahkemelerinin oluşumu :

Madde 3 - 1. Bölge idare mahkemeleri, bölge idare mahkemesi başkanı ile iki üyeden oluşur.

2. (Mülga : 8/6/2000 - 4577/1 md.)

3. (Yeniden düzenleme : 8.6.2000 - 4577/1 md.) Bölge İdare Mahkemesi başkan ve üyeliklerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atama yapılır.

Mahkeme başkanlarının kanuni sebeplerle yokluğunda, başkanlığa en kıdemli üye vekalet eder, aynı sebeplerle üye noksanlığı ise, bölgedeki idare ve vergi mahkemesi hakimlerinden kıdem sırasına göre tamamlanır. Bu mahkemeler gerektiğinde birden çok kurul halinde çalışabilirler. Bölge idare mahkemesi başkanının katılmadığı hallerde, mahkeme kurullarına o kuruldaki en kıdemli üye başkanlık eder. Bu kurulların oluşumu ve aralarındaki iş bölümü Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

4. Ankara, İstanbul ve İzmir bölge idare mahkemeleri başkanlıklarına Danıştay üyelerinden istekte bulunanlar Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atanabilirler. Bu suretle atananlar, Danıştay üyeliği sıfatını, kadrosunu, aylık ve ödeneği ile her türlü özlük haklarını muhafaza ederler. Bunların aylık ve ödenekleri ile her türlü mali ve sosyal haklarının Danıştay bütçesinden ödenmesine devam olunur.

İdare ve Vergi Mahkemelerinin oluşumu :

Madde 4 - İdare ve vergi mahkemelerinde birer başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Mahkeme kurulları, başkan ile iki üyeden oluşur. Başkanın yokluğunda kıdemli üye başkana vekillik eder,

İdare Mahkemelerinin görevleri :

Madde 5 - 1. (Değişik : 24/2/1988 - 3410/1 md.) İdare mahkemeleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştay'da çözümlenecek olanlar dışındaki :

a) İptal davalarını,

b) Tam yargı davalarını,

c) (Değişik : 8.6.2000 - 4577/2 md.) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları,

d) Diğer kanunlarla verilen işleri,

Çözümler.

2 Özel Kanunlarda Danıştay'ın görevli olduğu belirtilen ve İdari Yargılama Usulü Kanunu ile idare mahkemelerinin görevli kılınmış bulunduğu davaları çözümler.

Vergi Mahkemelerinin görevleri :

Madde 6 - (Değişik : 24/2/1988 - 3410/2. md)

Vergi mahkemeleri :

a) Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri malî yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları,

b) (a) bendindeki konularda 6138 sayılı Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasına ilişkin davaları,

Diğer Kanunlarla verilen işleri, çözümler.

Tek hâkimle çözümlenecek davalar :

Madde 7 - 1. (Değişik : 8/6/2000 - 4577/3 md) Uyuşmazlık miktarı birmilyar lirayı aşmayan;

a) Konusu belli parayı içeren idari işlemlere karşı açılan iptal davaları,

b) Tam yargı davaları,

İdare mahkemesi hakimlerinden biri tarafından çözümlenir.

2. (Değişik 8/6/200 - 4577/3 md.) 6 ncı maddenin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen uyuşmazlıklardan kaynaklanan toplam değeri birmilyar lirayı aşmayan davalar, vergi mahkemesi hakimlerinden biri tarafından çözümlenir.

3. Bu tür davaların hâkimler arasında dağılımına ilişkin esaslar, işlerde denge sağlanacak biçimde mahkeme başkanı tarafından önceden tespit edilir.

Bölge idare Mahkemelerinin görevleri :

Madde 8 - Bölge İdare mahkemeleri;

a) Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemelerinde tek hâkim tarafından 7 nci madde hükümleri uyarınca verilen kararları itiraz üzerine inceler ve kesin olarak hükme bağlar.

b) Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlar,

c) Diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirir.

Bölge İdare Mahkemesi Başkanlarının görevleri :

Madde 9 - 1. Bölge idare mahkemesi başkanları;

a) Görüşme ve duruşmaları yönetirler. Düşünce ve görüşlerini bildirirler ve oylarını verirler.

b) Bölge idare mahkemesi yargı çevresinde bulunan idare ve vergi mahkemelerinin genel işleyişinden sorumludurlar.

c) Mahkemelerin düzenli ve verimli çalışmaları için gerekli tedbirleri idare ve vergi mahkemeleri başkanlarına danışarak alırlar.

d) Her takvim yılı sonunda kendi yargı çevrelerindeki işlerin durumu, bunların yürütülmesinde aksaklıklar varsa sebepleri ve alınmasını lüzumlu gördükleri tedbirleri içeren bir rapor, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna sunulmak üzere Adalet Bakanlığına gönderirler.

e) Diğer kanunlarla verilen görevleri yaparlar.

2. İdare ve vergi mahkemelerinin Adalet Bakanlığı ve diğer resmi mercilerle olan idarî yazışmalar, bölge idare mahkemesi başkanlığı aracılığıyla yapılır

Mahkeme Başkanlarının görevleri :

Madde 10 - Mahkeme başkanları;

a) Görüşme ve duruşmaları yönetirler, düşünce ve görüşlerini bildirirler, oylarını verirler. Mahkemelerinde görevli bulunanların görevlerine devamlarını, düzenli çalışmalarını, mahkeme işlerinin verimli bir şekilde yürütülmesini sağlarlar.

b) Her takvim yılı sonunda, mahkemelerindeki işlerin durumu ve bunların yürütülmesinde aksaklıklar varsa sebepleri hakkında bölge idare mahkemesi başkanlığına bir rapor verirler ve alınmasını lüzumlu gördükleri tedbirleri bildirirler.

c) Diğer kanunlarla verilen görevleri yaparlar.

Üyelerin görevleri :

Madde 11 - Üyeler, buldukları mahkemelerde başkanlar tarafından kendilerine verilen dosyaları geciktirmeden inceleyerek mahkeme kuruluna gerekli açıklamaları yaparlar, düşünce ve görüşlerini bildirirler, oylarını verirler, kararları yazarlar ve mahkeme ile ilgili olmak üzere kendilerine başkan tarafından verilen diğer işleri görürler.

Mahkeme memurları :

Madde 12 - Her bölge idare mahkemesi, idare mahkemesi ve vergi mahkemesinde yazı işleri müdürünün yönetiminde bir kalem bulunur. Her mahkemeye yeterince zabıt kâtibi ve memur verilir.

Değiştirilen deyimler :

Madde 13 - Vergi mahkemelerinin göreve başlamasıyla bu mahkemelerin görev alanına giren konularla ilgili olarak diğer kanunlarda yer alan :

a) İtiraz komisyonu, Vergiler Temyiz Komisyonu, Gümrük Hakem Kurulu deyimleri, Vergi Mahkemesi,

b) Vergi ihtilafı deyimi, vergi davası,

c) İtiraz deyimi, vergi mahkemesinde dava açılması,

Anlamını taşır.

Yönetmelik :

Madde 14 - Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin idari işleri ile kalem hizmetlerinin yürütülmesi usul ve esasları Adalet Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikte gösterilir.

Kaldırılan görevler, yetkiler ve hükümler :

Madde 15 - 1. İdare ve vergi mahkemelerinin görev alanına giren ve kanunlarla çeşitli kurul ve komisyonlara verilmiş bulunan görev ve yetkiler, bu mahkemelerin göreve başladığı tarihte sona erer.

2. Vergi itiraz komisyonlarının ve Vergiler Temyiz Komisyonunun kuruluşuna ilişkin hükümler birinci fıkrada gösterilen tarihte yürürlükten kalkar.

Ek Madde 1 - (Değişik : 8/6/2000 - 4577/4. md.)

Bu Kanunun tek hakimle çözümlenecek davalara ilişkin 7 nci maddesindeki parasal sınırlar; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl içinde 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların onmilyon lirayı aşmayan kısımları dikkate alınmaz.

Yukarıdaki fıkra uyarınca her takvim yılı başından geçerli olmak üzere uygulanan parasal sınırların artışı, artışın yürürlüğe girdiği tarihten önce idare ve vergi mahkemelerince nihai olarak karara bağlanmış davalar ile Danıştayın bozma kararı üzerine kararı bozulan mahkemece yeniden bakılan davalarda uygulanmaz.

Geçici Madde 1 -1. Adalet Bakanlığı, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi izleyen altı ay içinde İçişleri ve Maliye bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşünü alarak bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerini kurar. Mahkemelerin kuruluşları yargı çevreleri ve tüm yurttaki göreve başlayacakları tarih Resmi Gazete'de ilan edilir.

2. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık süre içinde, idari yargı hâkim adaylığından atanacakların yanı sıra; idare mahkemeleri başkan ve üyeliklerine, hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yer veren siyasal bilimler, idari bilimler, iktisat ve maliye alanında yükseköğrenimlerini yapmış olmaları şartıyla;

a) Danıştay tetkik hâkimleri ve Danıştay savcıları,

b) Kaymakamlık sıfatını kazanmış olmak şartıyla İçişleri Bakanlığı mensupları.

c) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu üyeleri ve uzmanları,

d) Genel ve katma bütçeli daireler genel müdürleri, genel müdür yardımcıları ve daire başkanları,

e) Başbakanlık ve bakanlık başmüşavirleri, müşavirleri, hukuk müşavirleri, bölge ve il muhakemat müdürleri, müşavir avukatları, hazine avukatları ve kamu iktisadi teşebbüsleri hukuk müşavirleri,

f) Sayıştay raportörleri, uzman denetçileri, başdenetçileri, denetçileri, savcı ve savcı yardımcısı,

İle daha önce bu görevlerde bulunmuş olmak şartıyla halen bir kamu görevi yapmakta olanlar atanabilirler.

3. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık süre içinde, idari yargı hâkim adaylığından atanacakların yanı sıra; vergi mahkemeleri başkan ve üyeliklerine hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yer veren siyasal bilimler idari bilimler, iktisat ve maliye alanında yükseköğrenimlerini yapmış olmak şartıyla;

a) Danıştay tetkik hâkimleri ve Danıştay savcıları,

b) Maliye müfettişleri, maliye hesap uzmanları,

c) Vergiler Temyiz Komisyonu ile muvazzaf vergi itiraz komisyonları başkan ve üyeler ile başraportör ve raportörleri,

d) Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürü ve yardımcısı, gelirler kontrolörleri, Gelirler Genel Müdürlüğü başmüşavir ve müşavirleri.

e) Maliye Bakanlığı hukuk müşavirleri, bölge ve il muhakemat müdürleri, müşavir avukatları, hazine avukatları,

f) Defterdar ve defterdar yardımcısı, vergi dairesi müdürleri,

g) Gümrük ve Tekel Bakanlığı Gümrükler Genel Müdür ve yardımcısı, müşavirleri, gümrük başmüdürleri, gümrük müdürleri ile Kontrol Genel Müdürü ve yardımcısı ve Bakanlık müfettişleri,

İle daha önce bu görevlerde bulunmuş olmak şartıyla halen bir kamu görevi yapmakta olanlar atanabilirler.

4. Atamalar, Adalet Bakanlığınca ilgilinin mensup olduğu kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yapılır.

5. Bölge idare mahkemesi başkanlıklarına atanacakların, en az üç yılı yukarıda belirtilen görevlerde olmak üzere on yıl; diğer mahkeme başkanlıkları ile üyeliklere atanacakların ise, en az iki yılı yukarıda belirtilen görevlerde olmak üzere beş yıl devlet hizmetinde bulunmaları gerekir. Ancak, Vergiler Temyiz Komisyonu ile muvazzaf vergi itiraz komisyonları başkan, üye, başraportör, raportörleri için beş yıllık devlet hizmeti aranmaz.

6. Bölge idare mahkemeleri başkan ve üyeliklerine, bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen niteliklere sahip olanlar atanabilirler.

7. Vergiler Temyiz Komisyonu ile muvazzaf vergi itiraz komisyonları başkan, üye, başraportör ve raportörleri bu maddede belirtilen nitelikleri taşımaları şartıyla vergi mahkemesi başkan ve üyeliklerine tercihen atanırlar.

8. Atamalarda; ilgilinin sicili, görevindeki başarısı, hâkimlik mesleğinin gerektirdiği ahlâk ve seciyeyi taşıyıp taşımadığı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca takdir edilir.

9. Bu madde uyarınca yapılacak başvurma usulü ve süresi Adalet Bakanlığınca Resmi Gazete'de ilan edilir. Danıştay tetkik hâkimi ve Danıştay savcıları için başvurma şartı aranmaz.

Geçici Madde 2 -1. Bu Kanunun geçici birinci maddesine göre bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri başkan ve üyeliklerine atanacakların aylık derece ve kademeleri, müktesap hak aylık derece ve kademelerine göre tespit edilir.

2. Hâkimler Kanununda gerekli düzenlemeler yapıncaya kadar bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri başkan ve üyelerine aylık, ek gösterge, ödenek ve diğer mali ve sosyal haklar ile özlük işleri bakımından adli yargı hâkimleri hakkındaki hükümler uygulanır.

3. a) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Danıştay tetkik hâkimi ve Danıştay savcısı bulunanlar Hâkimler Kanununun birinci sınıfa ayrılma niteliğine ilişkin hükümlerindeki şartları taşıdıkları takdirde anılan görevlerde geçirdikleri süreler değerlendirilerek birinci sınıf incelemesine tabi tutulurlar. Ancak, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce birinci derecenin kademelerinde bulunanlar birinci sınıf incelemesine tabi tutulmaksızın, Danıştay üyeliğine seçilme yeteneğini kaybetmemiş olmaları şartıyla birinci dereceye yükseldikleri tarihten geçerli olmak üzere birinci sınıfa ayrılmış sayılırlar.

b) Bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri başkan ve üyeliklerine, Danıştay tetkik hâkimliği ve Danıştay savcılığı dışındaki görevlerden ilk defa atanalar Hâkimler Kanunundaki birinci sınıfa ayrılmak için gerekli süre kaydına bakılmaksızın birinci derecenin kademelerinde bulunanlar bir terfi süresi, ikinci derecenin kademelerinde bulunanlar iki terfi süresi, üçüncü derecenin

kademelerinde bulunanlar üç terfi süresi kadar çalıştıktan sonra birinci sınıf incelemesine tabi tutulurlar.

c) Bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine Danıştay tetkik hâkimliği ve Danıştay savcılığından atananların birinci sınıf incelemesine tabi tutulmalarında, Danıştay'daki hizmet süreleri nazara alınır.

Geçici Madde 3 -1. Bu Kanunla kurulan mahkemelerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere ilişik cetveldeki kadrolar, Adalet Bakanlığı taşra teşkilatı kadro cetvelinin mahkemeler bölümü hâkimlik ve savcılık sınıfı ile diğer ilgili bölümlerine eklenmiştir.

2. Genel kadro kanunu çıkıncaya kadar bu kadrolarda, ekli cetvel ile sınırlı olmak koşulu ile yapılması gereken her türlü değişiklik; hâkimlere ait kadrolar için Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, diğerleri için ise Maliye Bakanlığınca yapılır.

Geçici Madde 4 -1. Bu Kanunla kurulan mahkemelerin göreve başlaması ile görevleri sona erecek olan muvazzaf itiraz komisyonları ve Vergiler Temyiz Komisyonu mensuplarından bu mahkemelere atananların Maliye Bakanlığı kadro cetvellerinde yer alan kadroları, atama işleminin tamamlanması tarihinden itibaren iptal edilmiş sayılır.

2. Bu Kanunla kurulan mahkemelerin göreve başladıkları tarihte, Vergiler Temyiz Komisyonu ile muvazzaf itiraz komisyonları raportörlüklerinde iki yıllık hizmet sürelerini tamamlamamış olan raportörler Adalet Bakanlığınca idari yargı hâkim adaylığına atanabilirler.

3. Muvazzaf itiraz komisyonları ile Vergiler Temyiz Komisyonu mensuplarından, bu Kanunla kurulan mahkemelere atanmayanlar, Maliye Bakanlığında durumlarına uygun başka kadrolara atanırlar ve kadroları atama işleminin tamamlanması tarihinden itibaren iptal edilmiş sayılır.

Geçici Madde 5 - Geçici birinci maddeye göre mahkeme başkan ve üyeliklerine atananlardan mesleğe uyum sağlayamadıkları Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca tespit edilenlerin Kurulca Başbakanlığa bildirilmesi üzerine, ek gösterge ve ödenekleri hariç olmak üzere, buldukları derece ve kademe aylıklarına uygun genel veya katma bütçeye dahil idarelerdeki başka bir göreve atanmaları Başbakanlıkça sağlanır. Bu hüküm, atanma tarihinden itibaren ancak iki terfi süresi için uygulanabilir.

Geçici Madde 6 - 1. Bu Kanunla kurulmuş olan mahkemeler göreve başladığında, bu mahkemelerin görev ve yetki alanlarına giren konularda daha önce Danıştay'a açılmış olan davalar ve işler Danıştay'ca sonuçlandırılır.

2. Bu Kanunla yargı görev ve yetkileri kaldırılmış bulunan komisyonlar ve kurullarca verilmiş olan kararlar, Danıştay'ca bozulduğu takdirde dosyaları ile birlikte yetkili idare veya vergi mahkemesine gönderilir.

Geçici Madde 7 - 1. Bu Kanuna göre kurulan mahkemelerin göreve başladığı tarihte, bu Kanun hükümleri uyarınca idare mahkemelerinin görev alanına giren uyuşmazlıklardan dolayı yargı yetkisi kaldırılmış kurullara ve komisyonlara itiraz edilmemiş, dava açılmamış ve henüz itiraz veya dava süresi sona ermemiş olanlar hakkında yetkili idare mahkemesinin göreve başladığı tarihten itibaren altmış gün içerisinde bu mahkemelere dava açılabilir.

2. Bu Kanuna göre kurulan mahkemelerin göreve başladığı tarihte, yargı yetkisi kaldırılmış kurul ve komisyonlarca karara bağlanmış ve Danıştay'a başvurma süresi geçmemiş kararlar hakkında altmış gün içinde Danıştay'a başvurulabilir.

Geçici Madde 8 - 1. Bu Kanuna göre kurulan mahkemelerin göreve başladığı tarihte, vergi mahkemelerinin görev alanına giren uyuşmazlıklardan dolayı vergi itiraz komisyonlarına ve Gümrük Hakem Kuruluna itiraz edilmemiş ve henüz itiraz süresi sona ermemiş olanlar hakkında, altmış gün içerisinde yetkili vergi mahkemesine dava açılabilir.

2. Bu Kanuna göre kurulan mahkemelerin göreve başladığı tarihte, vergi itiraz komisyonlarınca verilmiş olup Vergiler Temyiz Komisyonu veya Danıştay nezdinde temyiz edilmemiş ve temyiz süresi geçmemiş kararlar hakkında altmış gün içinde Danıştay'a dava açılabilir.

3. Bu Kanuna göre kurulan mahkemelerin göreve başladığı tarihte Vergiler Temyiz Komisyonu ve Gümrük Hakem Kurulunca verilmiş olup Danıştay'a başvurma süresi geçmemiş kararlar hakkında altmış gün içinde Danıştay'a dava açılabilir.

Geçici Madde 9 - bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin göreve başladıkları tarihte vergi itiraz komisyonları ile Gümrük Hakem Kurulunda ve bu Kanunla yargı yetkileri kaldırılmış diğer kurullarda bulunan ve henüz karara bağlanmamış olan dosyalar bir ay içinde yetkili ve görevli idare ve vergi mahkemelerine devredilir.

Geçici Madde 10 -1. Vergi itiraz komisyonları ve Gümrük Hakem Kurulunda mevcut dosyaların vergi mahkemelerine devir esasları Adalet ve Maliye bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığınca müştereken tespit olunur.

2. Bu Kanunla yargı yetkileri kaldırılmış olan diğer kurullardaki dosyaların idare mahkemelerine devir esasları Adalet ve İçişleri bakanlıklarınca tespit olunur.

Geçici Madde 11 - 1. Vergi mahkemelerinin göreve başladıkları tarihte Vergiler Temyiz Komisyonunda bulunan dosyalardan,

a) Bu Kanunun 7 nci maddesi gereğince tek hâkim tarafından çözümlenebilecek nitelikte olanlar, yetkili bölge idare mahkemelerine,

b) Diğerleri Danıştay'a,

Gönderilir ve bu mahkemelerce sonuçlandırılır.

2. Yukarıdaki fıkra gereğince devredilen dosyalar hakkında aşağıdaki esaslar uygulanır:

a) Bu dosyalar için ek yargılama gideri ve harç alınmaz.

b) Bu dosyaların posta giderleri Maliye Bakanlığı bütçesinden karşılanır.

c) Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre Vergiler Temyiz Komisyonunda tekemmül etmiş dosyalar, İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümleri uygulanmaksızın tekemmül etmiş sayılır. Danıştay'da, savcının düşüncesine ilişkin hükümler saklıdır.

d) Bu dosyalar için duruşma yapılması ilgili daire veya mahkemenin kararına bağlıdır.

e) Bu dosyalar için Vergiler Temyiz Komisyonunca yapılmış duruşma tebliğleri geçersizdir.

f) Yapılan inceleme sonunda vergi itiraz komisyonu kararı bozulursa, dosya, resen ve nihai olarak karara bağlanır.

g) Vergiler Temyiz Komisyonunca yürütmenin durdurulmasına ilişkin olarak verilmiş kararlar geçerlidir. Ancak, bu dosyalar öncelikle karara bağlanır.

Geçici Madde 12 – Danıştay'ca bozma kararı ile Vergiler Temyiz Komisyonuna gönderilmiş ve bu Komisyonca henüz karara bağlanmamış veya Danıştay'ın bozma kararı üzerine bu Komisyonca kararı bozularak vergiler itiraz komisyonuna gönderilmiş ve bu komisyonca henüz karara bağlanmamış dosyalar, görevli ve yetkili vergi mahkemesine gönderilir ve bu mahkemelerce bozma kararı çerçevesinde incelenerek karara bağlanır.

Geçici Madde 13 - Vergiler Temyiz Komisyonunca ara kararı ile vergi itiraz komisyonuna gönderilmiş dosyaların karar gereği yerine getirilmiş olanlardan, bu Kanunun 7 nci maddesi gereğince tek hâkim tarafından çözümlenebilecek dosyalar yetkili bölge idare mahkemesine, diğerleri Danıştay'a; ara kararı yerine getirilmemiş olanlar ise, bu karara göre tamamlandıktan sonra ilgisine göre yetkili bölge idare mahkemesine veya Danıştay'a gönderilmek üzere yetkili vergi mahkemesine tevdi edilir.

Geçici Madde 14 - Vergi mahkemelerinin göreve başladığı tarihten önce itiraz ve temyiz komisyonlarınca karara bağlanmış ve kararları tebliğ edilmemiş dosyalar tebliğ işlemleri yerine getirilmek üzere göreve başladıkları tarihten itibaren bir ay içinde yetkili ve görevli vergi mahkemesine gönderilir. Bu dosyaların posta giderleri Maliye Bakanlığı bütçesinden karşılanır.

Geçici Madde 15 - Kurulacak mahkemelerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla; Adalet Bakanlığı bütçesi içinde mevcut veya yeniden açılacak tertiplere Maliye Bakanlığı bütçesinin ilgili tertiplerinden aktarma ve bununla ilgili diğer işlemleri yapmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Geçici Madde 16 - Bu Kanunun uygulanmasında, 27/10/1980 tarih ve 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun hükümleri saklıdır.

Geçici Madde 17 - (Ek : 23/6/1983 - 2856/1 md.)

Bu Kanunun geçici 1 inci maddesine göre bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri başkan ve üyeliklerine atananların göreve başladıkları tarihten itibaren üç yıl içinde emekliliklerini istemeleri halinde emeklilik işlemleri; kazanılmış hak ve aylık derece ve kademeleri ile birinci derecenin son kademe aylığının kazanılmış hak olarak alanların, idarî yargı hâkimliğine atanmadan önce alabilecekleri ek göstergeler dikkate alınmak suretiyle yapılır. İdari yargı hâkimliğine ait ek göstergeler uygulamada dikkate alınmaz.

Geçici Madde 18 - (Ek: 8.6.2000 - 4577/10. Md.) Bu Kanunun değişik 7 nci maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkra hükümleri, değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce, idare ve vergi mahkemelerince nihai olarak karara bağlanmış davalar ile Danıştayın bozma kararı üzerine kararı bozulan mahkemece yeniden bakılan davalarda uygulanmaz.

Yürürlük :

Madde 16 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme :

Madde 17 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

6/1/1982 TARİH VE 2576 SAYILI ANA KANUNA İŞLENEMEYEN GEÇİCİ MADDELER

1 - 24/2/1988 tarih ve 3410 sayılı Kanunun geçici maddesi :

Geçici Madde - Bu Kanunun, 6/1/1982 tarih ve 2576 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde değişiklik yapan hükmü sebebiyle idarî yargı mercilerince görevsizlik kararı verilemez.

İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU⁽¹⁾

Kanun Numarası : 2577
Kabul Tarihi : 6/1/1982
Yayımlandığı R. Gazete :Tarih : 20/1/1982 Sayı :17580
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt :21 Sayfa : 147

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar

Kapsam ve nitelik .

Madde 1 - 1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümü, bu Kanunda gösterilen usullere tabidir.

2. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.

İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı :

Madde 2 - 1. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/1 md.) İdarî dava türleri şunlardır:

a) (Değişik 8/6/2000 - 4577/5. Md.) İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları,

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

c) (Değişik : 18.12.1999 - 4492/6 md.) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar,

2. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari mahkemeler; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı veremezler.

⁽¹⁾ Bu Kanunda geçen "Devlet Başkaný" deyimini, 11/1/1983 tarih ve 2779 sayılı Kanunun 1. Maddesi gereğince "Cumhurbaşkaný" olarak düzeltilmiştir.

3. Cumhurbaşkanının doğrudan doğruya yaptığı işlemler idari yargı denetimi dışındadır.

İdari davaların açılması :

Madde 3 - 1. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/2 md.) İdarî davalar, Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmış dilekçelerle açılır.

2. Dilekçelerde;

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri

b) Davanın konusu ve sebepleri ile dayandığı deliller,

c) Davaya konu olan idari işlemin yazılı bildirim tarihi,

d) Vergi, resim, harç, benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarına ilişkin davalarla tam yargı davalarında uyumsuzluk konusu miktar,

e) Vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nevi ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ve varsa mükellef hesap numarası,

Gösterilir.

3. Dava konusu kararın ve belgelerin asılları veya örnekleri dava dilekçesine eklenir. Dilekçeler ile bunlara ekli evrakin örnekleri karşı taraf sayısından bir fazla olur.

Dilekçelerin verileceği yerler :

Madde 4 - Dilekçeler ve savunmalar ile davalara ilişkin her türlü evrak, Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlıklarına veya bunlara gönderilmek üzere idare veya vergi mahkemesi başkanlıklarına, idare veya vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk hâkimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk konsolosluklarına verilebilir.

Aynı dilekçe ile dava açılacak haller :

Madde 5 - (Değişik : 10/6/1994 - 4001/3 md.)

1 - Her idari işlem aleyhine ayrı ayrı dava açılır. Ancak, aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık yada sebep-sonuç ilişkisi bulunan birden fazla işleme karşı bir dilekçe ile de dava açılabilir.

2. Birden fazla şahsın müşterek dilekçe ile dava açabilmesi için davacıların hak veya menfaatlerinde iştirak bulunması ve davaya yol açan maddî olay veya hukukî sebeplerin aynı olması gerekir.

Dilekçe üzerine uygulanacak işlem :

Madde 6 - 1. Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına veya 4 ncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.

2. Davacılara, kayıt tarih ve sayısını gösteren imzalı ve mühürlü, pulsuz bir alındı kâğıdı verilir.

3. 4 ncü maddede yazılı diğer yerlere verilen dilekçeler, en geç üç gün içinde Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir. Bu yerlerde harç pulları bulunmadığı takdirde bunlara karşılık alınan paraların miktarı ve alındı kâğıdının tarih ve sayısı dilekçelere yazılır.

4. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/4 md) Herhangi bir sebeple harcı veya posta ücreti verilmeden veya eksik harç veya posta ücreti ile dava açılmış olması halinde, otuz gün içinde harcın ve posta ücretinin verilmesi ve tamamlanması hususu daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hâkimi, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Harç veya posta ücreti süresi içinde verilmez veya tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve davacıya tebliğ olunur.

5. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/4 md.) Dava açıldıktan sonra posta ücretinde tebliğ işlemlerinin yapılmasını engelleyecek şekilde azalma olması halinde, otuz gün içinde posta ücretinin tamamlanması daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hâkimi, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Posta ücreti süresi içinde tamamlanmazsa dosyanın işlem den kaldırılmasına karar verilir. Bu kararın tebliği tarihinden başlayarak üç ay içinde, noksanı tamamlanmak suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve davacıya tebliğ olunur.

6. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/4md.) 4 ve 5 inci fıkralardaki tebligat re'sen genel bütçeden yapılır.

Dava açma süresi :

Madde 7 - 1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay'da ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür.

2. Bu süreler;

a) İdari uyuşmazlıklarda; yazılı bildirim yapıldığı,

b) Vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarından doğan uyuşmazlıklarda : Tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde tahsilatın; tebliğ yapılan hallerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliğin; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin; tescile bağlı vergilerde tescilin yapıldığı ve idarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği;

Tarihi izleyen günden başlar.

3. Adresleri belli olmayanlara özel kanunlarındaki hükümlere göre ilan yoluyla bildirim yapılan hallerde, özel kanununda aksine bir hüküm bulunmadıkça süre, son ilan tarihini izleyen günden itibaren onbeş gün sonra işlemeye başlar.

4. İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi ilan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler. Düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmaz.

Sürelerle ilgili genel esaslar

Madde 8 - 1. Süreler, tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar.

2. Tatil günleri süreler dahilidir. Şu kadar ki, sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.

3. Bu Kanunda yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa bu süreler, ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.

Görevli olmayan yerlere başvurma :

Madde 9 - 1. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/2 md.) Çözümlemesi Danıştay'ın, idare ve vergi mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli ve askerî yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu husustaki kararların kesinleşmesini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Görevsiz yargı merciine başvurma tarihi, Danıştay'a, idare ve vergi mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

2. Adli veya askerî yargı yerlerine açılan ve görevsizlik sebebiyle reddedilen davalarda, görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra birinci fıkrada yazılı otuz günlük süre geçirilmiş olsa dahi, idari dava açılması için öngörülen süre henüz dolmamış ise bu süre içinde idari dava açılabilir.

İdari makamların sükutu :

Madde 10 - 1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/5 md.) Altmış gün içinde bir cevap verilemezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştay'a, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir. Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Ancak, bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ayı geçemez. Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idarî makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilirler.

3. (Mülga : 10/6/1994 4001/5 md.)

Üst makamlara başvurma :

Madde 11 - 1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır.

4. (Mülga : 10/6/1994 - 4001/6 md.)

İptal ve tam yargı davaları :

Madde 12 - İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.

Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması :

Madde 13 - 1. İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili

idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir.

2. Görevli olmayan adli ve askeri yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görev yönünden reddi halinde sonradan idari yargı mercilerine açılacak davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz.

Dilekçeler üzerine ilk inceleme .

Madde 14 - 1. Dilekçeler Danıştay'da Evrak Müdürlüğünce kaydedilir ve Genel sekreterlikçe görevli dairelere havale olunur.

2. (Değişik : 5/4.1990 - 3622/5 md.) Dilekçeler, idare ve vergi mahkemelerinde, mahkeme başkanının veya hâkimin havalesi ile kaydolunur.

3. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/5 md.) Dilekçeler, Danıştay'da daire başkanının görevlendireceği bir tetkik hâkimi, idare ve vergi mahkemelerinde ise mahkeme başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

- a) Görev ve yetki,
 - b) İdarî merci tecavüzü,
 - c) Ehliyet,
 - d) İdarî davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,
 - e) Süre aşımı,
 - f) Husumet,
 - g) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,
- Yönlerinden sırasıyla incelenir.

4. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/5 md.) Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir. Tek hâkimle çözümlenecek dava dilekçeleri için rapor düzenlenmez ve 15 inci madde hükümleri ilgili hâkim tarafından uygulanır. 3 üncü fıkraya göre yapılacak inceleme ve bu fıkra ile 5 inci fıkraya göre yapılacak işlemler dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır.

5. İlk incelemeyi yapanlar, bu noktalardan kanuna aykırılık görmezler veya daire veya mahkeme tarafından ilk inceleme raporu yerinde görülmezse, tebligat işlemi yapılır.

6. Yukarıdaki hususların ilk incelemeden sonra tespit edilmesi halinde de davanın her safhasında 15 nci madde hükmü uygulanır.

İlk inceleme üzerine verilecek karar :

Madde 15 - 1. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/6 md.) Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin 3 üncü fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin;

a) 3/a bendine göre adli ve askerî yargının görevli olduğu konularda açılan davaların reddine; idarî yargının görevli olduğu konularda ise görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev veya yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine.

b) 3/c, 3/d ve 3/e bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine.

c) 3/f bendine göre, davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine,

d) 3/g bendinde yazılı halde otuz gün içinde 3 ve 5 inci maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazılı hallerde, ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılmış ise otuz gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,

e) 3/b bendinde yazılı halde dilekçelerin görevli idare merciine tevdiine,

Karar verilir.

2. Dilekçelerin görevli mercie tevdi halinde, Danıştay'a veya ilgili mahkemeye başvurma tarihi, merciine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

3. Dilekçelerin 3 ncü maddeye uygun olmamaları dolayısıyla reddi halinde, yeni dilekçeler için ayrıca harç alınmaz.

4. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/7 md.) İlk inceleme üzerine Danıştay veya mahkemelerce verilen; bu maddenin 1/a bendinde belirtilen idarî yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla, 1/c bendinde yazılı gerçek hasma tebliğ ve 1/d bendindeki dilekçe red kararları dışında, kararın düzeltilmesi veya temyiz yoluna; tek hâkim kararına karşı ise itiraz yoluna başvurulabilir.

5. (Ek : 5/4/1990 - 3622/6 md.) 1 inci fıkranın (d) bendine göre dilekçenin reddedilmesi üzerine, yeniden verilen dilekçelerde aynı yanlışlıklar yapıldığı takdirde dava reddedilir.

Tebliğat ve cevap verme :

Madde 16 - 1. Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma davacıya tebliğ olunur.

2. Davcının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilir. Buna karşı davacı cevap veremez. Ancak, davalının ikinci savunmasında, davacının cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu, davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa davacıya cevap vermesi için bir süre verilir.

3. Taraflar, yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verebilirler. Bu süre, ancak haklı sebeplerin bulunması halinde, taraflardan birinin isteği üzerine görevli mahkeme kararı ile otuz günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez.

4. Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler.

5. (Değişik: 10/6/1994 - 4001/8 md.) Davalara ilişkin işlem dosyalarının aslı veya onaylı örneği idarenin savunması ile birlikte, Danıştay veya ilgili mahkeme başkanlığına gönderilir.

Duruşma :

Madde 17 - 1. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/7 md.) Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinde açılan iptal ve birmilyar lirayı aşan tam yargı davaları ile tarh edilen vergi, resim ve harçlarla benzeri malî yükümler ve bunların zam ve cezaları toplamı birmilyar lirayı aşan vergi davalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır.²⁰⁷

2. Temyiz ve itirazlarda duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili bölge idare mahkemesi kararına bağlıdır.

3. Duruşma talebi, dava dilekçesi ile cevap ve savunmalarda yapılabilir.

4. (Değişik : 5/4.1990 - 3622/7 md) 1 ve 2 nci fıkralarda yer alan kayıtlara bağlı olmaksızın Danıştay, mahkeme ve hâkim kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir.

5. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.

Duruşmalara ilişkin esaslar :

²⁰⁷ Bu fıkradaki parasal sınırlar 8.6.2000 günlü, 4577 sayılı Kanunun 6. Maddesi ile "birmilyar" liraya yükseltilmiş olup, metne işlenmiştir.

Madde 18 - 1. Duruşmalar açık olarak yapılır. Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin gerekli kıldığı hallerde, görevli daire veya mahkemenin kararı ile, duruşmanın bir kısmı veya tamamı gizli olarak yapılır.

2. Duruşmaları başkan yönetir.

3. Duruşmalarda taraflara ikişer defa söz verilir. Taraflardan yalnız biri gelirse onun açıklamaları dinlenir; hiç biri gelmezse duruşma açılmaz, inceleme evrak üzerinde yapılır.

4. Danıştay'da görülen davaların duruşmalarında savcının bulunması şarttır. Taraflar dinlendikten sonra savcı yazılı düşüncesini açıklar. Bundan sonra taraflara son olarak ne diyecekleri sorulur ve duruşmaya son verilir.

5. Duruşmalı işlerde savcılar, keşif, bilirkişi incelemesi veya delil tespiti yapılmasını yahut işlem dosyasının getirtilmesini istedikleri takdirde, bu istekleri görevli daire veya kurul tarafından kabul edilmezse, işin esası hakkında ayrıca yazılı olarak düşünce bildirirler.

Duruşmalı işlerde karar verilmesi :

Madde 19 - (Değişik birinci cümle : 10/6/1994 - 4001/9 md.) Duruşma yapıldıktan sonra en geç onbeş gün içinde karar verilir. Ara kararı verilen hallerde, bu kararın yerine getirilmesi üzerine, dosyalar öncelikle incelenir.

Dosyaların incelenmesi :

Madde 20 - 1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yaparlar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu husustaki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

2. Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde, bu durumun verilecek karar üzerindeki etkisi mahkemece önceden takdir edilir ve ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

3. Ancak, istenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, Başbakan veya ilgili bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir. (Ek cümle :10/6/1994 - 4001/10 md.) Verilmeyen bilgi ve belgelere dayanılarak ileri sürülen savunmaya göre karar verilemez.

4. (Mülga : 10/6/1994 – 4001/10 md.)

5. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/8 md.) Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete’de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır.

Sonradan ibraz olunan belgeler :

Madde 21 - Dilekçeler ve savunmalarla birlikte verilmeyen belgeler, bunların vaktinde ibraz edilmelerine imkân bulunmadığına mahkemece kanaat getirilirse, kabul ve diğer tarafa tebliğ edilir. Bu belgeler duruşmada ibraz edilir ve diğer taraf cevabını hemen verebileceğini beyan eder veya cevap vermeye lüzum görmezse, ayrıca tebliğ edilmez.

Davaların karara bağlanması :

Madde 22 - 1. Konular aydınlandığında meseleler sırasıyla oya konulur ve karara bağlanır.

2. 15 nci maddede sayılan sebeplerden biri ile veya yargılama usullerine ilişkin meselelerde azınlıkta kalanlar için esas hakkında da oylarını kullanırlar. Azınlıkta kalanların görüşleri, kararların altına yazılır.

Tutanaklar :

Madde 23 - Her dava dosyası için görüşmelere katılan başkan ve üyelerin Danıştay’da düşünce veren savcının, tetkik hâkiminin ve tarafların ad ve soyadlarını, incelenen dosya numarasını, kısaca dava konusunu ve verilen kararın neticesini, çoğunlukta ve azınlıkta bulunanları gösteren bir tutanak düzenlenir. Bu tutanaklar görüşmelere katılanlar tarafından aynı toplantıda imzalanır ve dosyalarında saklanır.

Kararlarda bulunacak hususlar :

Madde 24 - Kararlarda :

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adresleri,

b) Davacının ileri sürdüğü olayların ve dayandığı hukuki sebeplerin özeti, istem sonucu ile davalının savunmasının özeti.

c) (Değişik : 10/6/1994 - 4001/11 md.) Danıştay’da görülen davalarda tetkik hâkimi ve savcının ad ve soyadları ile düşünceleri,

d) Duruşmalı davalarda duruşma yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları,

e) Kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi ve tazminat davalarında hükmedilen tazminatın miktarı.

f) Yargılama giderleri ve hangi tarafa yükletildiği,

g) Kararın tarihi ve oybirliği ile mi, oyçokluğu ile mi verildiği,

h) Kararı veren mahkeme başkan ve üyelerinin veya hâkiminin ad ve soyadları ve imzaları ve varsa karşı oyları,

ı) Kararı veren dairenin veya mahkemenin adı ve dosyanın esas ve karar numarası,

Belirtilir.

Kararların saklanması ve tebliği :

Madde 25 - Kararın mahkeme başkanı ve üyeleri veya hâkimi tarafından imzalı asıllarından biri, karar dosyasına, diğeri de dava dosyasına konur; mahkeme mührü ve başkan yahut hâkim, Danıştay'da daire veya kurul başkanı veya görevlendireceği bir üye imzasıyla tasdikli birer örneği de taraflara tebliğ edilir.

Tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik :

Madde 26 - 1. Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir. Dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır.

2. Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir.

3. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/9 md.) Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır ve varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

4. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/9 md.) Dosyaların işlemde kaldırılmasına ve davanın açılmamış sayılmasına dair kararlar diğer tarafa tebliğ edilir.

Yürütmenin durdurulması :

Madde 27 - (Değişik : 10/6/1994 - 4001/12 md.)

1. Danıştay'da veya idarî mahkemelerde dava açılması dava edilen idarî işlemin yürütülmesini durdurmaz.

2. Danıştay veya idarî mahkemeler, idarî işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idarî işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler.

3. Vergi mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri malî yükümlerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur. Ancak, 26 ncı maddenin 3 üncü fıkrasına göre işlemde kaldırılan vergi davası dosyalarında tahsil işlemi devam eder. Bu şekilde işlemde kaldırılan dosyanın yeniden işleme konulması ile ihtirazı kayıtlı verilen beyannameler üzerine yapılan işlemlerle tahsilat işlemlerinden dolayı açılan davalar, tahsil işlemini durdurmaz. Bunlar hakkında yürütmenin durdurulması istenebilir.

4. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 16 ncı maddede yazılı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.

5. Yürütmenin durdurulması kararları teminat karşılığında verilir; ancak, durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütmenin durdurulması hakkında karar veren daire, mahkeme veya hâkim tarafından çözümlenir. İdareden ve adli yardımdan faydalanan kimselerden teminat alınmaz.

6. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar; Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdarî veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarına, bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine, idare ve vergi mahkemeleri ile tek hâkim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine, çalışmaya ara verme süresi içinde ise idare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen kararlara en yakın nöbetçi mahkemeye veya kararı veren hâkimin katılmadığı nöbetçi mahkemeye kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir. İtiraz edilen merciler dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde karar vermek zorundadır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

7. Yürütmenin durdurulması kararı verilen dava dosyaları öncelikle incelenir ve karara bağlanır.

Kararların sonuçları :

Madde 28 - 1. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/13 md.) Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden

başlayarak otuz günü geçemez. Ancak, haciz veya ihtiyati haciz uygulamaları ile ilgili davalarda verilen kararlar hakkında bu kararların kesinleşmesinden sonra idarece işlem tesis edilir.

2. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/13 md.) Tam yargı davaları hakkındaki kararlardan belli bir miktarı içerenler genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.

3. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına göre işlem tesis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili idari mahkemede maddi ve manevi tazminat davası açılabilir.

4. Mahkeme kararlarının otuz gün içinde kamu görevlilerince kasten yerine getirilmemesi halinde ilgili, idare aleyhine dava açabileceği gibi, kararı yerine getirmeyen kamu görevlisi aleyhine de tazminat davası açılabilir.

5. Vergi uyuşmazlıklarına ilişkin mahkeme kararlarının idareye tebliğinden sonra bu kararlara göre tespit edilecek vergi, resim, harçlar ve benzeri mali yükümler ile zam ve cezaların miktarı ilgili idarece mükellefe bildirilir.

6. Tazminat ve vergi davalarında kararın idareye tebliğinden itibaren infazın gecikmesi sebebiyle idarece kanuni gecikme faizi ödenir.

Açıklama :

Madde 29 - 1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar yeterince açık değilse, yahut birbirine aykırı hüküm fıkralarını taşıyorsa, taraflardan her biri kararın açıklanmasını veya aykırılığın giderilmesini isteyebilir.

2. Açıklama dilekçeleri karşı taraf sayısından bir nüsha fazla verilir.

3. Kararı vermiş olan daire veya mahkeme işi inceler ve gerek görürse dilekçenin bir örneğini, belirleyeceği süre içinde cevap vermek üzere, karşı tarafa tebliğ eder, cevap iki nüsha olarak verilir. Bunlardan biri, açıklama veya aykırılığın kaldırılmasını isteyen tarafa gönderilir.

4. Görevli daire veya mahkemenin bu husustaki kararı, taraflara tebliğ olunur.

5. Açıklama veya aykırılığın kaldırılması, kararın yerine getirilmesine kadar istenebilir.

Yanlışlıkların düzeltilmesi :

Madde 30 - 1. İki tarafın adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin yanlışlıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesi de istenebilir.

2. 29 ncu maddenin son fıkrası dışında kalan hükümleri, bu istekler hakkında da uygulanır.

3. Yanlışlıkların düzeltilmesine karar verilirse, düzeltme ilâmın altına yazılır.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Vergi Usul Kanununun uygulanacağı haller :

Madde 31 - 1. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hâkimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sükununu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemlerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır. (Ek cümle : 5/4/1990 - 3622/11. md.; Değişik : 10/6/1994 - 4001/14 md.) Ancak, davanın ihbarı ve bilirkişi seçimi Danıştay, mahkeme veya hâkim tarafından re'sen yapılır.

2. Bu Kanun ve yukarıdaki fıkra uyarınca Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa atıfta bulunulan haller saklı kalmak üzere, vergi uyuşmazlıklarının çözümünde Vergi Usul Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM

İdari Davalarda Yetki ve Bağlantı ile Görevsizlik ve Yetkisizlik Hallerinde Yapılacak İşlemler

İdari davalarda genel yetki :

Madde 32 - 1. Göreve ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla bu Kanunda veya özel kanunlarda yetkili idare mahkemesinin gösterilmemiş olması halinde, yetkili idare mahkemesi, dava konusu olan idari işlemi veya idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir.

2. Bu Kanunun uygulanmasında yetki kamu düzenindedir. (Mülga ikinci cümle: 10/6/1994 - 4001/15 md.)

Kamu görevlileri ile ilgili davalarda yetki :

Madde 33 - 1. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/12 md.) Kamu görevlilerinin atanması ve nakilleri ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlilerinin yeni veya eski görev yeri idare mahkemesidir.

2. Kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesi, emekli edilmeleri veya görevden uzaklaştırılmaları ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlisinin son görev yaptığı yer idare mahkemesidir.

3. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/12 md.) Kamu görevlilerinin görevle ilişkisinin kesilmesi sonucunu doğurmayan disiplin cezaları ile ilerleme, yükselme, sicil, intibak ve diğer özlük ve parasal hakları ve mahalli idarelerin organları ile bu organların üyelerinin geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılmalarıyla ilgili davalarda yetkili mahkeme ilgilinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Taşınmaz mallara ve kamu idarelerine ilişkin davalarda yetki

Madde 34 - (Değişik :10/6/1994 - 4001/16 md.)

1. İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ve iskân gibi taşınmaz mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında veya bunlara bağlı her türlü haklara veya kamu mallarına ilişkin idarî davalarda yetkili mahkeme taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir.

2. Köy, belediye ve özel idareleri ilgilendiren mevzuatın uygulanmasına ilişkin davalarla sınır uyumsuzluklarında yetkili mahkeme, mülki idari birimin, köy, belediye veya mahallenin bulunduğu yahut yeni bağlandığı yer idare mahkemesidir.

Taşınır mallara ilişkin davalarda yetki :

Madde 35 - (Değişik : 5/4/1990 - 3622/13 md.)

Taşınır mallara ilişkin davalarda yetkili mahkeme, taşınır malın bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Tam yargı davalarında yetki :

Madde 36 - İdari sözleşmelerden doğanlar dışında kalan tam yargı davalarında yetkili mahkeme, sırasıyla :

- a) Zararı doğuran idari uyumsuzluğu çözümlenmeye yetkili,
 - b) Zarar, bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğmuş ise, hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer,
 - c) Diğer hallerde davacının ikametgâhının bulunduğu yer.
- İdari mahkemesidir.

Vergi uyumsuzluklarında yetki :

Madde 37 - Bu Kanuna göre vergi uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme :

a) Uyuşmazlık konusu vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümleri tarh ve tahakkuk ettiren, zam ve cezaları kesen,

b) (Ek : 10/6/1994 - 4001/17 md.) Gümrük Kanununa göre alınması gereken vergilerle Vergi Usul Kanunu gereğince şikâyet yoluyla vergi düzeltme taleplerinin reddine ilişkin işlemlerde; vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümleri tarh ve tahakkuk ettiren,

c) Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasında, ödeme emrini düzenleyen,

d) Diğer uyuşmazlıklarda dava konusu işlemi yapan,

Dairenin bulunduğu yerdeki vergi mahkemesidir.

Bağlantılı davalar :

Madde 38 1. (Ek : 10/6/1994 - 4001/18 md.) Aynı maddî veya hukukî sebepten doğan ya da biri hakkında verilecek hüküm, diğerini etkileyecek nitelikte olan davalar bağlantılı davalardır.

2. İdare mahkemesi, vergi mahkemesi veya Danıştay'a veya birden fazla idare veya vergi mahkemelerine açılmış bulunan davalarda bağlantının varlığına taraflardan birinin isteği üzerine veya doğrudan doğruya mahkemece karar verilir.

3. Bağlantılı davalardan birinin Danıştay'da bulunması halinde dava dosyası Danıştay'a gönderilir.

4. Bağlantılı davalar, değişik bölge idare mahkemesinin yargı çevresindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde dosyalar Danıştay'a gönderilir.

5. Bağlantılı davalar aynı bölge idare mahkemesinin yargı çevresindeki mahkemelerde bulunduğu takdirde dosyalar o yer bölge idare mahkemesine gönderilir.

Bağlantının Danıştay'ca incelenmesi :

Madde 39 - 1. Danıştay'ın dava konusu uyuşmazlığı incelemeye yetkili dairesi, bağlantılı dava dosyalarını öncelikle ve ivedilikle inceler ve karar verir.

2. Danıştay bağlantının bulunduğu karar verdiği takdirde :

a) (Değişik : 5/4/1990 - 3622/14 md.) Davalardan biri Danıştay'da açılmış ve çözümlenmesi Danıştay'ın görevine dahil bir uyuşmazlıkla ilgili ise, davaların tümü Danıştay'da görülür ve durum ilgili mahkemelere ve taraflara bildirilir.

b) Davaların çözümlenmesi, ayrı bölge idare mahkemesinin yargı çevresindeki idare veya vergi mahkemelerinin görevlerine giren uyuşmazlıklarla

ilgili ise, Danıştay'ın ilgili dairesi yetkili mahkemeyi kararında belirtir ve dosyaları bu mahkemeye göndererek diğer mahkemeye veya mahkemelere durumu bildirir. Yetkili mahkeme de durumu ilgililere duyurur.

c) (Değişik : 10/6/1994 - 4001/19 md.) Danıştay'ca verilen karar bağlantı bulunmadığı yolunda ise, dosyalar ilgili mahkemelere geri gönderilir.

Bağlantının Bölge İdare Mahkemesince incelenmesi :

Madde 40 - 1. Bölge idare mahkemesi bağlantılı dava dosyalarını öncelikle ve ivedilikle inceler ve kararını verir. Bölge idare mahkemesince verilen karar, bağlantının bulunduğu yolunda ise, yetkili mahkeme kararda belirtilmek suretiyle dosyalar yetkili mahkemeye gönderilir. Durum ayrıca diğer mahkemeye de duyurulur. Yetkili kılınan mahkeme durumu ilgililere bildirir.

2. Bölge idare mahkemesince verilen karar bağlantı olmadığı yolunda ise, dosyalar ilgili mahkemelere geri gönderilir.

Bağlantının mahkemelerce kabul edilmemesi :

Madde 41 - Bağlantı iddiaları mahkemelerce kabul edilmediği takdirde, bu hususta verilen ara kararı taraflara tebliğ edilir. Taraflar, tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içerisinde, aynı yargı çevresindeki mahkemeler için o yer bölge idare mahkemesine, 38 nci maddenin 2 ve 3 ncü fıkrasındaki durumlarla ilgili davalar için Danıştay'a başvuruda bulunabilirler. Başvuru üzerine bölge idare mahkemesi veya Danıştay görevli dairesince durum, yukarıdaki maddelerde yazılı usullere göre incelenerek karara bağlanır.

Bağlantılı davalarla ilgili diğer esaslar :

Madde 42 - 1. Bağlantının varlığı yolunda idare ve vergi mahkemelerince veya bu konuda yapılacak itiraz üzerine bölge idare mahkemesi veya Danıştay'ca bağlantı hakkında karar verilinceye kadar usuli işlemler durur.

2. Bağlantıya ilişkin işlemler sonuçlandırıldıktan sonra bu davalara bakmakla yetkili kılınan mahkeme veya Danıştay, davalara bırakıldığı yerden devam eder.

3. Bağlantının bulunup bulunmadığı yolundaki bölge idare mahkemesi ve Danıştay kararları kesindir.

Görevsizlik ve yetkisizlik hallerinde yapılacak işlem :

Madde 43 - 1. İdare ve vergi mahkemeleri, İdari yargının görev alanına giren bir davada görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle davanın reddine karar verirlerse dosyayı Danıştay'a veya görevli ve yetkili idare veya vergi mahkemesine gönderirler.

a) Görevsizlik sebebiyle gönderilen dosyalarda Danıştay, davayı görevi içinde görmezse dosyanın yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmesine karar verir.

b) Görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle dosyanın gönderildiği mahkeme kendisini görevsiz veya yetkisiz gördüğü takdirde, söz konusu mahkeme ile ilk görevsizlik veya yetkisizlik kararını veren mahkeme aynı bölge idare mahkemesinin yargı çevresinde ise, uyuşmazlık bölge idare mahkemesince, aksi halde Danıştay'ca çözümlenir.

2. Görev ve yetki uyuşmazlıklarında Danıştay ve bölge idare mahkemesince verilen kararlar ilgili mahkemelere bildirilir ve bu husus taraflara tebliğ olunur.

3. Danıştay ve bölge idare mahkemesince görev ve yetki uyuşmazlıkları ile ilgili olarak verilen kararlar kesindir.

4. Bu madde hükümleri gereğince verilen kararlar ile görevli ve yetkili kılınan mahkemeye yeniden dava açılması halinde harç alınmaz.

5. (Mülga : 5/4/1990 - 3622/27 md.)

Merci tayini :

Madde 44 - 1. Yetkili mahkemenin bir davaya bakmasına fiili veya hukuki bir engel çıktığı veya iki mahkemenin yargı çevresi sınırlarında tereddüt edildiği veya iki mahkemenin de aynı davaya bakmaya yetkili olduklarına karar verdikleri hallerde dava dosyaları, tarafların veya mahkemelerin istemi üzerine merci tayini için :

a) Uyuşmazlığın aynı yargı çevresindeki mahkeme veya mahkemeler arasında çıkması halinde, o yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine,

b) Sair hallerde Danıştay'a,

Gönderilir.

2. Danıştay ve bölge idare mahkemesi görevli ve yetkili mahkemeyi kararlaştırır.

3. Danıştay ve bölge idare mahkemesinin bu konuda vereceği kararlar kesindir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kararlara Karşı Başvuru Yolları

İtiraz :

Madde 45 - 1. (8.6.2000 - 4577/7. md. İle değişik) İdare ve vergi mahkemelerinin;

a) İlk ve orta öğretim öğrencilerinin sınıf geçmelerine ve notlarının tespitine ilişkin işlemlerden,

b) Valilik, kaymakamlık ve yerel yönetimler ile bakanlıkların ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının taşra teşkilatındaki yetkili organları tarafından kamu görevlileri hakkında tesis edilen geçici görevlendirme, görevden uzaklaştırma, yolluk, lojman ve izinlerine ilişkin idari işlemlerden,

c) 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından,

d) 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile 3294 sayılı Sosyal yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu gereğince kamu kurum ve kuruluşları tarafından sosyal yardım amacıyla bağlanan aylık ve yapılan sosyal yardımlarla ilgili uygulamalardan,

e) 213 sayılı Vergi Usul kanunu uyarınca verilen işyeri kapatma cezalarından,

Kaynaklanan uyuşmazlıklarla ilgili olarak verdikleri nihai kararlar ile tek hakimle verilen nihai kararlara, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi, mahkemelerin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine itiraz edilebilir.

2. (8.6.2000 - 4577/7. Md. İle değişik) İdare ve vergi mahkemelerinin yukarıdaki fıkra uyarınca verdikleri nihai kararlara karşı itiraz süresi, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz gündür.

3. İtiraz, temyizizin şekil ve usullerine tabidir.

4. Bölge idare mahkemesi evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeter görürse veya itiraz sadece hukuki noktalar ilişkin ise veya itiraz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi halde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. (Ek cümle : 5/4/1990 - 3622/15 md.) Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan itirazı haklı bulduğu veya davaya görevsiz hakim tarafından bakılmış olması hallerinde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir, bölge idare mahkemesinin bu kararları kesindir.

5. Bölge idare mahkemesinin kararları kesindir; temyiz yoluna başvurulamaz.

6. (8.6.2000 - 4577/7 md. İle değişik) İtiraza konu edilen kararı veren ya da karara katılan hakim, aynı davanın itiraz yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

Temyiz :

Madde 46 - (Değişik : 5/4/1990 - 3622/16 md.)

1. Danıştay dava daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararları, başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi Danıştay'da temyiz edilebilir.

2. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/20 md.) Özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde, Danıştay dava daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarına karşı tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde Danıştay'da temyiz yoluna başvurulabilir.

Temyiz edilemeyecek kararlar :

Madde 47 - (Değişik : 8.6.2000 - 4577/8. Md.) İdare ve vergi mahkemelerinin itiraz yolu açık olan kararları temyiz edilemez.

Temyiz dilekçesi :

Madde 48 - (Değişik : 5/4/1990 - 3622/17 md.)

1. Temyiz istemleri Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeler ile yapılır.

2. Temyiz dilekçelerinin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmesi gereklidir, düzenlenmemiş ise eksikliklerin onbeş gün içinde tamamlanması hususu, kararı veren Danıştay veya mahkemece ilgiliye tebliğ olunur. Bu sürede eksiklikler tamamlanmazsa temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına Danıştay veya mahkemece karar verilir.

3. Temyiz dilekçeleri, ilgisine göre kararı veren mahkemeye, Danıştay'a veya 4 üncü maddede belirtilen mercilere verilir ve kararı veren mahkeme veya Danıştay'ca karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde cevap verebilir. Cevap veren, kararı süresinde temyiz etmemiş olsa bile düzenleyeceği dilekçesinde, temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçeler temyiz dilekçesi yerine geçer.

4. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/21 md.) Kararı veren Danıştay dairesi veya mahkeme, cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra dosyayı dizi listesine bağlı olarak, Danıştay'a veya Kurula gönderir.

5. Yürütmenin durdurulması isteği bulunan temyiz dilekçeleri, karşı tarafa tebliğ edilmeden dosya ile birlikte, yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verilmek üzere kararı veren mahkemece Danıştay Başkanlığına, Danıştay'ın ilk

derece mahkemesi olarak baktığı davalarda, görevli dairece konusuna göre İdarî veya Vergi Dava Daireleri Genel Kuruluna gönderilir. Danıştayda görevli daire veya kurul tarafından yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verildikten sonra tebliğat bu daire veya kurulca yapılarak dosya tekemmül ettirilir.

6. Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması halinde kararı veren; mahkeme veya Danıştay daire başkanı tarafından verilecek onbeş günlük süre içerisinde tamamlanması, aksi halde temyizden vazgeçilmiş sayılacağı hususu temyiz edene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, mahkeme, ilk derece mahkemesi olarak davaya bakan Danıştay dairesi, kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar verir. Temyizin kanunî süre geçtikten sonra yapılması halinde de kararı veren mahkeme, ilk derece mahkemesi olarak davaya bakan Danıştay dairesi, temyiz isteminin reddine karar verir. Mahkemenin veya Danıştay dairesinin bu kararları ile bu maddenin 2 nci fıkrasında belirtilen temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.

7. (Ek : 10/6/1994 - 4001/21 md.) Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin ödenmemiş olduğu, dilekçenin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmediği ve temyiz kanunî süre geçtikten sonra yapıldığı hususlarının dosyanın gönderildiği Danıştay'ın ilgili dairesi ve kurulunca saptanması hallerinde de 2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar daire ve kurulca verilir.

Kararın bozulması :

Madde 49 - 1. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay :

- a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,
- b) Hukuka aykırı karar verilmesi,
- c) Usul hükümlerine uyulmamış olunması,

Sebeplerinden dolayı incelenen kararı bozar.

2. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/18 md.) Temyiz incelenmesi sonunda karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise kararın düzeltilerek onanmasına karar verilir.

3. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/18 md.) Kararın bozulması halinde dosya, Danıştay'ca kararı veren mahkemeye gönderilir. Mahkeme, dosyayı diğer öncelikli işlere nazaran daha öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.

4. Mahkeme bozmaya uymayarak eski kararında ısrar edebilir. İsrar kararının ilgili tarafından temyizi halinde, dava, konusuna göre Danıştay idari veya

Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunca incelenir. Danıştay'ın ilgili dava dairesinin kararı uygun görülürse mahkemenin kararı bozulur; aksi halde onanır. Danıştay idari ve Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları kararlarına uyulması zorunludur.

5. Kararların kısmen onaylanması ve kısmen bozulması hallerinde kesinleşen kısım Danıştay kararında belirtilir.

6. (Ek : 5/4/1990 - 3622/18 md.) Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davaların temyizen incelenmesinde de bu maddenin 4 üncü fıkrası hariç diğer fıkraları kıyasen uygulanır.

Temyizen verilen karar üzerine yapılacak işlem :

Madde 50 - (Değişik : 5/4/1990 - 3622/19 md.)

Temyiz incelemesi sonucunda verilen karar, dosyayla birlikte kararı veren mahkeme veya Danıştay dairesine gönderilir. Bu karar, dosyanın mahkeme veya Danıştay dairesine geldiği tarihten itibaren yedi gün içinde taraflara tebliğ edilir.

Kanun yararına bozma :

Madde 51 - 1. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/20 md.) Bölge idare mahkemesi kararları ile idare ve vergi mahkemelerince ve Danıştay'ca ilk derece mahkemesi olarak verilip temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, ilgili bakanlıkların göstereceği lüzum üzerine veya kendiliğinden Başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir.

2. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/20 md.) Temyiz isteği yerinde görüldüğü takdirde karar, kanun yararına bozulur. Bu bozma kararı, daha önce kesinleşmiş olan mahkeme veya Danıştay kararının hukuki sonuçlarını kaldırmaz.

3. Bozma kararının bir örneği ilgili bakanlığa gönderilir ve Resmi Gazete'de yayımlanır.

Temyiz veya itiraz istemlerinde yürütmenin durdurulması :

Madde 52 - 1. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/21 md.) Temyiz veya itiraz yoluna başvurulmuş olması, hakim, mahkeme veya Danıştay kararlarının yürütülmesini durdurmaz. Ancak, bu kararların teminat karşılığında yürütülmesinin durdurulmasına temyiz istemini incelemeye yetkili Danıştay dava dairesi, kurulu veya itirazı incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince karar verilebilir. (Ek cümle : 10/6/1994 - 4001/22 md.) Davanın reddine ilişkin kararların temyizi halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi 27 nci maddede öngörülen koşulun varlığına bağlıdır.

2. İptal davalarında teminat istenmeyebilir.

3. İdareden ve adli yardımdan yararlananlardan teminat alınmaz.

4. Kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.

Yargılamanın yenilenmesi :

Madde 53 - 1. (Değişik birinci cümle : 5/4/1990 - 3622/22 md.) Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebepler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebilir.

a) Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemeyen bir belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması,

b) Karara esas olarak alınan belgenin sahteliğine hükmedilmiş veya sahte olduğu mahkeme veya resmi bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan evvel verilmiş olup da, yargılamanın yenilenmesini isteyen kimsenin karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması,

c) Karara esas olarak alınan bir ilâm hükmünün, kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması,

d) Bilirkişinin kasıtlı gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu mahkeme kararıyla belirlenmesi,

e) Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olması,

f) Vekil veya kanuni temsilci olmayan kimseler ile davanın görülüp karara bağlanmış bulunması,

g) Çekinmeye mecbur olan başkan, üye veya hâkimin katılmasıyla karar verilmiş olması,

h) (Değişik : 10/6/1994 - 4001/23 md.) Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilâmın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması.

2. Yargılamanın yenilenmesi istekleri esas kararı vermiş olan mahkemece karara bağlanır.

3. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/23 md.) Yargılamanın yenilenmesi süresi, 1/h bendinde yazılı sebep için on yıl, diğer sebepler için altmış gündür. Bu süreler, dayanılan sebebin istemde bulunan yönünden gerçekleştiği tarihi izleyen günden başlatılarak hesaplanır.

Kararın düzeltilmesi :

Madde 54 - 1. (Değişik birinci cümle . 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdarî veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarının temyiz

üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca;

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,

c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,

d) (Değişik : 5/4/1990 - 3622/23 md.) Hükümün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekârlığın ortaya çıkmış olması,

hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.

2. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdarî veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları ile bölge idare mahkemeleri, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağılıdır.

3. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/24 md.) Kararın düzeltilmesi istekleri esas kararı vermiş olan² daire, kurul ve bölge idare mahkemesince incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hâkimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar.

Yargılamanın yenilenmesine ve kararın düzeltilmesine ilişkin özel hükümler :

Madde 55 - 1. İsteğin ilişkin olduğu konu, diğer bir daire veya mahkemenin görevine girmiş ise karar bu daire veya mahkemece verilir.

2. Karşı tarafın savunması alındıktan sonra istekler incelenir ve kanunda yazılı sebepler varsa davaya yeniden bakılarak karar verilir.

3. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/25 md.) Yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi istemleri, kanunda yazılı sebeplere dayanmıyor ise, istemin reddine karar verilir.

4. Yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi istemlerinde duruşma yapılması, görevli daire veya mahkemenin kararına bağılıdır.

5. 53, 54 ve bu madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yargılamanın yenilenmesinde ve kararın düzeltilmesinde bu Kanunun diğer hükümleri uygulanır

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Danıştay'da çekinme ve ret :

Madde 56 - 1. Davaya bakmakta olan dava dairesi başkan ve üyelerinin çekinme veya reddi halinde, bunlar hariç tutulmak suretiyle, o daire kurulu tamamlanarak, bu husus incelenir, çekinme veya ret istemi yerinde görülürse işin esası hakkında da bu kurulca karar verilir.

2. Çekinen veya reddedilenler ikiden fazla ise bu husustaki istem, idari dava dairesi başkan ve üyeleri için idari Dava Daireleri Genel Kurulunda, vergi dava dairesi başkan ve üyeleri için Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunda incelenir. Çekinen veya reddedilen başkan ve üyeler bu kurullara katılamazlar. Üye noksanı diğer dava dairelerinden tamamlanır. Bu kurullarca çekinme veya ret istemi kabul edildiği takdirde davanın esası hakkında da bu kurullarca karar verilir.

3. İdari Dava Daireleri Genel Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu başkan ve üyelerinden bir kısmının davaya bakmaktan çekinmesi veya reddi halinde noksan üyelikler diğer dava dairelerinden tamamlanır.

4. İdari ve Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarının toplanmasına engel olacak sayıda ret istemlerinde bulunulamaz ve çekinilemez.

5. Danıştay Tetkik hâkimleri ve savcılarını sebeplerini bildirerek çekinebilecekleri gibi taraflarca da reddedilebilirler. Bunlar hakkındaki çekinme veya ret istemleri davaya bakmakla görevli daire tarafından incelenerek karara bağlanır.

Mahkemelerde çekinme ve ret :

Madde 57 - 1. Tek hâkimle görülen davalarda hâkimin reddi istemi, reddedilen hâkimin katılmadığı idare veya vergi mahkemesince incelenir.

2. İtiraz üzerine veya doğrudan davaya bakmakta olan bölge idare mahkemesi ile idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen başkan ve üyenin katılmadığı bölge idare, idare ve vergi mahkemesince incelenir.

3. İdare ve vergi mahkemelerinde reddedilen başkan ve üye birden çok ise istem bölge idare mahkemesince incelenir. Bölge idare mahkemelerinde reddedilen başkan veya üye birden çok ise istem Danıştay'ca incelenir.

4. Danıştay'ca ve bu mahkemelerce ret istemleri yerinde görülürse işin esası hakkında da karar verilir.

5. Davaya bakmaktan çekinme halinde diğer bir hâkimin görevlendirilmesi ile mahkemenin noksan üyesinin tamamlanması veya görevli mahkemenin belirlenmesinde yukarıdaki hükümler uygulanır.

İdari davalarda delillerin tespiti :

Madde 58 - 1. Taraflar, idari dava açtıktan sonra bu davalara ilişkin delillerin tespitini ancak davaya bakan Danıştay, idare ve vergi mahkemelerinden isteyebilirler.

2. Davaya bakan Danıştay, İdare ve Vergi Mahkemeleri istemi uygun gördüğü takdirde üyelerden birini bu işle görevlendirebileceği gibi, tespit mahalli idari veya adli yargı mercilerince yaptırılmasına da karar verebilir.

3. Delillerin tespiti istemi, ivedilikle karara bağlanır.

Yol giderleri, tazminat ve gündelikler :

Madde 59 - 1. Danıştay meslek mensupları ile Danıştay'da görevli idari yargı hâkim ve savcılarında keşif, bilirkişi incelemesi veya delillerin tespiti için görevlendirilenlere gerçek yol giderleri ile görevde geçen günler için net aylık tutarlarının otuzda biri oranında gündelik verilir. Bu gündelikler, zorunlu giderleri karşılamazsa, aradaki fark belgelere dayalı olmak şartı ile ayrıca ödenir. Ancak, bu suretle yapılacak ödemeler, gündeliklerin yüzde ellisini geçemez.

2. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/26 md.) Bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri hâkimleri ile diğer görevlilerin yol giderleri ve tazminatları hakkında 3717 sayılı Adli Personel ile Devlet Davalarını takip Edenlere Yol Giderleri ve Tazminat Verilmesi ile 492 sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Tebliğ işleri ve ücretler :

Madde 60 - (Değişik : 5/4/1990 - 3622/24 md.)

Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine ait her türlü tebliğ işleri, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir.

Çalışmaya ara verme :

Madde 61 - 1. (Değişik : 5/4/1990 - 3622/25 md.) (Değişik birinci cümle : 10/6/1994 - 4001/27 md.) Bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri her yıl Temmuz ayının yirmisinden Ağustos ayının yirmibirine kadar çalışmaya ara verirler. Ancak, yargı çevresine dahil olduğu bölge idare mahkemesinin bulunduğu il merkezi dışında kalan idare ve vergi mahkemeleri çalışmaya ara vermeden yararlanamazlar. Bu mahkemeler, 62 nci maddedeki sınırlamaya tabi olmaksızın görevlerine devam ederler.

2. Ara verme süresi içinde; bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, her bölge idare mahkemesi merkezinde idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyeleri arasında görevlendirilecek

üç hâkimin katıldığı bir nöbetçi mahkeme kurulur. Nöbetçi kalanlardan en kıdemli başkan, yoksa en kıdemli üye nöbetçi mahkemenin başkanlığını yapar.

3. (Değişik : 10/6/1994 - 4001/27 md.) Çalışmaya ara vermeden yararlanamayanlar ve nöbetçi kalanların yıllık izin hakları saklıdır.

Nöbetçi mahkemenin görevleri :

Madde 62 - Nöbetçi mahkeme çalışmaya ara verme süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür :

- a) Yürütmenin durdurulmasına ve delillerin tespitine ait işler,
- b) Kanunen belli süre içinde karara bağlanması gereken işler.

Kaldırılan hükümler :

Madde 63 - Vergi Usul Kanununun vergi uyumsuzluklarına ilişkin 379 ila 412 nci madde hükümleri, bu Kanunla kurulan vergi mahkemelerinin göreve başladıkları tarihte yürürlükten kalkar.

Ek Madde 1 - (Değişik : 8/6/2000 - 4577/9 md.) Bu Kanunun 17 nci maddesindeki parasal sınırlar; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların onmilyon lirayı aşmayan kısımları dikkate alınmaz.

Ek Madde 2 - (Ek : 5/4/1990 - 3622/26 md.)

Belediyeler ile il özel idarelerinin seçilmiş organlarının organlık sıfatlarını kaybetmelerine ilişkin olarak yetkili mercilerden Danıştay'a gönderilen dosyalar; belediye başkanlarının düşmesi istemine dair ise belediye başkanlarının, belediye meclislerinin veya il genel meclislerinin feshi istemine ilişkin ise meclis başkanvekilinin savunması onbeş gün içinde alındıktan sonra veya bu süre içerisinde savunma verilmediği takdirde sürenin bittiği tarihte tekemmül etmiş sayılır ve kanunlarda gösterilen karar süreleri bu tarihten itibaren işlemeye başlar. Karar dosya üzerinden verilir.

Bu kararlara karşı tebliğini izleyen günden itibaren onbeş gün içerisinde İdarî Dava Daireleri Genel Kuruluna itiraz edilebilir. İtiraz bir ay içerisinde sonuçlandırılır. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Ek Madde 3 - (Ek : 5/4/1990 - 3622/26 md.; İptal : Ana.Mah.'nin 1/10/1991 tarih ve E. 1990/40, K. 1991/33 sayılı kararıyla)

Geçici Madde 1 - Bu Kanunun uygulanmasında, 27/10/1980 tarih ve 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun hükümleri saklıdır.

Geçici Madde 2 - Yeni Anayasa yürürlüğe girinceye ve Sayıştay'la ilgili yasal bir düzenleme yapılincaya kadar, Sayıştay'ın yargı kararlarına karşı açılan davalar, idarî yargı mercilerinin denetimi dışındadır.

Geçici Madde 3 - (Ek : 23/7/1995 - 4142/1 md.)

10.6.1994 tarihli ve 4001 sayılı Kanunla otuziki güne indirilen çalışmaya ara verme süresi, adli yargı için öngörülen adli ara verme süresine ilişkin değişiklik yürürlüğe girinceye kadar, her yıl Temmuz ayının yirmisinden Eylül ayının beşinci gününün mesai bitimine kadar uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 4. (Ek : 8/6/2000 - 4577/11 md.) Bu Kanunun 45 inci maddesinin değişik (1) numaralı fıkrasında yazılı uyuşmazlıklarla ilgili olarak verilen nihai kararlardan, değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce verilen kararlar ile Danıştayın bozma kararı üzerine kararı bozulan mahkemece verilen kararlar, Danıştayda temyiz edilebilir.

Yürürlük :

Madde 64 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme :

Madde 65 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

6/1/1982 TARİH VE 2577 SAYILI KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER:

1 - 5/4/1990 tarihli ve 3622 sayılı Kanunun Geçici Maddesi :

Geçici Madde - a) Bu Kanunun, 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanununun 26 ncı maddesinin 3 üncü fıkrasında değişiklik yapan hükmündeki bir yıllık süre, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

b) Bu Kanunun, 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanununun 33 ve 35 inci maddelerinde değişiklik yapan hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihten önce bu maddelere göre açılmış olan davalar, aynı mahkemece sonuçlandırılır.

c) Bu Kanunun, 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanununun 46 ncı maddesinin 2 nci fıkrasındaki temyiz süresinde değişiklik yapan hükmü, Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra verilecek nihai kararlara karşı yapılacak temyiz istemleri hakkında uygulanır.

d) Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra, verdiği nihai kararlara karşı temyiz isteminde bulunulabilir. Ancak, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ilk derece mahkemesi olarak verilen

kararlara karşı yapılmış veya yapılacak karar düzeltme istemleri, ilgili dairede incelenerek sonuçlandırılır.

2 - 10/6/1994 tarih ve 4001 sayılı Kanunun Geçici Maddeleri :

Geçici Madde 1 - Bu Kanunun 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanununun 28 inci maddesinin 1 ve 4 üncü fıkralarında değişiklik yapan hükümleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra verilecek kararlar hakkında uygulanır.

Geçici Madde 2 - (İptal : Ana. Mah.nin 21/9/1995 tarih ve E.: 1995/46, K.: 1995/49 sayılı Kararı ile.)

KAYNAKÇA

- ALAN, Nuri : “Konu Unsuru Bakımından Takdir Yetkisi ve Kanuna Aykırılık”, **İdare Hukuku ve İdari Yargı ile İlgili İncelemeler I**, Ankara 1976, s.330-331, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları No:21
- ALAN, Nuri : “Türk İdari Yargısında Yerindelik ve Takdir Yetkisinin Değerlendirilmesi”, **İdari Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu** (10-11-12 Haziran 1982), s.31-61, Ankara 1982, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları No:33
- ALPAR, Erol : **Yönetimin Hareket Serbestisi Alanının Yargısal Denetimi ve Sınırları**, Ankara 1990, Danıştay Yayınları No:52, VII+145 s.
- AYDIN, Tuncay : **İdare Hukuku ve İdari Yargının Bazı Sorunları**, Ankara 1972, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları No:14, 282 s.
- BAŞPINAR, Recep : İdarenin Takdir Yetkisinin Yargısal Denetime Tabi Tutulması”, **Danıştay Dergisi**, 1971, S. 3, s.59-85.
- CAN, Cavit : “Kamu Personelinde Nakil”, **Danıştay Dergisi**, Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılı Özel Sayısı, Ankara 1981, s.88-156.
- DURAN, Lütfü : **İdare Hukuku Ders Notları**, İstanbul 1982.
- ERGUNSU, Münir : “İdarenin Takdir Selahiyeti”, **Askeri Adalet Dergisi**, 1955, S. 3, s.179-180.
- ERKUT, Celal : **İdari İşlemin Kimliği**, Ankara 1990, 213 s.
- EROĞLU, Hamza : **İdare Hukuku (Genel Esaslar, İdari Teşkilat ve İdarenin Denetlenmesi)**, Gözden Geçirilmiş Beşinci Bası, Ankara 1985, XVI+516 s.
- GİRİTLİ, İsmet : **Devlet Şurası İçtihatlarına Göre İdarenin Yetkisini Saptırması**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1957, XV+95 s.
- GİRİTLİ, İsmet – AKGÜNER, Tayfun : **İdare Hukuku Dersleri**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1985, VII+120 s.
- GÖKALP, A. Sıtkı : “İdari Dava Türleri”, **Yüzyıl Boyunca Danıştay**, Danıştay Matbaası, Ankara 1986, s.440-480.
- GÖKALP, A. Sıtkı : Türkiye’de Memur Hukukunun Temel İlkeleri, **Atatürk’ün 100. Doğum Yılı Kutlama Sempozyumu**, Ankara 5-6 Mayıs 1981.
- GÖZÜBÜYÜK, A. aeref : **Yönetmelik Yargı**, 7. Bası, Sevinç Matbaası, Ankara 1990, XX+492 s.

- GÖZÜBÜYÜK, A. aeref : “Kamu Yönetimi ve Hukuk”, **Prof. Dr. Tahsin Bekir BALTA’ya Armağan**, Sevinç Matbaası, Ankara 1974, s.297-312.
- GÖZÜBÜYÜK, A. aeref : **Yönetim Hukuku**, 4. Bası, Ankara 1991, XVI+375 s.
- GÜNDAY, Metin : **İdare Hukuku Ders Notları** (Teksir), Ankara 1984, 306+XII s.
- KARGIN, Baha : “İdarenin Takdir Hakkı”, **İdare Dergisi**, 1957, S. 245, s.71-83.
- KARGIN, Baha : “Takdir Hakkının Şümulü ve Sınırları”, **İdare Dergisi**, 1959, S. 256, s.11-21.
- KAYA, Cemil : Devletin Aile Birliğini Koruması Ödevi Çerçevesinde Devlet Memurları Kanunu m.72, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, **Prof. Dr. Süleyman Arslan’a Armağan**, C. 6, S.1-2, Konya 1998, s.635-666.
- KİPER, Osman : “Bir Kamu Hukuku Sorunu Olarak “**Takdir Yetkisi**” (İdarenin ve Yargıcın Takdir Yetkisi) ve Yorum”, **İstanbul Barosu Dergisi**, 1980-1981, C. 54-55, S. 1-2, s. 14-21.
- LETORNEUR, Maxime – Jacqueline BAUCHET – Jean MERİC : (Çev. Recep BAŞPINAR) : **Danıştay ve Bölge İdare Mahkemeleri**, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1973, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları No:18, 273 s.
- MERKL, Adolf : (Çev. Bedri Tahir aAMAN) : **Umumi İdare Hukuku**, Titaş Basımevi, Ankara 1942, IX+553 s.
- ONAR, Sıddık Sami : **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, 3. Bası, C. I, İstanbul 1966, XXXIX+580 s.
- OYTAN, Muammer : “Türkiye’de İdari Yargı Denetiminin Sınırları”, **Türk İdare Dergisi**, 1985, S. 366, s.17-56.
- ÖZYÖRÜK, Mukbil : **İdare Hukuku Dersleri**, (Teksir), Ankara 1972-1973, 254+XI s.
- ÖZAY, İl Han : **Devlet İdari Rejim ve Yargısal Korunma**, İstanbul 1986, 319 s.
- PEKİNER, Visalettin : “İdarenin Takdir Yetkisi”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1961, C. XVIII, S. 4, s.1-8.
- SARICA, Ragıp : **İdari Kaza**, C. I (İdari Davalar), İstanbul 1949, 928 s.
- SAĞLAM, Mehmet : **İdarenin Takdir Yetkisi ve Takdir Yetkisinin Yargısal Denetimi**, Ankara 1992, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 196+VII s.

- SÜRBEHAN, Sadrettin : "İdarenin Takdir Yetkisi", **Türk İdare Dergisi**, 1970, S. 325, s.76-106.
- WELINE, Marcel : (Çev. Av. Kutlu TÜRKEŞ) : "İdari Yargıcın İdari Tasarruflar Üzerindeki Denetiminin Kapsam ve Sınırları", **Danıştay Dergisi**, S. 20-21, s.103-113.
- YAYLA, Yıldızhan : **İdare Hukuku (İdare İşlevi – İdarenin Yetkileri ve Hukuka Bağlılığı – İdarenin Sorumluluğu)**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1985, VII+150 s.
- ZABUNOĞLU, Yahya K. : **İdari Yargı Hukuku Dersleri (Teksir)**, Ankara 1980-81, 296 s.